

Α. Χ. ΠΑΤΣΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ - «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ» - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΘΗΝΑΙ - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37 - ΤΗΛ. 25.169

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ Χ. ΠΑΤΣΗ (ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ

διά της υπ' αριθ. 49.529/50 'Αποφάσεως

'Υπουργείου Παιδείας

*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**» ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37 — ΤΗΛ. 25.169 — ΑΘΗΝΑΙ

18878

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 50.707

Ἀθήναι τῇ 12 Ἰουνίου 1950

Πρὸς τὴν
κ. Ἀγγελικὴ Χ. Πάτση, διδασκάλισσαν
Πατησίων 300

Ἐνταῦθα

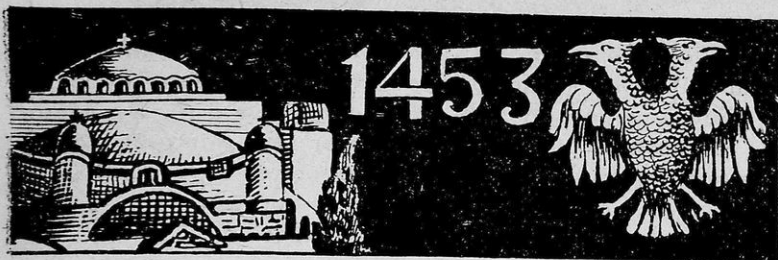
Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τὴν ἀριθ. 49529/50 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδοτησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη, ὅπως χρησιμοποιοῦν ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ» βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις
Κ. Γ. Α. Σ. Ε.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντῆς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Ἀγγελικὴ Χ. Πάτση
Διδασκάλισσα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΠΟ ΤΑ 1453 ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

ΠΡΩΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

1. Βυζαντινή Ιστορία. Ανακεφαλαίωση

Όπως έμαθαμε στην Ιστορία μας της Ε' τάξεως, την ένδοξη Έλληνική Αρχαιότητα την διεδέχθη ή πανίσχυρη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Οι Ρωμαίοι, άφοϋ υπέταξαν την Αρχαία Ελλάδα και διέλυσαν τὰ άλλα Έλληνικά κράτη της Ανατολής πού ίδρυσε ο Μ. Άλέξανδρος, έδημιούργησαν ένα άπέραντο καί πανίσχυρο κράτος, πού έκυριάρχησε στον τότε γνωστό κόσμο πολλές εκατοντάδες χρόνια. Την περίοδο αυτή της Ιστορίας την ονομάζομε **Ρωμαιοκρατία**.

Στά χρόνια της Ρωμαϊκής κοσμοκρατορίας έγεννήθη και έκήρυξε τή νέα του θρησκεία ο Κύριος ήμων Ίησους Χριστός, πού ίδρυσε την πιό άληθινή και την πιό τέλεια θρησκεία του κόσμου: την Χριστιανική θρησκεία της αγάπης και του άληθινού Θεοϋ.

Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έκυριάρχησε 700 περίπου χρόνια στον κόσμο (146 π. Χ. — 476 μ. Χ.) με δοξασμένους αυτοκράτορες, με ισχυρό κράτος, με πολεμικά και ειρηνικά έργα πού και σήμερα ακόμη προκαλούν τον θαυμασμό.

Τὸ 395 μ. Χ., τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος ἐχωρίσθη σὲ δύο: στὸ Δυτικὸ Ρωμαϊκὸ κράτος μὲ πρωτεύουσα τὴ Ρώμη καὶ στὸ Ἄνατολικὸ Ρωμαϊκὸ κράτος μὲ πρωτεύουσα τὴν Κωνσταντινούπολι.

Τὸν χωρισμὸ αὐτὸ τὸν πραγματοποίησε ὁ Μ. Θεοδοσίος. Πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, πού εἶχε ἀσπασθῆ τὸ Χριστιανισμὸ μετέφερε τὴν ἔδρα τοῦ κράτους τοῦ τὸ 430 μ. Χ. στὴν μικρὴ πόλι τοῦ Βοσπόρου, τὸ Βυζάντιο, πού ἀπὸ τότε ἐπῆρε τὸ ὄνομά του καὶ ὠνομάσθηκε Κωνσταντινούπολις.

Τὸ Δυτικὸ Ρωμαϊκὸ κράτος ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια παρέλυε, καὶ τὸ 476 μ. Χ. κατέρρεε ὀριστικὰ κάτω ἀπὸ κτυπήματα τῶν βαρβάρων μισθοφορικῶν ὀρδῶν τοῦ Ὀδοάκρου. Ἀντιθέτως τὸ Ἄνατολικὸ Ρωμαϊκὸ κράτος διετηρήθη 1100 χρόνια περίπου, μέχρι τὸ 1453 πού ἔπεσε ἡ Πόλις στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Καὶ ἐπειδὴ πρωτεύουσά του ἦταν τὸ παλαιὸ Βυζάντιο, ὠνομάσθηκε **Βυζαντινὸ Κράτος ἢ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία.**

Τὸ νέο Βυζαντινὸ κράτος ἐστηρίχθη στὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ στὴν Χριστιανικὴ θρησκεία, γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἱστορία καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ κράτους αὐτοῦ εἶναι **Ἑλληνοχριστιανικός.** Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ἐξύψωσε τὸ Ἄνατολικὸ κράτος καὶ συνετέλεσε σὲ μιὰ μοναδικὴ ἀνθησι γιὰ τὴν περίοδο ἐκείνη, ὅταν στὰ ἄλλα κράτη τῆς Δύσεως καὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμον ἐκυριαρχοῦσε ἡ ἀμάθεια καὶ τὸ σκοτάδι. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα, συνετέλεσε νὰ διαδοθῆ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία σὲ πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἔβγαλε ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὴν εἰδωλολατρεία καὶ τοὺς ὠδήγησε στὸ δρόμο τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἀνέδειξε τοὺς Μεγάλους Πατέρες καὶ Διδασκάλους τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, πού ἐδραίωσαν τὴ Χριστιανικὴ θρησκεία καὶ ἐξημέρωσαν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὰ ὑπέροχα διδάγματά τους. Ἀνέδειξε μεγάλους καὶ δοξασμένους Αὐτοκράτορες, ὅπως τὸν **Ἰουστινιανό,** τὸν **Ἡράκλειο,** τὸν **Βασίλειο Βουλγαροκτόνο,** τὸν **Μιχαὴλ Παλαιολόγο,** πού συνέτριψαν ἀμέτρητες φορές τὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων καὶ ἐδημιούργησαν ἀξιοθαύμαστα ἔργα εἰρήνης. Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ἀκμῆς της, καὶ μετὰ τὴν κατάρρευσί της ἀκόμα ἀκτινοβόλησε τὴν λάμψι τοῦ πολιτισμοῦ της στὰ κράτη τῆς Δύσεως καὶ συνετέλεσε στὴν ἀνάπτυξι τῶν κρατῶν αὐτῶν, στίς ἐφευρέσεις καὶ στίς ἀνακαλύψεις, καὶ γενικὰ σ' αὐτὸ πού λέγεται **Ἀναγέννησις** τοῦ 15ου αἰῶνος μετὰ Χριστόν.

2. Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ Ὄθωμανικὸ κράτος

Καμμιά ἄλλη πόλις στὸν κόσμον δὲν ὑμνήθηκε καὶ δὲν ἐδοξάσθηκε ὅσο ἡ Κωνσταντινούπολις. Γιατὶ καμμιά ἄλλη πόλις δὲν ἦταν ~~τόσα~~ ~~πολλὰ~~ χρόνια, πρωτεύουσα μιᾶς τόσο μεγάλης καὶ τόσο δοξασμένης Αὐτοκρατορίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀξιοθαύμαστα μνημεῖα καὶ ἔργα : ὑδραγωγεῖα, ναοὺς, λουτρά, ἱπποδρόμους, εἶχε καὶ τὸ ἀθάνατο ἔργο τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὴν Ἁγιά - Σοφιά, ποῦ ἦταν κτισμένη στὸ ὠραιότερο μέρος τοῦ κόσμου, καὶ γι' αὐτὸ δίκαια ὠνομάσθηκε Βασιλίδα τῶν Πόλεων.

Τὴν Βασιλίδα αὐτὴ τῶν πόλεων, πολλοὶ βάρβαροι λαοὶ ὠνειρεύθηκαν νὰ τὴν κατακτήσουν. Τόσο γιὰ τὴν ὀμορφιά καὶ τὴ δόξα τῆς, ὅσο καὶ γιὰ τὰ ἀμύθητα πλοῦτη καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ εἰρηνικὰ ἔργα τῆς. Ἄδικα ὅμως προσπάθησαν, αἰῶνες ἐλόκληρους, νὰ κάνουν τὸ ὄνειρό τους πραγματικότητα. Ἡ δοξασμένη πόλις, ἔστεκε ἀνίκητη κι ἀσάλευτη στὰ κύματα τῶν βαρβάρων, καὶ οἱ γενναῖοι τῆς Αὐτοκράτορες συνέτριψαν ἀμέτρητες φορὲς τὶς βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς καὶ κατεδίωξαν τοὺς βαρβάρους στὶς ἀπολίτιστες χώρες τους. Βάνδαλοι, Πέρσες, Ἄραβοι, Ἀραβες, Σλαῦοι, Σταυροφόροι καὶ Τούρκοι πολλὲς φορὲς ἐνίκηθησαν κι αἰχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τὰ γενναῖα Ἑλληνικὰ καὶ Χριστιανικὰ στρατεύματα τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων. Καὶ ἡ χιλιετραγοιδισμένη Πόλις βασίλευε - βασίλευε, αἰῶνες πολλοὺς, γιὰ νὰ φωτίζη τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸ τῆς πολιτισμὸ καὶ νὰ ἐξημερώνη κι αὐτοὺς τοὺς βαρβάρους ἀκόμη, ποῦ ἐπήγαιναν νὰ τὴν καταστρέψουν καὶ νὰ τὴν ὑποδουλώσουν.

Μὰ ἤρθαν χρόνια δισεκτα καὶ κακὰ. Ὁ λαὸς τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πολέμους ἐκουράσθηκε. Καὶ τὸ κράτος ἀπὸ τὴν κακὴ διοίκηση μερικῶν Αὐτοκρατόρων ἀδυνατίσει. Τότε εὐρῆκε εὐκαιρία ἓνας βάρβαρος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Τούρκοι ἢ Ὄθωμανοί, καὶ ἔπειτα ἀπὸ σκληροὺς πολέμους καὶ πολλὰς ἐπιθέσεις ἐπέτυχαν νὰ κυριεύσουν τὴν Βαλεύουσα στὶς 29 Μαΐου τοῦ 1453. Ὁ Σουλτάνος τῶν Τούρκων, Μωάμεθ ὁ Β', ἔμπαινε νικητὴς στὴν ἀθάνατη πόλι καὶ τὸ ὄνειρο τῶν Τούρκων ἐγινόταν πραγματικότης. Ἡ Βασιλίδα τῶν πόλεων κατέρρευσε.

Δὲν ἐσκλαβώθησαν ὅμως ἀμέσως ὅλα τὰ μέρη τῆς Πατρίδος μας. Ἄλλα ἐσκλαβώθησαν πρὸ μπροστὰ ἀπὸ τὸ 1453 καὶ ἄλ-

λα πιό ὕστερα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ 1453 ἔπεσε ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὴν χρονολογία αὐτὴ μετροῦμε τὴν ὑποδούλωσι τῆς πατρίδος μας.

Μετὰ τὴν κατάληψι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Τούρκοι ὠργάνωσαν τὸ πιό δυνατό κράτος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Σὰν ἔπεσε ἡ Πόλις, ὁ δρόμος τους ἦταν εὐκολος καὶ ἀνοικτός. Δὲν ἐστάματῆσαν στὴν Ἑλλάδα. Ἐπροχώρησαν καὶ ἄπλωσαν τὸ κράτος τους καὶ σὲ ἄλλες χώρες. Ὑπεδούλωσαν διάφορα κράτη τῆς Ἀσίας καὶ τίς γειτονικὲς χώρες τῆς Βολκανικῆς: τὴ Σερβία, τὴ Βουλγαρία, τὴν Ἀλβανία, τὴ Ρουμανία. Ἐφθασαν ὡς τὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσίας. Εἶχαν ἓνα ἀπέραντο καὶ πανίσχυρο κράτος. Ἐκατομμύρια χριστιανικοὶ λαοὶ ὑπέφεραν αἰῶνες ὀλοκλήρους κάτω ἀπὸ τὴν τυραννία τους.

Οἱ σκλαβωμένοι στοὺς Τούρκους χριστιανικοὶ λαοὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ὀμιλοῦν τὴ γλῶσσα τους. Δὲν ἤμποροῦσαν ἐλεύθερα νὰ λατρεύουν τὴν θρησκεία τους, οὔτε δικό τους κράτος εἶχαν γιὰ νὰ κυβερνηθοῦν. Τὸν τόπο τους δὲν τὸν ὠρίζαν. Δούλευαν γιὰ τοὺς Τούρκους Μπέηδες καὶ γιὰ τὸν Σουλτάνο τους.

Μὰ καὶ τὰ ἄλλα κράτη, ἵπου ἦσαν κοντὰ στοὺς Τούρκους, ὑπέφεραν ἀπὸ τὸν βάρβαρο αὐτὸ λαό. Πολλὲς φορὲς ἐπολέμησαν ἐναντίον τους καὶ ἔχυσαν ἄφθονο αἷμα γιὰ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα τους ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ τυραννία.

Δὲν ἔσωσαν ὅμως μόνο τὴν πατρίδα τους. Ἐσωσαν ὀλοκλήρον τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσιατικὴν βαρβαρότητα, καὶ ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία στοὺς Ἕλληνες ραγιαδες νὰ ἀποτινάξουν τὸν Τουρκικὸ ζυγό.

ΑΝΑΛΕΦΑΛΕΩΣΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Τί ξέρετε γιὰ τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος; 2. Τί ξέρετε γιὰ τὴν Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία; 3. Πόσα χρόνια διήρκεσε ἡ ζωὴ τῆς; 4. Ποιοὶ ἦσαν οἱ πιό ὀνομαστοὶ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου; 5. Τί ξέρετε γιὰ τὴν Ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Τί κράτος εἶχαν οἱ Τούρκοι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ πῶς διοικοῦσαν; 6. Γιατί χρονολογοῦμε τὴν ὑποδούλωσι τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τὸ 1453; 7. Ποιὸ κράτος πολέμησε πιό πολὺ καὶ κατέστρεψε τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορία;

Διάφορες ἐργασίες. 1. Νὰ διαβάσετε ἓνα δυὸ βράδνα στὸ σπίτι σας ὀλόκληρη τὴ Βυζαντινὴ ἱστορία τῆς Ε' τάξεως. 2. Νὰ συζητήσετε στὴν τάξι σας γι' αὐτὴ καὶ νὰ φέρετε στὴ μνήμη σας τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς περιόδου αὐτῆς. 3. Νὰ ἀπαντήσετε στὶς παραπάνω ἀνακεφαλαιωτικὲς ἐρωτήσεις. 4. Νὰ σημειώσετε στὸ χρονολογικὸ πῖνακα τὴν ἡμερομηνία 29 Μαΐου 1453 — Ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως

ὑπὸ τῶν Τούρκων. 5. Νὰ διαβάσετε στὸ 'Αναγνωστικὸ τῆς Ε' τάξεως τοῦ Ο.Ε.Σ.Β. καὶ στὸ δικό μας ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε' ΤΑΞΕΩΣ ὅσα ἀναγνώσματα ἀναφέρονται σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἐνότητα. Νὰ βάλετε στὸ ἱστορικὸ λεύκωμα τῆς τάξεώς σας φωτογραφίες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ δικά σας ἰχνογραφήματα. 7. Νὰ γράψετε τὴ βιογραφία τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στὸ τετράδιο τῶν βιογραφιῶν τῆς τάξεως. 8. Ἀπὸ τὰ λεξικά: πληροφορίες γιὰ τὸν Μωάμεθ Β' κλπ. καὶ 9. Νὰ μάθετε τὴ Γεωγραφία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας μὲ τὴν Κωνσταντινούπολι—Βόσπορο—Κεράτιο κόλπο κλπ.

3. Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ 1500 μ. Χ.

α) ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΑ

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ποὺ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐβυθιζόταν σὲ ἓνα ἀτέλειωτο σκοτάδι σκλαβιάς, στὴν Εὐρώπῃ ἐγινόταν μιὰ ἀναγέννησις. Ἡ πιὸ μεγάλη μάλιστα σημασία τῶν ἀγώνων τοῦ ἔθνους μας ἐναντίον τῆς Ἀσιατικῆς βαρβαρότητος, εὐρίσκεται στὸ ὅτι, πολεμώντας αἰῶνες ὀλοκλήρους τοὺς βαρβάρους, δὲν τοὺς ἄφησε νὰ ξεχυθοῦν καὶ νὰ ὑποδουλώσουν τὴν Εὐρώπῃ. Ὅταν πιά τὸ Ἔθνος μας, κουρασμένο, ὑποδουλωνόταν στοὺς Τούρκους, ἡ Εὐρώπῃ ξαναγεννιόταν ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ τὸ μαρασμὸ τοῦ Μεσαίωνος. Ἔτσι ὁ κίνδυνος δὲν ἦταν μέγας καί, χάρι στὶς θυσίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐσώθηκε αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε σήμερα «*Εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ*».

Ἔως τὸ 1400 πάνω κατῶ μ. Χ. ἡ Εὐρώπῃ ἦταν χωρισμένη σὲ πολλὰ μικρὰ κρατίδια. Τὰ κρατίδια αὐτὰ εὐβρίσκοντο στὴν ἐξουσία πολλῶν τοπικῶν βασιλέων καὶ ἀρχόντων. Αὐτοὶ ἔκαναν ὅ,τι ἤθελαν στὸ κράτος των. Οἱ ἄνθρωποι ἑνὸς ἔθνους, δὲν ἦσαν σὲ ἓνα κράτος, ἀλλὰ ἦσαν μοιρασμένοι σὲ πολλὰ, ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμι καὶ τὴ διάθεσι τῶν τοπικῶν αὐτῶν ἀρχόντων. Οἱ ἄρχοντες εἶχαν ὅλη τὴν περιφέρειαν τοῦ Κράτους κτήματα, γι' αὐτὸ ἐλέγονταν καὶ φεουδάρχες, δηλαδὴ τσιφλικάδες. Μέσα στὸ κράτος τοὺς εἶχαν δικούς των νόμους καὶ δικές τους ὑπηρεσίες. Εἶχαν ἀκόμη δικό τους στρατὸ καὶ ἀστυνομία, ποὺ ἐκτελοῦσαν τυφλὰ τίς διαταγές των. Πολλές φορές ὁ στρατὸς ἔκανε πόλεμο γιὰ νὰ κατακτήσῃ ἐδάφη ἄλλων ἀρχόντων ἢ γιὰ νὰ προστατεύσῃ τὰ ἐδάφη τοῦ ἀρχοντά του, ὅταν ἔρχονταν ἄλλοι νὰ τὰ κατακτήσουν.

Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν γεργοὶ καὶ ἐδούλευαν τὰ χωράφια,

παίρνοντας λίγο μόνο εισόδημα. Νόμοι τοῦ κράτους ἦσαν ἡ θέλησις τῶν ἀρχόντων, πού δέν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νά δίνουν λόγο πουθενά. Γράμματα δέν ἐμάθαιναν οἱ ἄνθρωποι τότε, ἐκτός ἀπό τοὺς εὐγενεῖς, οὔτε διωρίζονταν σέ δημόσιες θέσεις καί ἂν ἀκόμη ἦσαν ἔξυπνοι καί ἱκανοί. Οἱ ἄρχοντες ζοῦσαν σέ μεγάλη πολυτέλεια καί χλιδή. Ἡ ζωὴ τους ἦταν ὄλο διασκεδάσεις, περίπατοι, τραγούδια, θεατρικὲς παραστάσεις, κολύμβι, ξιφομαχία κλπ. Ἐπικοινωνία τὸ ἓνα κράτος μὲ τὸ ἄλλο δέν εἶχε. Οἱ ἄνθρωποι ἐδούλευαν σκληρὰ τὴ γῆ, ἀλλὰ χαρὰ καί προκοπὴ δέν εἶχαν.

Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς Ἱστορίας λέγεται *Φεουδαρχία* ἢ *Μεσαιῶνας*. Στὴν περίοδο αὐτὴ δὲ ὑπῆρχαν γράμματα, ἐπιστῆμες, ἐλευθερία, ἐμπόριο καί ναυτιλία.

Ἡ γῆ, ἀντὶ νά ἀποδίδῃ, ἐφτώχαινε. Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἀντὶ νά καλυτερεύῃ, ἔχειροτέρειε. Γι' αὐτὸ καί σήμερα ὅταν θέλωμε νά κατηγορήσωμε ἓνα νόμο τὸν λέμε φεουδαρχικὸ ἢ μεσαιωνικὸ. Ὅταν ἀκόμη θέλωμε νά κατηγορήσωμε ἓνα κράτος σάν καθυστερημένο, λέμε ὅτι βρίσκεται σέ φεουδαρχικὴ ἢ μεσαιωνικὴ κατάστασι.

β) ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

Ἡ κατάληψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀνάγκασε τοὺς μορφωμένους Ἕλληνες νά φύγουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καί νά καταφύγουν σέ ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρώπης, ὅπως στὴν Ἰταλία, Γαλλία, Αὐστρία κλπ. Αὐτὸ εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά διαδοθοῦν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καί ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς σέ ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἐφευρέθηκε ὁ *ἀτμός* ἀπὸ τὸν Ἄγγλο *Ἰάκωβο Βὰτ* καί ἡ *ναυτικὴ πυξίδα* ἀπὸ τὸν Πορτογάλλο *Φλάβιο Τζόγια*. Κατασκευάσθησαν χιλιάδες πλοῖα πού ἔσχιζαν τὶς θάλασσες γιὰ μακρυνὰ ταξίδια. Ἐφευρέθηκε ὁ *τύπος* ἀπὸ τὸν Γερμανὸ *Ἰωάννη Γουτεμβέργιο* καί τυπώνονταν ἐφημερίδες καί ἀμέτρητα βιβλία. Ἐφευρέθηκαν διάφορες μηχανές, πού ἔκαμαν τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων πιὸ εὐκολὴ καί πιὸ εὐχάριστη. Ἀνεκαλύφθη ἡ νέα Ἡπειρος, ἢ *Ἀμερική*, ἀπὸ τὸν Ἰσπανοῖταλό *Χριστόφορο Κολόμβο*, καί χιλιάδες ἄνθρωποι ἐπήγαιναν ἐμπορεύματα καί ἔπαιρναν τὰ δικά της. Ἀνεκαλύφθη ἓνας νέος θαλασσινὸς δρόμος γιὰ τὶς Ἰνδίες

από τον Πορτογάλλο *Βάσκο νιέ Γάμα*, που παρεκίνησε τους εμπόρους και ναυτικούς για συχνά και μεγάλα ταξίδια.

Έτσι, αρχίζει να αναπτύσσεται το εμπόριο και η ναυτιλία. Οί μηχανές που εφευρέθηκαν άρχισαν να κατασκευάζουν εμπορεύματα και να ιδρύονται ολόκληρες βιομηχανίες. Οί άνθρωποι πιά δέν είχαν για μοναδική τους ασχολία τη γεωργία, αλλά και τó εμπόριο, τή ναυτιλία και τήν βιομηχανία. Ή τυπογραφία και τά βιβλία άρχισαν να διαδίδωνται, να ξυπνοούν και να μορφώνουν τούς λαούς. Πολλοί μορφωμένοι και σοφοί άνθρωποι έφάνηκαν εκείνο τó καιρό. Οί πιό ξακουσμένοι από τούς Εύρωπαίους αυτός σοφούς και καλλιτέχνες είναι ο *Δάντης*, ο *Λεονάρδος νιέ Βίντσι*, ο *Μιχαήλ Άγγελος*, ο *Θεοβάντες*, ο *Σαίξπηρ* κ.ά. Από τήν Ίταλία, τήν Άγγλία, τή Γαλλία και τίς άλλες χώρες τής Εύρώπης ένα νέο πνεύμα ξεπήδησε και μιá νέα ζωή άρχισε να δημιουργήται.

Οί λαοί άρχισαν τότε να ζητούν καλύτερους νόμους και καλύτερη διοίκηση από τούς άρχοντες. Άλλοϋ γρήγορα και άλλοϋ άργά, Άλλοϋ με τó καλό και άλλοϋ με έπαναστάσεις, διέλυσαν τα παλιά κράτη τών φεουδαρχών κι έκαμαν άλλα, πιό πολιτισμένα και πιό φιλελεύθερα. Έγκρέμισαν τά τείχη τών στενών κρατών και έζήτησαν να επικοινωνούν μεταξύ τους. Όσα κράτη αποτελούσαν ένα έθνος, έζήτησαν να ένωθούν μεταξύ τους, σέ ένα κράτος και να έχουν ένα βασιλιά ή έναν άρχηγό. Να έχουν τούς ίδιους νόμους και τήν ίδια διοίκηση.

Έτσι σιγά - σιγά, άλλαξε ή παλιά κατάσταση. Τώρα έχουμε γράμματα, τέχνες, έπιστήμες, εμπόριο, ναυτιλία, βιομηχανία και έθνικά κράτη. Αυτή ή αλλαγή δέν έγινε σέ λίγα χρόνια. Χρειάστηκαν 300 περίπου χρόνια και τήν περίοδο αυτή τήν ονομάζουμε *Αναγέννηση*. Άρχισε τó 1500 μ.Χ. περίπου. Γι αυτό δταν λέμε Αναγέννησης έννοοϋμε τόν 15ον αιώνα.

Όταν στά χρόνια εκείνα μιá νέα ζωή άρχισε να δημιουργείται στήν Εύρώπη, ή πατρίδα μας έπεφτε στά χέρια τών Τούρκων. Κοντά σέ μās ήσαν τά κράτη τής Βενετίας, τής Αυστρίας και τής Ρωσίας. Ήσαν ισχυρά κράτη και είχαν δυνατούς βασιλιάδες, αλλά οϋτε μπορούσαν οϋτε έσκέφθησαν να κάμουν τίποτε για μās. Όταν λοιπόν τά άλλα κράτη άρχισαν να προοδεύουν και να ευτυχοϋν, ή πατρίδα μας έπεφτε στή σκλαβιά και στήν δυστυχία. Νά, γιατί έμεινε ή χώρα μας φτωχή και απολίτιστη. Γιατί, δταν έπολεμοϋσε να σώση τήν Εύρώπη από

την Ὀθωμανική βαρβαρότητα, ἐκεῖνη ἔμενε ἀδιάφορη. Καὶ ὕ-
ταν ἀργότερα ἡ Ἑλλάδα μας ἐσκλαβώθηκε, δὲν τὴν ἐβοήθησε
κανεὶς, καὶ πέρασαν 400 δλόκληρα χρόνια, ὥσπου ἄρπαξε μόνη
τὴς τὰ ὄπλα καὶ ἐλευθερώθηκε.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Ἄν τὸ Ἑλληνικὸ Βυζαντινὸ κράτος σκλαβωνόταν πρὸ γρήγο-
ρα στοὺς Τούρκους, θὰ ἦταν τὸ ἴδιο γιὰ τὴν Εὐρώπη; 2. Τί ἦταν οἱ
Φεουδάρχες; 3. Πῶς περνοῦσαν οἱ λαοὶ κατὰ τὴν Φεουδαρχικὴ περίο-
δο; 4. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἦταν περίοδος προόδου ἢ καθυστερήσεως; 5.
Ποιὰ ἐποχὴ ὀνομάζομε Ἀναγέννησι καὶ πότε ἀρχίζει; 6. Ποῦ ὀφείλε-
ται ἡ Ἀναγέννησις καὶ ποιὲς ἦταν οἱ μεγαλύτερες ἐφευρέσεις καὶ ἀνα-
καλύψεις; 7. Σὲ ποιὰ κατάστασι βρισκόταν τότε ἡ πατρίδα μας;

Διάφορες ἐργασίες. 1. Νὰ ἀπαντήσετε στὶς παραπάνω ἀνακεφα-
λαιωτικὲς ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίες. 2. Νὰ διαβάσετε καὶ σὲ ἄλλες ἱστο-
ρίες τὸ μάθημα αὐτό. 3. Νὰ πάρετε πληροφορίες ἀπὸ τὰ λεξικά γιὰ
τις λέξεις: Φεουδαρχία, Μεσσίων, Ἀναγέννησις, Ἰάκωβος Βάτ, Φλά-
βιος Τζόγιας, Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, Χριστ. Κολόμβος, Βάσκο ντὲ
Γάμα, Δάντης κλπ. 4. Νὰ ἰχνογραφήσετε σκηνὲς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν
Φεουδαρχῶν, τὴς περιπέτειες τῶν θαλασσοπόρων κλπ. 5. Μερικὲς ἀπὸ
αὐτὲς μαζί με ἄλλες εἰκόνες νὰ τὶς βάλετε στὸ λεύκωμα. 6. Νὰ παρα-
κολουθήσετε στὸν κινηματογράφο διάφορα ἔργα με θέμα τὴ Φεουδαρ-
χικὴ ἐποχὴ καὶ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως. 7. Στὸ χρονολογικὸ πί-
νακα νὰ γράψετε τὶς χρονολογίες α) 1492: Ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερι-
κῆς. β) 1498: Ἀνακάλυψις Ἰνδιῶν.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπὸ τὴν ὕλη τῆς πρώτης ἱστορικῆς ἐνότητος)

1. Μὰ γράψετε στὸ ἀτομικὸ σας τετράδιο μιὰ ἱστορικὴ
ἔκθεσι μέχρι 4 σελίδες με τίτλο: «**Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸ 1500
μ. Χ. Φεουδαρχία Ἀναγέννησις**». Τὴν καλύτερη νὰ τὴν
ἀντίγράψετε στὸ τετράδιο τῆς τάξεώς σας.

2. Νὰ διαθέσετε ἓνα ἐλεύθερο ἀπόγευμα καὶ νὰ ἀνακοινώ-
σετε στὴν τάξι τὶς πληροφορίες ποὺ συγκεντρώσατε γιὰ τὶς **ἐφευ-
ρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις**. Μπορεῖτε νὰ ἐτοιμάσετε καὶ μιὰ με-
λέτη με θέμα: «**Τὰ μέσα συγκοινωνίας ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα
μέχρι σήμερα**».

ΔΕΥΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

1. Τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων

Ἡ περίοδος τῆς ἱστορίας ποῦ οἱ Τούρκοι ἐκυριαρχοῦσαν στὴν Ἑλλάδα καὶ ἰστὰ Βαλκάνια λέγεται *Τουρκοκρατία*. Γιὰ τοὺς λαοὺς, ποῦ κατοικοῦσαν στὶς χώρες αὐτές, ἡ περίοδος αὐτὴ ἦταν μαύρη καὶ πικρὴ. Πολλὰ βάσανα καὶ πολλὲς στενοχώριες ἐδοκίμασαν οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν. Πιο πολλὰ ὅμως ἀπ' ὅλους ἐδοκίμασαν οἱ Ἕλληνες. Γιατὶ αὐτοὶ ἐζοῦσαν κοντὰ στὴν πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους καὶ γιατί εἶχαν πολεμήσει καὶ ἀντισταθῆ στοὺς βαρβάρους, ὅταν ἐξεχύθηκαν νὰ καταλάβουν τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Εὐρώπη.

Οἱ Τούρκοι ἐπῆραν τὰ καλύτερα ἑλληνικὰ χωράφια ποῦ ἦσαν στοὺς κάμπους καὶ σὲ ἄλλα εὐφορα μέρη. Τοὺς ἄφησαν τὰ ὄρεινά καὶ τὰ ἄγονα χωράφια. Τὰ πιὸ πολλὰ ἐπῆραν οἱ Τούρκοι ἀξιοματικοί, οἱ *Μπέηδες* καὶ οἱ *Ἀγάδες*. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ὅμως, ποῦ εἶχαν ἀφήσει στοὺς Ἕλληνες, ἐπαιρναν βαρεῖς φόρους. Ἐπαιρναν τὸ ἓνα δέκατο ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα καὶ γι' αὐτὸ αὐτὴ τὴν φορολογία τὴν ἔλεγαν *Δεκάτη*.

Μὲ τέτοια κατάστασι βέβαια οἱ Ἕλληνες δὲν μποροῦσαν νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι. Μεγάλη φτώχεια καὶ δυστυχία εἶχε καταλάβει τὴν Ἑλλάδα. Καὶ δὲν ἦταν ἓνας χρόνος καὶ δύο

αυτή ή δυστυχία. Ήσαν χρόνια πολλά κι άτέλειωτα. Καί δε φαινόνταν τίποτε πού νά δείχνη ότι θαρθούν χρόνια καλά κι ευ-
τυχισμένα.

Μά μήπως ήσαν μόνο αυτά; Τις καλύτερες χριστιανικές
έκκλησίες τις έπήραν και τις έκαμαν τζαμιά. "Αφησαν μόνο τις
μικρές και δέν επέτρεπαν νά έχουν άπ' έξω σταυρό, ούτε νά
σημαίνουν οι καμπάνες τους. Δέν είχαν δικαίωμα οι "Ελληνες
νά φορούν καλά ρούχα, ούτε νά καβαλικεύουν σέ άλλαγα, αλλά
σέ γαϊδουράκια. Κι άν τύχαινε στό δρόμο πού πήγαιναν νά
συναντήσουν κανέναν Τούρκο, έπρεπε νά κατέβουν άπό τό γαϊ-
δουράκι τους, νά τόν προσκυνήσουν και νά σταθούν παράμερα
ώσπου νά περάση. Πικρή σκλαβιά.

'Αλλά και πάλι τό κεφάλι τών 'Ελλήνων έκινδύνευε άπό
στιγμή σέ στιγμή. Για νά έχουν τό δικαίωμα νά ζουν, δηλαδή
για νά έχουν τό κεφάλι τους έπλήρωναν φόρο. Αυτός ό φόρος
έλεγόταν *κεφαλικός* ή *χαράτσι* και έπληρωνόταν κάθε χρόνο.

Δέν έφταναν όμως όλα αυτά τά βάσανα και οι ταπεινώ-
σεις. 'Η Τουρκική άγριότης έφθανε νά τους ματώνη τήν καρ-
διά με τόν πιό σκληρό πόνο. Οι Τούρκοι έπαιρναν τά παιδιά.
Αυτό λεγόταν *παιδομάζωμα*.

"Όταν άκόμη ήσαν μικρά, έμάζευαν τά γερά έλληνόπου-
λα και τά έπήγαιναν στην Κωνσταντινούπολι. 'Εκει τά έκλει-
ναν σέ στρατώνες, τους άλλαζαν τή γλώσσα και τή θρησκεία
τους και τά έδίδασκαν νά μισούν πολύ τους "Ελληνες. Κι αλή-
θεια! 'Εκείνα τά παιδιά έγινονταν οι πιό φανατικοί έχθροί τών
'Ελλήνων και οι πιό σκληροί Τούρκοι στρατιώτες. Αυτοί έλέγον-
ταν *Γενίτσαροι*.

'Από τά βάσανα αυτά πολλοί "Ελληνες άναγκάσθηκαν νά
φύγουν άπό τήν 'Ελλάδα. 'Επήγαν σέ άλλα κράτη τής Εύρω-
πης και πιό πολύ στην 'Ιταλία, όπου μπορούσαν νά μιλούν έ-
λεύθερα τή γλώσσα τους και νά πιστεύουν τή θρησκεία τους.
Αυτό τό κακό έφερε και ένα κοσό, γιατί εκεί πού έπήγαν διέ-
δωσαν και έδίδαξαν τά 'Ελληνικά γράμματα. "Ετσι οι Εύρω-
παϊκοί λαοί αγάπησαν τους "Ελληνες και τήν 'Ελλάδα μας και
αργότερα μάς έβοήθησαν πάρα πολύ, όταν άρχίσαμε τήν έπα-
νάστασι για τήν έλευθερία.

Μά όλα όσα είπαμε πιό πάνω δέν έφθαναν στους Τούρ-
κους. 'Ανάγκαζαν με τή βία τους "Ελληνες νά αλλάξουν τήν

πίστι τους, νά γίνουν Τούρκοι. Δυστυχῶς μερικοί γιά νά σωθoύν ἀπό τὰ βάσανα ἀλλάξαν τήν πίστι τους καί ἔγιναν Τούρκοι. Τό φοβερό αὐτό μέτρο λεγόταν «Ἐξισλαμισμός τῶν Ἑλλήνων».

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ—ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Τί βασανιστήρια ἔκαναν οἱ Τούρκοι στοὺς Ἕλληνες καί ποιὴ ἦταν τὸ πιὸ σκληρό; 2. Γιά νά ἀποφύγουν τὰ βασανιστήρια αὐτὰ τί ἔκαναν οἱ Ἕλληνες;

Διάφορες ἐργασίες. 1. Μελέτη τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ καί σὲ ἄλλες ἱστορίες. 2. Λεξικά—πληροφορίες: Τουρκοκρατία, χαράτσι, Γενίτσαροι, παιδομάζωμα, ἄλλα δεινοπαθήματα. 3. Λεύκωμα: σκηνές ἀπὸ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων.

2. Θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ προνόμια τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων

Ὅπως ἐμάθαμε στὴν Ἱστορία τῆς Ε΄ τάξεως, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τὸ 867 μ.Χ. ἐχωρίσθη σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ. Ἀρχηγὸς τῆς Δυτικῆς ἦταν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ὅταν ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β΄ ἐκυρίευσε τὴν Κωνσταντινούπολι, ὁ Πατριαρχικὸς θρόνος ἦταν κενός. Συμφέρον τῶν Τούρκων ἦταν νά διατηρηθῇ ὁ χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχαν Χριστιανοὶ ποὺ ἤθελαν τὸν χωρισμό, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ποὺ ἤθελαν τὴν ἔνωσι τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ Σουλτάνος μὲ χαρὰ του ἐδέχθη νά ἐκλεγῇ ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ σοφώτατος θεολόγος **Γεώργιος Σχολάριος**, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν ποὺ ἤθελαν τὸν χωρισμό.

Γιά τὴν ἐκλογὴ τοῦ νέου Πατριάρχου ὁ Σουλτάνος συνεκάλεσε σύνοδο Ἐπισκόπων ἡ ὁποία ἐξέλεξε τὸν Γεώργιο Σχολάριο, ποὺ ἀπὸ τότε μᾶς εἶναι γνωστὸς ὡς Γεώργιος Σχολάριος ἢ **Γεώργιος Γεννάδιος Β΄**.

Ὁ Γεννάδιος ἐγεννήθη τὸ 1405 στὴν Κωνσταντινούπολι, ἀπὸ γονεῖς Θεσσαλοῦς.

Ἡ μόρφωσις του ἦταν ἀπέραντη καὶ γι' αὐτό, πρὶν ἐκλεγῆ, Πατριάρχης, εἶχε ἰδρύσει σχολή, στὴν ὁποία ἐφοιτοῦσαν πολλοὶ μαθηταί.

Ὁ Γεννάδιος προσέφερε μεγάλες ὑπηρεσίες στο ἔθνος. Καί αὐτός ὁ Σουλτάνος ἀναγκάσθηκε τὰ ἀναγνωρίσει τὴ μεγάλη προσωπικότητα τοῦ Πατριάρχου μας καὶ ἐξέδωκε διαταγὴ πού τοῦ ἀνεγνώριζε τὰ παρακάτω δικαιώματα :

1) Ὁ Πατριάρχης θὰ ἦταν ὁ θρησκευτικὸς καὶ ὁ Ἐθνικὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, δηλαδή Ἐθνάρχης.

2) Θὰ διηύθυνε καὶ θὰ διοικούσε ὅλες τὶς ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις : τὶς ἐκκλησίες, τὰ μοναστήρια καὶ τὶς Μητροπόλεις, χωρὶς νὰ πληρῶνῃ φόρους στοὺς Τούρκικο κράτος.

3) Θὰ διώριζε Μητροπολίτες καὶ Ἐπισκόπους καὶ θὰ ἐφρόντιζε γιὰ τὴ μόρφωσι τῶν ἱερέων καὶ ὄλων τῶν κληρικῶν.

4) Οἱ Ἕλληνες, γιὰ διαφορὰς πού θὰ εἶχαν μεταξύ τους, δὲν θὰ ἐπῆγαιναν πιά ἰστά Τουρκικὰ δικαστήρια. Τὶς ὑποθέσεις τους θὰ τὶς ἐδίκαζε ὁ Πατριάρχης.

5) Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐκτελοῦσαν ἐλεύθερα καὶ χωρὶς περιορισμοὺς τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ προνόμια ἔδωσαν μεγάλη ἀνακούφισι στοὺς Ἕλληνες καὶ οἱ ἐλπίδες τους τώρα συγκεντρώθηκαν στο πρόσωπο τοῦ Πατριάρχου, πού ἐγινε ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους. Τὰ προνόμια βέβαια αὐτὰ οἱ Τούρκοι δὲν τὰ ἐσέβονταν πάντα, τὰ καταπατοῦσαν καί, ὅπως εἶδαμε, τὰ βάσανα τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶχαν τελειωμό. Ὡστόσο τὰ προνόμια αὐτὰ ἔνωσαν τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς ἐξέσταναν τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ ἔθνος γρήγορα θ' ἀναστηθῆ καὶ θὰ ζήσῃ ἐλεύθερο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ὁ Σουλτάνος ἔδωσε καὶ πολιτικὰ προνόμια στοὺς Ἕλληνες. Ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια οἱ Ἕλληνες εἶχαν ὀργανωθῆ σὲ **Κοινότητες**. Κάθε χωριὸ ἢ πολλὰ μικρὰ μαζί, εἶχαν δική τους Κοινότητα, δηλαδή δική τους διοίκησι. Ἀρχηγοὶ τῆς κοινότητος ἦσαν οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου, πού ἐλέγονταν **Δημογέροντες** ἢ **Προεστοί**. Ἐπέτρεψαν, λοιπόν, οἱ Τούρκοι νὰ διοικῶνται αὐτὲς οἱ Κοινότητες ἀπὸ τοὺς προεστούς, πού τοὺς ἔλεγαν **Κοιζαμπάσηδες**. Αὐτοὶ ἐφρόντιζαν γιὰ τὰ σχολεῖα, γιὰ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ ἄλλα κοινοτικὰ ζητήματα.

Οἱ κοιζαμπάσηδες ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ συγκεντρῶνουν τοὺς φόρους καὶ νὰ τοὺς παραδίδουν στοὺς Τούρκους εἰσπράκτορες. Ἐπρεπε νὰ συμβουλευοῦν τοὺς Ἕλληνες νὰ κάθωνται ἐφρόνιμα καὶ νὰ σέβωνται τοὺς Τουρκικοὺς νόμους. Ἔτσι οἱ Τούρκοι δὲν ἐπλήρωναν πολλοὺς ὑπαλλήλους, ἀστυνομία καὶ

ἀγροφύλακες. Διοικούσαν τὴν πατρίδα μας χωρὶς ἔξοδα. Μόνο ἔπαιρναν.

Αὐτὰ ὅμως τὰ προνόμια ποὺ οἱ Τοῦρκοι τὰ ἐπέτρεπαν γιὰ τὸ συμφέρον τους, ὠφέλησαν πάρα πολὺ τοὺς Ἕλληνες. Κάθε κοινότης ἦταν σὰν ἓνα μικρὸ Ἑλληνικὸ κράτος. Στὶς ὑποθέσεις τὶς ἑλληνικὲς δὲν ἀνακατεύονταν οἱ Τοῦρκοι. Οἱ Ἕλληνες ἀγαποῦσαν καὶ ὑπεστήριζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Διετήρησαν τὴ γλῶσσα τους καὶ τὴ θρησκεία τους. Δυνάμωσαν τὴν Ἐθνικὴ τους συνείδησι καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐλευθερωθοῦν. Ἀργότερα ἐτοίμασαν τὴν ἐπανάστασι ἀγοράζοντας ὅπλα καὶ ἄλλα ἐφόδια.

Οἱ Τοῦρκοι, ὅπως καταπατοῦσαν τὰ θρησκευτικὰ, ἔτσι καταπατοῦσαν καὶ τὰ πολιτικὰ προνόμια τῶν Ἑλλήνων. Γι' αὐτὸ προώδεψαν πρὸς πολὺ οἱ Κοινότητες ἐκεῖνες, ὅπου ἔμεναν λίγοι Τοῦρκοι ἢ οἱ Κοινότητες ἐκεῖνες ποὺ ἦσαν μακριὰ, ἐπάνω σὲ βουνά. Τέτοιες Κοινότητες ἦσαν ἡ Ὑδρα, οἱ Σπέτσες, τὰ Ψαρά, τὰ 24 χωριὰ τοῦ Πηλίου, τὰ Ἀμπελάκια τῆς Θεσσαλίας, τὰ Μακεδονοχώρια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὰ Γιάννενα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Γιατὶ καὶ πῶς ἔγινε Πατριάρχης ὁ Γεννάδιος ; 2. Ὁφέλησαν τοὺς Χριστιανοὺς τὰ θρησκευτικὰ προνόμια ; 3. Ποιὰ πολιτικὰ προνόμια ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι στοὺς Ἕλληνες καὶ γιατί ; 4. Ὁφέλησαν τὰ πολιτικὰ προνόμια τοὺς Ἕλληνες ;

Διάφορες ἐργασίες. 1. Μελέτη τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ καὶ σὲ ἄλλες ἱστορίες. 2. Νὰ μελετήσετε τὸ κεφάλαιο : « Γεννάδιος » στὴν Ἐγκυκλοπαιδεία. 3. Λεξικά—πληροφορίες : Γεννάδιος, προεστός, κοτσάμπασης. 5. Ἱστορικὴ βιογραφία : ὁ Γεννάδιος.

3. Ἄρματα καὶ Κλέφτες

17A/0

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ὅπως εἶπαμε, κράτος δικό μας δὲν ὄπῃρχε καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐχαίρονταν οὔτε καὶ ἐγελοῦσαν. Ἐδοῦλευαν σκληρὰ τὴ γῆ, μὰ τὸ ψωμί δὲν τὸ ἐχόρταιναν. Σχολεῖα γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα δὲν ἐπέτρεπαν οἱ Τοῦρκοι καὶ διοικούσαν τὸν τόπον μας ὅπως ἤθελαν αὐτοί. Ἦσαν βέβαια ὁ Πατριάρχης μὲ τοὺς Μητροπολίτες καὶ οἱ Προεστοὶ στὰ

χωριά, μὰ τί νά κάμουν ; Οἱ Τούρκοι ἐκυβερνοῦσαν καί ἔπαιρναν τοὺς βαρεῖς φόρους. Καί τὰ βάσανα τῶν Ἑλλήνων συνεχίζονταν μὲ πάθος καί ἀγριότητα.

Τρεῖς μόνο περιοχὲς ἦσαν κάπως καλύτερα μέσα σ' ἐκείνη τὴ μαύρη σκλαβιά. Ἡ *Μάνη*, τὸ *Σούλι τῆς Ἡπείρου* καί τὰ *Σφακιὰ* τῆς *Κρήτης*. Τὰ ψηλά κι ἀπόκρημνα βουνὰ στὶς Κοινότητες αὐτὲς καί οἱ γεναῖοι τοὺς κάτοικοι δὲν ἄφησαν νὰ τίς πατήση Τουρκικὸ πόδι. Ἐκαμαν πολλοὺς πολέμους μὲ τὸν Σουλτάνο, ὥσπου στὸ τέλος ἐδέχθη νὰ τοῦ πληρῶνουν ἓνα μικρὸ φόρο καί τοὺς ἄφησε νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι.

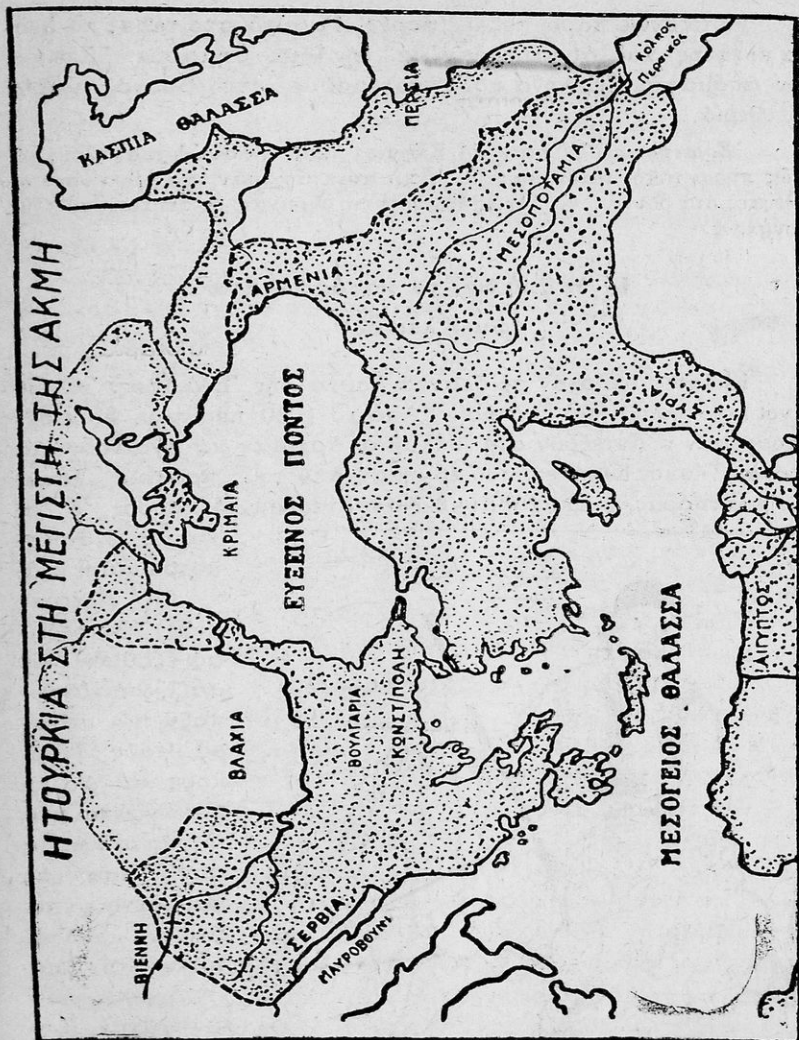
Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια τῆς μαύρης σκλαβιάς μέχρι τὸ 1600 πάνω κάτω. Οἱ Ἕλληνες δεινοπαθοῦσαν, ἐδούλευαν, ἐβασανίζονταν καί στὸ τέλος ἐπέθαιναν μὲ τὸ πικρὸ παράπονο τῆς δουλείας. Γενιὲς καί γενιὲς ἦρθαν καί ἔφυγαν, χωρὶς νὰ προφθάσουν νὰ ἰδοῦν τὴ λευτεριά. Μὰ δὲν ἄντεχαν πιά. Πολλοὶ Ἕλληνες ποὺ δὲν ὑπέφεραν τῶν Τούρκων τὴ σκλαβιά, ἔπαιρναν τὰ ὄπλα κι ἔβγαιναν στὰ βουνά. Στὶς κορυφὲς ἐκεῖ τῶν βουνῶν ἔστησαν σὰ στρατιόπεδά τοὺς ποὺ τὰ ἔλεγαν *λημέρια*.

Ἐκεῖ ἐγυμνάζονταν καί κατεβαίνοντας στὶς πόλεις καί στοὺς κάμπους ἐκτυποῦσαν τοὺς τυράννους. Δὲν ἔμεναν στὸ ἴδιο μέρος, ἀλλὰ πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ ἐκτυποῦσαν ξαφνικὰ τὸν ἐχθρό, ποὺ ἐβασάνιζε καὶ ἐτυρανοῦσε τοὺς Ἕλληνες. Πολλὲς φορές ἔπαιρναν πλοῦτη καὶ Τουρκικοὺς θησαυροὺς καί τοὺς ἐμοίραζαν στοὺς φτωχοὺς πατριῶτες.

Τὰ παλληκάρια αὐτὰ τῶν βουνῶν ἐλέγονταν *κλέφτες*. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τοὺς τὸ ἔδωσαν οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ τοὺς συκοφαντήσουν καί νὰ δείξουν ὅτι δὲν εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι. Ὁ λαὸς ὅμως ἀγαποῦσε τοὺς κλέφτες, τοὺς θαύμαζε γιὰ τὴν παλληκαριά καί τὴν τόλμη τους καί τοὺς ἐθεωροῦσε Ἐθνικοὺς ἥρωες.

Οἱ Τούρκοι τοὺς κατεδίωκαν μὲ πολὺ μῖσος, μὰ μάταιες ἐπήγαιναν ὅλες τους οἱ προσπάθειες.

Γι αὐτὸ πολλὲς φορές ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις τοὺς ἔδινε χάρι καί τοὺς ἐκαλοῦσε νὰ κατέβουν ἀπὸ τὰ βουνὰ νὰ διοικοῦν ἐκεῖνοι τὰ χωριά. Καί ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχαν, μὲ τὴν ἄδεια τῶν Τούρκων, *ἀρματα* ἐλέγονταν *Ἀρματωλοὶ* καί ὁ τόπος ποὺ ἐφύλαγαν *Ἀρματοῶλι*. Οἱ Ἀρματοῶλοι ἔμεναν γιὰ λίγον καιρὸ συμφιλιωμένοι μὲ τὴν Τουρκικὴ Κυβέρνησι. Αὐτὸ ὅμως γιὰ πολὺ

λίγο καιρό, γιατί δέν μπορούσαν νά βλέπουν τή σκλαβιά και δέν έξεχνοῦσαν ὅτι ᾤησαν "Έλληνες. "Αν ἔβλεπαν κανέναν Τούρκο νά βασανίζη Έλληνα, τόν σκότωναν κι ἔβγαιναν πάλι στά βουνά.

2. Ἱστορία Νέων Χρόνων

Αυτό έγινε πάρα πολλές φορές. Γι αυτό στο τέλος τὸ ὄνομα κλέφτης καὶ ἀρματωλὸς εἶχε τὴν ἴδια σημασία. Ἐδειχνε τὸν ἀδάμαστο Ἕλληνα ποὺ ἐπολεμοῦσε στὰ βουνά γιὰ τὴν ἐλευθεριά.

Ἐρωτήσεις. Τί ἦταν οἱ Κλέφτες καὶ τί οἱ Ἀρματωλοί; 2. Πῶς πῆραν αὐτὸ τὸ ὄνομα; 3. Ἀπὸ πότε ἄρχισαν νὰ βγαίνουν οἱ Κλέφτες στὰ βουνά; 4. Ποιῆς Κοινότητες ἔμειναν ἀπάτητες ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

4. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν.

Κλέφτες ὑπῆρχαν σὲ ὅλα τὰ βουνά τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλοι λίγοι κι ἄλλοι πῖο πολλοί. Ἀπὸ τὸ 1600 περίπου, ὅσοι δὲν μποροῦσαν ν' ἀντέξουν στὴ σκλαβιά ἄρχισαν νὰ βγαίνουν στὰ βουνά. Τέτοιοι Κλέφτες, ποὺ ἐβγήκαν ἀπὸ τοὺς πρώτους, ἦσαν:

Ὁ Νικοτσάρας, ὁ Βλαχάβας, ὁ Κατσαντώνης, ὁ Ζήδρος, ὁ Ζαχαριάς, οἱ Κολοκοτρωναῖοι κ. ἄ.

Ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες

μνάζονταν, ἐμιλοῦσαν, ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐσκέπτονταν σὰν ἐ-

Οἱ Κλέφτες μιᾶς περιφερείας ἐζοῦσαν ὅλοι μαζί, γιὰ νὰ κτυποῦν πῖο σκληρὰ τοὺς Τούρκους καὶ γιὰ νὰ φυλάγονται ἀπὸ τὶς καταδιώξεις των. Ἦσαν ἀγαπημένοι μεταξύ τους καὶ ἐσέβονταν τὸν ἀρχηγό τους ποὺ τὸν ἔλεγαν **Καπετάνιο**. Ἐζοῦσαν στὰ λημέρια τους, ὅπου ἐγυ-

λευθεροί Έλληνες. Δέν είχαν κανένα φόβο, γι' αυτό έβγῆκαν έλλωστε και στα βουνά, γιά νά ζουν έλευθεροί.

Ἡ ζωή τους όμως ἦταν δύσκολη και σκληρή. Ὑπέφεραν ἀπό πείνα, δίψα, ἀπό ἀγρυπνίες και κούρασι. Συνέχεια έπολεμοῦσαν και οἱ κίνδυνοι ἦσαν ἀμέτρητοι. Κάνεις δέν ἦταν έγγουρος γιά τῆ ζωή του, μά και δέν τῆν έλογάριαζε. Τόσο πολὺ δέν υπελόγιζαν τὸ θάνατο, πού γιά χαιρετισμὸ τους είχαν τῆν εὐχή «Καλὸ βόλι».

Ἐπειδὴ ἐζοῦσαν στὸν καθαρὸ ἀέρα και ἐγυμνάζονταν δλοένα, είχαν γερὰ σώματα και ἀτσαλένια μπράτσα. Ἦσαν ρωμαλοῖ ὕψηλοὶ και ὠρατοὶ. Οἱ κλέφτες, ποτὲ δέν ἐδελιάζαν, γιὰτὶ ἐπίστευαν στὸν δίκαιο και ἱερὸ ἀγώνα πού ἔκανον. Γι' αὐτὸ είχαν γίνεῖ ὁ φόβος και ὁ τρόμος τῶν Τούρκων.

Οἱ Έλληνες τοὺς ἐθαύμαζαν και τοὺς ἐλάτρευαν. Μὲ τῆν παληκαριά και τὰ κατορθώματα τῶν κλεφτῶν ἐθέρμαιναν τῆν ἐλπίδα τους γιά λευτεριά. Ἦσαν υπερήφανοι πού είχαν τέτοια ἀτρόμητα παιδιά. Γι' αὐτὸ στα σπίτια και στα χωριά, μυστικά, πάντα ἱστοροῦσαν μὲ καμάρι τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν. Ἦσαν τόση ἡ λατρεία και ἡ ἀγάπη τους γιά τοὺς Κλέφτες ὥστε είχαν κάμει πολλὰ τραγούδια γιά νά τραγουδοῦν τῆν λεβεντιά και τῆν τόλμη τους. Νά ἔνα τέτοιο τραγούδι :

Ο ΠΟΘΟΣ ΤΟΥ ΣΚΛΑΒΟΥ

Νάμουν τὸ Μάη πιστικός, τὸν Αὐγουστο δραγάτης
και στοῦ χειμῶνα τῆν καρδιά νάμουνα κρασοπούλος.
Μά πιὸ καλά ἦταν νάμουνα ἀρματωλὸς και κλέφτης,
ἀρματωλὸς μὲς στὰ βουνά και κλέφτης μὲς στοὺς κάμπους.
Νάχω τὰ βράχια ἀδέρφια μου, τὰ δέντρα συγγενάδια,
νά μὲ κοιμίζουν πέρδικες, νά μὲ ξυπνοῦν τ' ἀηδόνια,
και στῆν κορφή τῆς Διάκουρας νά κάνω τὸ σταυρὸ μου,
νά κόβω τούρκικα κορμιά, σκλάβο νά μὲ μὲ λένε!

(Δημοτικὸ)

Πόσο βαθεῖα ἀπὸ τῆν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας είχαν βγῆ αὐτὰ τὰ τραγούδια. . . Τὰ ἔλεγαν και ἐγλύκαιναν τὸν πόνο τους και τῆν πίκρα τῆς σκλαβιάς. Τέτοια ἦταν τὰ τραγούδια τῶν Κατσαντωναίων, τῶν Κολοκοτρωναίων, τοῦ Γέρο-Δῆμου, τοῦ Ζήδρου, κλπ. Τὰ μικρὰ παιδιά ἀνυπομονοῦσαν πότε νά μεγαλώσουν γιά νά βγοῦν κι αὐτὰ στα βουνά, νά γίνουν σὰν τοὺς θρυλικοὺς καπετάνιους τῶν ὁποίων τὰ κατορθώματα ἐθαύμαζαν.

Μὰ δὲν ἦσαν μόνο τὰ τραγούδια καὶ οἱ ἐλπίδες. Οἱ Τοῦρ-
κοὶ δὲν μποροῦσαν πιά νὰ κυκλοφοροῦν μονάχοι τους, περήφανοι
καβαλλάρηδες, οὔτε νὰ ἀτιμάζουν τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ ἀρπά-
ζουν τὴν περιουσία τους. Ἦξεραν πὼς κάποια νύχτα οἱ ἀετοὶ τῶν
βουνῶν θὰ κατέβαιναν νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦν σκληρά. Ἀπὸ τὸ ἄλλο
μέρος οἱ Ἕλληνες ἐπήραν θάρρος. Δὲν ἔσκυφταν πιά τὸ κεφάλι
στοὺς Μπέηδες. Τοὺς ἐκτυποῦσαν κι ἔβγαιναν στὰ βουνά, γιατί
ἤξεραν ὅτι θὰ εὔρουν ἐκεῖ καὶ ἄλλα παλληκάρια καὶ ἄλλα ἀτρόμη-
τα Ἑλληνόπουλα. Σιγά-σιγά, μὲ τὰ χρόνια, ἐπλήθαιναν, ἐγι-
ναν πάρα-πολλοί, ὀλόκληρος στρατός.

Ἔτσι ἐκυλοῦσαν κατὰ τὸ 1600 — 1750 τὰ μαῦρα καὶ
πικρὰ ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Μὲ τὰ κατορθώματα τῶν
Κλεφτῶν, μὲ τὰ τραγούδια καὶ τὶς ἱστορίες ποὺ ἔλεγαν οἱ ἄλλοι
γιὰ τὴν παλληκαριά τους.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Ποιοὺς Κλέφτες ξέρετε ποὺ πολέμησαν τότε τὴν Τουρκία; 2.
Πὼς ἔλεγαν τὸν ἀρχηγό τους; 3. Τὶ ὠφέλησαν οἱ κλέφτες τοὺς σκλα-
βωμένους Ἕλληνες; 4. Τὶ ἐσκέπτονταν τὰ Ἑλληνόπουλα ὅταν ἀκου-
γαν τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν; 5. Ξέρετε κανένα τραγούδι ποὺ
νὰ λέη γιὰ τὴ ζωὴ τῶν κλεφτῶν;

Διάφορες ἐργασίες. 1. Μελέτη τῶν κεφαλαίων αὐτῶν καὶ σὲ
ἄλλες ἱστορίες. 2. Ἀπαγγελία δημοτικῶν τραγουδιῶν γιὰ τοὺς Ἄρμα-
τωλοὺς καὶ Κλέφτες. 3. Λεξικά—πληροφορίες: Νικοτσάρας, Βλαχάβας,
Κατσαντώνης, Ζηῆρος, Ζαχαριάς, Κολοκοτρωναῖοι κλπ. 4. Ἀναγνώ-
σματα γιὰ ὅλους αὐτοὺς στὸ ἀναγνωστικὸ τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ ΟΕΣΒ
καὶ στὸ δικό μας ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ.
5. Στὸ λεύκωμα: εἰκόνες, φωτογραφίες. 6. Βιογραφία: τοῦ Κατσαντώνη.

5. Ναυτικὴ Ἑλλάδα.

Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς σκλαβιάς τῆς ἡ Ἑλλάδα ἦταν πολὺ δυ-
στυχισμένη καὶ δὲνεῖχε καμμιά ἐλπίδα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσί της.
Κατὰ τὸ 1700—1750 περίπου, ἄρχισαν τὰ πράγματα ν' ἀλλά-
ζουν. Σὲ ὄλη τὴν Εὐρώπη ἕνας νέος ἄνεμος ἐπνευσε. Οἱ
ἐφευρέσεις ποὺ ἔγιναν ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἄρχισαν νὰ δίνουν μιὰ
καινούργια μορφή στίς κοινωνίες τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐθνῶν. Πα-
λαιότερα τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἦσαν κι αὐτὰ γεωργικὰ κράτη,
χωρὶς ἀνεπτυγμένη συγκοινωνία, χωρὶς ἐμπόριο καὶ χωρὶς ναυ-
τιλία. Καί, ὅπως ξέρομε, τὰ νέα μέσα τῆς ζωῆς κάνουν τοὺς

άνθρώπους πιό πολιτισμένους και τούς δίνουν περισσότερες άνεσεις. Συγχρόνως συντελοϋν και στην καλύτερη πνευματική τους ανάπτυξη και εξέλιξη.

Η Ελλάδα βέβαια ήταν σκλαβωμένη και δέν μπορούσε να έχη τις νέες έφευρέσεις και να γίνη πολιτισμένη όπως τα Εύρωπαϊκά κράτη. Παρ' όλα όμως αυτά οί Έλληνες, σάν ξευπνοι και δραστήριοι πού ήσαν, έμαθαν και έπήραν γρήγορα αυτές τις έφευρέσεις. "Ετσι, βλέπομε σιγά σιγά τούς νησιώτες Έλληνες να κατασκευάζουν μεγάλα και γερά καράβια και να έχου άξιόλογη ναυτιλία και ζωηρότατο έμπόριο.

Απ' όλα τα νησιά μας περισσότερο προόδευαν ή Ύδρα, οί Σπέτσες και τα Ψαρά. Με τα καράβια τους έταξίδευαν σέ όλα τη Μεσόγειο θάλασσα και την Αφρική. Όταν μάλιστα σό 1774 οί Ρώσοι ένίκησαν τούς Τούρκους, σέ έναν πόλεμο πού έκαμαν με αυτούς, τούς ύπεχρέωσαν ν' αφήνουν έλεύθερα όλα τα Έλληνικά πλοία πού θα είχαν Ρωσική σημαία. Με την πρόφασι αυτή οί Έλληνες, έλεύθερα τώρα, άρχισαν να μεταφέρου σιτηρά από τα Ρωσικά λιμάνια στα κράτη της Εύρώπης και απ' εκεί άλλα έμπορεύματα, σέ άλλα λιμάνια.

Αργότερα, όταν ή Αγγλία έπολέμησε έναννιον της Γαλλίας και απέκλεισε τα παράλια της Εύρώπης, οί Έλληνες ναυτικοί, χωρίς φόβο, έπήγαιναν με τα πλοία τους στα Εύρωπαϊκά λιμάνια και έπουλοδσαν πανάκριβα τα έμπορευματά τους.

Με όλα όσα είπαμε παραπάνω, καταλαβίνομε, ότι οί Έλληνες ναυτικοί πολύ έπλούτισαν εκείνα τα χρόνια και όλο πιό πολλά και πιό μεγάλα πλοία άρμάτωναν.

Μά δέν ήταν μόνο αυτό. Στη θάλασσα ήσαν ύποχρεωμένοι να πολεμοϋν με τούς Αφρικανούς πειρατές, τούς *Κουρσάρους*. Γι' αυτό αναγκάσθηκαν να βάλου δπλα και κανόνια έπάνω στα πλοία τους. Έχρειάσθηκε να γυμνάζονται στόν πόλεμο και να πολεμοϋν με τέχνη.

Έτσι σιγά - σιγά, οί Έλληνες είχαν στόλο πολεμικό, πού μπορούσε να κάνη άληθινό πόλεμο στη θάλασσα, όπως οί Κλέφτες μπορούσαν να κάνουν άληθινό πόλεμο στην ξηρά.

Χωρίς να τό καταλάβου οί Τούρκοι, άρχισε μέσα στα χρόνια της σκλαβιάς, να δημιουργήται ό πρώτος μας στρατός και ό πρώτος μας στόλος. Άρχισαν να συγκεντρώνονται τα

πρώτα χρήματα, που τόσο πολύ έχρειάσθηκαν αργότερα για την επανάστασι.

Ἐρωτήσεις: 1. Σε τι ὀφείλονταν ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας; 2. Τὶ ὠφέλεια ἔφερε στὴν Ἑλλάδα ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῶν νησιῶν; 3. Σε τι ὀφείλονταν ἡ μετατροπὴ τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου σὲ πολεμικὸ καὶ τι ὠφέλεια ἔφερε στὴν πατρίδα;

Ἔργασίαι: 1. Λεξικά—πληροφορίες: Ὑδρα, Σπέτσαι, Ψαρά, κουρσάροι. 2. Ἀναγνώσματα σχετικὰ καὶ ὕλικὸ γιὰ τὸ λεῦκωμα.

6. Φαναριῶτες

Ὅπως κάθε κράτος, ἔτσι καὶ ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατία εἶχε τοὺς ἀξιωματοῦχοις τῆς.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, πολλοὶ μορφωμένοι καὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς Αὐτοκρατορίας, ἔφυγαν γιὰ τίς διάφορες χώρες τῆς Εὐρώπης. Μερικοὶ ὅμως ἔμειναν στὴν Κωνσταντινούπολι.

Ὅταν ὁ Μωάμεθ κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ ἐπῆρε τὴν Ἁγία Σοφία, τὸ Πατριαρχεῖο μετεφέρθη στὴ συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποὺ λέγεται **Φανάρι**. Ἐκεῖ, σ' αὐτὴ τὴ συνοικία, ἐκατοίκησαν ὅλοι οἱ μορφωμένοι κληρικοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματοῦχοι Ἑλληνες.

Ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς συνοικίας ποὺ ἔμειναν, ἐπῆραν τὸ ὄνομα **Φαναριῶτες**. Ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ μορφωμένοι, μετέδωσαν τὴ μὀρφωσί τους αὐτῇ στὰ παιδιὰ τους. Ἐπειδὴ εἶχαν καὶ πολλὰ πλοῦτη, ἐπέτυχαν νὰ διασώσουν μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ, ὅπως καὶ ἀρκετὲς ἀπὸ τίς περιουσίαις των.

Γι' αὐτὸ οἱ Φαναριῶτες καὶ μέσα στὴν Τουρκικὴ δουλεία, διέφεραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἑλληνες. Ἦσαν μορφωμένοι καὶ πλούσιοι. Τέτοιαις οἰκογένειαις Φαναριωτῶν ἦσαν οἱ Ὑψηλάντηδες, οἱ Μουρούζηδες, οἱ Σούτσηδες, οἱ Μαυρογένηδες καὶ ἄλλοι.

Στὴν Ἱστορίαι μας τὸ ὄνομα Φαναριώτης δείχνει τὸν μορφωμένο καὶ πλούσιο Ἑλληνα, ποὺ ἔμεινε κοντὰ στὰ Πατριαρχεῖα, στὸ Φανάρι.

Οἱ **Φαναριῶτες** ἔπαιξαν πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὰ Ἐθνικά μας ζητήματα. Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς δὲν ἄφησαν τοὺς ἄλλους Ἑλληνας νὰ ξεχάσουν τὸ Ἔθνος των. Κρυφὰ καὶ ἀπόκρυφα τοὺς ἐθύμιζαν ὅτι εἶναι Ἑλληνες καὶ ἔγραψαν πάρα - πολλά βιβλία γιὰ νὰ μορφώνωνται καὶ νὰ μὴν ξεχνοῦν τὴν γλώσσα

τους. Πολύ μεγαλύτερες υπηρεσίες προσέφερον στο Έθνος οι Φαναριώτες κατά τὰ τελευταῖα χρόνια, τότε δηλαδή πού οι Έλληνες προετοίμαζαν τὴν Ἐπανάστασι.

Οἱ Φαναριώτες αὐτοὶ εἶχαν καταλάβει μεγάλες θέσεις στὸ Τουρκικὸ κράτος. Οἱ Τοῦρκοι, σάν ἀμόρφωτοι πού ἦσαν, εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ μορφωμένους ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ τοὺς ἔδωσαν ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ τοὺς διώρισαν **Ἠγεμόνες** σὲ διάφορες Ἐπαρχίες. Ἀπὸ τίς θέσεις αὐτὲς οἱ Φαναριώτες ἐπροστάτευσαν τοὺς Ἕλληνες καὶ συγκέντρωσαν χρήματα καὶ ὄπλα γιὰ τὴν Ἐπατάστασι. Εὐρέθησαν, βέβαια, καὶ μερικοὶ Φαναριώτες πού δὲν ἔκαμαν τὸ καθήκον τοὺς πρὸς τὴν Πατρίδα σάν καλοὶ Ἕλληνες. Εὐτυχῶς ὅμως αὐτοὶ ἦσαν πολὺ λίγοι. Οἱ πῖθ πολλοὶ εἶχαν μόρφωσι καὶ πλοῦτη πολλὰ καὶ ἐβοήθησαν σημαντικὰ τὸ σκλαβωμένο ἔθνος. Γι' αὐτὸ στὴν ἱστορία μας τὸ ὄνομα Φαναριώτης ἔχει καὶ ἄλλη σημασία. Δείχνει τὸν Ἕλληνα ἐκεῖνον πού ἔγινε ὁδηγὸς τῶν Ἑλλήνων, γιὰ τῆς Πατρίδος τὴν ἀπελευθέρωσι.

Ἐρωτήσεις: 1. Τί ἦσαν οἱ Φαναριώτες καὶ πῶς πῆραν τὸ ὄνομα αὐτό; 2. Ποιὲς οἰκογένειες Φαναριωτῶν ἔξερομε; 3. Πῶς ἐπέρασαν στὴ σκλαβιά καὶ πῶς ὠφέλησαν τὴν πατρίδα;

Ἔργασίες: 1. Λεξικά—πληροφορίες, Φαναριώτες 2. Διάφορα ἀναγνώσματα. 3. Φωτογραφίες γιὰ τὸ λεύκωμα.

7. Τὰ γράμματα στὰ χρόνια τῆς σκλαβίας

Ὅταν τὸ 1453 ὑποδουλώθηκε ἡ Ἑλλάδα μας, πολλοὶ γραμματισμένοι ἄνθρωποι, ὅπως εἴπαμε, ἔφυγαν καὶ ἐπῆγαν σὲ ξένα κράτη. Οἱ Τοῦρκοι, πάλι, κατεδίωκαν αὐτοὺς πού ἔμειναν, ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα καὶ ἀπαγόρευαν τὰ γράμματα.

Ἔως τὸ 1650 περίπου, οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες ζοῦσαν σὲ πνευματικὸ σκοτάδι. Τὰ λίγα γράμματα πού ἔμαθαν μερικοὶ Ἕλληνες, τὰ ἔμαθαν στὶς ἐκκλησίες καὶ στὰ μοναστήρια μὲ δασκάλους ἱερεῖς. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ ἐπῆγαιναν τὴ νύχτα κρυφὰ **γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἴδωσιν οἱ Τοῦρκοι**. Στὴν ἱστορία μας τὰ σχολεῖα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα **Κρυφὰ Σχολεῖα**. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι:

Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο
νὰ μαθαίνω γράμματα...

Τὸ Κρυφὸ Σχολεῖο

μάς δείχνει μὲ τι λαχτάρια καὶ μὲ τι ἀγωνία ἐμάθαιναν τὰ Ἑλληνόπουλα γράμματα ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν σχολεῖα, δὲν εἶχαν μορφωμένους δασκάλους, δὲν εἶχαν προγράμματα, ὅπως τὰ ἐλεύθερα καὶ πολιτισμένα κράτη. Καταλαβαίνομε τι σκοτάδι καὶ τι ἀμορφωσιὰ βασιλεύεε στὴ δυστυχισμένη πατρίδα μας.

Ἀργότερα ὅμως, ὅταν ἄρχισαν νὰ πλουταίνουν τὰ νησιά καὶ οἱ ἄλλες ἐμπορικές πόλεις, κατὰ τὸ 1750 περίπου, ἄρχισαν νὰ ἱδρύωνται σχολεῖα καὶ νὰ μορφώνωνται οἱ Ἕλληνες.

Σπουδαῖα σχολεῖα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦσαν στὴ Σμύρνη, στὴν Πάτρα, στὴν Ἀθήνα, στὰ Γιάννενα, στὴ Χίο καὶ σὲ ἄλλα μέρη. Τότε ἱδρύθηκε στὴν Κωνσταντινούπολι ἡ **Μεγάλῃ Σχολῇ τοῦ Γένους**. Ἀπ' αὐτὴ τὴ Σχολῇ ἐβγῆκαν οἱ πιὸ μορφωμένοι ἄνθρωποι τῆς πατρίδος μας καὶ ἔγιναν ἀργότερα οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ στὴν Ἐπανάστασι.

Στὰ σχολεῖα αὐτὰ ἐδίδαξαν ἄξιοι Διδάσκαλοι καὶ καλοὶ πατριώτες.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἦσαν πολὺ γραμματισμένοι, ἀλλὰ εἶχαν μεγάλη πίστι καὶ ἀγάπη στὴν Πατρίδα. Καταλάβαιναν ὅτι ἂν δὲν μάθουν γράμματα οἱ Ἕλληνες, δὲν θὰ γίνουν ἄξιοι νὰ κάμουν ἐπανάστασι, νὰ νικήσουν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι. Οἱ Δάσκαλοι αὐτοὶ ὠνομάσθησαν **Διδάσκαλοι τοῦ Γένους** καὶ οἱ πιὸ σπουδαῖοι ἦσαν ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Οἰκονόμος, ὁ Ἄνθιμος Γαζής καὶ ἄλλοι.

Πιὸ μέγας καὶ πιὸ ἑξακουστός ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν ὁ **Ἀδαμάντιος Κοραῆς**. Ὁ Κοραῆς ἐγεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1748. Ὁ πατέρας του ἦταν

Ξμπορος από τη Χίο και τόν έστειλε στην Εύρώπη νά σπουδάση γιατρός. Σέ λίγα χρόνια όμως ο πατέρας του επέθανε και ο 'Αδαμάντιος δέν επέστρεψε στην πατρίδα του. Έκεί όμως πού έμεινε, αφιέρωσε τή ζωή του νά γράφη βιβλία για νά ώφελήση και νά μορφώση πνευματικά τήν πατρίδα του. Έγραψε πάρα πολλά βιβλία, έδίδασκε στους Έλληνες τήν αρχαία τους 'Ιστορία, τούς ένίσχυσε τó έθνικό φρόνημα και τούς προετοίμασε ψυχικά τó έθνος για τήν έθνική εξέγερσι. 'Απέθανε σέ ηλικία 85 χρονών, τó 1833, όταν πιά ή 'Ελλάδα μας ήταν ²έλευθερη.

'Αδαμάντιος Κοραΐς

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΟΡΙΕΣ

1) Που έμάθαιναν τά 'Ελληνόπουλα γράμματα τά χρόνια τής σκλαβιάς και γιατί; 2) Πότε ιδρύθηκαν σχολεία και σέ ποιές πόλεις; 3) Που ήταν ή πιό εξακουσμένη σχολή; 4) Ποιοι έλέγονταν Διδάσκαλοι του γένους και ποιούς ξέροτε;

Έργασίες: 1) Μελέτη και άλλων ιστοριών και σχετικών αναγνωσμάτων από τó αναγνωστικό τής ΣΤ' τάξεως του Ο.Ε.Σ.Β. και από τó δικό μας ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ. 2) 'Απαγγελία ποιήματος «Τό κρυφό σχολειό» του Πολέμη.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

('Από τήν ύλη τής δευτέρας ιστορικής ένότητας)

1. Νά γράψετε στο ιστορικό σας τετράδιο μιá ιστορική έκθεσι μέχρι 4 σελίδες με τόν τίτλο: «**Τουρκοκρατία**».

Νά γράψετε ομαδικά και με κατάλληλη καθοδήγησι από τó δάσκαλό σας ένα ή δύο πατριωτικά σκέτις με τίτλους: α) «**Τό παιδομάζωμα - Γεννίτσαρσι**» και β) «**Τό κρυφό Σχολειό**».

3) Νά ζωγραφίσετε τις ωραιότερες σκηνές από ολόκληρη τήν ιστορική ένότητα. Τις μεγάλες γά τις κρεμάσετε στον τοίχο. Τις μικρές νά τις βάλετε στο λεύκωμα.

ΤΡΙΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ 1821

1. Έπανάστασις τοῦ 1770

Καὶ τὰ πρῶτα ἀκόμα χρόνια τῆς σκλαβιάς, ποὺ ἦσαν πιὸ πικρὰ καὶ πιὸ μαῦρα, δὲν ἔλειψε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἡ ἐλπίδα ὅτι τὸ Ἔθνος μας θὰ ἀναστηθῆ καὶ πάλιν, ὅπως ὁ φοίνικας ἀπὸ τὴν τέφρα.

Σιγά-σιγά, ὅταν ἄρχισαν νὰ ἀναπτύσσουν ἐμπόριο καὶ ναυτιλία, νὰ χτίζουν σχολεῖα, νὰ βγαίνουν κλέφτες στὰ βουνὰ καὶ νὰ ἔρχονται σὲ σχέσεις μὲ τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἡ ἐλπίδα αὐτὴ ἔγινε πόθος δυνατός.

Λίγο-λίγο ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζονται. Ἡ Τουρκία ὅσο πηγαινε διαλύετο σὰν κράτος. Ὄταν μάλιστα τότε ἐνικήθη ἀπὸ τοὺς Ῥώσους, οἱ Ἕλληνας ἦσαν ἔτοιμοὶ νὰ πάρουν τὰ ὄπλα.

Ἡ Τουρκία ἔκαμε πολλοὺς πολέμους μὲ τὰ ἄλλα γειτονικὰ κράτη. Κάθε φορὰ ποὺ ἡ Τουρκία πολεμοῦσε, οἱ Ἕλληνας συμμαχοῦσαν μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς καὶ τὴν πολεμοῦσαν. Δυστυχῶς αὐτὰ τὰ κράτη, ἡ Αὐστρία, ἡ Βενετία, ἡ Ῥωσία, ἔκλειναν εἰρήνην στὸ τέλος μαζί τῆς καὶ τότε ξεσποῦσε ἐπάνω στοὺς Ἕλληνας τὸ κακό.

Τὸ 1769 Αὐτοκράτειρα τῆς Ῥωσίας ἦταν ἡ Αἰκατερίνη ἡ Β'. Ἡ Αἰκατερίνη ὑποστήριξε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐπειδὴ εἶχε καὶ διείες τῆς διαφορὰς μὲ τοὺς Τούρκους, τοὺς ἐκήρυξε τὸν πόλεμο. Ἔστειλε μάλιστα στὴν Ἑλλάδα ἕναν Ἕλληνα ἀξιωματικὸ τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, τὸν **Γ. Παπάζολη**, νὰ παρακινήσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ κάμουν ἐπανάστασι καὶ νὰ κτυπήσουν μαζί

τοὺς Τούρκους. Ὁ Παπάζολης ἐπέρασε ὅλη τὸν Ἑλλάδα κι ἔφτασε ὡς τὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ συνεννοηθῆ μὲ τοὺς Προκρίτους καὶ τοὺς Καπεταναίους. Ὅλοι ἦσαν σύμφωνοι, γιὰτί οἱ Ἕλληνες δὲν ἤθελαν ἄλλο παρά τὴν ἐλευθερία τους

Ὅταν ἄρχισε ὁ πόλεμος, ἡ Αἰκατερίνη ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο Ρωσικὸ στόλο μὲ ἀρχηγούς τοὺς ἀδελφούς **Θεόδωρο** καὶ **Ἀλέξανδρο Ὁρλώφ**. Οἱ Ἕλληνες σηκώθηκαν ὅλοι στὸ πόδι καὶ πολέμησαν σάν λιοντάρια. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Ρωσικὴ δύναμις ἦταν μικρὴ καὶ ὁ Σουλτᾶνος μὲ διαλεχτὸ τουρκικὸ στρατὸ καὶ στόλο, κατῶρθωσε νὰ πνίξῃ τὴν ἐπανάστασι.

Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὴν Κρήτη μὲ ἀρχηγὸ τὸν δοξασμένο **Δασκαλογιάννη**. Αὐτὸς ἐπῆρε πολλούς Κρητικούς καὶ ἐσήκωσε ἐπανάστασι στὰ Σφακιά. Ἄλλοίμονο ὅμως, τὰ πράγματα δὲν εἶχαν καὶ ἐκεῖ καλύτερη τύχη. Οἱ Τούρκοι ἐνίκησαν τοὺς Ἕλληνες ἐπαναστάτες, σκότωσαν τὴν κόρη καὶ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Δασκαλογιάννη καὶ στὸ τέλος ἔπιασαν καὶ τὸν ἴδιον μὲ πονηριά καὶ ἔγδαραν ζωντανό.

Οἱ Ρῶσοι μετὰ τὴν ἀποτυχία αὐτῆ ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν καὶ οἱ Τούρκοι ἐξέσπασάν μὲ λύσσα ἐπάνω στοὺς Ἕλληνες. Τοὺς ἐκδικήθηκαν σκληρά, γιὰτί ἐτόλμησαν νὰ σηκώσουν κεφάλι. Τὴν πιὸ μεγάλη καταστροφὴ καὶ τίς πιὸ μεγάλες συμφορὲς τίς ἔπαθαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, ποὺ ἔμειναν 9 χρόνια ἐκεῖ. Πολλοὶ Πελοποννήσιοι ἀναγκάσθηκαν τότε νὰ πάνε σὲ διάφορα ἄλλα μέρη καὶ πρὸ παντός στὰ Ἐπτάνησα, ποὺ δὲν ἦσαν σκλαβωμένα στοὺς Τούρκους, ἀλλὰ βρισκόνταν ὑπὸ τὴν διοίκησι τῶν Ἀγγλων.

Ἔτσι, ἄλλη μιὰ φορὰ χύθηκε ἄδικα τὸ Ἑλληνικὸ αἷμα καὶ γελάσθηκαν οἱ Ἕλληνες, ποὺ τόσο πολλὲς ἐλπίδες εἶχαν στηρίξει σ' αὐτὴ τὴν ἐπανάστασι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί ἔκαναν οἱ Ἕλληνες ὅταν οἱ Τούρκοι πολεμοῦσαν μὲ ἄλλα κράτη; 2) Ποιὸς παρεκίνησε τοὺς Ἕλληνες τὸ 1770 νὰ κάνουν ἐπανάστασι καὶ ποιους ἔστειλε γιὰ βοήθεια; 3) Σὲ ποιά μέρη ἔκαναν ἐπανάστασι καὶ ποῖο ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα;

Ἔργασίες: 1) Διάφορα ἀναγνώσματα σχετικὰ. 2) Λεξικά—πληροφορίες: Αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη, Παπάζολης, Ὁρλώφ, Δασκαλογιάννης. 3) Λεύκωμα: εἰκόνες, ἰχνογραφήματα. 4) Χρονολογικὸς πίνακας. 1770 ἐπανάστασι τοῦ Ὁρλώφ. 5) Βιογραφία: Δασκαλογιάννης. 6) Τραγούδι: Ἡ Λαφίνα.

2. Λάμπρος Κατσώνης

Ἐπειτα ἀπὸ 8 χρόνια οἱ Ρῶσοι ξανάρχισαν τὸν πόλεμο μετὰ τοὺς Τούρκους. Οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ χάρηκαν, δὲν ἐκινήθησαν ἀπὸ φόβο μὴ πάθουν πάλι τὰ ἴδια.

Δὲν μπόρεσαν ὁμως νὰ κρατηθοῦν ὡς τὸ τέλος. Τὰ πράγματα ἐπῆγαιναν σχετικῶς καλὰ. Οἱ Ἕλληνες σχετικῶς ἐδυναμώσαν, ἦσαν πολλοὶ οἱ κλέφτες καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ, πολλὰ τὰ ὀπλισμένα καράβια. Πολλοὶ ἄνθρωποι τοὺς συμπαθοῦσαν. Ἀντίθετα οἱ Τούρκοι σχετικῶς ἀδυνατίζαν. Οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ τοὺς ἐμισοῦσαν καὶ πολλὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη τοὺς πολεμοῦσαν. Γι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες πῆραν θάρρος κι ἄρπαξαν πάλι τὰ ὄπλα.

Λάμπρος Κατσώνης

Τὸ 1788 ἦρθε στὴν Ἑλλάδα ἕνας Ἕλληνας ἀξιωματικὸς τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, ὁ **Λάμπρος Κατσώνης**. Ὁ Κατσώνης ἦταν ἀπὸ τὴ Λειβαδιά καὶ ὑπηρετοῦσε σὰν Λοχαγὸς στὸ Ρωσικὸ στρατό. Ὄταν ἄρχισε ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος ἐπῆγε στὴν Τεργέστη καὶ ἔπεισε τοὺς πλούσιους Ἕλληνες νὰ τοῦ δώσουν ὀπλισμένα καράβια. Μὲ αὐτὰ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα κι ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τὸν Τουρκικὸ στόλο. Ἐφπιαξε σιγὰ - σιγὰ 20 πολεμικὰ καὶ ἔγινε ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν Τούρκων. Κανένα Τουρκικὸ καράβι δὲν ἐτολμοῦσε νὰ ἀνοιχθῆ στὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Οἱ Τούρκοι ἔτρεμαν μόλις ἄκουγαν τ' ὄνομά του. Ἐπῆρε μαζί του καὶ τὸν περίφημο καπετάνιο τῆς Ρούμελης, **Γεώργιο Ἀνδροῦτσο**, μὲ 500 παληκάρια καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε πανίσχυρος.

Ὁ Σουλτάνος ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ τὸν νικήσῃ, ἐζήτησε στόλο ἀπὸ τὸ Ἀλγέρι τῆς Ἀφρικής. Κάποια ἡμέρα ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου συνάντησε τὸν Λάμπρο μὲ 7 μόνο πλοῖα ἀνάμε-

σα στην Εύβοια και στο νησί Ἄνδρο. Ὁ Λάμπρος δὲν ἐδείλιασε. Ἐπολέμησε μὲ τέτοια γενναιότητα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλλη-
νες, ποὺ ἐσκότωσαν δύο χιλιάδες Τούρκους καὶ τοὺς ἐβύθη-
σαν πολλὰ πλοῖα. Ἐχασαν ὁμως καὶ αὐτοὶ πολλὰ καὶ ἐσκοτώ-
θηκαν πολλοὶ ἄνδρες τους. Ὁ Κατσώνης ἐσώθηκε μὲ δύο μόνο
πλοῖα. Γιὰ τὸ πάθημα αὐτὸ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐβγήκε καὶ
ἓνα λαϊκὸ δίστιχο ποὺ ἔλεγε:

Ἄν σ' ἀρέση μπάριμπα—Λάμπρο
Ξαναπέρινα ἀπὸ τὴν Ἄνδρο.

Ὁ Κατσώνης ὥστόσο δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἄρχισε νὰ
ἐτοιμάζη καινούριο στόλο. Στὸ μεταξύ ὁμως οἱ Ρῶσοι ἐσταμά-
τησαν τὸν πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους. Αὐτὸ ἐξώργισε πάρα πολὺ
τὸν Λάμπρο Κατσώνη. Πῆρε τὸν Ἄνδροιτσο καὶ ἐπῆγαν στὸ Ταίνα-
ρο, στὰ παράλια τῆς Μάνης. Ἐκεῖ ἐπολέμησε ἀρκετὰ χρόνια τοὺς
Τούρκους. Μὰ σὰν εἶδε ὅτι ἔμεινε ὀλομόναχος, ἔφυγε πάλι γιὰ
τὴν Ρωσία, ὅπου καὶ ἐπέθανε.

Ὁ Ἄνδροῦσιός πολεμώντας, ἐπέρασε τὰ βουνὰ τῆς Πελο-
ποννήσου κι ἔφθασε στὰ παλαιὰ του λημέρια, στὴν ἀγαπημένη
του Ροῦμελη. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέρασε στὰ Ἐπτάνησα, ἀλλὰ οἱ Ἐνε-
τοὶ ποὺ εἶχαν τότε τὰ νησιά τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν παρέδωσαν
στοὺς Τούρκους. Αὐτοὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Κωνσταντινούπολι-
ῶπου ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ βασανιστήρια πέθανε στὴ φυλακὴ.

Ὅσο καὶ ἂν οἱ ἐπαναστάσεις αὐτὲς τοῦ 1770 καὶ 1790 δὲν
εἶχαν καλὸ τέλος, ἔδωσαν ὁμως καὶ ἐλπίδες στοὺς Ἕλληνες.
Οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ πιστεύουν στὴ δύναμί τους, γιατί εἶ-
δαν ὅτι καὶ μόνοι τους μποροῦν νὰ πολεμήσουν τὴν Τουρκία.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί ἦταν ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ποῦ ἔμενε καὶ γιὰ ποῖο σκοπὸ
ἦρθε στὴν Ἑλλάδα; 2) Ποιὰ εἶναι τὰ κατορθώματά του καὶ μὲ ποιὸν
ἄλλον ἐπολέμησε μαζί; 3) Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τῶν καπεταναίων αὐτῶν
καὶ τί ἀποτελέσματα ἔφερε αὐτὴ ἡ Ἐπανάστασι;

Ἔργασίες: 1) Διάφορα ἀναγνώσματα σχετικὰ. 2) Λεξικά - πλη-
ροφορίες: Λάμπρος Κατσώνης, Γ. Ἄνδροῦσιος. 3) Βιογραφία: Λάμ-
προς Κατσώνης, 4) Χρονολογικὸς πίνακας: 1790 Ἐπανάστασις Λάμ-
πρου Κατσώνη.

3. Γαλλική Έπανάσταση

Όταν η Ελλάδα ήταν σκλαβωμένη, στους Τούρκους και στα άλλα Ευρωπαϊκά κράτη τα πράγματα δεν ήταν πολύ καλά. Οί λαοί των χωρών αυτών δεν ζούσαν βέβαια κάτω από ξένη σκλαβιά, είχαν όμως κακούς άρχοντες.

Έπειδή οί άρχοντες αυτοί έδιοικούσαν τυραννικά τó λαό, τó σύστημα εκείνο έλέγετο άπολυταρχία. Τó κράτος ήταν στα χέρια των εύγενών και του κλήρου. Ό δημόσιος πλοúτος και όλα τά κτήματα του κράτους ήταν δικά τους. Οί δημόσιες υπηρέσεις είχαν παραλύσει και μεγάλες καταχρήσεις άνακαλύπτονταν κάθε τόσο. Ό λαός δεν είχε έλευθερία, ούτε κανένα δικαίωμα για τήν διοίκηση του κράτους.

Δέν ήταν μόνο αυτό. Ένω ό λαός υπέφερε και έστερείτο, οί εύγενείς και ό κλήρος ζούσαν ζωή σπάταλη. Οί λαοί δέν μπορούσαν νά τά υποφέρουν ούτά. Και όσο ό καιρός περνούσε οί λαοί άφυπνίζοντο. Σ' αυτό συνετέλεσαν και οί έφευρέσεις και άνακαλύψεις που έγιναν κατά τήν περίοδο αυτή. Οί λαοί διψούσαν για έλευθερία και δικαιοσύνη

Γι' αυτούς τους λόγους στα χρόνια 1700—1750 έγιναν πολλές έπαναστάσεις. Οί λαοί έπαναστατούσαν και διέλυαν τά κράτη των Ήγεμόνων και των Εύγενών. Πρώτα—πρώτα έπαναστάτησε ό Άγγλικός λαός. Κατήργησε τήν άπολυταρχία και έβαλε νέο πολιτεύμα: τή **Δημοκρατία**.

Ό λαός θά είχε τó δικαίωμα νά ψηφίζει, νά εκλέγη τούς βουλευτάς και τήν Κυβέρνηση, που θά διοικούσε με νόμους και όχι άπολυταρχικά. Όταν η Κυβέρνησις δέν ικανοποιούσε τά δικαια του λαού, ό λαός με νέα ψηφοφορία θά ώριζε άλλη Κυβέρνηση. Έτσι οί λαοί απέκτησαν δικαιώματα. Οί Βασιλείς και οί Εύγενείς έπρεπε νά υποτάσσουν τή θέλησί τους στο νόμο και νά άναγνωρίζουν δικαιώματα στους λαούς.

Η πιό σπουδαία από τις έπαναστάσεις τής έποχής εκείνης ήταν η Γαλλική έπανάσταση που έγινε τó 1789. Ό Γαλλικός λαός που ζητούσε τήν κατάργηση των προνομίων των εύγενών, έπανεστάτησε και άξίωσε διάφορες μεταρρυθμίσεις. Ό Βασιλεύς και οί εύγενείς άντέδρασαν και άρνήθηκαν τήν παραχώρησ. δικαιωμάτων στο λαό. Έτσι ό λαός, τήν 14ην Ίουλίου 1789, ξέσπασε σε μιá τρομερή έξέγερση και κατέλαβε τó φρούριο τής Βαστίλλης που

χρησίμευε σάν φυλακή Πολιτικῶν καταδίκων. Ἡ ἐπανάστασις γενικεύθηκε καί οἱ δρόμοι τοῦ Παισιοῦ εἶχαν μεταβληθῆ σέ ἀληθινά πεδία μαχῶν.

Ἡ Γαλλική ἐπανάστασις εἶχε τρία συνθήματα: τὴν Ἐλευθερία, τὴν Ἰσότητα καί τὴν Ἀδελφότητα. Ἡ Ἐπανάστασις αὐτὴ συνεκλόνησε ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα καί θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα γεγονότα τῆς νεωτέρας ἱστορίας ὅλου τοῦ κόσμου. Ἡ Γαλλική ἐπανάστασις ἀναψε φωτιά στίς καρδιές τῶν σκλαβωμένων ἀνθρώπων. Τοὺς ἐγέννησε ἐλπίδες γιά μιὰ κα νούργια καί πιὸ καλὴ ζωὴ. Συνεκλόνησε ὅμως ἀκόμη καί τοὺς Βασιλεῖς καί τοὺς Εὐγενεῖς ὅλου τοῦ κόσμου. Δὲν ἤθελαν ν' ἀφήσουν τὰ προνόμιά τους καί ἀντιστάθηκαν στὴ δικαία ἀπαίτηση τῶν λαῶν γιά πιὸ καλύτερη καί ἀνθρωπινώτερη ζωὴ.

Ἐρωτήσεις: 1) Μὲ ποῖο σύστημα ζοῦσαν οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ πρὶν ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ ἐπανάστασι; 2) Πότε ἐγένε ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις καί γιατί; 3) Ποιά ἦσαν τὰ συνθήματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καί τί ἐντύπωσι ἔκανε στὸν κόσμο;

4. Ἀποτελέσματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως

Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἐκράτησε πολλὰ χρόνια καί ἐστοίχισε πολὺ αἷμα στὸ Γαλλικὸ λαό. Τελικὰ ὅμως οἱ ἰδέες τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ δικαίου ἐπεκράτησαν. Ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος 16ος καταδικάσθηκε σὲ θάνατο καί ἀνακηρύχθηκε τὸ πολίτευμα τῆς **Δημοκρατίας**.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις (Βουλὴ) ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ λαὸ συνέταξε νόμους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἐδιοικεῖτο τὸ κράτος. Μαζὶ μὲ τοὺς νόμους ἔθεσε καί ὠρισμένες ἀρχές γιά τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ πολίτου. Οἱ ἀρχές αὐτὲς ὠνομάσθησαν «**Διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου**». Ἡ Γαλλικὴ Ἐθνοσυνέλευσις ἀπέστειλε τὴν Διακήρυξιν αὐτὴν σ' ὅλους τοὺς λαοὺς καί ἄξιωσε νὰ τὴν σέβωνται ὅλες οἱ Κυβερνήσεις.

Οἱ σπουδαιότερες ἀπ' αὐτὲς τίς ἀρχές ἦσαν:

1) Σὲ κάθε χώρα κυρίαρχος πρέπει νὰ εἶναι ὁ λαός. Ἀπ' αὐτὸν πρέπει θὰ πηγάζη κάθε ἐξουσία.

2) Κάθε ἀνθρώπος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σκέπτεται καί νὰ ὁμιλῇ ἐλεύθερα. Μπορεῖ νὰ ἐκδίδῃ βιβλία καί νὰ γράφῃ ἐλευθέρως τίς ἰδέες του.

3) Κάθε άνθρωπος κι αν ακόμη προέρχεται από το φτωχό λαό, μπορεί να καταλάβει ανώτατα αξιώματα και να κυβερνήσει το κράτος, αρκεί να είναι τίμιος και άξιος.

4) Κάθε άνθρωπος μπορεί να πιστεύη σε όποια θρησκεία θέλει.

5) Κανένας πολίτης δεν θα καταδιώκεται ούτε θα φυλακίζεται αν δεν υπάρχει απόφαση Δικαστηρίου.

6) Σε κάθε άνθρωπο ανήκει εκείνο που παράγει με τον κόπο του. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να του το πάρη.

Με τις ιδέες αυτές ενθουσιάσθηκαν όλοι οι λαοί και έτοιμάζονταν να τις εφαρμόσουν και στις πατρίδες των. Πιο πολύ όμως οι ιδέες αυτές συνεκίνησαν και ενθουσίασαν τους σκλαβωμένους Έλληνες. Ο Έθνικός μας ήρωας και μάρτυρας Ρήγας Φερραΐος έγινε ο κυριώτερος τραγουδιστής και σημαιοφόρος των ιδεών της Γαλλικής Έπαναστάσεως.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιά ήταν τα αποτελέσματα της Γαλλικής Έπαναστάσεως; 2) Ποιά ήταν τα σπουδαιότερα δικαιώματα του ανθρώπου; 3) Τί επίδραση είχε στον ελληνικό λαό;

Έργασίες: 1) Αναγνώσματα σχετικά. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Γαλλική επανάσταση - Απολυταρχία - Δημοκρατία. 3) Λεύκωμα: εικόνες, φωτογραφίες, ίχνογραφήματα. 4) Χρονολογικός πίνακας: 1789 Γαλλική επανάσταση.

5. Ρήγας Φερραΐος

Ο Ρήγας Φερραΐος γεννήθηκε στο 1757 στο χωριό Βελεστίνο της Θεσσαλίας, που βρίσκεται κοντά στο Βόλο, και γι' αυτό λέγεται Βελεστινλής. Φερραΐος λέγεται γιατί κοντά στο χωριό του ήταν η αρχαία πόλη Φερραί. Το όνομα Ρήγας Φερραΐος είναι επαναστατικό ψευδώνυμο, ενώ το πραγματικό του όνομα είναι Αντώνιος Κυριαζής.

Όταν ο Ρήγας ήταν μικρό παιδί πήγε στο σχολείο της Ζαγοράς και εκεί έμαθε τα πρώτα γράμματα. Όταν μεγάλωσε έκανε τον δάσκαλο στα χωριά της πατρίδος του, αλλά επειδή δεν μπορούσε να αντέξη τη σκλαβιά έφυγε το 1780 για το Βουκουρέστι της Ρουμανίας. Εκεί έσπούδασε πιο πολύ, έμαθε

ξένες γλώσσες και διωρίστηκε γραμματέας του Ἡγεμόνος της περιφέρειας **Μαυρογένη**.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, τὸν ἐβροῆκε ἐκεῖ και σὰν

εὐαίσθητος! και καλὸς πατριώτης ποὺ ἦταν, ἐσκέφθηκε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του. Ἄρχισε, ὅπως ἦταν φλογερὸς ποιητῆς, νὰ γράφῃ ποιήματα, ὀμιλίες και πατριωτικὸς λόγους γιὰ τοὺς Ἕλληνας. Μὲ ὅλα αὐτὰ, τοὺς ἐθέρμαινε τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα και τοὺς παρακινούσε γιὰ τὴν ἐπανάστασι. Ἐγραψε στὴν Ἑλλάδα σὲ ὅλους τοὺς Δεσποτὰδες, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς κλέφτες και τοὺς προκρίτους και τοὺς εἶπε: «**Ἔρθε ἡ ὥρα τοῦ ἠσηκωμοῦ**».

Ρήγας Φεραῖος

Γιὰ νὰ φλογίσῃ μάλιστα περισσότερο, τὶς καρδιές τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων, συνέθεσε τὸ πατριωτικὸ θούριο:

Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι σὰν λιοντάρια στὰς ράχες στὰ βουνά,
.....

Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακὴ.

Ἄπ τὸ Βουκουρέστι ἐπῆγε στὴ Βιέννη, δποιδέτύπωσε βιβλία και φυλλάδια πατριωτικά και ἓνα μεγάλο χάρτη τῆς Ἑλλάδος μὲ πρωτεύουσα τὴν Κωνσταντινούπολι. Τὸ σχέδιο τοῦ Ρήγα δὲν ἦταν νὰ ἐπαναστατήσουν μόνο οἱ Ἕλληνες, γιατί καταλάβαινε ὅτι ἂν ἦσαν μόνοι τοὺς δύσκολα θὰ πετύχαιναν. Τὸ σχέδιό του ἦταν νὰ ἐπαναστατήσουν ὅλοι οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς, ποὺ ἦσαν ὑπόδουλοι στοὺς Τούρκους: Ἕλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι και Βλάχοι. Γι' αὐτὸ ἔγραψε ποιήματα και τραγούδια παρακινώντας ὅλους αὐτοὺς τοὺς λαοὺς.

Ἀπὸ τὴ Βιέννη θέλησε νὰ πάη στὴν Ἰταλία νὰ συναντήσῃ τὸ μεγάλο Στρατηγὸ τῆς Γαλλίας Ναπολέοντα. Ὁ Ναπολέων ἐπολεμοῦσε ἐκεῖ τοὺς Βασιλιάδες καὶ τοὺς εὐγενεῖς πού εἶχαν πολεμήσει τὴ Γαλλικὴ Δημοκρατία. Ἐσκέφθηκε νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά του γιὰ τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα. Στὴν Τεργέστη όμως οἱ Αὐστριακοί, πού εἶχαν Βασιλιά ἀπολυταρχικὸ τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Βιέννη. Ἀπ' ἐκεῖ τὸν μετέφεραν στὸ Βελιγράδι τῆς Σερβίας καὶ τὸν παρέδωσαν στοὺς Τούρκους. Ὁ Τούρκος πασάς, τὸν ἔρριξε φυλακὴ ὅπου καὶ τὸν ἐθανάτωσε μὲ πολλὰ βασανιστήρια. Τὸ πτώμα του τὸ ἐπέταξαν στὸ Δούναβι τὸ Μάιο τοῦ 1798 καὶ τὰ τελευταῖα του λόγια ἦσαν: «Ἀρκετὸν σπὸρο ἔσπειρα. Τὸν καρπὸν θὰ θερίσῃ τὸ Ἔθνος μου».

Πραγματικά, σὲ λίγα χρόνια ἡ Ἑλλάδα μας θέρισε τὸν γλυκὸ καρπὸ τῆς ἐλευθερίας, πού ἔσπειρε Ἐκεῖνος.

Ὅταν τὸ κράτος μας ἔγινε ἐλεύθερο, τιμώντας τὸν Ρῆγα τοῦ ἔστησε τὸ ἀγαλμὰ του ἔξω ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀθήνας γιὰ νὰ τὸ βλέπουν τὰ Ἑλληνόπουλα καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμά του.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

7. Ποῦ γεννήθηκε ὁ Ρῆγας Φεραῖος καὶ ποῦ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα; 2. Ποῦ ἔπῃγε ὅταν μεγάλωσε καὶ τί σχέδιο εἶχε; 3. Πότε ἐπέθανε καὶ τί ὠφέλησε τὴν πατρίδα μας;

Ἐργασίες: 1. Νὰ διαβάσετε τὸ κεφάλαιον: «Ρῆγας Φεραῖος» στὸ Ἀναγνωστικὸ τοῦ Ο.Ε.Σ.Β. καὶ στὸ «ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ» ΣΤ' τάξεως ὅσα ἀναγνώσματα ἀναφέρονται σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἐνότητα. 2. Νὰ ἀπαγγεῖλετε τὰ ποιήματα τοῦ Ρῆγα: «Θούριος» καὶ «Ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὰ τέκνα της». Ἐπίσης τοῦ Κ. Παλαμᾶ «Ἐμπρός». 3. Λεύκωμα: εἰκόνες, φωτογραφίες, ἰχνογραφήματα, χάρτης Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Ρῆγα. 4. Λεξικά — πληροφορίες: Φεραῖ, Ρῆγας Φεραῖος, Βελιγράδι, Τεργέστη. 5. Βιογραφία: Ρῆγας Βελεστινλῆς. 6. Χρονολογικῶς πίνακας 1798 — Θάνατος τοῦ Ρῆγα Φεραίου στὸ Βελιγράδι.

6. Πόλεμοι Σουλιωτῶν ἐναντίον Ἀλῆ - Πασᾶ

Εἶπαμε στὰ προηγούμενα, ὅτι σὲ τρία μέρη τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε πατήσῃ Τουρκικὸ ποδάρι. Τὰ μέρη αὐτὰ ἦσαν τὰ Σφακιά τῆς Κρήτης, ἡ Μάνη καὶ τὸ Σούλι τῆς Ἠπείρου.

Σούλι ἐλέγετο μιὰ μικρὴ ὁμάδα χωριῶν στὰ νότια τῆς Ἠ-

πείρου. Ίδρύθηκαν και κατοικήθηκαν τὸ 1700 περίπου ἀπὸ Ἡπειρώτες χριστιανούς πού δὲν μπορούσαν νὰ ζήσουν σκλαβωμένοι.

Ὅλα τὰ χωριά εὐρίσκοντο ἐπάνω σὲ ψηλά και ἄγρια βουνά, γιὰ νὰ μὴ μπορούν νὰ τὰ πατήσουν οἱ Τούρκοι. Τὰ σπουδαιότερα ἀπ' αὐτὰ ἦσαν τὸ Σούλι (Κακοσούλι) και ἡ Κιάφα.

Οἱ Σουλιῶτες ἦσαν κτηνοτρόφοι, γιατί ὁ τόπος τους ἦταν πετρώδης κι ἄγονος. Ἦσαν ἄνθρωποι σκληροί, γενναῖοι τολμηροί. Ἐζούσαν σάν κλέφτες. Εἶχαν ὄπλα και ἐγυμνάζονταν. Ὅταν οἱ Τούρκοι ἐπήγαιναν νὰ πατήσουν τὰ χωριά τους, ἐπολεμοῦσαν σάν λιοντάρια και τοὺς ἐγύριζαν πίσω. Οἱ Σουλιῶτες ἦσαν ἀνίκητοι και ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι δὲν μπορούσαν νὰ τοὺς ὑποτάξουν τοὺς ἄφησαν ἡσυχους και ἐλεύθερους. Οἱ Σουλιῶτες ἦσαν ξακουστοὶ γιὰ τὴν παλληκαριά τους και ὄλοι οἱ Ἕλληνες ἐκαμάρωναν γι' αὐτούς.

Παρουσιάσθηκε ὁμως, σὲ λίγο ἓνας φοβερός ἐχθρὸς τῶν Σουλιωτῶν, ὁ Ἄλῆ-Πασῆς τῶν Ἰωαννίνων. Ἦταν ἓνας αἰμοβόρος Ἄλβανὸς ἀπὸ τὸ Τεπελένι, πανοῦργος και φιλόδοξος. Κατόρθωσε νὰ γίνῃ πασῆς τῶν Ἰωαννίνων και σιγά-σιγά ὅλης τῆς Ἡπείρου — Θεσσαλίας και τῆς μισῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐδολοφονοῦσε Ἕλληνες και Τούρκους, ἀρκεῖ νὰ ἀποκοτοῦσε ἀξιώματα, νὰ ἄρπαζε πλοῦτη και νὰ μεγάλωνε τὸ κράτος του.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὑπερήφανος και τρομερὸς Πασῆς δὲν μπορούσε νὰ βλέπῃ τὸ Σούλι ἐλεύθερο. Εὐρῆκε μιὰ ἀφορμὴ και τὸ 1790 περίπου, ἐτράβηξε μὲ 3 χιλ. Ἄλβανούς γιὰ νὰ τὸ ὑποτάξῃ. Οἱ Σουλιῶτες ὁμως ἐπίασαν τὰ στενὰ και τοὺς ἔδωσαν ἓνα γερὸ μάθημα, ὥσπου τὸν ἀνάγκασαν νὰ γυρίσῃ νιροπιασμένος στὰ Γιάννενα.

Ἐπειτα ἀπὸ δυὸ χρόνια ἀπεφάσισε πάλι νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τοῦ Σουλίου. Δὲν ἦταν ὁμως γενναῖος ὅπως οἱ Ἕλληνες. Μεταχειρίστηκε ἀτιμία και πονηρία. Ἐκάλεσε τοὺς Σουλιῶτες, νὰ τὸν βοηθήσουν τάχα νὰ πολεμήσῃ τὸ Ἀργυρόκαστρο, δίνοντας ὑπόσχεσι ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ πιά. Οἱ ἀρχηγοὶ ὁμως τῶν Σουλιωτῶν ἤξεραν τίς πανουργίες του και δὲν τὸν πίστεψαν. Μόνον ὁ *Δάμπρος Τζαβέλας* μὲ τὸ γιό του τὸν Φῶτο και 80 παλληκάρια ἐπίστεψαν και ἐπήγαν κοντὰ του.

Ὁ Ἄλῆς δὲν ἔχασε καιρὸ, τοὺς ἐπίασε και τοὺς ἔβαλε ὄλους φυλακὴ, ἐκτὸς ἀπὸ ἓναν πού τοῦ ἔφυγε κρυφὰ και ἔφτασε τρέχοντας στὸ Σούλι. Οἱ Σουλιῶτες κατάλαβαν ἀμέσως τὴ

θά γίνη και έτοιμάσθηκαν για πόλεμο. "Όταν ό 'Αλής τούς έπε-
τέθηκε τόν ένίκησαν και τόν ανάγκασαν νά φύγη.

'Ο 'Αλής σκέφθηκε νά στείλη τόν Λ. Τζαβέλα νά πείση
τούς Σουλιώτες νά παραδοθούν. 'Ο Λάμπρος έκανε ότι έδέχθη-
κε και όταν έφτασε στό Σούλι είπε στους Σουλιώτες νά συνεχι-
σουν τόν πόλεμο. Είδοποίησε και τόν 'Αλή ότι οί Σουλιώτες
δέν παράδίνονται, ξέρουν νά πολεμοϋν. 'Ο πανούργος πασάς όμως
είχε κρατήσει σάν δμηρο τό γιό του Λάμπρου, τόν Φώτο. 'Ο
Λάμπρος στην παραγγελία πού του έστειλε, του έλεγε ότι αν
σκοτώση τό γιό του Φώτο, αυτός θα έκδικηθή τό θάνατό του.
Και ό Φώτος σάν τό έμαθε δέν έταράχθηκε καθόλου. «Σκότωσέ
με, είπε στόν 'Αλή, δέν σε φοβάμαι. 'Ο πατέρας μου θα σε
πληρώση».

Λυσσασμένος ό 'Αλής από την άπάντησι των Σουλιωτών
ώρμησε με 10 χιλ. 'Αλβανούς νά πάρη τό Σούλι. 'Η συμφορά
του όμως ήταν πιο μεγάλη από την πρώτη φορά. Οί Σουλιώτες
έπολέμησαν σάν ήρωες. Μαζί με τούς άνδρες πολέμησαν και
γυναίκες με καπετάνισσα τη Μόσχω, τη γυναίκα του Τζαβέ-
λα. Στο τέλος οί Σουλιώτες κατεδίωξαν τούς 'Αλβανούς και ό
'Αλής έσώθηκε επάνω σ' ένα άλογο, μπαίνοντας στα Γιάννενα.

Σ' εκείνο τόν σκληρό και άνισο πόλεμο πού έκαναν οί
Σουλιώτες με τόν 'Αλή, έσκοτώθηκε και ό δοξασμένος άρχηγός
τους Λάμπρος Τζαβέλας.

Παρ' όλα τα παθήματά του ό αίμοβόρος πασάς, τό άγριο
αυτό θηρίο, δέν ήθελε νά μείνη ήσυχος. "Επειτα από λίγα χρό-
νια, τό 1800 περίπου, έστρατεύει για τρίτη φορά έναντίον
του Σουλίου. Μά κι αυτή τη φορά δέν μπόρεσε νά κάμη τίποτε
Οί Σουλιώτες με άρχηγό τό Φώτο Τζαβέλα θέριζαν τά 'Αρβα-
νίτικα κορμιά. Εύρέθηκε όμως ένας προδότης Σουλιώτης, και
ώδήγησε από ένα μικρό μονοπάτι του στρατιώτες του 'Αλή. Οί
Σουλιώτες έτραβήχτηκαν στην εκκλησιά 'Αγία Παρασκευή, στο
βράχο Κούγκι, και έπολέμησαν με ήρωϊσμό. Στο τέλος όμως
αναγκάσθηκαν νά συνθηκολογήσουν με τόν όρο νά φύγουν έ-
νασπλοι για την παραλιακή πόλι της 'Ηπείρου, την Πάργα. "Ετσι
και έγινε τό Δεκέμβρη του 1893.

Στην 'Αγία Παρασκευή έμεινε μόνο ό καλόγηρος **Σαμουήλ**
και πέντε άκόμη. Οί 'Αρβανίτες, όταν έφυγαν οί Σουλιώτες, ά-
θέτησαν τό λόγο τους και θέλησαν νά τιμωρήσουν τόν καλόγη-

Ὁ ἡρωϊκὸς καλόγηρος Σαμουὴλ ἀνατινάξει τὸ μοναστήρι
ρο. Ὁ Σαμουὴλ, σὰν κατάλαβε τοὺς σκοποὺς τῶν Τούρκων,
ποὺ ὤρμησαν νὰ τὸν πιάσουν, ἔρριξε μιὰ τουφεκιά στὰ βαρέλια
ποὺ εἶχαν μπαρούτι καὶ ἐτινάχθηκαν στὸν ἀέρα.

Ἔτσι, ἐπέθανε σὰν ἥρωας ὁ δοξασμένος καλόγηρος

για να μὴν πέση στὰ χέρια τῶν ἀπίστων. Τὸν θάνατό του τὸν ἀναφέρει ἡ ἱστορία μὲ θαυμασμό κι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες μὲ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια.

Ἐρωτήσεις: 1) Ποῦ βρίσκεται τὸ Σούλι καὶ πῶς ἐζοῦσαν οἱ Σουλιῶτες; 2) Ποιὸς πασᾶς θέλησε νὰ καταστρέψῃ τὸ Σούλι καὶ πῶς ἐμπήκε στὸ δοξασμένο αὐτὸ χωριό; Τί ἔκαμε ὁ Σαμουήλ ὅταν οἱ Ἀρβανίτες ἐχύμηξαν στὸ Μοναστήρι;

7. Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου

Ἡ ἥρωϊκὴ αὐτὴ πράξι τοῦ Σαμουήλ ἔκαμε τὸν Ἄλη νὰ ὀργισθῇ πιὸ πολὺ καὶ νὰ βρῇ ἀφορμὴ νὰ καταπατήσῃ ὄλες τὶς συμφωνίες. Διέταξε λοιπόν, τὰ στρατεύματά του νὰ χτυπήσουν τοὺς Σουλιῶτες καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσουν νὰ φθάσουν στὴν Πάργα.

Οἱ Σουλιῶτες ἐπήγαιναν στὴν Πάργα χωρισμένοι σὲ τρία σώματα. Τὸ πρῶτο σῶμα τοῦ Φ. Τζαβέλα ἔφθασε καλὰ, δὲν τὸ ἐπρόφθασαν τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα. Τὸ δεύτερο σῶμα ποὺ εἶχε ἀρχηγὸ τὸν Κουτσονίκα, τὸ ἐπρόφθασαν καὶ τὸ περικύκλωσαν σ' ἓνα ἀπόμερο βουνό, τὸ Ζάλογγο. Ἐκεῖ ἔγινε φοβερὴ μάχη ποὺ κράτησε πολλὰς ἡμέρας. Οἱ Σουλιῶτες ἐπολέμησαν μὲ ἀφάνταστη παλληκαριά, ἀλλὰ στὸ τέλος τοὺς ἐτελείωσαν τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πυρομαχικά τους. Κανένας ὅμως δὲν ἐσκέφθηκε νὰ παραδοθῇ.

Τότε ἔγινε κάτι ποὺ δὲν ἔγινε ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία δῶλων τῶν λαῶν. Ἡ ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη ἔτριβε τὰ μάτια της ἀπὸ θαυμασμό καὶ συγκίνηση. Ἐξῆντα Σουλιώτισσες μανάδες ἐφίλησαν τὰ μικρὰ τοὺς παιδιά, ποὺ τὰ εἶχαν στὴν ἀγκαλιά, καὶ τὰ ἔρριξαν μέσα σ' ἓνα φοβερὸ καὶ βαθύτατο γκρεμό. Ἐπειτα ἐπιάσθηκαν κι' αὐτὲς σὲ χορὸ καὶ μιὰ-μιὰ, σέρνοντας τὸ χορὸ ἐγκρεμίσθηκαν μέσα στὸ ἴδιο βάραθρο. Ἐπροτίμησαν νὰ πεθάνουν τὰ παιδιά τους κι αὐτὲς, παρά νὰ πέσουν ζωντανὲς στὰ χέρια τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Ἐπροτίμησαν τὸ θάνατο καὶ τὸ χαμό, παρά μιὰ ἀτιμὴ καὶ ντροπιασμένη ζωὴ.

Οἱ ἄνδρες, ὅταν ἐνούχτωσε, ὥρμησαν μὲ γυμνά σπαθιά ἀπάνω στοὺς Τούρκους καὶ ἐσώθηκαν 150 μόνο.

Τὸ τρίτο σῶμα τοῦ Μπότσαρη ἐπιάσθηκε κι αὐτὸ σὲ πόλεμο μὲ τοὺς Ἀρβανίτες ποὺ κράτησε τέσσαρες μῆνες. Οἱ Σου-

λιώτες έπολέμησαν κι έδώ δπως παντοῦ, αλλά στο τέλος έσώθηκαν μόνο 1000. Ο αίμοβόρος Πασάς κατέστρεψε τὸ Σούλι καί έξόντωσε πολλούς Σουλιώτες. Στο τέλος όμως έπλήρωσε καί ὁ, ἴδιος τὰ κακουργήματά του. Σέ πόλεμο πού έκαμε μέ τόν Σουλτάνο τὸ 1822, ἐνικήθηκε καί, έκρεμάσθηκε στο νησάκι τῆς Παμβώτιδος λίμνης. Τὸ κεφάλι του έστάλη στήν Κωνσταντινούπολι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί εἶναι τὸ Ζάλογο καί τί ἔγινε ἐκεῖ; 2) Ποῦ ἐπήγαιναν οἱ Σουλιῶτες μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Σουλίου καί πόσοι έσώθηκαν; **Ἔργασίες.** 1) Νά διαβάσετε στο Ἐναγνωσικὸ ΣΤ' «Τὸ Σουλιωτῶπουλο» καί «Ἡρωίδες τῆς Ἐλευθερίας» 2) Νά ἀπαγγεῖλετε ἀπὸ διάφορες ἀνθολογίες τὰ ποιήματα: α) «Ἡ Φυγὴ, τ' ἄλογο, τ' ἄλογο Ὁμῆρ Βρυῶνη...» τοῦ Βαλαωρίτη. β) «Ὁ Καλόγηρος Σαμουήλ» Βαλαωρίτη. γ) «Τῆς Δέσπωσης» Δημοτικό. 3) Λεξικά - πληροφορίες: Σούλι, Ἀλῆ - πασάς, Λάμπρος Τζαβέλας, Μπότσαρης, Κιάφα, Κούγκι, Σαμουήλ, Ζάλογο, Πάργα. 4) Βιογραφικὰ σημειώματα γιὰ ὅλους αὐτοὺς στο βιβλίο τῶν ἠρώων. 5) Χρονολογικὸς πίνακας: 1790—1801—Πόλεμος Ἀλῆ - Πασᾶ—Σουλιωτῶν. 6) Λεύκωμα: φωτογραφίες, εἰκόνες, ἰγνογραφήματα.

8. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα τῆς παρακμῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους καί τῆς έξαπλώσεως τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, ὠρμάζε στις καρδιές τῶν Ἑλλήνων καί ἡ ἰδέα τῆς ἰδικῆς τῶν ἀπελευθερώσεως. Στο μεταξύ ὁ στόλος εἶχε δυναμώσει, οἱ κλέφτες καί οἱ ἄρματωλοὶ ἦσαν ὀλόκληρος στρατός, ἡ ἀγάπη τῶν πολιτισμένων κρατῶν μέρα μέ τὴν ἡμέρα ἐμεγάλωνε. Ἦταν πιά καιρὸς νὰ ζήσουν καί οἱ Ἕλληνες ἐλεύθεροι. Ὅλοι όμως καταλάβαιναν, ὅτι γιὰ νὰ βγῆ πέρα ἔνα τόσο δύσκολο καί σπουδαῖο ἔργο, ἔπρεπε νὰ σηκῶθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες μαζί καί νὰ εἶναι καλά ἐτοιμασμένοι.

Τὴν ἰδέα αὐτὴ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάστασι τὴν ἔβαλαν στο νοῦ τους τρεῖς Ἕλληνες ἔμποροι, πού ἔμεναν στὴ Ρωσία: ὁ **Ν. Σκουφᾶς**, ἀπὸ τὴν Ἄρτα, ὁ **Ἐμ. Σάνθος**, ἀπὸ τὴν Πάτμο καί ὁ **Ἀθαν. Τσακάλωφ** ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Τὸ 1814 οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἔμποροι ἴδρυσαν, στὴν Ὀδυσσὸ τῆς Ρωσίας, μυστικὴ Ἐπαναστατικὴ ὀργάνωσι πού τὴν ἔλεγαν **Φιλικὴ Ἐταιρεία**. Σκοπὸς τῆς ὀργανώσεως ἦταν νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν Ἐπανάστασι. Νά συγκεντρώσῃ χρήματα καί πολλὰ

πυρομαχικά. Νά ἔχη καλὰ ὠπλισμένο στόλο καί δυνατό στρατό τῆς ξηρᾶς.

Ἄρχισε λοιπόν τὸ ἔργο τῆς μὲ μεγάλη δραστηριότητα καί ἐξυπνάδα. Στὴν ἀρχή, οἱ ἰδρυτὲς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐπήρσαν στὴν ὀργάνωσι των πλουσίους καί μορφωμένους Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀργότερα πολλοὺς δεσποτάδες, παπάδες, καπετανίους καί προεστούς. Γιὰ νὰ δώσουν μάλιστα θάρρος στὸ λαό, διέδωσαν ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν ὀργάνωσι τους κρύβεται ἕνα ἰσχυρὸ χριστιανικὸ κράτος, ποῦ θὰ τοὺς προστατεύσῃ καί θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Ἐννοοῦσαν βέβαια τὴν Ρωσία ποῦ ἦταν ἐχθρικό κράτος πρὸς τὴν Τουρκία.

Σὲ λίγα χρόνια ἡ ὀργάνωσι εἶχε πολλὰς χιλιάδες μέλη ποὺ ἐλέγονταν ὄπως καί οἱ ἰδρυτὲς, **Φιλικοί**. Τὰ δίκτυα τῆς ὀργάνωσεως ἄρχιζαν ἀπὸ τὴ Ρωσία καί ἔφθαναν ὡς τὰ νησιά μας. Ἄνθρωποι τῆς Ἑταιρείας ἐπήγαιναν καί ἔρχονταν σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὴν ἐπανάστασι. Χιλιάδες Ἕλληνες πῆρναν μὲ ἀγωνία τὸ σύνθημα τῶν ἀρχηγῶν, γιὰ νὰ ἀρπάξουν τὰ ὄπλα.

Τὸ 1816 τὸ κέντρον τῆς ὀργάνωσεως μεταφέρθηκε στὴν Κωνσταντινούπολι, στὸ σπίτι τοῦ Ξάνθου, ὅπου γίνονταν καί ὅλες οἱ μυστικὲς συζητήσεις.

Σπουδαῖοι Φιλικοί, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀρχηγούς, ἦσαν ὁ **Παναγ. Ἀναγνωστόπουλος**, ὁ **Γεώργιος** καί **Παναγιώτης Σέκερης**, ὁ **Ἄνθιμος Γαζής**, ὁ **Παπαφλέσσας** καί ἄλλοι.

Ἄπ' αὐτοὺς ὁ Παναγιώτης Σέκερης, πλούσιος Ἕλληνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔδωσε τεράστια χρηματικὰ ποσὰ γιὰ τὴν Φιλικὴ Ἑταιρεία. Θεωρεῖται ὁ μέγας χρηματοδότης καί ἐνισχυτὴς τοῦ ἔθνικοῦ μας ἀγῶνα.

Ὅσο ὅμως ἐμεγάλωνε ἡ ὀργάνωσι τόσο ἐμεγάλωναν καί οἱ κίνδυνοι. Ὑπῆρχε φόβος νὰ τὰ μάθουν οἱ Τούρκοι καί θὰ ἐπήγαιναν ὅλα χαμένα. Γι' αὐτὸ οἱ Φιλικοί, τὸ 1820, ἔστειλαν τὸν Ξάνθο στὴν Πετρούπολη νὰ προτείνῃ στὸν **Ἰωάννη Καποδίστρια** νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγία καί νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως τὴν Ἐπανάστασι. Ὁ Καποδίστριας εἶχε μεγάλο ἀξίωμα καί μεγάλη δόξα. Ἦταν ὑπουργὸς τοῦ Τσάρου. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἐδέχθηκε, γιὰτὶ ἐνόμιζε ὅτι ἦταν νωρὶς γιὰ ἐπανάστασι καί ὁ Ξάνθος πρόσφερε τὴν ἀρχηγία στὸν **Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη**.

Ὁ Ὑψηλάντης ποῦ ἦταν ἕνας ἀγνὸς καί φλογερὸς Ἕλλη-

νας πατριώτης, έδέχθηκε με συγκίνηση τήν πρότασι του Ξάνθου και είπε: «Και ζωή και περιουσία και οίκογένεια όλα τὰ δίνω για τήν 'Ελλάδα».

Έτσι, έκηρύχθηκε Γενικός Έπίτροπος τής 'Αρχής, ώνομάσθηκε «*Καλός*» και έσημειώθηκε στο μυστικό κώδικα τής Έταιρείας με τὰ στοιχεία «Α.Ρ.».

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί ήταν η Φιλική Έταιρεία, ποῦ ιδρύθηκε και από ποιούς;
2) Ποιό σκοπό είχε και τί διέδιδε; 3) Σε ποιόν ανέθεσε τήν αρχηγία τής Έπαναστάσεως;

Έργασίες: 1) Αναγνώσματα σχετικά. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Σκουφάς, Τσακάλωφ, Ξάνθος. 3) Σύντομες βιογραφίες για τούς τρεις στο βιβλίον «*ήρώων*» τής τάξεως. 4) Λεύκωμα: εικόνες, ίχνογραφήματα. 5) Χρονολογικός πίνακας: 1814—'Ιδρυσι Φιλικής Έταιρείας στην Όδησό.

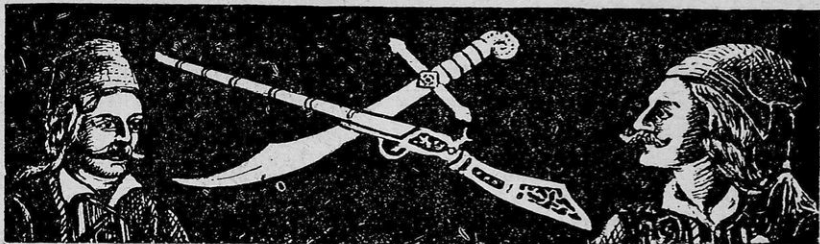
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Από τήν ύλη τής τρίτης ιστορικής ένότητας)

1) Νά γράψετε στο ιστορικό σας τετράδιο μιὰ ιστορική έκθεσι μέχρι 4 σελίδες με τίτλο: «*Έπαναστατικά Κινήματα τών Έλλήνων προ τοῦ 1821*».

2) Νά συνθέσετε ομαδικά ένα δυο πατριωτικά σκέτς με τίτλους: «*Ρήγας Φεραῖος*», «*Τὸ Σουλιωτόπουλο*», «*Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου*» κλπ.

3) Νά κάμετε μιὰ έκθεσι τών καλύτερων ίχνογραφημάτων σας στον τοῖχο τής τάξεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1821

1. Έπανάστασι στὴ Μολδοβλαχία — Ἀλέξαν. Ὑψηλάντης

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης καταγόταν ἀπὸ Φαναριώτικη οἰκογένεια. Ὁ πατέρας του Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης εἶχε διορισθῆ ἀπὸ τὸν Σουλτάνο Διοικητὴς τῆς Μολδοβλαχίας, τῆς σημερινῆς Ρουμανίας. Σάν καλὸς Ἕλληνας πατριώτης ποῦ ἦταν, δὲν ἐξεχνοῦσε τοὺς συμπατριῶτες του καὶ τοὺς ἐβοηθοῦσε μὲ κάθε τρόπο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Σουλτάνος τὸν κατεδίωξε καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ καταφύγη στὴν Ρωσία. Οἱ Ρῶσοι τὸν ἐδέχθηκαν, τὸν ἐπροστάτευσαν καὶ ἐμόρφωσαν τὰ παιδιά του σὲ στρατιωτικὲς σχολές.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν ἀξιωματικὸς τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ εἶχε διακριθῆ σὲ πολλὰς μάχες. Σὲ μιὰ μάχη μάλιστα, πολεμώντας τὸν Ναπολέοντα, ἐπληρώθηκε καὶ ἔχασε τὸ δεξὶ του.

χέρι. "Όταν ο Ξάνθος του πρόσφερε την άρχηγία της Έπαναστάσεως, ο Άλέξανδρος ήταν 30 χρονών και είχε μεγάλη αγάπη στην πατρίδα του. Ήταν φλογερός και ένθουσιώδης και την έδέχθηκε με προθυμία. Έπηρε άμέσως άδεια από τον Τσάρο και κατέβηκε στην Μολδοβλαχία.

Στην Μολδοβλαχία ήταν πολλοί Έλληνες. Όταν έφθασε εκεί ο Άλέξανδρος έβγαλε μιá προκήρυξη και τους έκαλούσε όλους

Άλέξανδρος Ύψηλάντης

να πάρουν τά όπλα και να πάνε μαζί του. Έκαλούσε άκόμη και τους ντόπιους κατοίκους να ξεσηκωθούνε κι αυτοί κατά της Τουρκίας. Έτρεξαν πραγματικά πάρα πολλοί Έλληνες και ανάμεσα σ' αυτούς 500 παιδιά των σχολείων. Οι νέοι αυτοί ώνομάστησαν **Ίερολοχίτες** και ώρκίσθηκαν ή να έλευθερώσουν την πατρίδα τους ή να πεθάνουν. Έτσι τον Φεβρουάριο του 1821 έβρόντηξε τó Έλληνικό τουφέκι με την άπόφασι να κάμη την πατρίδα έλεύθερη ή να χαθή. Μαζί με τον Άλέξανδρο Ύψηλάντη έπήγαν και τρεις Έλληνες όπλαρχηγοί που ήταν στην Ρουμανία: Ο Γιωργάκης Όλύμπιος, ο Ίωάννης Φαρμάκης και ο Θανάσης Καρπενησιώτης.

Όταν έμαθε ο Σουλτάνος την έπανάστασι της Μολδοβλαχίας έτρόμαξε, γιατί δεν είχε καθόλου στρατό εκεί και γιστι έφοβόταν μήπως βοηθήση τους έπαναστάτες και ή Ρωσία. Ο Τσάρος όμως έθύμωσε για την πράξι αυτή του Ύψηλάντη, γιατί σαν άπολυταρχικός που ήταν, δεν άγαπούσε καθόλου τις έπαναστάσεις. Παράγγειλε στον Σουλτάνο ότι δεν έχει καμμία σχέσι μ' αυτή την έπανάστασι. Ο Σουλτάνος, μετά άπ' αυτό, έπηρε θάρρος, ένώ οι Έλληνες στενοχωρήθηκαν από τó δυσάρεστο αυτό νέο.

Ο Ύψηλάντης, έπειδή είχε λιγώτερο στρατό, αναγκάστηκε να τραβηχτή από τó Βουκουρέστι προς τά Αυστριακά σύνορα. Οι Τούρκοι προχωρώντας και καίγοντας τά πάντα στό πέρα-

σμά τους, τὸν ἐπρόφτασαν στὸ χωριὸ Δραγατσάνι. Ἐκεῖ, στὶς 7 Ἰουνίου τοῦ 1821, ἔγινε μιὰ φοβερὴ μάχη, καὶ οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ ἐπολέμησαν γενναῖα, ἐνικήθησαν. Οἱ **Ἱερολοχίτες**, σύμφωνα μὲ τὸν ὄρκο τους, ἐσκοτώθηκαν ὡς τὸν τελευταῖο.

Μετὰ τὴν ἀποτυχία αὐτὴ, ὁ Ὑψηλάντης ἐπέρασε τὴν Αὐτρία μὲ τὸ σκοπὸ νὰ φθάσῃ στὴν Πελοπόννησο. Ἡ Αὐστριακὴ ἀστυνομία ὅμως τὸν ἔπιασε καὶ τὸν φυλάκισε. Ἐμείνε ἔξη χρόνια φυλακισμένος καὶ ὅταν ἐβγήκε ἦταν βαριά ἄρρωστος καὶ σὲ ἕνα χρόνον ἐπέθανε. Ἐπέθανε σὲ ἡλικία 38 χρονῶν, τὸ 1828, τὸ χρόνο ἀκριβῶς ποῦ ἡ πατρίδα μας ἔγινε ἐλεύθερη.

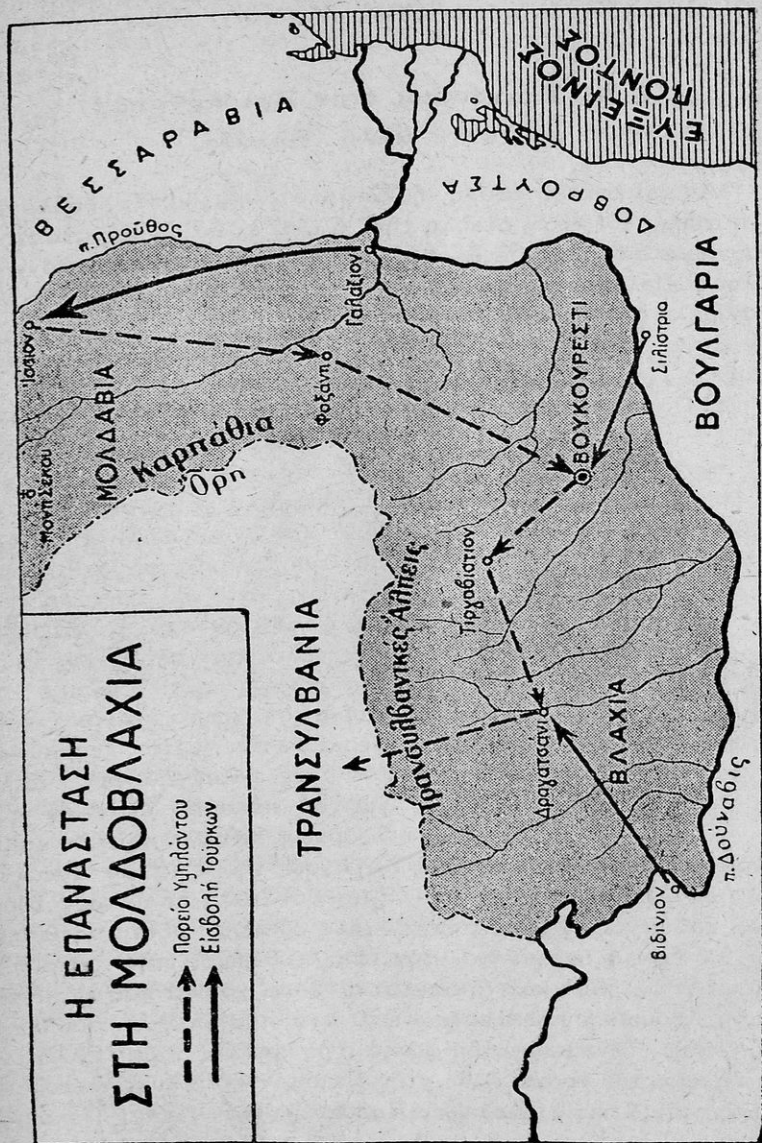
Μετὰ τὴ σύλληψι τοῦ Ὑψηλάντη οἱ ὀπλαρχηγοὶ Ὀλύμπιος Φαρμάκης καὶ Καρπενησιώτης, δὲν ἐσταμάτησαν τὸν ἀγῶνα. Ἐσυνέχισαν νὰ πολεμοῦν τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ κάνουν τίποτε, γιατί ἦσαν λίγοι μπροστὰ σὲ χιλιάδες. Οἱ Τούρκοι τοὺς περικύκλωσαν σὲ ἕνα μοναστήρι καὶ τοὺς ἐπολέμησαν μὲ λύσσα καὶ φανατισμό. Ὁ Γ. Ὀλύμπιος ἔβαλε φωτιά στὴν πυριτιδαποθήκη κι ἔγινε στάχτη μαζί μὲ τοὺς ἐχθρούς. Τὸν Φαρμάκη, μὲ μιὰ ἀτιμία, τὸν ἔπιασαν αἰχμάλωτο καὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου τὸν ἔγδαραν ζωντανό. Ὁ Καρπενησιώτης ἐπολέμησε μ' ἀμέτρητους Τούρκους ἄλλο σὲ μέρος, ἐσκοτόωσε πολλούς, μὰ στὸ τέλος ἐσκοτώθηκε κι' αὐτὸς μὲ πολλὰ παλληκάρια του.

Ἔτσι ἔσβησε πρόωρα ἡ ἐπανάστασι στὴ Μολδοβλαχία. Οἱ Τούρκοι τὴν ἔπνιξαν στὸ αἷμα. Μὰ ἡ φωτιά ἀναψε πιά. Ὅλα εἶχαν ἐτοιμασθῆ καὶ ἡ Ἐπανάστασι ἐξαπλώθηκε σὸν ἀστραπὴ σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί ἦταν ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης; 2) Πότε καὶ ποῦ ἐκήρυξε τὴν Ἐπανάστασι; 3) Ποιοὶ ὀπλαρχηγοὶ ἐπῆγαν μαζί του; 4) Ποῦ ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ ποῖο τὸ ἀποτέλεσμα; 5) Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ Ἀλέξ. Ὑψηλάντου; 6) Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀποτυχία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Ὑψηλάντου;

Ἔργασίες: 1) Νὰ διαβάσετε στὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς ΣΤ' τὸ «Μεγάλο κήρυγμα» σελ. 35 — 37. 2) Λεξικά — πληροφορίες: Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, Βλαχία, Ἰάσιον, Ἱερὸς Λόχος, Δραγατσάνι, Γεωργιάκης Ὀλύμπιος, Φαρμάκης, Θανάσης Καρπενησιώτης. 3) Βιογραφία: Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. 4) Λεύκωμα: φωτογραφίες, ἰχνογραφήματα, χάρτης Ρουμανίας — Βλαχίας μὲ Ἰάσιο — Δραγατσάνι. 5) Χρονολογία: α) 23 Φεβρουαρίου 1821. Κήρυξι τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Μολδοβλα-

χία ἀπὸ τὸν Ἄλ. Ὑψηλάντη. β) 7 Ἰουνίου 1821. Μάχη Δραγατσανίου.
6) Νὰ ἀπαγγείλετε τὸ ποίημα «Ὁδὴ στὸν Ἱερὸ Λόχο» τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου.

2. Ἡ Ἐπανάστασι στὴν Πελοπόννησο καὶ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα.

Ἄν καὶ ἐστάθη ἄτυχῃ ἡ Ἐπανάστασι τῆς Μολδοβλαχίας, τὸ σύνθημα ἐδόθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ Ἐπανάστασις ἐφούντωσε ἀπ' ἄκρῃ σὲ ἄκρῃ. Πρῶτα ἄρχισε στὴν Πελοπόννησο. Ὅλοι οἱ Πελοποννήσιοι, Κλέφτες, Ὀπλαρχηγοὶ καὶ Πρόκριτοι ἦσαν μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Στὴν Ἐπανάστασι τῆς Πελοποννήσου σπουδαῖο ρόλο ἔπαιξε ὁ **Γρηγόριος Δικαῖος** ἢ **Παπαφλέσσας**.

Ὁ Παπαφλέσσας ἦταν ἀπὸ τὴν Καλαμάτα καὶ στὴν ἀρχὴ ἦταν καλόγηρος, μετὰ διακός καὶ στὸ τέλος ἀρχιμανδρίτης. Ἐγίνε πολὺ γρήγορα μέλος τῆς Φ.Ε. καὶ ἐγύριζε ὅλη τὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ φανατίσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ γιὰ τὴν ἐπανάστασι. Ἦταν πολὺ δραστήριος καὶ γεμάτος ἐνθουσιασμό. Ἐγύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ καὶ ἀπὸ περιφέρειαν σὲ περιφέρειαν, ξεσηκώνοντας τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνας σὲ πόλεμο ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἦταν τολμηρὸς καὶ ἀ-

Ὁ Παπαφλέσσας

κούρατος ὅσο λίγοι ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Ἐπαναστάσεως.

Δὲν ἐδείλιαζε ἡ ψυχὴ του. Ἐμίσουσε τόσο πολὺ τοὺς Τούρκους, πὺ δὲν ἐλογάριαζε οὔτε τοὺς κόπους, οὔτε τίς θυσίες πὺ θὰ ἐχρειάζονταν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς πατρίδος. Ἐμιλοῦσε φλογερά καὶ ἀδείλιαστα. Στὰ χρόνια του μάλιστα, ἐπειδὴ ἐνθουσίαζε καὶ ἐξεσήκωνε τὸ λαὸ, τὸν ἔλεγαν Μπουρλοτιέρη παπᾶ. Ἄναβε δηλαδὴ φωτιά στὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκεῖνο τὸν χρόνον ἦρθε στὴν Πελοπόννησο ἕνας ἄλλος μεγάλος πατριώτης, ὁ **Θεόδωρος Κολοκοτρώνης**. Ἦταν Πελοπον-

νήσιος, από την Τρίπολη, αλλά επειδή οι Τούρκοι τον κατεδίωκαν να τον σκοτώσουν, είχε καταφύγει στα Έπτάνησα. Έκει υπηρέτησε στον Άγγλικό στρατό και είχε το βαθμό του ταγματάρχου.

Καταγόταν από τη μεγάλη οικογένεια των Κολοκοτρωναίων που ήταν 100 χρόνια σχεδόν κλέφτες στα βουνά. Λέγεται μάλι-

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

στα, ότι ο Θεόδωρος έγεννήθη κάτω από ένα δέντρο, σ' ένα μεγάλο βουνό της Πελοποννήσου. Είχε την λεβεντιά των βουνών και την γεροσύνη τους. Την οικογένειά του την είχαν άφανισει οι Τούρκοι στην Έπανάστασι του 1770. Όταν έμεγάλωσε δέν είχε άλλο στο μυαλό του, παρά πώς να έκδικηθῆ το σκοτωμό των δικών του και να διώξη τους τυράννους από τα άγια χώματα της πατρίδος μας.

Ο Κολοκοτρώνης, στα Έπτάνησα, είχε γίνει μέλος της Φ.Ε. και στις αρχές του 1821 ήρθε στην Πελοπόν-

νησο. Όταν έμαθε ο λαός τον έρχομό του ένθουσιάστηκε και οι Τούρκοι καταφοβισμένοι άρχισαν να φεύγουν από τα χωριά και να κλείνονται στα φρούρια των πόλεων.

Όταν ήρθε στην Πελοπόννησο συναντήθηκε με τον Παπαφλέσσα, τον Μαυρομιχάλη και άλλους καπεταναίους. Αφού συζήτησαν διάφορα πράγματα και κατέστρωσαν τα σχέδιά τους, πήραν πολλές χιλιάδες στρατό και έχτύπησαν τους Τούρκους της Κάλαμάτας και έλευθέρωσαν την πόλι στις 23 Μαρτίου. Στις 25 Μαρτίου στην Άγία Λάυρα των Καλαβρύτων, ο Δεσπότης της Πάτρας Γερμανός μαζί με τους προκρίτους Άσημάκη Ζαΐμη, Άνδρ. Λόντο, έσήκωσαν τη σημαία της Έπαναστάσεως και με πολύ στρατό κατέβηκαν και έπολιόρκησαν την Πάτρα.

Ὁ Παλαιὸν Πατριῶν Γερμανὸς ὑψώνει τὴ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως

Ἀμέσως συνέταξαν καὶ ἔδωσαν στοὺς ξένους προξένους τῆς Πάτρας τὴν ἀκόλουθη εἰδοποίησι.

«Ἡμεῖς, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τῶν χριστιανῶν, βλέποντες ὅτι μᾶς καταφρονεῖ τὸ Ὄθωμανικὸν γένος, καὶ σκοπεύει ὀλεθρὸν ἐναντιὸν μας πότε μ' ἓνα πότε μ' ἄλλον τρόπον, ἀπεφασίσαμεν σταθερῶς ἢ νὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν, καὶ τούτου ἕνεκα βαστοῦμεν τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας ζητοῦντες τὰ δικαιώματά μας. Ὅντες λοιπὸν βέβαιοι ὅτι ὅλα τὰ χριστιανικὰ βασίλεια γνωρίζουν τὰ δίκαιά μας, καὶ ὄχι μόνον δὲν θέλουν μᾶς

έναντιωθῆ ἀλλὰ καὶ θέλουν μᾶς συνδράμει, καὶ ὅτι ἔχουν εἰς μνήμην ὅτι οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας ἐφάνησάν ποτε ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τοῦτο εἰδοποιοῦμεν τὴν ἐκλαμπρότητά σας καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσπαθήσετε νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὴν εὖνοϊαν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ μεγάλου κράτους τούτου».

Τὸν ἴδιο καιρὸ ἐπαναστάτησαν ὅλες οἱ περιφέρειες τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐπολιόρκησαν τοὺς Τούρκους στὴν Κόρινθο, στὸ Ἄργος, στὸ Ναύπλιο καὶ σὲ ἄλλα μέρη. Ἡ Ἐπανάστασις σὲ λίγες μέρες ἐξαπλώθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Τὰ νησιά Ὑδρᾶ, Σπέτσες, Ψαρὰ καὶ Κρήτη ἐπῆραν τὰ ὄπλα καὶ ἐκτυποῦσαν τὴν Τουρκία. Στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα ὁ **Ἀθ. Διάκος**, ὁ **Πανουριᾶς**, ὁ **Γκούρας** καὶ ὁ **Μακρῆς**, μὲ πολλὰ παλληκάρια ἄρχισαν τὸν πόλεμο. Ἡ Θεσσαλία, ἡ Μακεδονία, ἡ Νάουσα, οἱ Σέρρες, τὸ Ἅγιον Ὄρος πῆραν τὰ ὄπλα.

Ἔτσι, μέσα στοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1821, ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἦταν ἐπαναστατημένη. Οἱ Ἕλληνες ποὺ ἔμειναν στὴν Μ. Ἀσία, στὴν Κωνσταντινούπολι, στίς ξένες χῶρες ἔσπευδαν νὰ πάρουν μέρος στὴν Ἐπανάστασι. Ἄλλοι ἔδιναν χρήματα καὶ πολεμοφόδια γιὰ τὸν ἱερό ἀγῶνα τῆς φυλῆς. Ὅλοι μὲ μιὰ γνώμη, μὲ μιὰ ἀπόφασι, πῆραν τὰ ὄπλα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Πῆραν τὴν ἀπόφασι ἢ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἢ νὰ πεθάνουν. Εἶχαν πιστέψει στοῦ **Ρήγα** τοῦ **Φερραίου** τὰ λόγια :

Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωῆ,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή.

ΑΝΑΚΑΙΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἄρχισε ἡ Ἐπανάστασις στὴν Πελοπόννησο; 2) Ποιὸς φλογερὸς πατριώτης εἰτοίμασε τὴν Ἐπανάστασι; 3) Ποιὸς μέγας καπετάνιος ἦρθε στὴν Πελοπόννησο, ἀπὸ ποῦ ἦρθε καὶ τί ἔκαμε; 4) Τί ἐγίνονταν στὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐκείνους τοὺς μῆνες;

Ἔργασίες. Ἀναγνώσματα σχετικὰ γιὰ τὴν κήρυξι τῆς Ἐπανάστασεως στὴν κυρίως Ἑλλάδα: στὴν Πελοπόννησο, Στερεὰ, Νησιά, Μακεδονία. 2) Νὰ ἀπαγγείλετε τὰ ποιήματα «25 Μαρτίου» τοῦ Μαρτινέλη, «Εὐαγγελισμὸς—Ἑλληνισμὸς» τοῦ Α. Βαλαωρίτη, τὸ «Βράχος καὶ τὸ κῦμα» τοῦ Βαλαωρίτη. 3) Λεξικὰ - πληροφορίες: Παπαφλέσσας, Θ. Κολοκορώνης, Ἐπίσκοπος Γερμανός, Ἅγία Λαύρα, Ἄνδρ. Λόντος, Ἄνδρ. Ζαΐμης, Πέτρος Μαυρομιχάλης, Διάκος, Πανουριᾶς, Γκούρας, Μακρῆς. 4) Χρονολογικὸς πίνακας: 25 Μαρτίου 1821 κήρυξις

Ξης Ἐπαναστάσεως στὴν Ἁγία Λαύρα. 5) Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα δικά σας.

3. Οἱ Τοῦρκοι κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ Σουλτάνος Μαχμουτ ἔμαθε γιὰ τὴν Ἐπανάστασι στὴ Μολδαυτα, ἔγινε ἄγριο θηρίο καὶ διέταξε νὰ συλλαμβάνουν καὶ νὰ ρίχνουν στὶς φυλακὲς κάθε Χριστιανὸ ποὺ ἦταν μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Οἱ Τοῦρκοι ἔμπαιναν στὰ σπίτια τῶν Ἑλλήνων, ἀτίμαζαν, ἐλήστευαν καὶ ἐσκότωναν.

Τὸ κακὸ ὄμως ἐμεγάλωσε, ὅταν ὁ Σουλτάνος ἔμαθε ὅτι ἡ Ἐπανάστασις ἐξαπλώθηκε καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ θυμὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀξιωματῶν του ξέσπασε ἐπάνω στοὺς ἄοπλους Ἑλ-

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄

ληνες ποὺ ἦσαν στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ στὶς ἄλλες πόλεις. Ἄρχισε μιὰ ἄγρια σφαγὴ στὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς γέρους. Στὴν Κωνσταντινούπολι, στὴ Μικρὰ Ἀσία, στὴ Θράκη, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ σὲ ὅλες τὶς πόλεις, ἔτρεχε ποτάμι τὸ Ἑλληνικὸ αἷμα. Προκρίτους, Φαναριώτες, παπάδες καὶ λαϊκοὺς τοὺς πέρασαν ἀπὸ τὸ μαχαίρι τοὺς οἱ ἄπιστοι Τοῦρκοι. Τὰ πιὸ ἀπάνθρωπα κακοὺργήματα τὰ ἔκαμε ὁ Τουρκικὸς ὄχλος. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς σφαγές, δὲν ἄφησαν ἐκκλησία, σχολεῖο καὶ σπίτι

ἀλήστευτο κι' ἀγκρέμιστο. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐσφάγησαν 50.000 χριστιανοὶ καὶ ἀπ' αὐτοὺς οἱ 30.000 στὴν Κωνσταντινούπολι. Γιὰ νὰ τρομοκρατηθῆμάλιστα ὁ Σουλτάνος τὸν Ἑλληνικὸ λαό, διέταξε νὰ κρεμάσουν καὶ τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο τὸν Ε΄.

Ὁ Γρηγόριος Ε΄ εἶχε γεννηθῆ στὴν Δημητσάνα τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ 1798 ἔγινε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ Τούρκοι τὸν ἐξεδίωξαν δύο φορές ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ θρόνο, ἀλλὰ τὸ 1819 ἀνήλθε σ' αὐτὸν γιὰ τρίτη φορά.

Ἦταν καλὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος, μορφωμένος κληρικός, καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴν πατρίδα του. Ὁ ἴδιος βέβαια ἐπειδὴ ἦταν μεγάλος στὴν ἡλικία καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου, δὲν εἶχε κινηθῆ γιὰ τὴν προετοιμασία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὡστόσο ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του καὶ ἔκανε κρυφὰ καὶ φανερὰ ὅ,τι μποροῦσε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσί της.

Ὁ Σουλτάνος ὅμως τὴν ὥρα τοῦ θυμοῦ του ἐξέσπασε ἐπάνω του. Δὲν ἔκανε, βέβαια, λάθος. Γιατὶ ὁ Πατριάρχης ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους μας. Ὁ Σουλτάνος ἐνόμιζε πὼς ἂν σκοτώσῃ τὸν Πατριάρχη, οἱ Ἕλληνες θὰ δειλιάσουν καὶ θὰ παραδοθοῦν.

Λίγες ἡμέρες μετὰ τὴν Ἐπανάστασι, στὶς 10 Ἀπριλίου, ποὺ οἱ χριστιανοὶ γιόρταζαν τὸ Πάσχα, ἔστειλε Τούρκους στρατιῶτες στὸ Πατριαρχεῖο καὶ συνέλαβαν τὸν Πατριάρχη καὶ ἄλλους Φαναριώτες καὶ τοὺς ἔκλεισαν στὴ φυλακὴ. Τὴν ἴδια ἡμέρα, ἀφοῦ τὸν ἔβρισαν, τὸν ἔφτυσαν καὶ τὸν ἐκορόϊδεψαν, τὸν ἐκρέμασαν ἀπὸ τὴν μεσαία Πύλη τῶν Πατριαρχείων. Ἀπὸ τότε ἡ Πύλη αὐτὴ, ἀπὸ ἐθνικὸ πένθος, μένει πάντα κλειστή. Τὸ σῶμα του, ἀφοῦ ἔμεινε τρεῖς μέρες κρεμασμένο, τὸ πῆρε ὁ ἀμόρφωτος καὶ ἄγριος Τουρκικὸς ὄχλος καὶ τὸ ἔσυρε στοὺς δρόμους. Ἐπειτα τὸ ἔδεσαν σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ τὸ ἐπέταξαν στὴ Μαύρη Θάλασσα. Εὐτυχῶς λίγες μέρες ἀργότερα, ἐβγῆκε στὴν ἐπιφάνεια καὶ τὸ ἐβρῆκε ἓνας Κεφαλλήνιος ναυτικός (Σκλάβος τὸ ὄνομά του) καὶ τὸ ἐπῆρε στὴν Ὀδησό. Ἐκεῖ, μὲ διαταγὴ τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσίας, ἐτάφη μὲ μεγάλες τιμὲς καὶ ἔπειτα ἀπὸ πενήντα χρόνια οἱ Ἕλληνες ἔφεραν τὰ ὀστά του στὴν Ἀθήνα καὶ τὰ ἔθαψαν στὸν Μητροπολιτικὸ ναό. Ἔτσι, εἶχαμε ἓναν ἀκόμη ἐθνομάρτυρα, ἓναν μεγάλο νεκρό, ποὺ μὲ τὸ αἷμα του ἐπότισε τὸ δέντρο τῆς λευθερίας μας.

Ὁ Σουλτάνος ὅμως ἄσχημα τὰ ὑπελόγισε. Νόμιζε πὼς θὰ ἀποθαρρύνῃ καὶ θὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς Ἕλληνες μὲ αὐτὲς τίς σφαγές. Ἀντίθετα ὅμως, ἀναψε φωτιὰ μεγαλύτερη. Τὸ μίσος καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ὅλης τῆς Τουρκίας ἐφούντωσε. Οἱ ἐπαναστάτες ἐπλήθαιναν καὶ ὄρισμένοι πρόκριτοι, ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦσαν διστακτικοί, ἐπῆραν μέρος στὸν ἀγῶνα. Μὰ καὶ στὴν Εὐρώπῃ οἱ σφαγὲς καὶ οἱ βαρ-

βαρότης τῶν Τούρκων ἔκαναν πολὺ ἄσχημη ἐντύπωσι. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἄρχισαν νὰ μισοῦν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ συμπαθοῦν τοὺς Ἕλληνας.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τὶ ἔκαμε ὁ Σουλτάνος ὅταν ἔμαθε ὅτι ἐπανεστάτησε ὅλη ἡ Ἑλλάδα; 2. Πότε ἔπιασαν τὸν Πατριάρχη, ποῦ τὸν ἐκρέμασαν καὶ ποῦ τὸν ἐπέταξαν; 3. Ποῦ ἐτάφη ὁ Πατριάρχης καὶ ποῦ μετέφεραν τὰ ὄσά του;

Ἔργασίες : Νὰ διαβάσετε στὸ ἀναγνωστικὸ τῆς ΣΤ. τοῦ ΟΕΣΒ καὶ στὸ δικό μας ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΣΤ' ὅσα ἀναγνώσματα σλετικά. 2. Νὰ ἀπαγγείλετε τὸ ποίημα «Στὸν Πατριάρχη Γρηγόριο Ε'» τοῦ Βαλαωρίτη, 3. Βιογραφικὸ σημεῖωμα: Γρηγόριος Ε', ἑθνομάρτυς. 4. Χρονολογία: 10 Ἀπριλίου: Ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου. 5. Λεύκωμα, φωτογραφίες, ἰχνογραφήματα.

4. Τὸ πολεμικὸ σχέδιο τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἡ Μάχη τοῦ Βαλτετσίου

Μὲ ὄλες τίς σφαγὲς καὶ τίς φοβέρες τοῦ Σουλτάνου ἡ ἐπανάστασις συνεχῶς ἀπλώνόταν. Πιὸ πολὺ ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐπανάστασις ἀπλώθηκε στὴν Πελοπόννησο. Σὲ λίγες ἡμέρες συγκεντρώθησαν ἐκεῖ πολλὲς χιλιάδες διαλεχτὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τολμηρῶν καπεταναίων: τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Παπαφλέσσα, τῶν Μαυρομιχαλαίων, τοῦ Πλαπούτα, τοῦ Νικηταρᾶ καὶ ἄλλων.

Ὁ στρατὸς ὅμως αὐτὸς δὲν εἶχε τὰ μέσα ποῦ εἶχε ὁ Τουρκικὸς. Οὔτε σύστημα ὑπῆρχε, οὔτε πειθαρχία στρατιωτικὴ. Χρειαζόταν λοιπὸν ἕνας ἄνθρωπος, ποῦ νὰ ἔχη μαζί με τὴν τόλμη καὶ τὴν παλληκαριά, καὶ γνώσεις στρατιωτικὲς. Τέτοιος εὐρέθη ὁ Κολοκοτρώνης. Αὐτὸς ὠργάνωσε τὸ στρατὸ καὶ τὸν ἔκαμε ἄξιο νὰ πολεμήσῃ με τάξι, πειθαρχία καὶ στρατιωτικὴ τέχνη. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό. Ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε καὶ μεγάλες στρατηγικὲς ἱκανότητες. Κατάλαβε ὅτι γιὰ νὰ στερεωθῇ ἡ ἐπανάστασις, ἔπρεπε νὰ καταληφθῇ ἡ Τρίπολις γιὰτὶ ἐκεῖ ἦσαν κλεισμένοι πολλοὶ Τούρκοι καὶ πολὺς Τουρκικὸς στρατὸς.

Στὴν ἀρχὴ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι δὲν παραδέχονταν τὸ σχέδιό του καὶ ἤθελαν νὰ πολεμήσουν στὴ Μεσσηνία. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως τοὺς ἔπεισε καὶ ἔμειναν ὅλη γύρω στὴν Τρίπολι, μετὸ σκοπὸ νὰ τὴν πολιορκήσουν, γιὰτὶ δὲν μπορούσαν ἀμέσως

νά τήν καταλάβουν με επίθεσι. Ἔστησε λοιπόν τό στρατηγεῖο του στό Χρυσοβίτσι καί ἀπό ἐκεῖ διηύθυνε τά στρατεύματά του.

Τίς ἡμέρες ἐκεῖνες ὁ Τούρκος Διοικητής τῆς Πελοποννήσου **Χουρσί Πασᾶς** βρισκόταν στό Γιάννενα καί πολεμοῦσε τόν Ἑλλη Πασᾶ. Ὄταν ἔμαθε τήν ἐπανάστασι τῆς Πελοποννήσου ἔστειλε τόν **Μουσταφάμπη** με 3.500 Ἀλβανούς με τήν ἐντολή νά καταπνίξη τήν ἐπανάστασι στό αἶμα. Ὁ Μουσταφάμπης, ἀφοῦ ἐπέρασε τή Δυτικῆ Στερεά Ἑλλάδα, ἔφθασε στήν Πελοπόννησο. Ἐκτύπησε τοὺς Ἑλληνας τῆς Πάτρας καί τοὺς ἀνάγκασε νά διασκορπισθοῦν. Ἐπειτα ἐπέρασε στήν Κόρινθο καί στό Ἄργος καί ἀφοῦ ἐσκόρπισε τά λίγα ἑλληνικά στρατεύματα πού εὑρέθηκε μπροστά του, ἔφθασε στήν Τρίπολι.

Χωρίς νά χάση καιρό ἐπῆρε τό στρατό του καί βάδισε πρὸς τό Βαλτέτσι (ἓνα μικρὸ χωριὸ ἔξω στήν Τρίπολι), ὅπου εἶχαν στρατοπεδεύσει οἱ Ἑλληνας. Ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων στό Βαλτέτσι ἦσαν ὁ **Ἡλίας** καί **Κυριακούλης Μαυρομιχάλης**. Ὁ **Πλαπούτας** βρισκόταν με ἄλλο τμημα στρατοῦ στήν Πιάνα, ἓνα ἄλλο χωριὸ ἐκεῖ κοντά. Στίς 11 Μαΐου ἄρχισε ἡ μάχη. Οἱ Ἑλληνας ἦταν λίγοι βέβαια, ἀλλὰ ἐπολέμησαν με μεγάλη ἀνδρεία. Στό μεταξύ ἔφθασε καί ὁ Πλαπούτας καί ὁ Κολοκοτρώνης με τό στρατό τους.

Ὁ Κολοκοτρώνης, πού τόν ἔτρεμαν οἱ Τούρκοι, ἔβαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ πρὸς τό μέρος τους :

— **«Τοῦρκοι, ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ὁ Κολοκοτρώνης. δὲν θὰ σωθῆ κανεὶς ἀπὸ σᾶς».**

Κι' ἀμέσως χιλιάδες Ἑλληνας ὤρμησαν με τὰ γιαταγάνια στό χέρι. Τοὺς ἐκτυποῦσαν ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη. Χιλιάδες Τούρκοι στρατιῶτες ἔπεσαν νεκροὶ στή γῆ. Στό τέλος οἱ Τούρκοι, ἀφοῦ εἶδαν ὅτι δὲν θὰ σωθῆ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, ἐπέταξαν τὰ ὄπλα καί ὄλα τὰ πολεμοφόδια καί ἔφθασαν τρέχοντας στήν Τρίπολι.

Ἔτσι, στήν πρώτη μεγάλη μάχη πού ἔδωσαν οἱ Ἑλληνας ἐναντίον τῶν Τούρκων, τοὺς ἐνίκησαν καί τοὺς κατετρόπωσαν.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιοὶ ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐπαναστάσεως στήν Πελοπόννησο; 2. Ποιὰ ἦσαν τὰ σχέδια τοῦ Κολοκοτρώνη; 3. Πού εἶχαν στρατοπεδεύσει οἱ Ἑλληνας; 4. Ποιὸς Τούρκος ἀξιωματικὸς ἐπῆγε νά τοὺς πολεμήσῃ; 5. Πού ἐγίνε μάχη, πότε καί ποὺ ἦταν τό ἀποτέλεσμα.

Έργασίες : 1. Νὰ διαβάσετε στὰ ἀναγνωστικὰ σχετικὰ ἀναγνώ-
σματα. 2. Λεξικά—πληροφορίες: Θ. Κολοκοτρώνης, Δ. Πλαπούτας,
Η. Κ. Μαυρομικάλης. 3. Βιογραφία: Θ. Κολοκοτρώνης. 4. Χρονολο-
γία: 12 Μαΐου 1821: Μάχη Βαλτετσίου.

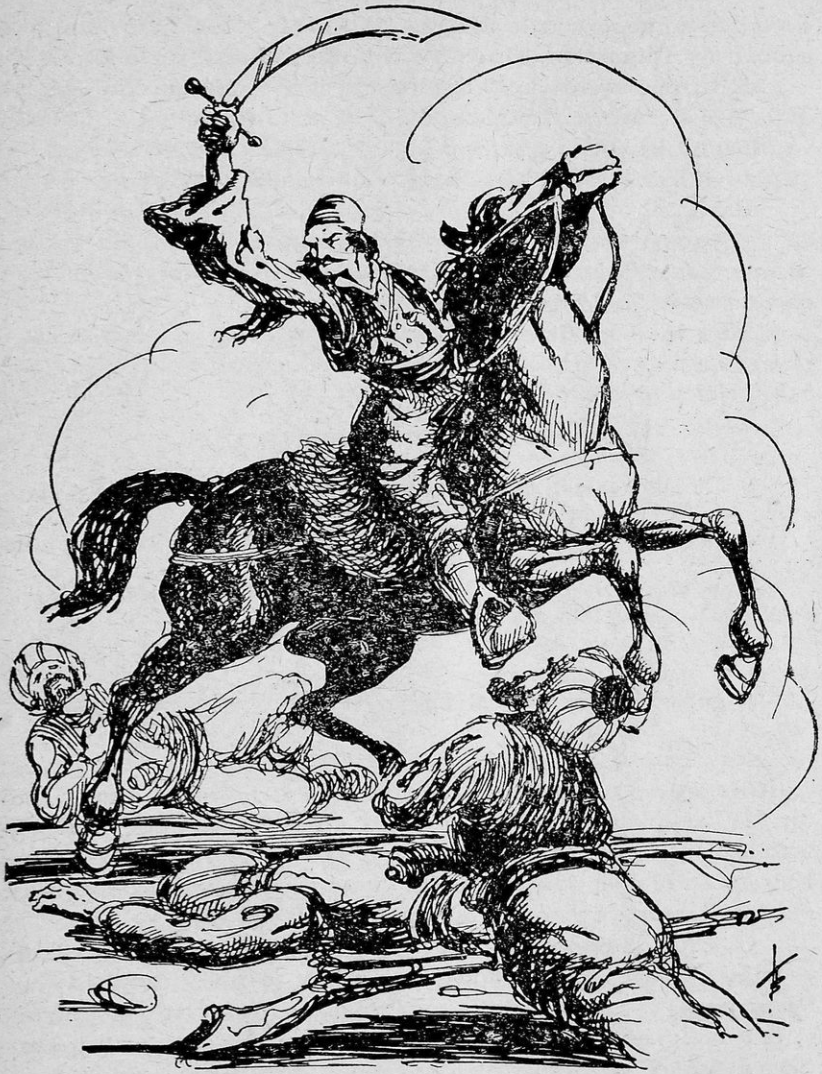
5. Μάχες στὰ Δολιανὰ καὶ στὴν Τρίπολι

Μετὰ τὴν καταστροφή πού ἔπαθε ὁ Μουσταφάμπεης στὸ Βαλτέτσι, γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ τοὺς Ἕλληνες, πού τὸν νίκησαν ἐκεῖ, καὶ γιὰ νὰ δώση θάρρος στοὺς φοβισμένους Τούρκους, ἀπεφά-
σισε νὰ κτυπήσῃ τοὺς Ἕλληνες πού ἦσαν στὰ νότια χωριά τῆς Τριπόλεως. Ἐτοίμασε λοιπὸν 8 χιλιάδες στρατό, μὲ ἱππικὸ καὶ πυροβολικὸ καὶ βάδισε πρὸς τὸ χωριὸ **Δολιανὰ**.

Ἐκεῖ ἦταν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ **Νικητᾶς Σταμα-
τελόπουλος** ἢ **Νικηταρᾶς**, μὲ 200 παλληκάρια του. Τὸ γενναῖο
αὐτὸ παλληκάρι σὰν εἶδε τοὺς Τούρκους, ὤρμησε ἐναντίον τοὺς
καὶ ἄρχισε νὰ ἐξοντώνῃ πολλοὺς ἀπ' αὐτούς. Ἦσαν ὅμως λίγοι
οἱ Ἕλληνες καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς ἀποτελειώσουν. Γι' αὐ-
τὸ ἡ μάχη διήρκεσε μιὰ ὀλόκληρη ἡμέρα. Κατὰ τὸ βράδυ τῆς
ἴδιας ἡμέρας, ἔφθασαν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπὸ τὰ γειτονικὰ
χωριά καὶ ἄρχισε φοβερὸς πόλεμος. Ὁ Νικηταρᾶς καὶ τὰ παλ-
ληκάρια του ὤρμησαν ἀπὸ τὰ ταμπούρια τοὺς καὶ κατέσφαξαν
τοὺς Τούρκους. Τοὺς ἔκαμαν τέτοια καταστροφή καὶ ἐσκότωσαν
τόσους πολλοὺς, ὥστε ἀπὸ τότε ὁ Νικηταρᾶς ὠνομάσθηκε **Τουρ-
κοφάγος**. Στὸ τέλος οἱ Τούρκοι ἐτράπησαν σὲ φυγὴ καὶ ἐκλεί-
σθησαν στὴν Τρίπολι.

Οἱ Ἕλληνες τώρα, ὅλο καὶ τοὺς ἔσφιγγαν μέσα στὴν
Τρίπολι. Βρισκόμαστε στὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1821 καὶ τὸ σχέδιο
τοῦ Κολοκοτρώνη ἄρχισε νὰ πετυχαίνει. Ἡ Τρίπολις δὲν εἶχε
νερό. Τρόφιμα δὲν ἔμπαιναν ἀπὸ τὰ χωριά, ἡ πείνα, ἡ δίψα
καὶ οἱ ἀρρώστειες ἄρχισαν νὰ θερίζουν τὸν Τουρκικὸ πληθυσμό.
Ὁ Κολοκοτρώνης σὰν ἐξιπνος καὶ μυαλωμένος πού ἦταν, ἐπρό-
τεινε στοὺς Ἄλβανούς νὰ φύγουν γιὰ τὴν πατρίδα τοὺς, μὲ
τὴν ὑπόσχεσι ὅτι δὲν θὰ τοὺς πειράξῃ. Οἱ Ἄλβανοὶ τὸ ἐδέχθη-
καν μὲ χαρὰ, γιὰτὶ ἔβλεπαν ὅτι ἄλλοιῶς κανεὶς δὲν θὰ ἐσώζετο.

Ἐνῶ ὅμως ἐγίνοντο αὐτὲς οἱ συνεννοήσεις καὶ ἐσκέφτοντο
καὶ ἄλλοι Τούρκοι νὰ παραδοθοῦν, μερικοὶ Ἕλληνες μῆκαν
κρυφὰ μέσα στὴν πόλι, σκότωσαν τοὺς Τούρκους σκοποὺς καὶ

‘Ο Νικηταράς, ὁ Τουρκοφάγος, θερίζει ἀλύπητα στὰ Δολιανὰ
τοὺς ἀπίστους Τούρκους

άνοιξαν τις πόρτες τών τειχών. Χιλιάδες Έλληνες ώρμησαν μέσα στην Τρίπολι και άρχισαν τις σφαγές και τις άρπαγές.

Δυστυχώς έγιναν πολλά έκτροπα εκείνη την ήμέρα από τόν Έλληνικό στρατό και πληθυσμό. Ο Κολοκοτρώνης προσπαθούσε να συγκρατήσει τόν άγριεμένο λαό. Διέταξε να μη σκοτώσουν τούς αίχμαλώτους και τά νυναικόπαιδα, ούτε να κάψουν σπίτια.

Δυστυχώς, είχαν ύποφέρει πάρα πολλά οί Έλληνες και δέν άκουσαν τίποτε άπ' αυτά. Με μεγάλη δυσκολία ο Κολοκοτρώνης, κατώρθωσε να μην πειραχθοϋν οί Άλβανοί, που τούς είχε δώσει λόγο να φύγουν για την πατρίδα τους.

Έτσι έλευθερώθηκε και ή Τρίπολις, τό μεγάλο αυτό φρούριο τών Τούρκων και ή πρωτεύουσα τής Πελοποννήσου. Από τότε όλη ή Πελοπόννησος έμεινε έλεύθερη.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποϋ βρίσκονται τά Δολιανά και ποιός Έλληνας καπετάνιος ήταν εκεί; 2) Ποιό ήταν τό αποτέλεσμα τής μάχης τών Δολιανών και τι όνομα έπήρε ο νικητής καπετάνιος; 3) Πότε έλευθερώθηκε ή Τρίπολις και πώς;

Έργασίες: 1) Λεξικά — πληροφορίες. Νικηταράς. 2) Βιογραφικό σημείωμα για τόν Ίδιο.

6. Η επανάσταση στη Στερεά. Η μάχη τής Άλαμάνας

Στην Στερεά Ελλάδα ήσαν τρεις ξακουστοί όπλαρχηγοί: Ο **Πανουργιάς**, ο **Διοβουνιώτης** και ο **Άθανάσιος Διάκος**. Από τόν Μάρτιο μήνα έξεγέρθησαν με τά παλληκάρια τους και κατέλαβαν την Άμφισσα, τό Λιδωρκι και την Λειβαδιά. Όσοι Τούρκοι ήσαν στις πόλεις αυτές, έπιάσθηκαν αίχμάλωτοι και πλούσια λάφυρα έπescαν στα χέρια τών Έλλήνων.

Ο Άθαν. Διάκος είχε γεννηθῆ στη Μουσουνίτσα τής Παρνασσίδος τό 1776 και τό πραγματικό του όνομα ήταν **Άθαν. Γραμματικός**. Όταν έμεγάλωσε πήγε μοναχός στο Μοναστήρι του Άγ. Ιωάννου του Προδρόμου, όπου άργότερα χειροτονήθηκε Διάκος και από τότε τόν ξερόμε σαν Άθανάσιο Διάκο.

Ο Διάκος ήταν σπουδαίο παλληκάρι και φλογερός πατριώτης. Δέν μπορούσε να μείνη στο Μοναστήρι. Έβγαλε πολύ γρήγορα τά ράσα και έβαλε την τιμημένη φουστανέλλα του

κλέφτη. Βγήκε στα βουνά να πολεμήση για την έλευθερία. Ήταν ώραιος, έξυπνος και τολμηρός.

Όταν ο Χουρσίτ Πασάς, που ήταν στα Γιάννενα, έμαθε και για την επανάστασι της Στερεάς, έστειλε τον **Όμερ Βρυώνη** και τον **Μεχμέτ Κιοσέ** να πνίξουν τους Έλληνες στο αίμα. Τους έδωσε έντολή, αφού πρώτα καθαρίσουν τη Στερεά, να περάσουν και στην Πελοπόννησο.

Οι όπλαρχηγοί Πανουριάς, Δυοβουνιώτης και Διακός, έσκέ-

Άθανάσιος Διάκος

φθηκαν άμέσως να βγούν μπροστά στο δρόμο τους, να τους κτυπήσουν και να μην τους αφήσουν να περάσουν. Ο Πανουριάς με 40 παλληκάρια έπιασε το γεφύρι του Γοργοποτάμου, Δυοβουνιώτης το χωριό Λευκομάτα και ο Διακός το γεφύρι της Άλαμάνας, κοντά στις παλαιές Θερμοπύλες. Όταν οι Τούρκοι έφθασαν στη Στερεά, οι μισοί άπ' αυτούς με τον Όμερ Βρυώνη έπετέθησαν κατά του Πανουριά και του Δυοβουνιώτη. Έπειτα από σκληρή και μεγάλη μάχη άνάγκασαν τους Έλλη-

νες να ύποχωρήσουν. Οι άλλοι μισοί έπετέθησαν με τον Μεχμέτ Κιοσέ κατά του Διακού στην Άλαμάνα. Όλοι - όλοι οι Έλληνες ήταν τριακόσιοι. Οι στρατιώτες του Διακού, όταν είδαν ότι είχαν με πολλές χιλιάδες να κάμουν, έσκέφθησαν να φύγουν και έδωσαν στο Διακό ένα άλογο για να άποχωρήσει κι αυτός. Ο Διακός όμως δεν έδέχθη και άπεφάσισε να πολεμήσει μέχρι τέλους. Άρχισε μια μεγάλη μάχη που κράτησε ώρες όλόκληρες. Άμέρητοι Τούρκοι σκοτώθηκαν. Ο Διακός έμεινε με 40 παλληκάρια, αλλά συνέχισε τη μάχη, ώσπου του έμειναν δέκα μόνον. Άναψε το τουφέκι του και έτελείωσαν τα βόλια. Έσυρε τότε το σπαθί του και έπως

μέ τὰ μακρὰ του μαλλιά ἔμοιαζε σάν ἡμίθεος, ὥρμησε ἐπάνω
στοὺς Τούρκους. Οἱ Τούρκοι ἔπαθαν μεγάλη πανωλεθρία. Ἀμέ-

Ὁμέρ Βρυώνης

τρητα κορμιὰ ἀπίστων ἐγέ-
μισαν τὴν αἵματοβαμένη
γῆ. Τὴν ὥρα ὅμως ἐκείνη
ἔσπασε τὸ σπαθί τοῦ Διά-
κου καὶ ἓνα ἐχθρικό βόλι
τὸν πλήγωσε στὸ χέρι. Ἔ-
τσι ὁ μεγάλος ἥρωας ἐπε-
σε ζωντανὸς στὰ χέρια
τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ Τούρκοι ὠδήγησαν
τὸν Διάκο ἀλυσσοδεμένα
στὴ Λαμία. Ὁ Ὁμέρ Βρυώ-
νης τοῦ ἐπρότεινε νὰ ἀλ-
λάξη τὴν πίστι του, νὰ γί-
νη Τούρκος γιατί ἀλλοιῶς
θὰ τὸν ἔψηνε ζωντανό. Ὁ
Διάκος ὑπερήφανος καὶ ἀ-
τρόμητος, σωστὸς ἡμίθεος,
τοὺς ἔλεγε :

— «Ἐμένα κι ἂν σουβλίσετε ἓνας Ἕλληνας θὰ χαθῆ. Ἡ
Ἑλλάδα ἔχει πολλοὺς σάν τὸν Διάκο».

Οἱ βάρβαροι τὸν ἐσούβλισαν ζωντανό καὶ τὸν ἔψησαν στὴ
φωτιά στὶς 24 Ἀπριλίου 1821. Δὲν ἔβγαλε οὔτε ἓνα βογγητό,
οὔτε δειλεία ἔδειξε. Εἶπε [μόνον μὲ παράπονο, κυττάζοντας
ὀλόγυρα τὴν ἀνθισμένη φύσι :

«Γιὰ ἰδὲς καιρὸ ποὺ διάλεξε ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρη,
τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαδιὰ καὶ βγάζει ἡ γῆ χορτάρι».

Μὲ αὐτὸ τὸν μαρτυρικό θάνατο πέθανε ὁ μεγάλος ἐκεῖνος
ἥρωας, στὸ ἴδιο ἀκριβῶς μέρος ὅπου στὰ ἀρχαῖα χρόνια εἶχε πέ-
σει καὶ ὁ Λεωνίδας ὁ Σπαρτιάτης.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιοὶ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ ἦσαν στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα; 2.
Ποιοὶ Τούρκοι ἀξιωματικοὶ ἤρθαν νὰ καταπνίξουν τὴν Ἐπανάστασι τῆς
Στερεᾶς; 3. Ποῦ ἐγεννήθη ὁ Διάκος, πότε καὶ ποιοὺ τὸ πραγματικό

του ὄνομα; 4. Ποῦ ἐπολέμησε ὁ Διάκος, μέ πόσα παλληκάρια καί πότε, 5. Ποιὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης καί πῶς ἐπέθανε ὁ Διάκος;

Ἔργασίες: 1. Νὰ διαβάσετε διάφορα ἀναγνώσματα γιὰ τὴ Μάχη τῆς Ἀλαμάνας. 2. Νὰ ἀπαγγείλετε τὰ ποιήματα «Τοῦ Διακού» δημοτικό, «Ὁ Διάκος» τοῦ Καρυωτάκη. 3. Λεξικά—πληροφορίες: Ἀθαν. Διάκος, Πανουργιάς, Δυοβουνιώτης. 4. Βιογραφία: Ἀθαν. Διάκος. 5. Λεύκωμα: Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα. Χρονολογία: 24 Ἀπριλίου 1821. Μαρτυρικός θάνατος τοῦ Διακού.

7. Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς ποὺ εἶδαμε στὸ προηγούμενο μάθημα, στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα ἦταν καί ἓνας ἄλλος, πιδ ὀδοξασμένους καί πιδ ἐπικίνδυνους γιὰ τοὺς Τούρκους: Ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδρουῦτσος.

Ἦταν γυιὸς ὀδοξασμένου καπετάνιου, τοῦ Γεωργίου Ἀνδρουῦτσου ποὺ ἐπολέμησε

Ὀδυσσεύς Ἀνδρουῦτσος

μαζὶ μέ τὸν Α. Κατσώνη.

Ἦταν ἔξυπνος, πολὺ γρήγορος στὰ πόδια καί καλὰ ἐξασκημένος στὸν πόλεμο.

Ὅταν ἦταν μικρὸς ἀκόμα εἶχε μπη στὴν ὕπηρεσία τοῦ Ἀλη-Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων καί ἐκεῖ ἔμαθε τὸ χειρισμὸ τῶν ὀπλων καί ἀπέκτησε ἰκανότητες ἀρχηγοῦ. Ὅταν οἱ Ἑλλήνες ἄρχισαν νὰ κτυποῦν τοὺς Τούρκους καί νὰ ἐτοιμάζουν τὴν ἐπανάσταση, ἦταν κι' αὐτὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους. Εἶχε λαμπρὰ παλληκάρια καί γι' αὐτὸ οἱ Τούρκοι τὸ ἔτρεμαν.

Ὁ Ὀμέρ Βρυώνης γιὰ νὰ ἴσυχάσῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν τρομερὸ καπετάνιο, τοῦ ἐπρότεινε νὰ μεταβῆ στὴ Λαμία γιὰ νὰ τὸν διορίσῃ Ἀρματολό. Ὁ Ὀδυσσεύς ὄχι μόνο δὲν ἐδέχθη ἀλλὰ δταν ἔμαθε ὀτι ὁ Διάκος ἐπίασε τὴν Ἀλαμάνα, ἐπῆρε 150 παλλη-

κάρια του και κατέβηκε στη Γραβιά. Μετά την νίκη τους στην Άλαμάνα, οι Τούρκοι έπληραν 8.000 στρατό και προχώρησαν προς την Άμφισα. Οι Έλληνες όπλαρχηγοί έκαμαν συμβούλιο και απέφασαν να τους κτυπήσουν. Ο Δυοβουνιώτης, ο Πανουριάς και ο Σουλιώτης έπιασαν τὰ μονοπάτια γύρω στη Γραβιά. Ο Όδυσσέας έπιασε ένα χάνι που ήταν στο δρόμο της Γραβιάς.

Στις 8 Μαΐου οι Τούρκοι ξεκίνησαν για την Γραβιά με άρχηγό τον Όμερ Βρυώνη. Όταν ο Όδυσσέας τους είδε να πλησιάζουν, φώναξε τὰ παλληκάρια του και είπε :

— «Όποιος θέλει να πολεμήσει μαζί μου ως πιαστή στο χορό».

Κι' άμέσως έσυρε τὸ χορὸ κι' έμπηκε μέσα στο πλιθόκτιστο αυτό χάνι που ήταν επάνω στο δρόμο.

Έπιάστηκαν 120 γενναία παλληκάρια και όταν μπήκαν στο χάνι, έκτισαν τις πόρτες και άνοιξαν με τὰ γιαταγάνια τους πολεμίστρες. Οι άλλοι Έλληνες ήταν γύρω - γύρω στις πλαγιές και όλοι - όλοι ήταν 1200 μπροστά σε 8 χιλιάδες Τούρκους.

Όταν οι Τούρκοι έφθασαν στην τοποθεσία της Γραβιάς, έπετέθησαν πρώτα έναντίον των Ελλήνων που είχαν καταλάβει τὰ στενά και τους διεσκόρπισαν. Έπειτα κατηύθυναν τὸ στρατό τους προς τὸ χάνι. Μπροστά - μπροστά έπήγαινε επάνω στο άλογό του ένας Δερβίσης. Ο Όδυσσέας τὸν έρώτησε για πού πηγαίνει. Εκείνος απήντησε ότι πηγαίνει να ύποτάξει και να σφάξει τους Έλληνες.

Δὲν έπρόφθασε όμως να τελειώσει τὸν λόγο του. Έδέχθη μιὰ σφαίρα στο στήθος κι' έπεσε κάτω νεκρός. Από εκείνη τὴ στιγμή άρχισε ἡ μάχη. Οι Τούρκοι σὰ λυσσασμένοι ώρμησαν να καταλάβουν τὸ χάνι και να τὸ κάψουν.

Οι Έλληνες όμως από μέσα τους τουφεκοῦσαν και με άντεπιθέσεις τους έσκόρπισαν πολλές φορές. Ἡ επίθεση των Τούρκων επανελήφθη πολλές φορές χωρίς αποτέλεσμα, έως ότου ένύκτωσε πιά. Γύρω-γύρω στο χάνι ήταν ξαπλωμένοι εκατοντάδες νεκροί Τούρκοι.

Όταν ένύκτωσε καλά ο Όδυσσέας έδωσε έντολή στα παλληκάρια του να έτοιμασθούν να βγουν τὰ μεσάνυχτα από τὸ χάνι. Έτσι κι' έγινε. Κρατώντας τὰ γιαταγάνια στο χέρι και με τὸν Όδυσσέα μπροστά άρχηγό, έβγηκαν έξω πολεμώντας με θάρρος και γενναιότητα. Σκοτώνοντας άμέτρητους Τούρκους, άνοιξαν δρόμο και έφθασαν στα βουνά. Όταν έμετρήθησαν έλει-

παν ξει σύντροφοι τους. Ἀπὸ τοὺς Τούρκους σκοτώθηκαν 400 στρατιῶτες καὶ οἱ ἄλλοι ἐφοβήθηκαν τόσο πολὺ πὺ δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Ἀμφισσα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τίνος παιδὶ ἦταν ὁ Ὅδυσ. Ἀνδρουῦτσος καὶ τὶ χαρίσματα εἶχε; 2) Ποῦ πολέμησε ὁ Ὅδυσσεύς τοὺς Τούρκους καὶ μὲ πόσα παλληκάρια; 3) Πότε καὶ πῶς βγήκε ἀπὸ τὸ χάνι ὁ Ὅδυσσεύς τοὺς συντρόφους του; 4) Ποιό ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης αὐτῆς καὶ ποῦ βρίσκεται τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς;

Ἐργασίες: 1) Βιογραφία: Ὅδυσσεύς Ἀνδρουῦτσος. 2) Ἀπαγγείλετε: «Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς». 3) Χρονολογία: 8 Μαΐου 1821.

8. Μάχη στὰ Βασιλικά.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ πὺ ἔπαθαν οἱ Τούρκοι στὴν Γραβιά, ἐσκέφθησαν νὰ μὴ φύγουν ἀπὸ τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, πρὶν καταβάλουν ὄλους τοὺς ἐπαναστατημένους Ἑλληνας πὺ εὐρίσκόντο ἐκεῖ. Γι' αὐτὸ ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ἐπῆρε τὸ στρατό του καὶ ἀφοῦ κατέλαβε τὴ Λειβαδιά καὶ τὴ Θήβα ἔφθασε στὴν Ἀθήνα.

Ἀρχικός του σκοπός ἦταν νὰ κατεβῆ στὴν Πελοπόννησο καὶ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασι. Δὲν ἐτόλμησε ὁμῶς νὰ προχωρήσῃ, γιατί οἱ καπεταναῖοι τῆς Πελοποννήσου εἶχαν καταλάβει τὸν Ἴσθμό τῆς Κορίνθου καὶ οἱ ἄλλοι τῆς Στερεᾶς τοῦ ἀπέκοψαν τὶς συγκοινωνίες. Ἔτσι ἀναγκάσθηκε νὰ περιμένῃ ἐνισχύσεις σὲ στρατό, καὶ σὲ τρῶφιμα, κατὰ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821, μιὰ Τούρκικη στρατιά ἀπὸ 0 χιλ. ἄνδρες περίπου ξεκίνησε γιὰ τὴ Λαμία.

Ὁ Τουρκικὸς αὐτὸς στρατός, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Μπεχράμ Πασᾶ, ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Μακεδονία νὰ συναντήσῃ τὸν Ὁμὲρ Βρυώνη. Στὸ δρόμο του ὁμῶς ἐβγήκαν πάλι οἱ ὄπλαρχηγοὶ Γκούρας, Πανουριάς, καὶ Δυοβουνιώτης. Στὸ χωριὸ **Βασιλικά**, πὺ βρίσκεται κοντὰ στὴν Ἀταλάντη, ἔδωσαν φονικώτατη μάχη, πὺ διήρκεσε πολλὰς ὥρες. Ὁ στρατὸς τοῦ Μπεχράμ ἔπαθε μεγάλη πανωλεθρία, ὥσπου στὸ τέλος ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴ Λαμία.

Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης σὰν ἔμαθε τὴν καταστροφὴ τοῦ Μπεχράμ ἐφοβήθη τόσο πολὺ, ὥστε στὸ τέλος ἀναγκάσθηκε νὰ ἐπιστρέψῃ κι' αὐτὸς στὴ Λαμία χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ προχωρήσῃ στὴν Πελοπόννησο.

Ἔτσι, χάρις στήν παλληκαριά καί στήν αὐτοθυσία τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, οἱ Τούρκοι δέν ἐτόλμησαν νά προχωρήσουν στήν Πελοπόννησο. Στό μεταξύ, ὅπως ἐμάθαμε, οἱ Πελοποννήσιοι ἐνίκησαν σέ πολλές μάχες, κατέλαβαν τήν πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου καί ἐστερέωσαν τήν ἐπανάστασι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιοὶ ὀπλαρχηγοὶ ἐπῆραν μέρος στή μάχη τῶν Βασιλικῶν; 2) Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ; 3) Ποῦ βρίσκονται τὰ Βασιλικά καί πότε ἐγίνε ἡ μάχη ἐκεῖ; 4) Ποιά τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης στὰ Βασιλικά;

Ἔργασθε: 1) Χρονολογικὸς πίνακας: Αὐγουστος 1821. Μάχη στὰ Βασιλικά.

Ἡ Ἐπανάστασις στήν ὑπόλοιπο Ἑλλάδα

Τὸν ἴδιο καιρὸ, δηλαδὴ τὸ Μάρτιο - Ἀπρίλιο τοῦ 1821, ἀναψε ἡ ἐπανάστασις καί στήν ἄλλη Ἑλλάδα. Ἡ Θεσσαλία καί ἰδιαιτέρως τὰ χωριά τοῦ Πηλίου ἐπανεστάτησαν. Τὸ ἴδιο ξεσηκώθηκε καί ἡ Μακεδονία. Στὴ Χαλκιδική, στὸν Ὀλυμπο, στὴ Νάουσα ἐπῆραν οἱ Ἕλληνες τὰ ὅπλα καί ἐκτυποῦσαν παντοῦ τοὺς Τούρκους.

Ὁ καλὸς πατριώτης καί δοξασμένος ἥρωας **Ἐμμανουὴλ Παππᾶς**, ἀπὸ τὰς Σέρρας, ἀφοῦ διέθεσε ὅλη του τὴν περιουσία γιὰ τὸν ἀγῶνα, ἦρθε στὴ Χαλκιδική καί ὠργάνωσε στρατὸ καί στόλο. Ἄρχισε νά πολεμᾷ τοὺς Τούρκους καί τοὺς ἀνάγκασε πολὺ σύντομα νά φύγουν ἀπὸ τὰ χωριά καί νά κλεισθοῦν στὶς πόλεις καί στὰ φρούρια. Οἱ ἡρωϊκοὶ Ναουσαῖοι, με ἀρχηγούς τὸν **Ζαφειράκη Θεοδοσίου** καί οἱ ἄλλοι Μακεδόνες με ἀρχηγὸ τὸν **Καρατάσο**, τὸν **Γάτσο** καί τὸν **Δασσάνη**, ἔδωσαν σκληρὲς μάχες με τοὺς Τούρκους καί ἐξόντωσαν πολλοὺς ἀπὸ αὐτούς. Οἱ κλέφτες καί οἱ ἀρματωλοὶ τοῦ Ὀλύμπου καί τῶν Πιερριῶν ἄρχισαν ἕναν ἄγριο καί συστηματικὸ πόλεμο. Ἐγίναν πολλές μάχες καί οἱ καταστροφὲς ποὺ ἔκαναν στοὺς Τούρκους ἀμέτρητες. Χιλιάδες Τούρκοι σκοτώθηκαν στὴ Νάουσα, στὸν Ὀλυμπο καί στήν Χαλκιδική. Ἀνάμεσα στοὺς Τούρκους αὐτούς, ἦσαν πολλοὶ Δερβισιάδες καί Πασάδες ἀκόμη.

Δυστυχῶς οἱ ἐξεργέσεις αὐτὲς δέν εἶχαν καλὸ τέλος. Κράτησαν πολλοὺς μῆνες, ὡς τὸ τέλος τοῦ χρόνου, μὰ στὸ τέ-

λος δὲν ἄνθεξαν. Ὁ Καπετάνιος τῆς Θεσσαλίας Γάτσος, ἀφοῦ ἔδωσε πολλές μάχες, ἀναγκάσθηκε στὸ τέλος νὰ ὑποκύψῃ, γιατί ἔμεναν πολλοὶ Τούρκοι στὴ Λάρισα καὶ ἔβγαιναν συχνὰ καταδιώκοντας τὸν λίγο καὶ ἄοπλο στρατὸ του. Ὁ Ἐμμ. Παππᾶς νικήθηκε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὸν Πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὸν Ὀκτώβριο σταμάτησε ἡ ἐπανάστασις τῆς Χαλκιδικῆς. Πέθανε μάλιστα καὶ ὁ ἴδιος μέσα σὲ ἓνα Ψαριανὸ πλοῖο, κατεβαίνοντας στὴν Ὑδρα.

Οἱ Ναουσαῖοι καὶ οἱ ὄπλαρχηγοὶ τοῦ Ὀλύμπου δὲν ἐξεγέρθησαν ἀμέσως μὲ τὸν Ἐμμ. Παππᾶ, ὅπως τοὺς εἶχε παραγγίλει. Καθυστέρησαν καὶ ἔμειναν μόνοι. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Τούρκοι τοὺς διέλυσαν εὐκολώτερα.

Τὰ χωριά τοῦ Πηλίου, μὲ τὸν **Ἄνθιμο Γαζῆ** καὶ ὄπλαρχηγὸ τὸν **Κυριάκο Βασδέκη**, ἐπολέμησαν γενναῖα καὶ ἔδιωξαν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὰ χωριά καὶ τίς κωμοπόλεις τους. Δυστυχῶς κι' ἐκεῖ ἡ Ἐπανάστασις δὲν εἶχε καλὴ τύχη. Στὸ τέλος ἐνικήθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ὑπέκυψαν.

Στὴν Αἰτωλία καὶ Ἀκαρνανία τὰ πράγματα ἐπῆγαν πῶς καλὰ. Ἐσηκώθηκαν ὅλοι στὸ πόδι μὲ ἀρχηγούς τὸν **Δημ. Μακροῆ**, τὸ **Γεώργιο Βαρνακιώτη** καὶ ἄλλους καὶ κατέλαβαν τὸ Μεσολόγι, τὸ Καρπενήσι, τὸ Ἀγρίνιο καὶ τὸ Ξηρόμερο.

Στὴν Ἠπειρο τὸ Σούλι ἦταν ἐπαναστατημένο καὶ ἐλεύθερο. Οἱ **Σουλιῶτες** εἶχον ξαναγυρίσει τὸ 1820 στὴν πατρίδα τους καί, ὅπως πάντα, ἦσαν ὀπλισμένοι καὶ ἐλεύθεροι. Δυστυχῶς ὁμως, στὴν Ἠπειρο ἔμεναν πολλὰ Τουρκικὰ στρατεύματα καὶ μόνον τὸ ἀκατάβλητο Σούλι ἦταν ἐπαναστατημένο.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Ἐπανάστασεως στὴ Χαλκιδική; 2. Ποιοὶ ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν Ναουσαίων; Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Θεσσαλίας καὶ ποιοὶ στὰ χωριά τοῦ Πηλίου; 3. Ποιοὶ ἦσαν ἀρχηγοὶ τῆς ἐπανάστασεως στὴ Δυτικὴ Ρούμελη καὶ ποιά περιοχὴ ἦταν ἐπαναστατημένο στὴν Ἠπειρο; 4. Ποιά ἦταν ἡ τύχη τῶν Ἐπανάστασεων αὐτῶν;

Ἐργασίες: 1. Λεξικά—πληροφορίες: Ἐμμ. Παππᾶς, Κυριαῖκος Βασδέκης, Γάτσος, Καρατάσος, Λασσάνης, Μακροῆς, Βαρνακιώτης. 3. Βιογραφικὸ σημεῖωμα: Ἐμμ. Παππᾶς.

10. Ἡ Ἐπανάστασις στὰ νησιά

Ἀπὸ τὰ νησιά μας, ἡ Ὑδρα, οἱ Σπέτσες καὶ τὰ Ψαρὰ

είχαν άρχίσει την επανάστασι, από τον Άπρίλιο του 1821 με άρχηγό τον Ύδραίο καπετάνιο **Άγιώνιο Οικονόμου**. Τά τρία αυτά νησιά ήσαν τό κέντρον της επαναστατημένης Έλλάδος. Είχαν μεγάλο στόλο και καλά όπλισμένο. Ναύτες γενναίους και έξασκημένους στον πόλεμο. Πλούτη πολλά και μεγάλα. Τό-

Άνδρέας Μιούλης

σα πού, όσα έξοδα έκαμε όλη ή άλλη Έλλάδα για την Έπανάστασι, τά έκαλυπταν μόνο τά τρία αυτά νησιά.

Στην άρχή οί νοικοκυραίοι και οί έμποροι των νησιών αυτών ήσαν διστακτικοί. Μά ό πλοίαρχος Οικονόμου, από τους άρχηγούς των επαναστατημένων νησιών τότε φλογερός και ένθουσιώδης όπως ήταν, τους έπεισε και πήραν μέρος στην επανάστασι με όλα τά πλοία και όλα τά πλούτη τους. Δυστυχώς τό γεναίο αυτό παλληκάρι γρήγορα σκοτώθηκε και τό ναυτικό μας έστερήθη έναν άξιο άρχηγό του.

Μαζί με τά νησιά αυτά, έξεγέρθηκε ή Κρήτη, ή Κύπρος και ή Σάμος. Οί Σαμιώτες στις 18 Άπριλίου 1821 με άρχηγό τον **Δυκοϋεργο Δογοθέτη** (Γεώργιο Παπλωματά) ύψωσαν την σημαία της επαναστάσεως και έλευθέρωσαν τό νησί τους.

Άπό τον πρώτο χρόνο της επαναστάσεως, άξιος άρχηγός του στόλου όλων των νησιών, άνεδείχθη ό Ύδραίος Ναύαρχος **Άνδρέας Μιαούλης**. Έκαμε μεγάλα κατορθώματα και άνεδείχθη ένας από τους μεγαλυτέρους ήρωες της επαναστάσεως του 1821, Τό Έλληνικό ναυτικό από τον πρώτο χρόνο της επαναστάσεως, άρχισε να διασχίζει τις θάλασσες και να καταδιώκη τά Τουρκικά πλοία. Άμέτρητα είναι εκείνα πού έβύθισε και έκαψε. Τό πιό σπουδαίο ναυτικό κατόρθωμα του πρώτου χρόνου

είναι τὸ κάψιμο μιάς φρεγάτας τοῦ Τουρκικοῦ στόλου μέσα στὸ λιμάνι τῆς Ἑρεσσοῦ Μυτιλήνης. Ἐπειδὴ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἦσαν μικρὰ καὶ δὲν μπορούσαν νὰ καταστρέψουν τὰ τουρκικὰ ποῦ ἦσαν μεγάλα, οἱ Ἕλληνες ἐχρησιμοποίησαν μερικὰ μικρὰ πλοιάρια ποῦ τὰ ἔλεγαν **πυρπολικὰ**. Αὐτὰ ἦσαν κατασκευασμένα μὲ πρίσσα, θειάφι, μπαρούτι καὶ ρετσίνι γιὰ νὰ πιάνουν εὐκόλα φωτιά καὶ νὰ τὴν μεταδίδουν καὶ στὰ ἐχθρικά.

Τὰ πυρπολικά ὅμως ἤθελαν ἀποφασιστικοὺς καὶ τολμηροὺς ἄνδρες. Ἐπρεπε νὰ τὰ κολλοῦν πάνω στὰ τουρκικά, νὰ βάζουν

φωτιά καὶ νὰ φεύγουν γρήγορα. Ἔτσι ἔκαψε ὁ ἥρωας Ψαριανὸς **Παπανικολῆς** τὴ φρεγάτα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου στὴν Ἑρεσσό. Αὐτοὶ οἱ τολμηροὶ ναυτικοὶ ἐλέγοντο **πυρποληταὶ** καὶ τολμηρότεροι ἀπ' ὅλους, ποῦ τὸν ἔτρεμαν οἱ Τούρκοι, ἀνεδείχθη ὁ Ψαριανὸς **Κωνσταντῖνος Κανάρης**.

Κωνσταντῖνος Κανάρης

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μὲ τὰ κατορθώματα τῶν πυρπολητῶν του ἀνάγκασε τὸν Τουρκικὸ στόλο νὰ κλεισθῆ στὴν Ἑλλήσποντο καὶ τὸν ἐμπόδιζε νὰ μεταφέρῃ στρατὸ καὶ πολεμοφόδια στοὺς Τούρκους ποῦ πολεμοῦσαν στὴν Πελοπόννησο, στὴν Στερεὰ καὶ στὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλ-

λάδος. Βοήθησε τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς, μεταφέροντας πολεμοφόδια, καὶ τρόφιμα. Τοὺς ἐβοήθησε μὲ χρήματα καὶ ἐδυνάμωσε τὸ θάρρος ὄλων τῶν ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων.

Στὰ ἀμέτρητα αὐτὰ ναυτικὰ κατορθώματα, ἀνεδείχθησαν ἄξιοι τῆς πατρίδος πολλοὶ νησιῶτες καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς οἱ **Κουντουριώτηδες**, ὁ **Μιαούλης**, ὁ **Κανάρης**, ὁ **Τομπάζης**, κι ἀπὸ τίς γυναῖκες ἡ **Μπουμπουλίνα**, ἡ **Μανιώ Μαυρογένους** καὶ ἄλλοι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Πότε ἐπαναστάτησαν τὰ νησιά μας καὶ ποιά ἦσαν τὰ σπουδαιότερα;
- 2) Ποιὸς ξεσήκωσε τὰ νησιά καὶ ποιὸς ἀνεδείχθη ἀρχόγερως ἀρχηγὸς τοῦ στόλου;
- 3) Ποιὸ ἦταν τὸ πρῶτο ναυτικὸ κατόρθωμα καὶ ποιὸς τὸ

ἔκαμε ; 4) Μὲ τί κατέστρεφαν τὸν Τουρκικὸ στόλο οἱ ναυτικοὶ μας ; 5) Ὁφέλησε ὁ στόλος τὴν Ἐπανάστασι καὶ κατὰ τί ; Ποιοὶ ναυτικοὶ ἀνεδείχθησαν ;

Ἔργασίες. 1) Διάφορα σχετικὰ ἀναγνώσματα. 2) Ἀπαγγελία : «Τὸ Ὑδραιόπουλο» Γ. Στρατήγη. 3) Λεξικά - πληροφορίες : Ἀντώνιος Οἰκονόμου, Ἀνδρέας Μιαούλης, Τομπάζης, Μπουμπουλίνα, Μαντῶ Μαυρογένους κλπ. 4) Βιογραφίαι τῶν.

11. Ἡ πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις

Ὅπως ἐμάθαμε, τὴν ἐπανάστασι τὴν προετοίμασε καὶ τὴν διηύθυνε ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία. Αὐτὴ ἔστειλε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔξω ἀπ' αὐτὴν ἀντιπροσώπους τῆς νὰ ξεσηκώσουν τοὺς Ἕλληνας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι. Αὐτὴ ἐφρόντισε νὰ ὀρίσῃ ἀρχηγό, νὰ συγκεντρώσῃ ὄπλα, πυρομαχικά, χρήματα καὶ ὅ,τι

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος

ἄλλο χρειαζόταν γιὰ τὸν ἱερό ἀγῶνα τοῦ Ἐθνικοῦ. Ἀπ' αὐτὴν ἔπαιρναν ὁδηγίες καὶ ἐντολὰς οἱ διάφοροι ὄπλαρχηγοὶ καὶ πρόκριτοι.

Σὰν ἄρχισε ὁμως ἡ Ἐπανάστασις, ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ποὺ ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, δὲν μποροῦσε εὐκόλα νὰ συνεννοηθῆται καὶ νὰ διευθύνῃ τοὺς μικροτέρους ἀρχηγούς. Ἐχρειαζόταν νὰ εἶναι πιὸ κοντὰ στὸν πόλεμο καὶ νὰ διευθύνῃ πιὸ καλὰ τὴν Ἐπανάστασι. Ἔτσι ἐφάνη ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅτι γιὰ νὰ πᾶνε τὰ πράγματα καλά, ἔπρεπε νὰ ὀρισθῇ Κυβέρνησις καὶ ὅλοι νὰ ὑπακούουν σ' αὐτὴ καὶ νὰ σέβωνται τοὺς νόμους τῆς.

Ξέρομε ἀκόμη, ὅτι ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἦταν μιὰ ὀργάνωσις ἐπαναστατικὴ. Εἶχε υἱοθετήσῃ ἰδέες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Νὰ γιὰτι οἱ ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης δὲν συμπαθοῦσαν καθό-

λου τήν Ἐπανάστασί μας. Στήν ἀρχή μάλιστα ἐτήρησαν ἐχθρική στάσι καί πολύ μᾶς ἐζημίωσαν.

Γι' αὐτό οἱ Ἕλληνες ἀρχηγοί προσπαθοῦσαν νά ἐξασφαλίσουν τήν εὐνοια τῶν εὐρωπαϊῶν ἡγεμόνων. Ἔτσι σιγά - σιγά τὸ ἔργον τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας περιωρίσθηκε. Ἀνέλαβαν αὐτοὶ νά κάμουν Κυβέρνησι πού νά διευθύνῃ τὸν ἀγῶνα καί νά ἀποσπάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης.

Λίγες ἡμέρες μετὰ τὴν Ἐπανάστασι ἦρθε στὴ Πελοπόννησο ὁ **Δημήτριος Ὑψηλάντης**, σὺν ἀντιπρόσωπος τῆς Φ. Ἐταιρείας καί τοῦ ἀδερφοῦ του **Ἀλεξάνδρου**. Οἱ Πελοποννήσιοι πρόκριτοι καί καπεταναῖοι τὸν διώρισαν προσωρινὸ ἀρχηγό, μετὰ τὴν ὑποχρέωσι νά κάμῃ ἀμέσως ἐκλογές ὅταν ἐλευθερωθῇ ἡ πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου, ἡ Τρίπολις. Ἐν τῷ μεταξύ ἐφθάσαν στὴν Ἑλλάδα δυὸ μορφωμένοι Ἕλληνες Φαναριῶτες: **Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος** καί ὁ **Θεόδωρος Νέγρης**. Αὐτοὶ ἀνέλαβαν τὴν ἀρχηγία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος: ὁ Μαυροκορδάτος τῆς Δυτικῆς καί ὁ Νέγρης τῆς Ἀνατολικῆς.

Ὅταν τὸν Σεπτέμβριον ἐλευθερώθηκε ἡ Τρίπολις, ὁ Ὑψηλάντης προκήρυξε ἐκλογές. Καί λίγες ἡμέρες μετὰ ἀπὸ αὐτές, οἱ ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ συγκεντρώθηκαν στὴν **Ἐπίδαυρον** τοῦ Ναυπλίου, γιὰ νά ὀρίσουν τὸ πολίτευμα καί τὴν πρώτην κυβέρνησι τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ ἔγινε στίς 29 Δεκεμβρίου 1821 καί ὠνομάσθηκε **Πρώτῃ Ἐθνικῇ Συνέλευσι**.

Κατὰ τὴν συνέλευσι αὐτὴ συνεφωνήθη νά ἔχουν δύο σώματα: τὸ **Βουλευτικὸ** καί τὸ **Ἐκτελεστικὸ**. Τὸ Βουλευτικὸ, ἡ Βουλὴ πού λέμε σήμερα, θὰ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 70 ἀντιπροσώπους διαφόρων ἐπαρχιῶν πού θὰ τοὺς ἐξέλεγε ὁ λαός. Ἀπὸ τὸ Βουλευτικὸ αὐτὸ θὰ ἔβγαίνει μιὰ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ πέντε μέλη καί θὰ ὠνομάζετο Ἐκτελεστικὸ σῶμα. Τὸ ἐκτελεστικὸ θὰ ἐκτελοῦσε τὴ θέλησι τοῦ Βουλευτικοῦ καί τοὺς νόμους πού θὰ ἐψήφισε. Θὰ ἦταν δηλαδὴ ἡ Κυβέρνησις.

Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ ἐξελέγη ὁ Ὑψηλάντης καί τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Στὴ συνέλευσι αὐτὴ ἀπεφασίσθη τὸ σχῆμα καί τὰ χρώματα τῆς Ἐθνικῆς μας **Σημαίας**. Ἐδρα τῆς Κυβερνήσεως ὠρίσθηκε ἡ Κόρινθος.

Ἔτσι ἐπέρασε ὁ πρῶτος χρόνος τῆς Ἐπαναστάσεως. Στὸ

τέλος του χρόνου ή Πελοπόννησος ήταν ελεύθερη και όλη ή Ελλάδα έπαναστατημένη.

Η Κυβέρνησις που συγκοτήθηκε στην Έπίδαυρο, ανέλαβε την εθύνη νά φέρη σέ έπιτυχία τόν άγώνα του Έθνους.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποίος προετοίμασε την Έπανάστασι ; 2) Γιατι ή Φ. Ε. δέν ήταν συμπαθής στους Βασιλείς τής Ευρώπης ; Ποίος εξέλεγή προσωρινός Αρχηγός ; 4) Πότε έγινε ή Συνέλευσις στην Έπίδαυρο και ποιές αποφάσεις έπληρε ; 5) Ποίος ήταν πρόεδρος τής πρώτης Βουλής και πρόεδρος τής πρώτης Κυβερνήσεως ;

Έργασίες : 1) Νά διαβάσετε διάφορα σχετικά αναγνώσματα για την «Πρώτη Έθνική Συνέλευσι». 2) Λεξικά - πληροφορίες : Άλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Δ. Ύψηλάντης 3) Βιογραφίες των. 4) Χρονολογία : 29 Δεκεμβρίου 1821, Πρώτη Έθνική Συνέλευσις.

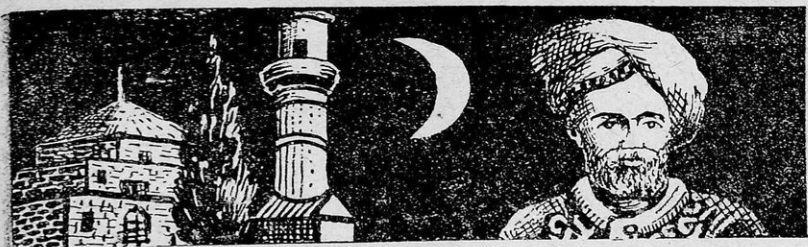
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Άπό την ύλη τής τετάρτης ιστορικής ένότητας)

1. Νά γράψετε στό Ιστορικό σας τετράδιο μία έκθεσι μέχρι 66 σελίδες με τίτλο : «Κήρυξις τής Έλληνικής Έπανάστασεως 1821».

2. Νά συνθέσετε ομαδικά πατριωτικά σκέτς. «Ίερός Λόχος Δραγατσάνι», «25η Μαρτίου - 1821, «Άθανάσιος Διακος».

3. Νά κάνετε μιá έκθεσι τών καλύτερων ίχνογραφημάτων σας στόν τοίχο τής τάξεως.

ΠΕΜΠΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣΙΣ
ΔΕΥΤΕΡΟ - ΤΡΙΤΟ - ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ :

1822

1. Ἡ Καταστροφή στὸ Πέτα καὶ ἡ ὑποδούλωσις
τοῦ Σουλίου

Στις ἀρχές τοῦ χρόνου αὐτοῦ, ὁ Χουρσίτ Πασᾶς πού χρόνια πολεμοῦσε στὰ Γιάννενα μὲ τὸν Ἄλῃ, κατόρθωσε νὰ τὸν νικήσῃ καὶ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Ἦταν ἓνας αἰμοβόρος Πασᾶς ὁ Ἄλῃς, ἀλλὰ ὅσο ἐπολεμοῦσε μὲ τοὺς Τούρκους ἔκανε ἄθελά του καλὸ στοὺς Ἕλληνας.

Μετὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ὁ Χουρσίτ Πασᾶς, ἀπεφάσισε νὰ κατεβῇ στὴ Ν. Ἑλλάδα καὶ μὲ τὸν πολυάριθμο στρατό του νὰ καταπνίξῃ τὴν Ἐπανάσταση. Πρῶτα ὅμως θέλησε νὰ κυριεύσῃ τὸ Σούλι. Ἔστειλε λοιπὸν τὸν Ὁμέρ Βρυώνη νὰ ὑποτάξῃ τὰ ἡρωϊκὰ χωριά κι αὐτὸς ἐπῆγε στὴ Θεσσαλία. Οἱ Σουλιῶτες πολέμησαν γενναῖα, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἦσαν πολλοί, ἔστειλαν τὸν ἀρχηγό τους **Μάρκο Μπότσαρη** νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ τὸν **Μαυροκορδῆτο**, πού ἔμενε στὸ Μεσολόγγι.

Πραγματικά ὁ Μαυροκορδάτος ἐτοίμασε 5 χιλιάδες στρα-
τό καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔστειλε 500 Μανιάτες μετὸν **Κυριακούλη**
Μαυρομιχάλη στὸ Φανάρι τῆς Ἡπείρου, 100 μετὸν Μάρκο-
Μπότσαρη στὴν Κιάφα καὶ αὐτὸς μετὸν 2 χιλιάδες ἦρθε στὸ χωριὸ
Πέτα, κοντὰ στὴν Ἄρτα. Ἔκαμε μεγάλο λάθος καὶ ἀνέλαβε
ἀρχιστράτηγος τῶν στρατευμάτων, ἐνῶ δὲν ἦταν στρατιωτικὸς.
Τὸ μέρος δὲν ἦταν κατάλληλο καὶ ὁ Κιουταχῆς, ποὺ τοὺς ἐπε-
τέθηκε μετὸν 6 χιλιάδες στρατὸ καὶ πολλὰ κανόνια, τοὺς ἐνίκησε
καὶ τοὺς διέλυσε.

Ἡ μάχη τοῦ Πέτα ἐγίνε στις ἀρχὲς Ἰουλίου 1822 καί,
ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἔλαβε μέρος σ' αὐτὴ καὶ
ἓνα ἐκλεκτὸ σῶμα Φιλελλήνων.

Καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ Φιλέλληνες ἐπολέμησαν μετὰ γενναϊό-
τητα καὶ ἡρωϊσμό. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ καταστροφή ποὺ ἔπαθαν
ἦταν μεγάλη. Σκοτώθηκαν πολλοὶ Ἕλληνες καὶ μαζί τοὺς ἔπε-
σαν 58 Φιλέλληνες. Ὁ Μαυροκορδάτος μετὸν λίγους ποὺ ἐσώθη-
καν, ἔφθασαν σὲ κακὴ κατάστασι στὸ Μεσολόγγι.

Τὴν ἴδια καταστροφή ἔπαθε καὶ τὸ σῶμα τοῦ Μαυρομιχά-
λη. Σκοτώθηκε μάλιστα καὶ ὁ ἴδιος ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς Κυρια-
κούλης Μαυρομιχάλης, ἐνῶ οἱ στρατιῶτες του, πολεμῶντας
σκληρὰ, ἐπῆραν τὸ σῶμα του καὶ τὸ ἔθαψαν μετὰ μεγάλες τιμὲς
στὸ Μεσολόγγι.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν καταστροφή αὐτὴ ὁ Μ. Μπότσαρης δὲν
κατῴρθωσε νὰ κρατήσῃ ἀντίστασι γιὰ πολὺ καιρὸ ἐπάνω στὸ
Σούλι. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριο ἀναγκάσθηκε νὰ συνθηκολογήσῃ
καὶ οἱ ἄτυχοι Σουλιῶτες, γιὰ ἄλλῃ μιὰ φορὰ, ἔφυγαν ἀπὸ τὸν
τόπο τοὺς καὶ πῆγαν στὰ Ἐπτάνησα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιὸς νίκησε τὸν Ἄλῃ Πασᾶ καὶ τί ἔκανε μετὰ τὴν νίκη-
του αὐτῆ; 2. Ποῦ ἔστειλε στρατὸ ὁ Μαυροκορδάτος, καὶ γιὰ ποῖο λό-
γο; 3) Ποῦ εἶναι τὸ Πέτα καὶ ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων
ἐκεῖ; 4. Ποιὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τοῦ Πέτα καὶ γιατί; - Τί ἀπέ-
γιναν οἱ Σουλιῶτες;

2. Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου

Μετὰ τὴν νίκη τοὺς στὸ Πέτα καὶ τὴν καταστροφήν τοῦ Σου-
λου, οἱ Τούρκοι σκέφθηκαν νὰ καταλάβουν τὸ Μεσολόγγι-

“Όπως έμάθαμε, τὸ Μεσολόγγι ἦταν ἐλεύθερο καὶ εἶχε ἐγκατασταθῆ σ’ αὐτὸ ὁ Ἄλέξ. Μαυροκορδάτος, ὡς ἀρχηγὸς τῆς Δυτ. Ρούμελης. Ξεκίνησαν λοιπὸν ὁ Ὁμέρ Βρυώνης καὶ ὁ Κιουταχῆς μὲ 15 χιλιάδες στρατό, ἦρθαν στὸ Μεσολόγγι καὶ τὸ περιεκύκλωσαν. Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὴ θάλασσα γιὰ νὰ μὴν μποροῦν νὰ μποῦν σ’ αὐτὸ οὔτε τρόφιμα οὔτε πολεμοφόδια.

Μέσα στὸ Μεσολόγγι ἦταν ὁ Μαυροκορδάτος μὲ 500 πολεμιστὰς καὶ ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ πενήντα Σουλιῶτες. Γύρω-γύρω στὰ τεῖχη ἦταν μιὰ μεγάλη τάφρος γεμάτη νερὸ ποὺ ἐμπόδιζε τοὺς Τούρκους νὰ πλησιάσουν.

Οἱ Τούρκοι ἄρχισαν νὰ κτυποῦν μὲ τὰ κανόνια τους καὶ νὰ κάνουν σφοδρὲς ἐπιθέσεις. “Αἰδικο ὅμως. “Οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀήττητοι καὶ πολλοὶ Τούρκοι πλήρωσαν πολὺ ἀκριβὰ τὸ τὸλμημά τους.

Δυστυχῶς ὅμως ἄρχισαν νὰ τελειώνουν τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πολεμοφόδια. Οἱ Τούρκοι ἐτοίμαζαν δευτέρη ἐπίθεσι, πιὸ μεγάλη καὶ πιὸ τρομερή. Προτοῦ ἐξαπολύσουν τὴν ἐπίθεσι ὁ Ὁμέρ Βρυώνης ἐζήτησε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες νὰ παραδοθοῦν, γιὰ νὰ μὴν τοὺς καταστρέψῃ. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης προσποιήθηκε ὅτι δέχεται τὴν συζήτησι, γιὰ νὰ κερδίσῃ χρόνο. Οἱ συζητήσεις ἐκράτησαν πολὺν καιρὸ, ὥσπου ὁ γενναῖος ναύαρχος Μιαούλης διέσπασε τὸν Τουρκικὸ ἀποκλεισμὸ καὶ ἔφερε στὸ Μεσολόγγι τρόφιμα, πολεμοφόδια καὶ χίλιους στρατιῶτες ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

Οἱ Πελοποννήσιοι τότε πῆραν θάρρος καὶ ὁ Μπότσαρης παρήγγειλε στοὺς Τούρκους: «Ἐλάτε τώρα νὰ πάρετε τὸ Μεσολόγγι». Οἱ Τούρκοι θύμωσαν καὶ ἐξαπέλυσαν μιὰ φοβερὴ ἐπίθεσι, ποὺ κράτησε ἀρκετὲς ἡμέρες. Δὲν μποροῦσαν ὅμως νὰ κάμουν τίποτα. Πολλοὶ σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι πέθαναν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὸ κρῦο. Στὸ τέλος, ἀφοῦ δὲν ἐπέτυχαν τὸ σκοπὸ τους, ἐγκατέλειψαν 500 νεκρούς, ἔλυσαν τὴν πολιορκία καὶ ἔφυγαν. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κατεδίωξαν καὶ τοὺς ἔκαμαν μεγάλη καταστροφή. Οἱ Τούρκοι, στὴ φυγὴ τους, ἀναγκάσθηκαν νὰ περάσουν κολυμπώντας τὸν Ἀχελῶο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ποτάμι ἦταν πλημμυρισμένο, ἐπνίγησαν ἀρκετοὶ κι’ ἐκεῖ.

“Ἐτσι χάρις στὴν ἐξυπνάδα καὶ στὴ γενναιότητα τῶν Ἑλ-

λήνων, έσώθη τὸ Μεσολόγγι καὶ οἱ Τούρκοι ἔπαθαν ἄλλη μιὰ μεγάλη καταστροφή.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιοὶ Τούρκοι Πασάδες ἐπολιόρκησαν τὸ Μεσολόγγι καὶ μὲ πόσο στρατό; 2. Ποιοὶ Ἕλληνες ἀρχηγοὶ ὑπερασπίσθησαν τὸ Μεσολόγγι καὶ μὲ πόσους; 3. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγι καὶ ποῖο χρόνο ἐγίνε ἡ πολιορκία αὐτή;

3. Ἡ καταστροφή τῆς Χίου. Οἱ Ἕλληνες καΐνε τὴν Ναυαρχίδα

Τὸν πρῶτο χρόνο τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ Χίος δὲν κινήθηκε. Οἱ κάτοικοί τῆς τὸ ἐσκέφθησαν πολὺ καλά. Ἦσαν πολὺ κοντὰ στὴ Μ. Ἀσία καὶ οἱ Τούρκοι μποροῦσαν, ὅποια στιγμή ἤθελαν νὰ φέρουν χιλιάδες στρατὸ καὶ νὰ τοὺς καταστρέψουν. Τὸν Μάρτιο ὄμως τοῦ 1822 ὁ ἐπαναστάτης *Δυκοῦργος Δογοθέτης* ἀπὸ τὴ Σάμο, ἦρθε μὲ 2 χιλιάδες ἄνδρες στὴ Χίο, ἐσκότωσε τοὺς Τούρκους καὶ ἐλευθέρωσε τὴν πόλι. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ξεσηκώθηκαν καὶ οἱ Χιώτες.

Ὅταν τὸ ἔμαθε ὄμως Σουλτᾶνος, ἐξαγριώθηκε. Ἔστειλε ἀμέσως πολλὰ πλοῖα καὶ πολλὲς χιλιάδες στρατό. Οἱ ἐπαναστάτες δὲν μποροῦσαν βέβαια νὰ τὸν νικήσουν καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν. Μετὰ ἀπ' αὐτό, οἱ κάτοικοι τῆς Χίου κατέφυγαν στὰ βουνὰ καὶ στὶς σπηλιὲς γιὰ νὰ σωθοῦν. Οἱ Τούρκοι τοὺς κατεδίωξαν παντοῦ καὶ ἀφοῦ ὑπέταξαν τοὺς λίγους ποῦ πολεμοῦσαν, ἔκαναν μεγάλες σφαγὲς τῶν Ἑλλήνων. Σὲ 25 χιλιάδες ὑπολογίζονται οἱ σκοτωμένοι. Τοὺς ὑπολοίπους, περίπου 75 χιλιάδες, τοὺς ἐπῆραν αἰχμαλώτους καὶ τοὺς ἐπούλησαν ὡς δούλους στὴν Ἀφρική. Λίγους μόνο κατοίκους ἐπέτρεψαν νὰ μείνουν, γιὰ νὰ καλλιεργοῦν τὰ μαστιχόδενδρα.

Ἡ σφαγὴ τῆς Χίου ἔδειξε ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν βαρβαρότητα τῶν Τούρκων. Οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι τῆς Εὐρώπης ἔφριξαν. Ἀρχισε καὶ σ' αὐτῶν τὴν ψυχὴ νὰ μεγαλώνῃ τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ἡ συμπάθεια γιὰ τοὺς Ἕλληνες καὶ τὸν ἀγῶνα τους.

Δὲν πέρασαν ὄμως λίγες μέρες καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν αὐτὴ τὴν ἀγριότητα. Δυὸ γενναῖοι Ἕλληνες

ναυτικοί, ὁ Ψαριανὸς **Κανάρης** καὶ ὁ Ὑδραῖος **Πιπίνος**, ἀπεφάσισαν νὰ κάψουν τὸ Τουρκικὸ στόλο. Ἐτοίμασαν ἀμέσως δυὸ πυρπολικά καὶ τράβηξαν κατὰ τὴν Χίο.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ (6 Ἰουνίου) οἱ Τοῦρκοι γιόρταζαν μιὰ μεγάλη θρησκευτικὴ τους γιορτὴ καὶ εἶχαν ἀρχίσει τὸ γλέντι. Ὁ ναύαρχος Καρα-Ἀλῆς, μὲ δλους τοὺς ἀξιωματικούς του, ἔτρωγε στὴ Ναυαρχίδα πού ἔλαμπε ἀπὸ τὰ πολλὰ φῶτα.

Οἱ δύο Ἕλληνες ναυτικοὶ κατῶρθωσαν καὶ ἐπέρασαν μὲ προσοχὴ ἀνάμεσα στὰ Τουρκικὰ πλοῖα. Ὁ Κανάρης ἐκόλλησε τὸ πυρπολικό του στὴν Τουρκικὴ Ναυαρχίδα, ὁ δὲ Πιπίνος στὴν ὑποναυαρχίδα. Ὁ Πιπίνος ἔβαλε πρῶτος φωτιά, ἀλλὰ ὁ ἀντίθετος ἀέρας ἐμπόδισε νὰ πάρῃ φωτιά τὸ Τουρκικὸ πλοῖο. Ὁ Κανάρης ὁμως ἐκόλλησε τὸ πυρπολικό του καλὰ - καλὰ στὴ Ναυαρχίδα, καί, ὅταν ἄναψε τὸ πυρπολικό, ἀπλώθηκε σὰν ἀστραπὴ ἢ φωτιά καὶ στὸ ἐχθρικό πλοῖο. Ἡ φωτιά σὲ λίγο ἔφθασε στὴν πυριτιδαποθήκη καὶ ἀμέσως ἡ Τουρκικὴ Ναυαρχίδα ἀνατινάχθηκε μὲ φοβερὸ κρότο στὸν ἀέρα. Τί ἔγινε ἐκεῖνη τῆ στιγμὴ δὲν περιγράφεται. Ἄλλοι Τοῦρκοι ἐκάησαν καὶ ἄλλοι ἐπνίγησαν. Ἀπὸ 2 χιλιάδες πού ἦσαν ἐσώθηκαν μόνον 200 καὶ ἀνάμεσα στοὺς σκοτωμένους ἦταν καὶ ὁ Ναύαρχός τους Καρα-Ἀλῆς.

Μετὰ ἀπὸ τὸ πάθημά του αὐτό, ὁ Τουρκικὸς στόλος κλεισθήκε στὴν Κωνσταντινούπολι. Ὅταν θέλησε κάποτε νὰ ξαναβγῆ, ὁ Κανάρης παραμόνευε καὶ τὸν ἔκαψε ἄλλη μιὰ φορὰ στὴν Τένεδο. Ἀπὸ τότε ὁ Κανάρης ἔγινε ὁ πιὸ δοξασμένος ἥρωας τοῦ ναυτικοῦ μας καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος κυριαρχοῦσε στὴ θάλασσα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἐξεγέρθησαν οἱ Χιώτες καὶ ποῖος τοὺς παρεκίνησε; 2) Πόσους Χιώτες ἔσφαξαν οἱ Τοῦρκοι καὶ τί ἀπέγιναν οἱ ἄλλοι; 3) Ποῖος ἔκαψε τὴν Τουρκικὴ Ναυαρχίδα καὶ πότε; 4) Τί ζημιές ἔπαθαν οἱ Τοῦρκοι ὅταν ἐκάηκε ἡ Ναυαρχίδα;

Ἐργασίες: 1) Ἀναγνώσματα: «Τὸ Ἔθνος μας θὰ σᾶς πληρώσῃ», ἀπὸ τὸ παλαιὸ Ἀναγνωστικό. 2) Ἀπαγγελίες: «Τὸ τάμα τοῦ Κανάρη» Γ. Δροσίνη, «Ὁ Κανάρης», Α. Πάλλη. 3) Λεξικά· πληροφορίες: Χίος, πυρπολικά, πυρποληταί. 4) Βιογραφίες: Κανάρης, Πιπίνος. 5) Χρονολογικὸς πίνακας. 6) Λεύκωμα: Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα.

4. Ἐκστρατεία καὶ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη.

Ἄφοῦ ἐπνίξαν τὴν ἐπανάστασι στὴν Ἠπειρο καὶ στὴ Θεσσα-

λια, οί Τούρκοι έσκέφθησαν νά στείλουν πολύ στρατό νά ύποτάξη τή Στερεά Έλλάδα και τήν Πελοπόννησο. Για τó σκοπό αυτό διώρισε ó Σουλτάνος τόν Μαχμουτ Πασά ή Δράμαλη.

Ό Δράμαλης έπήρε 30 χιλ. στρατό με πολλά τρόφιμα και πολεμοφόδια και ξεκίνησε από τή Λάρισα τόν Ιούνιο του 1822 για νά έπιτύχη τó σκοπό που του ανέθεσε ó Σουλτάνος. Έπέρασε από τήν Στερεά Έλλάδα, χωρίς νά συναντήση πουθενά αντίστασι. Οί λίγοι Έλληνες που βρέθηκαν μπροστά του έσκορπίστηκαν άμέσως, γιατί πρώτη φορά έβλεπαν τόσες χιλιάδες στρατό. Ό Δράμαλης έπέρασε τήν Άττική - Βοιωτία και έφθασε στόν Ισθμό. Όταν έπέρασε τόν Ισθμό, έκυρίευσε τήν Κόρινθο και έφθασε στήν πεδιάδα του Άργους. Οί Έλληνες καταφοβισμένοι έσκόρπιζαν και έφευγαν τρομαγμένοι νά σωθοϋν στα βουνά.

Δυό άνδρες έσωσαν τήν κατάστασι εκείνη τήν κρίσιμη στιγμή. Ό Κολοκοτρώνης και ó Ύψηλάντης. Και οί δυό τους έσκέφθηκαν άμέσως νά συγκεντρώσουν στρατό και νά έμποδίσουν τó Δράμαλη. Ό Κολοκοτρώνης ήταν στήν Πάτρα όταν έφθασε ó Δράμαλης στήν Πελοπόννησο. Άλλά, όταν τó έμαθε, έπήγε γρήγορα στήν Τρίπολι και έδωσε θάρρος στο λαό.

Ό Ύψηλάντης ήταν στο Ναύπλιο και όταν συναντήθηκε με τόν Κολοκοτρώνη, άπεφάσισαν νά καταλάβη αυτός, με 1000 άνδρες τó φρούριο του Άργους και νά κτυπήση τó Δράμαλη. Σκοπός τους ήταν νά μήν τόν άφήσουν νά περάση προς τήν Τρίπολι. Ο Κολοκοτρώνης θά συγκέντρωνε πολύ στρατό και θά τόν κτυπούσε άλλου ξαφνικά. Έδωσε μάλιστα διαταγή νά κάψουν όλα τά χόρτα και τά κριθάρια τής πεδιάδας του Άργους, που θά χρειαζόταν ó Δράμαλης για τó στρατό και για τά ζώα του.

— *Καμιά τροφή νά μη βρεσκη ó έχθρός στόν κάμπο*, διέταξε ó θρυλικός γέρος.

Όταν ó Δράμαλης έφθασε στο Άργος, οί Έλληνες άρχισαν νά τόν κτυποϋν από τó φρούριο. Του έφεραν τέτοια αντίστασι που ó Δράμαλης άναγκάστηκε νά πολεμήση πολλές ήμέρες εκεί. Τίς ήμέρες αυτές έδόθη καιρός στόν Κολοκοτρώνη νά συγκεντρώση πολύ στρατό και νά έρθη στούς Μύλους. Είδοποίησε άμέσως τόν Ύψηλάντη νά πάη νά τόν συναντήση. Ό Ύψηλάντης έκανε όπως του παρήγγειλε ó Κολοκοτρώνης και ó Δράμαλης κατέλαβε τότε τó Άργος.

Τὸ κέρδος του ὅμως ἦταν μικρό, καὶ ἐστὶ τώρα ἦταν πολὺ εὐσκόλο νὰ ὑποτάξῃ ὅλη τὴν Πελοπόννησο. Ὁ στρατὸς του ἦταν πολὺ κουρασμένος καὶ χωρὶς τροφίμα. Ὁ στρατὸς του ἄρχισε νὰ ὑποφέρει καὶ δὲν μπορούσε μὲ τέτοια κατάστασι νὰ προχωρήσῃ.

Σκέφθηκε λοιπὸν νὰ ἐπιτρέψῃ στὴν Κόρινθο γιὰ νὰ ἐφοδιαστῆ μὲ τροφίμα. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴν τὸν κτυπήσουν ἀπὸ τὰ ὀπίσω οἱ Ἕλληνες, διέδωσε ὅτι φεύγει γιὰ τὴν Τρίπολι.

Ὁ Κολοκοτρῶνης ὅμως δὲν γελάσθηκε. Κατάλαβε τοὺς σκοποὺς του. Οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ δὲν παραδέχονταν τὴ γνώμη του καὶ ἤθελαν νὰ πάνε πρὸς τὴν Τρίπολι. Στὸ τέλος ὅμως τοὺς ἔπεισε καὶ ἔστειλε τὸν Ὑψηλάντη, τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Νικηταρᾶ καὶ τὸν Πλαπούτα μὲ στρατὸ στὴ θέσι Ἄγ. Σώστης, πρὸς τὴν Κόρινθο. Αὐτὸς κατέλαβε, ἐπάνω στὸν ἴδιο δρόμο, τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων.

Πραγματικά, ὁ Δράμαλης, στὶς 25 Ἰουλίου, ἐξεκίνησε γιὰ τὴν Κόρινθο. Ἀνύποπτοι οἱ Τούρκοι ἐμπήκαν στὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων, τραβώντας τὸ δρόμο τους. Τὸ τί ἔγινε ἐκεῖνη τὴ στιγμή δὲν περιγράφεται. Οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐπετέθησαν καὶ τοὺς ἐθέρισαν κυριολεκτικά. Χιλιάδες Τούρκοι σωριάσθηκαν νεκροί. Οἱ ὑπόλοιποι γύρισαν πλάγια πρὸς τὸν Ἄγ. Σώστη γιὰ νὰ φύγουν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐδῶ ὅμως τοὺς περίμενε πῶς μεγάλη καταστροφή. Οἱ καπεταναῖοι, πού ἐπερίμεναν ἐκεῖ, ὥρμησαν ἐπάνω μὲ τὰ παλληκάρια τους καὶ τοὺς διέλυσαν. Τρεῖς χιλιάδες Τούρκοι σκοτώθηκαν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα καὶ πολλὰ λάφυρα ἔπесαν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων. Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς περιπέτειες ἔφθασε ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη σὲ κακὴν κατάστασι στὴν Κόρινθο.

Κι ἐδῶ ὅμως ὁ Κολοκοτρῶνης τοῦ ἔκλεισε τὸ δρόμο καὶ δὲν μπορούσε οὔτε νὰ φύγῃ, οὔτε τροφίμα νὰ βρῆ. Οἱ ἀρρώστειες καὶ ὁ θάνατος τῆς πείνας τοὺς ἀποδεκάτισαν. Στὸ τέλος, ἀπὸ τὴ στενοχώρια του, πέθανε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δράμαλης, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1822. Μερικοὶ στρατιῶτες του πού ἔμειναν, ἀπεφάσισαν νὰ πάνε ἀπὸ τὸν παραλιακὸ δρόμο στὴν Πάτρα. Στὸ δρόμο ὅμως τοὺς ἐπετέθησαν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀχαΐας καὶ ἐλάχιστοι μόνον σώθηκαν.

Ἔτσι ὁ μεγάλος στρατὸς τοῦ Δράμαλη, κατεστράφη ὀλόκληρος καὶ ἡ ἐκστρατεία του στὴν Πελοπόννησο ἀπέτυχε. Ἡ Πελοπόννησος ἐσώθη χάρις στὸ πατριωτισμὸ καὶ τὴν στρατηγι-

κή έξυπνάδα τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἡ Κυβέρνησις γιὰ νὰ τὸν τιμήσῃ τὸν διώρισε Ἀρχιστράτηγο τῆς Πελοποννήσου.

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα οἱ Ἕλληνες πολιορκηταὶ τοῦ Ναυπλίου, μὲ μιὰ τολμηρὴ ἔφοδο, κατέλαβαν τὸ ἰσχυρότατο Κάστρο τοῦ Παλαμηδιοῦ καὶ ἐλευθέρωσαν τὸ Ναύπλιο. Ὁ ὀπλαρχηγὸς *Στάϊκος Σταϊκόπουλος* μὲ 350 γενναίους ἄνδρες ἀναρριχήθηκε ἐπάνω στὰ τείχη του καὶ στὶς 30 Νοεμβρίου τὸ κατέλαβε.

Ἡ κατάληψις τοῦ Παλαμηδιοῦ ἔδωσε θάρρος καὶ σκόρπισε ἐνθουσιασμὸ στὶς καρδιὰς τῶν Ἑλλήνων. Δυνάμωσε τὴν πίστι τους γιὰ τὴ νίκη καὶ χαρούμενα τραγουδοῦσαν :

«Ὅλα τὰ κάστρα κι ἂν χαθοῦν
ὅλα κι ἂν ρημάξουν,
Τὸ Παλαμῆδι τ' ὁμορφο
Θεὸς θὰ τὸ φυλάξῃ».

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιὸν ἔστειλε ὁ Σουλτᾶνος νὰ καταπνίξῃ τὴν Ἐπανάστασι στὴν Ν. Ἑλλάδα καὶ μὲ πόσο στρατό; 2. Ποιοὶ ἀρχηγοὶ ἀντιστάθηκαν στὴν Πελοπόννησο; 3. Ποιὸ τέχνασμα ἔκανε ὁ Κολοκοτρώνης γιὰ νὰ καθυστερήσῃ τὸν Δράμαλη; 4. Ποῦ κατέστρεψαν οἱ Ἕλληνες τὸ στρατὸ τοῦ Δράμαλη, πότε, καὶ ποιοὶ ἦταν τὸ τέλος τοῦ Δράμαλη; 5. Πῶς ἐτίμησε ἡ Κυβέρνησις τὸν Κολοκοτρώνη;

Ἔργασίαι: 1. Ἀναγνώσματα: «Τὸ τσοπανάκι» ἀπὸ παλαιὸ Ἀναγνωστικὸ σας, 2. Ἀπαγγελία: «Δεοβενάκια—Κόρινθος» Δ. Σολωμοῦ, «Φύσα, μαῖστρε δροσερέ... Νὰ πᾶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τῆ Μάνα» δημοτικόν. 3. Χρονολογικὸς πίνακας. 4. Λεύκωμα: Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα.

1823

5. Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος

Γιὰ νὰ καταλάβωμε καλύτερα τὰ γεγονότα τῶν δυὸ χρόνων ποῦ πέρασαν, μὰ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ καταλάβωμε καλύτερα ἐκεῖνα ποῦ ἔγιναν ἀργότερα, πρέπει νὰ ποῦμε λίγα λόγια γιὰ

τὴν πολιτικὴν κατάστασι τῆ πατρίδος μας, ὅπως ἦταν ἐκεῖνα τὰ χρόνια.

“Ὅλοι οἱ Ἕλληνες, κι’ ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν στὴν Ἑλλάδα κι’ ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν ἔξω, ἦσαν σύμφωνοι κι’ ἀδελφωμένοι. Δὲν εἶχαν ἄλλο σκοπὸ παρὰ πῶς νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα τους. Εἶχαν βέβαια τὶς διαφορὰς τους, γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ὁ πόλεμος. Ἦσαν καὶ μερικοὶ ποὺ ἤθελαν νὰ καταλάβουν ἀξιώματα. Ἦσαν καὶ μερικοὶ ἄλλοι ποὺ ἤθελαν τὴν Ἐπανάστασι, ἤθελαν καὶ τὸ συμφέρον τους. Ὅσοτοσο αὐτὰ ἦσαν λίγα καὶ ἀσήμαντα. Ὅλοι, λαχταροῦσαν νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα ἐλεύθερη. Μποροῦμε νὰ εἴμαστε ὑπερήφανοι γιὰ τοὺς προγόνους μας. Ἄλλοι λίγο καὶ ἄλλοι πολὺ, ἐπολέμησαν σὰν ἄξιοι Ἕλληνες. Ὑπέφεραν, ἐσκοτώθησαν, ἐκάησαν, ἐστερήθησαν, γιὰ νὰ μᾶς δώσουν τὴν ἐλευθερία.

Δὲν εἴμαστε ὅμως μονάχοι. Ἦσαν καὶ τὰ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης. Αὐτὰ ἐὰν ἤθελαν μποροῦσαν νὰ μᾶς βλάψουν ἢ νὰ μᾶς ὠφελήσουν. Ἄλλοτε φανερά καὶ ἄλλοτε κρυφά.

Αὐτὰ τὰ κράτη, δὲν ἔβλεπαν μὲ καλὸ μάτι τὴν Ἐπανάστασι μας. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ρωσσία καὶ πῖο πολὺ ἡ Αὐστρία, δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούσουν γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι. Ὁ λόγος ἦταν ὅτι εἶχαν μεταξὺ τους ζήλειες καὶ ἀνταγωνισμούς. Μὲ ποιόν, ἐσκέπτοντο, θὰ ἐσυμμαχοῦσε τὸ νέο Ἑλληνικὸ Κράτος;

Γι’ αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγο, ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐβοήθησαν, ἀλλὰ στὴν ἀρχὴ ἔκαμαν καὶ ἐνέργειες ποὺ πάρα πολὺ μᾶς ἐζημίωσαν.

Παρὰ τὴν θελήσι τους ὅμως, ἡ Ἐπανάστασις ἄρχισε καὶ χάρις στὴν παλληκαριὰ καὶ τὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων ἐθριάμβευε. Δυὸ χρόνια τώρα δὲν μπόρεσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ τὴν καταπιῆξουν. Ἀρχισαν τότε τὰ Μεγάλια Κράτη ν’ ἀλλάξουν σκέψιν.

Ἄφοῦ οἱ Ἕλληνες, εἴτε ἔτσι εἴτε ἄλλοιῶς, θὰ γίνουν ἐλεύθεροι, ἄς κυττάξωμε νὰ τοὺς πάρωμε μὲ τὸ μέρος μας...

Ἔτσι ἐσκέπτοντο. Ἀρχισαν τότε νὰ ἐπεμβαίνουν σὲς ὑποθέσεις τῆς πατρίδος μας. Νὰ μᾶς δίνουν συμβουλὰς καὶ νὰ μᾶς καλοπιάνουν. Καὶ ὅλα αὐτὰ δῆθεν γιὰ τὸ καλὸ μας. Οἱ Ἕλληνες σὰν ἀθῶοι καὶ ἀγράμματοι ποὺ ἦσαν, ἄρχισαν νὰ χωρίζονται σὲ πολιτικὰ παρατάξεις. Ἦσαν καὶ οἱ φιλοδοξίες γιὰ τὰ ἀξιώματα καὶ λίγο-λίγο ἄρχισε στὴν ἀρχὴ μιὰ διχόνοια, ποὺ στὸ τέλος ξέσπασε σὲ φοβερὸ ἐμφύλιο πόλεμο.

Έτσι, τὸ 1822 βρίσκει τοὺς Ἕλληνες σὲ χωρισμὸ καὶ διχόνοια. Δὲν ἦσαν ἀγαπημένοι καὶ ὁμόφωνοι ὅπως στὴν ἀρχή. Κάθε μέρα ποὺ ἐπερνοῦσε, ἡ διχόνοια καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν Ἑλλήνων μεγάλωνε.

Τὰ κακὰ ἀποτελέσματα δὲν ἄργησαν νὰ φανερωθοῦν. Ὁ Δράμαλης ἐπέρασε ἀπὸ τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα χωρὶς πόλεμο, γιατί οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ φιλονικοῦσαν καὶ δὲν εἶχαν καιρὸ νὰ πολεμήσουν. Ὁ Ἄνδρουτσος βρισκόταν σὲ πόλεμο μὲ τὸν Γκούρα καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναῖους. Στὸ Μεσολόγγι ὁ Μαυροκορδάτος διαφωνοῦσε μὲ τοὺς ἄλλους καὶ στὴν Πελοπόννησο τὰ ἴδια.

Τὸ πιὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα ἦταν, ὅτι ὅταν τὸ Μάρτιο τοῦ 1823 ἔγινε Ἐθνικὴ Συνέλευσις στὸ Ἄστρος τῆς Κυνουρίας, οἱ ἀρχηγοὶ ἐχωρίσθησαν σὲ δύο κόμματα. Στὸ ἓνα ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ στὸ ἄλλο ὁ Μαυροκορδάτος. Ἡ διχόνοια αὐτὴ ἔφθασε σὲ πόλεμο. Ὁ Μαυροκορδάτος ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο Ρουμελιώτικο στρατὸ καὶ ἐκτύπησε τὸ στρατὸ τοῦ Κολοκοτρώνη. Σὲ μιὰ ἀπὸ τίς μάχες αὐτὲς σκοτώθηκε καὶ τὸ παιδί τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ Πάνος. Ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης πιάσθηκε καὶ ἐκλείσθηκε φυλακὴ μὲ 15 ἄλλους Πελοποννησίους ἀρχηγούς. Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἄνδρουτσος ποὺ ἦταν φίλος τοῦ Κολοκοτρώνη φυλακίσθηκε ἀπὸ τὸν Γκούρα στὴν Ἀκρόπολι τῆς Ἀθήνας καὶ ἓνα πρωτὶ εὐρέθη σκοτωμένος.

Αὐτὰ ἔφερε ἡ διχόνοια καὶ ὁ χωρισμὸς. Δοξασμένοι καπεταναῖοι καὶ μυαλωμένοι ἀρχηγοί, ποὺ ἔπρεπε νὰ πολεμοῦν τοὺς Τούρκους, ἦσαν κλεισμένοι στὴ φυλακὴ. Καὶ οἱ ἄλλοι πάλι, σπαταλοῦσαν τίς δυνάμεις των γιὰ νὰ πολεμοῦν τ' ἀδέρφια τους καὶ ὄχι τὸν ἐχθρό.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ὄταν ἄρχισαν τὴν ἐπανάστασι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀγαπημένοι ἢ ὄχι ; 2) Πότε ἄρχισε ἡ διχόνοια καὶ γιατί ; 3) Σὲ πόσα κόμματα ἐχωρίσθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ τότε ; 4) Σὲ τί ὠδήγησε ἡ διχόνοια καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματα ;

Ἔργαστες. Νὰ διαβάσετε σχετικὰ ἀναγγώσματα καὶ νὰ ἀπαγγείλετε τὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ «Διχόνοια».

6. Ἡ μάχη στὸ Καρπενήσι. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης

Τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1823 οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὶς φιλονεϊκῆς τους καὶ τὸ διχασμό. Εὐτυχῶς πού τὸν καιρὸ ἐκεῖνο δὲν εἶχαμε σοβαρὰ στρατιωτικὰ γεγονότα. Διαφορετικὰ θὰ μᾶς εὗρισκαν μεγάλες συμφορές.

Ὁ κίνδυνος ὅμως δὲν ἄργησε νὰ φανῇ. Ὁ Σουλτάνος κατὰ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1823 ἔστειλε 20 χιλιάδες στρατὸ μὲ τὸν Μουσταφάμπεη καὶ τὸν Ὁμέρ Βρυώνη, νὰ καταπνίξουν τὴν Ἐπανάστασι στὴ Δυτικὴ Ἑλλάδα καὶ νὰ καταλάβουν τὸ Μεσολόγγι.

Ἡ διχόνοια ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες συνεχιζόταν. Μόνον ὁ γενναῖος Σουλιώτης ὀπλαρχηγὸς **Μάρκος Μπότσαρης** δὲν ἐσκεπτόταν οὔτε ἀξιώματα, οὔτε τίποτε ἄλλο. Δὲν εἶχε στὸ νοῦ του παρὰ τὸ χρέος του πρὸς τὴν πατρίδα καὶ μόνο γιὰ τὸ καλὸ της ἐφρόντιζε. Γι' αὐτὸ ἡ Κυβέρνησις τὸν διώρισε ἀρχιστράτηγο καὶ ὁ ἄξιος αὐτὸς πατρώτης ἐπῆρε 350 Σουλιώτες καὶ ἐπῆγε νὰ κτυπηθῇ μὲ τοὺς Τούρκους.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἐθύμωσαν πού διωρίσθηκε αὐτὸς ἀρχιστράτηγος, ὁ Μπότσαρης γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν τὰ ἀξιώματα, ἐφίλησε μὲ σεβασμὸ τὸ χαρτί τοῦ διορισμοῦ του καὶ τὸ ἔσχισε λέγοντας :

— «Ὅποιος εἶναι ἄξιος, παίρνει τὸ χαρτί πολεμῶντας τὸν ἐχθρό».

Κι ἀμέσως ξεκίνησε γιὰ τὸν πόλεμο. Οἱ Τουρκαλβανοὶ εἶχαν φθάσει στὸ Καρπενήσι καὶ εἶχαν

Μάρκος Μπότσαρης

στρατοπεδεύσει κοντὰ στὴν πόλι. Ὁ Μπότσαρης ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ κτυπήσῃ φανερά, τόσους πολλοὺς, σκέφθηκε νὰ τοὺς τοὺς ἐπιτεθῇ ξαφνικά. Καὶ πραγματικά, τὰ μεσάνυχτα

στις 11 Αυγούστου, όταν οι Τούρκοι είχαν αποκοιμηθῆ ξέγνοιαστοί, ὤρμησε ἐπάνω τους μὲ τὸ στρατό του καὶ ἄρχισε τὴν σφαγή. Δὲν πρόφθασαν δυστυχῶς οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι, ποὺ ἐφύλαγαν ἄλλο μέρος, ἀλλοιῶς δὲν θὰ ἔμεινε κανεὶς Τούρκος. Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ ταραχὴ καὶ ὁ τρόμος τους ἦταν τόσο μεγάλος ποὺ δὲν ἤξεραν τί ἔκαναν. Ἐσκοτώνοντο μεταξύ τους.

Ὁ Μάρκος ὅμως θέλησε νὰ πιάσῃ ζωντανὸ τὸν ἀρχηγό τους *Τζελαδίν* ποὺ εἶχε στήσῃ τὴν σκηνὴ του μέσα σ' ἓνα μανδρότοιχο. Τὴν στιγμή ποὺ ἐπήγαινε νὰ δρασκελίσῃ τὸν τοῖχο ἐδέχθη μιὰ ἐχθρική σφαῖρα καὶ ἔπεσε νεκρός. Οἱ Ἕλληνες μὲ μεγάλη τους θλίψι ἐπῆραν τὸ σῶμα του καὶ τὰ λάφυρα ποὺ ἔπεσαν στὰ χέρια τους καὶ ἐπέστρεψαν στὸ Μεσολόγγι. Ἐκεῖ ἔθαψαν μὲ μεγάλες τιμὲς τὸν σεμνὸν αὐτὸν ἥρωα, ποὺ καὶ μὲ τὸ θάνατό του ἔδειξε ὅτι ἦταν ἄξιος γιὰ Ἀρχιστράτηγος. Ὁ θάνατός του ἐλύπησε ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γιατί ὁ Μπότσαρης ἦταν ξακουσμένος γιὰ τὸν πατριωτισμό, τὴν παλληκαριά καὶ τὴν φρονιμάδα του.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιοὶ Τούρκοι ἀρχηγοὶ ἐπῆγαν τὸ 1923 νὰ ὑποτάξουν τὴν Δ. Ρούμελη καὶ τὸ Μεσολόγγι. 2) Ποιὸς Ἕλληνας καπετάνιος διωρίσθηκε ἀρχιστράτηγος καὶ τί ἔκανε; 3) Ποῦ ἐπολεμήσε αὐτὸς ὁ καπετάνιος καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μάχης;

Ἔργασίες. 1) Διάφορα ἀναγνώσματα. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Μάρκος Μπότσαρης, Καρπενήσι, Τζελαδίν. 3) Βιογραφία: Μάρκος Μπότσαρης. 4) Χρονολογία. 5) Λεύκωμα.

7. Φιλέλληνες

Εἶπαμε παραπάνω, ὅτι οἱ Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν συμπαθοῦσαν καθόλου τὴν Ἐπανάστασί μας. Θὰ ἦσαν λιγώτερα τὰ βόσανα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ αἷμα ποὺ ἔχυσαν, ἂν μᾶς ἀγαποῦσαν καὶ ὑπεστήριζαν τὸ δίκαιο ἀγῶνα μας. Εὐτυχῶς ὅμως δὲν ἐσκέφτοντο τὸ ἴδιο καὶ οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν. Ἦσαν πάρα πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἀγαποῦσαν, μᾶς ὑπερήσπιζαν, μᾶς ἔστελναν φάρμακα καὶ πολεμοφόδια ἀπὸ τίς χώρες αὐτές. Ἦσαν πάρα πολλοὶ αὐτοί, ποὺ ἔγραψαν βιβλία καὶ ἔβγαζαν λόγους γιὰ νὰ ὑποστηριχθῆ ἡ Ἑλλάδα καὶ νὰ γίνῃ κράτος ἐλεύθερο.

Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι τῶν Ἑλλήνων ἐλέγοντο *Φιλέλληνες*. Στὴν ἀρχὴ ἦσαν λίγοι. Σιγά-σιγά ὅμως ἔγιναν πολλοὶ καὶ ἀνάγκασαν τὶς Κυβερνήσεις τῶν ν' ἀλλάξουν πολιτικὴ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Φιλέλληνες ἦσαν ἄνθρωποι μορφωμένοι καὶ μαχητικοί. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοῦς δὲν ἔλεγαν *μόνο λόγια* οὔτε ἔστειλλαν μόνο

χρήματα. Ἦρθαν στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπολέμησαν μαζί μας. Στὴ μάχη τοῦ Πέτα ποὺ κατεστράφη ὁ στρατὸς τοῦ Μαυροκορδάτου, ἦσαν πολλοὶ οἱ Φιλέλληνες ποὺ ἔπεσαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους φιλέλληνες ἦταν ὁ Ἄγγλος ποιητὴς *Λόρδος Βύρων*. Ἦταν ἀπὸ πλοῦσια καὶ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια. Καὶ ἐπειδὴ ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ δοξασμένους ποιητὲς τῆς ἐποχῆς του, ἡ ἀγάπη του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

Ὁ Λόρδος Βύρων

του γιὰ τὴν πατρίδα μας πολὺ μᾶς ὠφέλησε. Ἐγραψε πολλὰ βιβλία καὶ ἄρθρα σὲ ἐφημερίδες, ὑποστηρίζοντας τὴν ἐπανάστασί μας. Στὴν ἀρχὴ ποὺ ἡ Κυβέρνησις τῆς πατρίδος του δὲν συμπαθοῦσε τὸν ἀγῶνα μας, ὁ Βύρων μὲ πολλὰ ἄρθρα καὶ λόγους καυτηρίασε αὐτὴ τὴν τακτικὴ τῆς.

Ἦταν εἰλικρινὴς καὶ ἀγνὸς φίλος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἐπέτυχε νὰ ὀργανώσῃ τὸν πιὸ καλὸ φιλελληνικὸ Σύλλογο στὸ Λονδίνο. Συγκέντρωσε πολλὰ χρήματα καὶ τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1823 τὰ ἔφερε ὁ ἴδιος στὴν Ἑλλάδα. Τὰ ἔδωσε στὴν Κυβέρνησι καὶ ὠργάνωσε μὲ δικά του χρήματα ἕνα στρατιωτικὸ σῶμα στὸ Μεσολόγγι. Προσπάθησε μὲ καλὰ λόγια καὶ συμβουλὲς νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς Ἑλληνες. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ὑγεία του δὲν ἦταν καλὴ καὶ τὸ κλίμα τοῦ Μεσολογγίου τὸν ἔβλαψε.

Ἀρρώστησε. Δὲν ἔζησε στὴν πατρίδα μας παρά 4 μῆνες μονάχα. Πέθανε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1824.

Ὁ θάνατος τοῦ Λόρδου Βύρωνος ἐλύπησε ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γιατί ἦταν ἕνας τίμιος καὶ φιλελεύθερος ἄνθρωπος. Ἄφησε τὰ πλοῦτη του, τὴ δόξα του καὶ τὴν εὐτυχία του καὶ πέθανε γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴ μικρὴ καὶ σκλαβωμένη πατρίδα μας. Ὅταν ἡ Ἑλλάδα ἔγινε ἐλεύθερο κράτος, ὕψωσε πρὸς τιμὴν του ἕνα ἀγαλμα στὸ Μεσολόγγι καὶ ἄλλο ἕνα στὸ ἄλσος τοῦ Ζαπτείου, στὴν Ἀθήνα.

Ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Διονύσιος Σολωμὸς ἀφιέρωσε στὸ θάνατό του ἕνα ὀλόκληρο ποίημα, ποὺ ἀρχίζει μὲ τοὺς ἑξῆς στίχους :

Λευτεριά, γιὰ λίγο πάψε
νὰ χτυπᾶς μὲ τὸ σπαθί,
τώρα σίμωσε καὶ κλάψε
στοῦ Λόρδου Μπάϊρον τὸ κορμί.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιοὶ ἐλέγοντο φιλέλληνες καὶ τί ἔκαμαν αὐτοὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ;
2) Ποιὸς ἦταν ὁ σπουδαιότερος Φιλέλην ποὺ ἤρθε στὴν Ἑλλάδα καὶ πότε πέθανε ; 3) Πῶς ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνη της ἡ πατρίδα μας σ' αὐτόν ;

Ἔργασίες : 1) Ἀπαγγελία : «Στὸ θάνατο τοῦ Λόρδου Βύρωνος» τοῦ Δ. Σολωμοῦ. 2) Βιογραφία : Λόρδος Βύρων. 3) χρονολογία θανάτου. 4) Λεύκωμα.

1824

8. Ὁ Ἰμβραήμ Πασᾶς

Στις ἀρχές τοῦ 1824, ὅπως καὶ τὸ 1823, δὲν ἔγιναν σοβαρὰ στρατιωτικὰ γεγονότα. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ἀδρανῆση κάπως ἀπὸ τὴν ὑπόθεσι τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ δραστηριότης των περιορίζεται στὸν ἐμφύλιο πόλεμο, στὰ ἀξιώματα καὶ στὴν πολιτική. Δὲν ἐχτύπησαν ὅσο ἔπρεπε τὸν ἐχθρὸ ἐκείνον τὸν χρόνον.

Οἱ Τούρκοι πάλι, ἔπειτα ἀπὸ τίς καταστροφές ποὺ εἶχαν πάθει, δὲν εἶχαν δυνάμεις νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο. Δὲν ἐσκέ-

φθησαν βέβαια νά αφήσουν τήν Ἑλλάδα ἐλεύθερη, ἀλλά ἐτοίμαζαν στρατό, στόλο, ἰππικό καί πολεμοφόδια.

Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Σουλτάνος καταλάβαινε ὅτι δὲν θὰ μπορούσε μόνος του νά ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας, ἐσκέφθηκε νά ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ. Ὁ Πασᾶς αὐτὸς εἶχε ὑπὸ τὶς διαταγὰς του πολυάριθμο καὶ καλὰ γυμνασμένο στρατό. Ὁ Σουλτάνος τοῦ ὑπεσχέθη ὅτι, ἂν τὸν βοηθοῦσε νά καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασι τῶν Ἑλλήνων, θὰ παρέδιδε στὴν ἐξουσία του ὀλόκληρη τὴν Πελοπόννησο.

Πραγματικά, τὸν Μάρτιο τοῦ 1824, ἔστειλε ὁ Ἀλῆς στὴν Πελοπόννησο μεγάλο στρατό καὶ στόλο, γιὰ νά ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας. Μαζὶ του εἶχε πάρει καὶ τὸ παιδί του τὸν *Ἰμπραήμ*, ποὺ τὸν προώριζε γιὰ Πασᾶ τῆς Πελοποννήσου. Προτοῦ νά ἀποβιβασθοῦν οἱ Τουρκοαἰγύπτιοι στὴν Πελοπόννησο, ἐσκέφθησαν ὅτι πρέπει νά ὑποτάξουν πρῶτα τὴν Κρήτη. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἔστελλαν εὐκόλα στρατό καὶ πολεμοφόδια στὴν Πελοπόννησο, γιατί ἡ Αἴγυπτος ἦταν πολὺ μακριά. Ἡ Κρήτη ὁμοῦς εἶχε πολλοὺς ἐπαναστάτες στὰ βουνά της ποὺ ἦσαν γεροὶ καὶ ἀτρόμητοι πολεμιστές. Γι' αὐτὸ ἔκαμε τὸ σχέδιο νά ὑποτάξῃ πρῶτα τὸ ἡρωϊκὸ αὐτὸ νησί τῆς πατρίδος μας.

Ἀπεβίβασε λοιπὸν πολυάριθμο στρατό καὶ κατέλαβε τὰ Χανιά καὶ τὸ Ἡράκλειο. Ἐκεῖ κατέστρεψε ὅ, τι βρῆκε καὶ σκότωσε περισσότερους ἀπὸ χίλιους. Ἀνάμεσα στοὺς σκοτωμένους ἦσαν καὶ τέσσερες Μητροπολίτες. Ἐπειτα προχώρησε πρὸς τὰ Σφακιά. Οἱ ἡρωϊκοὶ Σφακιῶτες ὁμοῦς καὶ οἱ ἄλλοι Κρητικοὶ τοὺς ἔδωσαν ἓνα καλὸ μάθημα. Χιλιάδες Τούρκοι σκοτώθηκαν κατὰ τὶς ἐπιχειρήσεις αὐτές. Ἀλλὰ ὁ αἰμοβόρος *Χουσεῖν Πασᾶς* ἐπροξένησε μεγάλες καταστροφές στὸ ἡρωϊκὸ νησί. Ἐκαψε, ἐρήμωσε καὶ ἔσφαξε χιλιάδες γυναικόπαιδα. Παρ' ὅλα αὐτά, τὰ Σφακιά δὲν τὰ πάτησε. Κατέλαβε ὁμοῦς ὀλόκληρη τὴν πεδιάδα τῶν Χανίων καὶ τὸ λιμάνι τῆς Σούδας τὰ ὁποῖα μπορούσε νά τὰ χρησιμοποιοῦσῃ ὡς βᾶσιν ἐξορμήσεως γιὰ τὴν ἐκστρατεία του κατὰ τῆς Πελοποννήσου.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν καταστροφή τῆς Κρήτης. Οἱ Τουρκοαἰγύπτιοι ἀπεφάσισαν νά καταλάβουν καὶ τὴν νῆσο Κάσο. Ὄταν τὴν περιεκύκλωσαν ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη ἄρχισαν νά τὴν κτυποῦν μὲ τὰ κανόνια τους. Τέλος τὴν κατέλαβαν, τὴν ἔκαψαν, τὴν ἐρήμωσαν καὶ σκότωσαν ὄλους τοὺς κατοίκους της. Ὅσοι

έζησαν-έπωλήθησαν ώς δοϋλοι στα σκλαβοπάζαρα τής 'Αφρικής.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τίνος τήν βοήθεια έξήτησε ο Σουλτάνος και για ποιό σκοπό ;
2. Πότε ήρθε ο Τουρκοσιγυπτιακός στρατός και πού έπληγε ;
3. Πώς έφέρθησαν στην Κρήτη οι Τουρκοί και πώς στη Κάσο ;

9. Καταστροφή τών Ψαρών

Τόν 'Ιούλιο μήνα του χρόνου αυτού, ο Σουλτάνος έστειλε τόν Χουρσίτ Πασά με 170 πλοία να καταστρέψη τó δοξασμένο νησί τών Ψαρών. Οι Ψαριανοί ήσαν 7 χιλιάδες μόνο, αλλά είχαν καταφύγει εκεί και από άλλα μέρη και έτσι έγιναν περίπου 25 χιλιάδες. Από αυτούς οι τρεις χιλιάδες μόνον είχαν όπλα, οι άλλοι ήσαν γυναικόπαιδα. Παρ' όλα αυτά δέν έσκέφθησαν να παραδοθούν. Απεφάσισαν να πολεμήσουν και να μήν αφήσουν τούς Τούρκους να πατήσουν στο νησί τους.

"Όταν έφθασε ο Τουρκικός στόλος άρχισε με τά κανόνια του να κτυπά νύχτα - μέρα τó νησί. Δέν μπορούσε όμως πουθενά να αποβιβάση στρατό. Οι Ψαριανοί πολεμούσαν σάν ήρωες. Ο πόλεμος διήρκησε αρκετές ήμέρες. Στο τέλος όμως οι Τούρκοι άνεκάλυψαν ένα μέρος όπου πολεμούσαν όλίγοι Ψαριανοί και κατάρθωσαν να περάσουν. Έτσι εύρέθηκαν στο όπισω μέρος τής πόλεως και έκτυποδσαν τώρα τούς Έλληνες από δύο μέρη. Από τή θάλασσα και από τήν ξηρά.

Οι Ψαριανοί μόλις είδαν ότι είναι κυκλωμένοι έτρεξαν να μπούν στα πλοία να φύγουν. Δυστυχώς έφυγαν λίγοι με 20 πλοία μόνον. Οι άλλοι πνίγηκαν. Όσοι απέμειναν κλείσθηκαν στο φρούριο **Παλαιόκαστρο** και οι Τούρκοι μανιασμένοι ώρμησαν να τó καταλάβουν. Οι Έλληνες με κανέναν τρόπο δέν παραδίδονταν. Απεφάσισαν να βάλουν φωτιά στις πυριτιδαποθήκες του Παλαιοκάστρου κι έτσι έγιναν όλα στάχτη. Σκοτώθηκαν 400 Ψαριανοί, αλλά μαζί τους σκοτώθηκαν και 2.000 Τούρκοι.

"Υστερα από τó παθημά τους αυτό οι Τούρκοι έθύμωσαν πάρα πολύ. Από τó μίσος και τó θυμό τους έκαψαν όλόκληρη τήν πόλι και έσφαξαν τά γυναικόπαιδα. Η θηριωδία τους ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Ψυχή δέν απέμεινε στο έρημο νησί. Οι όλίγοι που έσώθησαν, φεύγοντας, έπληγαν σε άλλα νησιά.

Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν συνεκίνησε βαθεῖα ὄλους τοὺς πολιτισμένους ἀνθρώπους. Σὲ ὄλα τὰ κράτη μιλοῦσαν μὲ φρίκη γιὰ τὸ κακούργημα αὐτὸ τῶν Τούρκων. Οἱ Ἕλληνες ἐπόνεσαν πάρα πολὺ, ἀλλὰ ἡ ἥρωϊκὴ αὐτὴ θυσία τῶν Ψαριανῶν τοὺς ἐγέμισε ὑπερηφάνεια. Τὸ ἐξάστιχο τοῦ Ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ Δ. Σολωμοῦ, δείχνει πόση ἐντύπωσι ἔκαμε στοὺς Ἕλληνες καὶ σὲ ὄλους τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους ἢ καταστροφῆ τῶν Ψαρῶν.

«Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη
περπατῶντας ἢ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στεφάνι στὴν κόμη φορεῖ
γυνομένο ἀπ' ὀλίγα χορτάρια
ποῦχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ».

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1) Ποῖον ἔστειλε ὁ Σουλτάνος νὰ καταστρέψῃ τὰ Ψαρά, πότε τὸν ἔστειλε καὶ μὲ πόσα πλοία; 2) Πόσοι Ἕλληνες ἔμεναν στὰ Ψαρά καὶ πόσοι ἐπολεμοῦσαν; 3) Πῶς κατόρθωσαν οἱ Τούρκοι νὰ πατήσουν στὸ νησί; 4) Πόσοι Ψαριανοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ νησί καὶ τί ἀπέγιναν οἱ ἄλλοι; 5) Τὶ ἐντύπωσι ἔκαμε ἡ θυσία τῶν Ψαριανῶν καὶ ποιὸ ποιηματάκι ἔξερετε γι' αὐτὸ;

Ἔργασίες: 1) Ἀναγνώσματα σχετικὰ ἀπὸ παλιὰ καὶ νέα ἀναγνωστικά. 2) Ἀπεγγελία: «Δόξα Ψαρῶν» Δ. Σολωμοῦ. 3) Πληροφορίες: Ψαρά 4) Χρονολογία. 5) Λεύκωμα.

10. Ἡ Ναυμαχία τοῦ Γέροντα.

Μετὰ τὴν φοβερὴ καὶ ἔνδοξη καταστροφή τῶν Ψαρῶν, τὸ μῖσος τῶν Ἑλλήνων γιὰ τοὺς Τούρκους μεγάλωσε ἀκόμα πιὸ πολὺ. Δὲν ἐδείλιασαν, οὔτε ἐσκέφθησαν τίποτε ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Τούρκους γιὰ τὴν ἀνανδρὴ καὶ βάρβαρη σφαγὴ ποὺ ἔκαμαν.

Ὅταν, μετὰ τὴν καταστροφή τῶν Ψαρῶν, ὁ Χουρσίτ Πασᾶς ἐπῆγε νὰ καταστρέψῃ τὴν Σάμο, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸ τὸν Μιαούλη, ἀπεφάσισε νὰ τὸν κτυπήσῃ. Ὁ Μιαούλης ἦταν ἓνας ἀνθρωπος μὲ μεγάλες ἱκανότητες καὶ πολλὰς ἀρετές. Ἦταν γεναῖος, ἔξυπνος καὶ σεμνός. Ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν πατρίδα του. Ἦταν πολλὰ χρόνια ναυτικὸς καὶ ἤξερε νὰ διευθύνῃ θαλασσινὸ πόλεμο. Ὅταν ἔφθασαν τὸν

Τουρκικό στόλο κοντά στην Σάμο, τοῦ ἐπετέθησαν, κατέστρεψαν πολλά πλοῖα καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ διαλυθῆ.

Σὲ λίγες ἡμέρες ὅμως ἦρθε καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος μετὸν Ἱμπραήμ Πασᾶ. Ἐνώθησαν ὅλα τὰ ἐχθρικά πλοῖα καὶ ἔγιναν 400 περίπου μὲ πολλὰ καὶ μεγάλα κανόνια. Ὁ Μιαοῦλης δὲν ἐδείλιασε. Πῆρε τὰ 70 μικρὰ ἀλλὰ δοξασμένα ἑλληνικὰ πλοῖα του, καὶ ἐπῆγε νὰ ναυμαχήσῃ τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸ στόλο. Οἱ δυὸ στόλοι συναντήθηκαν ἀπέναντι στὴ Σάμο, στὰ Μικρασιατικὰ παράλια. Τὸ μέρος αὐτὸ λέγεται κόλπος τοῦ Γέροντα.

Ὁ ναύαρχος ἔβαλε τὰ μικρὰ του πλοῖα κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ τὰ ἐπιτύχουν τὰ Τουρκικὰ κανόνια. Οἱ Ἕλληνες γλιστροῦσαν μὲ ἐπιτηδειότητα ἀνάμεσα στὰ Τουρκικὰ καὶ τὰ κτυποῦσαν μὲ τὰ μικρὰ κανονάκια τους. Ἐβύθησαν ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ καὶ στὸ τέλος ἐχρησιμοποίησαν τὰ πυρπολικά τους. Οἱ Τούρκοι μπροστὰ στὸν ἥρωισμό τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἐξυπνάδα τοῦ Μιαοῦλη, ἀναγκάσθηκαν νὰ τραποῦν σὲ φυγὴ καὶ νὰ διασκορπισθοῦν. Τὰ 70 μικρὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐδόξασαν τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ ἐπέτυχαν ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κατορθώματα τῆς Ἐπαναστάσεως.

Τὸ ναυτικὸ αὐτὸ κατόρθωμα τῶν Ἑλλήνων θαυμάσθηκε ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο. Ἀπὸ τότε λέγεται ναυμαχία τοῦ Γέροντα καὶ μένει στὴν Ἱστορία σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων στὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ αὐτὴ, ὁ Τουρκικὸς στόλος ἔφυγε γιὰ τὸν Ἑλλήσποντο καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἐπῆγε στὴν Κρήτη. Κι' ἐκεῖ ὅμως ὁ Μιαοῦλης τοῦ ἐπετέθηκε καὶ ἐβύθισε πολλὰ. Στὸ τέλος τὰ λίγα Αἰγυπτιακὰ, ποὺ ἀπέμειναν, ἐκλείστησαν στὸ λιμάνι τῆς Σούδας καὶ περίμεναν ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποῦ βρίσκεται ὁ κόλπος τοῦ Γέροντα ; 2) Πόσα πλοῖα εἶχαν οἱ Τούρκοι καὶ πόσα οἱ Ἕλληνες ; 3) Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ μὲ ποιὸ τέχνασμα τοὺς ἐνίκησε ; 4) Ποῦ ἐπῆγαν οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ναυμαχία αὐτή ;

- Έργασίες:** 1) Διάφορα ἀναγνώσματα. 2) Βιογραφία: Μιαούλης
3) Χρονολογία. 4) Λεύκωμα.

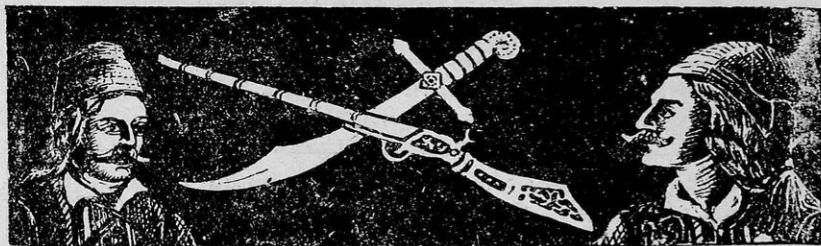
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Ἀπὸ τὴν ὕλη τῆς πέμπτης ἱστορικῆς ἐνότητας

1. Νὰ γράψετε στὸ ἱστορικό σας τετράδιο μιὰ ἔκθεσι μέχρι τέσσερες σελίδες μὲ τίτλο «Τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ 1822, 1823, 1824.

2. Νὰ συνθέσετε ὁμαδικὰ πατριωτικὰ σκέτς, μὲ τίτλους «Δερβενάκια», «Κανάρης», «Μᾶρκος Μπότσαρης», «Δόξα Ψαρῶν» κλπ

3. Νὰ κάνετε ἔκθεσι τῶν καλύτερῶν ἰχνογραφημάτων σας στὸν τοῖχο τῆς τάξεως.

ΕΚΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΠΕΜΠΤΟ, ΕΚΤΟ, ΕΒΔΟΜΟ, ΟΓΔΩΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1825

1. Ο Ίμπραήμ Πασάς στην Πελοπόννησο

Ο Ίμπραήμ Πασάς, με όλες τις καταστροφές που είχε πάθει, δεν ήθελε να ήσυχάση. Ονειρό του ήταν να καταλάβη την Πελοπόννησο. Γι' αυτό, όταν έλαβε τις ενισχύσεις από την Αίγυπτο, ώργάνωσε πάλι τον στρατό και τὸ στόλο του και τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1825 απέπλευσε για τὴν Πελοπόννησο.

Είχε μαζί του 50 πλοία, 12 χιλιάδες πεζούς και 500 ἰππεῖς. Μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ για τὴν ἐποχὴ του στρατό, ἦρθε στὸ νότιο-δυτικὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου, στὴν Μεθώνη. Ἀφοῦ κατέλαβε τὴ Μεθώνη καὶ Κορώνη ἦρθε στὸ Ναυαρίνο (Πύλο).

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Κυβέρνησίς μας εἶχε στείλει 5 χιλιάδες στρατό με τὴν πλοίαρχο Σκούρτη για νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ίμπραήμ νὰ ἀποβιβάσῃ στρατό στὴν Πελοπόννησο. Ὁ Σκούρτης ἀν καὶ ἦταν γενναῖος καὶ ἄξιος ναυτικός, δὲν ἤξερε ἀπὸ πόλεμο τῆς ξηρᾶς. Τὰ στρατεύματά του διελύθησαν καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς ναύαρχος Κουντουριώτης ἀναγκάσθηκε νὰ στείλῃ βοήθεια με

τόν Μιαούλη. Μὲ ἀρκετὰ πλοῖα καὶ 800 ἄνδρες, ὁ Μιαούλης ἐπλευσε νὰ καταλάβῃ θέσεις στὸ νησί Σφακτηρία, πού εἶναι ἀπέναντι στὸ Ναυαρίνο. Μαζὶ μὲ τὸ στρατὸ αὐτὸ ἦταν ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Φιλέλλην Ἰταλὸς Σανταρόζα καὶ ἄλλοι.

Στὸ μεταξὺ ὅμως ἦρθε Ἀπρίλιος καὶ ὁ Ἰμπραήμ διέταξε τὸν στόλο του νὰ χτυπήσῃ μὲ τὰ κανόνια τὴν Σφακτηρία καὶ νὰ ἀποβιβάσῃ στρατό. Δυστυχῶς ἔτσι ἔγινε. Οἱ Ἕλληνες πολέμησαν γενναῖα, ἀλλὰ ἦσαν λίγοι καὶ ἐνίκηθηκαν. Σκοτώθηκαν 350 καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Τσάμης καὶ ὁ Φιλέλληνας κόμης Σανταρόζα. Ἄλλοι 200 ἀκόμη ἐπιιάσθηκαν αἰχμάλωτοι. Οἱ ἄλλοι μπῆκαν σὲ ἓνα πλοῖο πού εἶχε ἀπομείνει ἐκεῖ καὶ κατῶρθωσαν ἔπειτα ἀπὸ ἡρωϊκὸ πόλεμο νὰ φύγουν καὶ νὰ σωθοῦν. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού ἐσώθηκαν ἦσαν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Σαχτούρης. Μετὰ τὴν καταστροφὴ αὐτὴ τὸ Ναυαρίνον παρεδόθη, γιατί οἱ Τούρκοι τὸ εἶχαν ἀποκλείσει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Πότε πῆγε ὁ Ἰμπραήμ στὴν Πελοπόννησο καὶ μὲ πόσο στρατό;
- 2) Ποιοὺς ἔστειλε ἡ Κυβέρνησί μας γιὰ νὰ πολεμήσουν τὸν Ἰμπραήμ;
- β) Ποιά τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης αὐτῆς καὶ ποιοὶ ἀρχηγοὶ ἐσκοτώθηκαν;

2. Η Μάχη στὸ Μανιάκι. Θάνατος τοῦ Παπαφλέσσα

Ὁ Ἰμπραήμ Πασᾶς, ἔπειτα ἀπὸ τὴ νίκη του αὐτῆ, στερεώθηκε στὴν ἄκρη τῆς Πελοποννήσου. Τὸ δύσκολον γι' αὐτόν, ὅπως γιὰ κάθε στρατὸ πού ἀποβιβάζεται ἀπὸ θάλασσα σὲ στεριά, ἦταν πῶς νὰ κατωρθώσῃ νὰ κἀνῃ προγεφύρωμα στὴν Πελοπόννησο. Ὅταν στερεώθηκε καλά, ἄρχισε νὰ ἀπεβιβάζῃ πολὺ στρατό, ἵππικό, κανόνια καὶ πολεμοφόδια. Ὅπως εἶπαμε εἶχε πολυἀριθμὸ στρατὸ καὶ καλὰ ἐξασκημένο στὴν πολεμικὴ τέχνη. Ἀντίθετα οἱ Ἕλληνες ἦσαν λιγοστοί, μὲ ἀδύνατο ὄπλισμό καὶ μὲ λίγα πολεμοφόδια. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ καὶ οἱ διχόνιοι πού εἶχαν μεταξὺ τους τοὺς εἶχαν ἐξασθενίσει πολὺ. Ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἦσαν φυλακῆ καὶ ἄλλοι δὲν ὑπάκουαν στὴν Κυβέρνησι.

Γι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου ἔχασαν ἀμέσως

τὸ θάρρος τους, ἄφησαν τὰ χωριὰ καὶ τὰ σπίτια τους καὶ ἔφυγαν γιὰ νὰ σωθοῦν στὰ βουνά. Ἡ κατάσταση ἦταν ἀπελπιστική. Ὁ Ἱμπραήμ ἐτοιμαζόταν νὰ προχωρήσῃ μέσα στὴ Μεσσηνία καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ φθάσῃ στὴν Τρίπολι, καὶ ἀφοῦ τὴν καταλάβῃ, νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ἔμενε ἡ Κυβερνησί μας.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ ἡρωϊκὸς **Παπαφλέσσας**, ποῦ ἦταν Ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν, ἀπεφάσισε νὰ πάρῃ στρατὸ καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν Ἱμπραήμ. Ὁ Παπαφλέσσας, ὅπως ξέρομε ἦταν ἀπὸ τοὺς προτεργάτες τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ εἶχε ἐργασθῆ μὲ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴν ἐπικρατησί της. Ἔτσι καὶ τώρα, ὁ ἔξοχος αὐτὸς πατριώτης, ἐπῆρε χίλιους στρατιῶτες καὶ στις 20 Μαΐου ἔφθασε στὸ Μανιάκι, κοντὰ στὴν Πύλο, γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσῃ νὰ περάσουν.

Ὅταν ἄρχισαν νὰ φαίνωνται οἱ ἀμέτρητες χιλιάδες Τουρκοαἰγύπτιοι, οἱ στρατιῶτες τοῦ Παπαφλέσσα δειλίασαν καὶ τοῦ πρότειναν νὰ φύγῃ. Ὁ Παπαφλέσσας οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ δὲν ἤθελε. Ἐμείνε ἐκεῖ μὲ 300 παλληκάρια καὶ ὅταν ἐπλησίασαν οἱ στρατιῶτες τοῦ Ἱμπραήμ, ὤρμησε ἐπάνω τους. Τέτοια μάχη δὲν ἔγινε, λένε, ἄλλῃ φορὰ. Τρεῖς ὧρες πολεμοῦσαν οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ γιαταγάνια στὸ χέρι. Ἐσκοτώσαν ἀμέτρητους Τούρκους, μὰ στὸ τέλος ἐσκοτώθηκαν ὅλοι καὶ μαζί τους ὁ ἡρωϊκὸς Παπαφλέσσας. Ὁ δοξασμένος ἥρωας ποῦ εἶχε δώσει ὅλες του τὶς δυνάμεις γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς πατρίδος, ἔδινε τώρα καὶ τὴ ζωὴ του γι' αὐτή.

Μετὰ τὴν μάχη, ὁ Ἱμπραήμ ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὸ πτώμα τοῦ Παπαφλέσσα. Ὅταν τὸ εἶδε τὸ κοίταξε μὲ θαυμασμὸ καὶ εἶπε: —«Ἀλήθεια. μωρέ, καλὸ παλληκάρι ἦταν αὐτός».

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί ἔκαμε ὁ Ἱμπραήμ μετὰ τὴν νίκη του στὸ Ναυαρίνο; 2. Ποιὸς Ἕλληνας ἀπεφάσισε νὰ τὸν πολεμήσῃ, μὲ πόσους καὶ ποῦ; 3. Πῶς ἔγινε ἡ μάχη καὶ ποιὸ τὸ ἀποτέλεσμα; 4. Τί εἶπε ὁ Ἱμπραήμ γιὰ τὸν νεκρὸ τοῦ Παπαφλέσσα;

Ἔργασίες. 1. Βιογραφία: Παπαφλέσσα. 2. Χρονολογία. 3. Λεύκωμα

3. Ὁ Κολοκοτρώνης ἀρχιστράτηγος

Μὲ τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Παπαφλέσσα οἱ Ἕλληνες

πήραν μεγάλο θάρρος. Κατάλαβαν ότι, αν είχαν καλούς και αξίους αρχηγούς, μπορούσαν να πολεμήσουν τον Ίμπραήμ. Όπως και ένωριτερα, έξι και τότε, έζήτησαν να βγῆ ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὴν φυλακὴ καὶ νὰ διωρισθῆ ἀρχιστράτηγος, γιατί ἦταν ὁ μόνος ἀξιὸς ποὺ μπορούσε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Τουρκοαἰγυπτίους.

Στὸ μεταξύ ὁ Ίμπραήμ προχωροῦσε γιὰ τὴν Τρίπολι. Στὸ πέρασμά του ἐσκόρπιζε τὴν καταστροφὴ. Ἐσκότωνα, ἔκαιγε, ἐλήστευε καὶ ἔκοβε τὰ καρποφόρα δένδρα, γιὰ νὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἦταν τόσο τὸ κακὸ ποὺ ἔκανε ὁ ἄγριος αὐτὸς Πασῆς, ὥστε ἀπὸ τότε ὅταν θέλουν στὴν Πελοπόννησο νὰ δείξουν μεγάλη συμφορὰ λένε: «Μωρέ, Μπραήμης πέρασε».

Ἐφθασε στὴν Τρίπολι καὶ ἀφοῦ τὴν κατέλαβε, προχώρησε πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους.

Ὁ Κολοκοτρώνης προσπάθησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ κυριεύσῃ τὴν Τρίπολι, μὰ δὲν τὸ κατάρθωσε. Στους Μύλους ὁ Δ. Ὑψηλάντης καὶ ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης, ἐκτύπησαν μὲ λίγα παλληκάρια τοὺς Τούρκους καὶ ἐσκότωσαν μερικοὺς. Ἦσαν ὅμως πάρα πολλοὶ καὶ δὲν τοὺς ἔκαμαν σοβαρὰ πράγματα. Προχώρησε ὁ Ίμπραήμ, κατέλαβε τὸ Ἄργος μὲ τὰ χωριά του καὶ ἦρθε νὰ πολιορκήσῃ τὸ Ναύπλιο. Δὲν μπόρεσε ὅμως, γιατί τὸ Ναύπλιο ἦταν καλὰ ὀχυρωμένο. Ἐπειτα ἔστειλε τὸν πιὸ πολὺ στρατό του στὴν Ἀρκαδία, στὴ Μεσσηνία καὶ Λακωνία γιὰ νὰ καταστρέφῃ καὶ νὰ λεηλατῆ. Ὅπου εὑρίσκε λιγοστοὺς Ἕλληνες στρατιῶτες, τοὺς κατεδίωκε καὶ τοὺς διέλυε.

Τὰ πράγματα ἦσαν πελὺ ἄσχημα. Τόσοι κόποι καὶ τόσο αἷμα ἐκινδύνευαν νὰ χαθοῦν. Ἐβγαλε ὁ Ίμπραήμ τότε καὶ μιὰ διαταγὴ (φιρμάνι), ποὺ ἔλεγε ὅτι:

«Ὅποιος προσκυνήσῃ θὰ τοῦ χαρίζω τὴ ζωὴ του, τὸ σπίτι του, τὰ χωράφια του». Κι' ἀλήθεια τὰ βάσανα τοῦ λαοῦ μας ἦσαν τόσο πολλὰ, καὶ τὸν εἶχαν τόσο πολὺ κουράσει, ὥστε βρέθηκαν μερικοὶ νὰ τὸν προσκυνήσουν.

Ὁ κίνδυνος ἦταν μεγάλος. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων ἐκινδύνευε νὰ χαθῆ.

Ὁ γερο-Κολοκοτρώνης ὅμως, μὲ τὸ μεγάλο στρατηγικὸ μυστήριό, ἔσωσε τὴν κατάστασι. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἦσαν λίγοι ἄρχισε τὸν κλεφτοπόλεμο. Ἐκτυποῦσε τοὺς Τούρκους κρυφὰ καὶ

Ώπου εϋρισκε λίγους τους έτσάκιζε. Για να σταματήσει τὸ προσκύνημα ἔβγαλε κι αὐτὸς μιὰ διαταγὴ καὶ ἔλεγε ὅτι :

— «Ὅποιος προσκυνῆσῃ τὸν Ἰμπραήμ γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὰ χωράφια του καὶ τὸ βίος του, θὰ τοῦ τὰ καταστρέψω ἐγώ».

Ἔβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ καὶ εἶπε :

— «Φωτιά καὶ τσεκούρι στοὺς προσκυνημένους ! Σταθῆτε ὅλοι καλὰ σὰν Ἕλληνες».

Ὅταν ἐτιμώρησε παραδειγματικὰ μερικοὺς, ὅλοι οἱ ἄλλοι στάθηκαν κοντὰ του καὶ δὲν λογάριζαν πιά τὸν Ἰμπραήμ.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἄρχισε ἔπειτα ἕναν φοβερὸ κλεφτοπόλεμο τοῦ ἔκαμε δύσκολη τὴ θέσι τοῦ Ἰμπραήμ. Τοῦ ἐπροξένησε μεγάλες καταστροφές καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ ὑποιάξῃ τὴν Πελοπόννησο, ὥσπου τὸν διέταξε ὁ Σουλτάνος νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ νὰ πάῃ νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πῶς ἐβγήκε ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὴν φυλακὴ ; 2) Ποιά θέσι τοῦ ἔδωσε ἡ Κυβέρνησις ; 3) Τί ἔκαμε ὁ Ἰμπραήμ στὴν Πελοπόννησο καὶ τί διαταγὴ ἔβγαλε ; 4) Πῶς τὸν ἐπολέμησε ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τί διαταγὴ ἔβγαλε αὐτὸς ; 5) Πῶς ἐσώθη ἡ Πελοπόννησος ;

4. Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1824 καὶ τίς ἀρχές τοῦ 1825 ὁ Σουλτάνος σκέφθηκε νὰ καταλάβῃ τὸ ὑπερήφανο Μεσολόγγι. Διῶρισε ἀρχιστράτηγο τὸν Κιουταχὴ Πασᾶ καὶ τοῦ ἔδωσε διαταγὴ νὰ τὸ κυριεύσῃ, ἀλλίως νὰ μὴν πάῃ ζωντανὸς μπροστὰ του.

Ὁ Κιουταχὴς συγκέντρωσε 20 χιλιάδες στρατό, ἵππικὸ καὶ στόλο καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1825 βᾶδισε κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπὸ τὴν ξηρὰ δὲν εὗρηκε σοβαρὴ ἀντίστασι καὶ εὐκολὰ ἄρχισε νὰ τὰ πολιορκῇ. Ὁ στόλος του ἔκλεισε τὴν θάλασσα καὶ δὲν ἄφηνε κανένα ἑλληνικὸ πλοῖο νὰ φέρῃ τροφίμα καὶ πολεμοφόδια στοὺς Μεσολογγίτες.

Ὁ Ἕλληνικὸς ὄμως στόλος, μὲ τὸν Μιουούλη ἀρχηγό, διέφυγε πολλές φορές τὴν παράταξι τοῦ Τουρκικοῦ στόλου καὶ ἔφερε πολεμοφόδια στοὺς πολιορκουμένους. Τὰ δυὸ μικρὰ νησάκια πού εἶναι στὴ θάλασσα τοῦ Μεσολογγίου, τὸ *Βασιλάδι* καὶ τὴν *Κλεισόβα*, τὰ εἶχαν ὀχυρώσει οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν *Κίτσο Τζαβέ*.

λα και από εκεί δέν ἄφηναν τὰ Τουρκικά πλοῖα νὰ πλησιάσουν στήν πόλι.

Ἡ πολιορκία διήρκεσε πολλοὺς μῆνες. Ὁ πόλεμος ἔδινε κι ἔπαιρνε. Ὅσο τὰ πλοῖα τοῦ Μιαούλη ἔφερναν τρόφιμα, οἱ Μεσολογγῖτες δέν ἐφοβοῦντο κι οὔτε μποροῦσε νὰ πατήση Τουρκικό πόδι στήν ἱερή πόλι. Ὁ Κιουταχῆς τὸ κατάλαβε αὐτὸ και διέταξε νὰ κλείσουν πιὸ στενά τὴν θάλασσα γιὰ νὰ μὴν μπαίνει οὔτε ἓνα βόλι κι οὔτε ἓνα σπειρί σιτάρι μέσα σ' αὐτή. Τότε παρήγγειλε και στοὺς Μεσολογγῖτες νὰ παραδοθοῦν. Μὰ ἐκεῖνοι τοῦ ἀπήντησαν διτι οἱ Ἕλληνες δέν παραδίδονται, ἀλλὰ πολεμοῦν.

Μέσα στὸ Μεσολόγγι ἦσαν 15 χιλιάδες περίπου Ἕλληνες. Ἀπὸ αὐτοὺς 10 χιλιάδες ἦσαν γυναικόπαιδα και οἱ 5 χιλιάδες πολεμιστές. Ἀρχηγούς των εἶχαν τὸν Νότη Μπότσαρη, τὸν Δημήτριο Μακρῆ και τὸν Κίτσο Τζαβέλα ποὺ ἐκρατοῦσε τὴν Κλεισοβα. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1825 ἀπεφάσισαν κι' ἔκσμαν μιὰ φοβερὴ ἐντεπίθεσι ἐναντίον τῶν Τούρκων. Τὶς ἴδιες ἡμέρες οἱ ὄπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶχον ἔλθει στὰ βουνὰ τοῦ Μεσολογγίου και πολεμώντας τοὺς Τούρκους τοὺς ἐπροξένησαν τέτοια καταστροφή, ποὺ ἦσαν ἀνίκανοι πιά νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ και ὁ Μιαούλης διέλυσε και πάλι τὸν Τουρκικὸ στόλο και ἔφερε τρόφιμα και πολεμοφόδια στὸ Μεσολόγγι.

Ὁ Σουλτάνος θύμωσε πάρα πολὺ και κατάλαβε διτι ὁ Κιουταχῆς δέν θὰ μπορέση νὰ κυριεύση τὸ Μεσολόγγι. Τότε, ὅπως εἶπαμε, διέταξε τὸν Ἰμπραήμ νὰ σπεύση νὰ τὸ ὑποτάξη αὐτός. Ὁ Ἰμπραήμ, ἀφοῦ πῆρε μαζί του 10 χιλιάδες στρατὸ και ἰσχυρὸ στόλο, ἦρθε τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1825 και ἐπολιορκῆσε στενὰ - στενὰ τὸ Μεσολόγγι.

Ἡ κατάσταση τοῦ Μεσολογγίου ἄρχισε νὰ χειροτερεύη. Τὰ τρόφιμα και τὰ πολεμοφόδια ἐτελείωναν και δέν ὑπῆρχε τρόπος νὰ ἔρθουν ἀπὸ πουθενά. Στὶς ἀρχές τοῦ 1826 ὁ Ἰμπραήμ διέταξε μεγάλη ἐπίθεσι. Μὰ ἄδικα περίμενε νὰ πάρη τὸ Μεσολόγγι. Οἱ Μεσολογγῖτες πολεμοῦσαν μὲ ἀνδρεία και οὔτε ἐσκέφθησαν νὰ σταματήσουν τὸν πόλεμο. Ὁ Ἰμπραήμ και ὁ Κιουταχῆς ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν πιὸ στενὸ τὸν ἀποκλεισμὸ και ν' ἀρχίσουν ἄγριο βομβαρδισμὸ τοῦ Μεσολογγίου ἀπὸ ξηρὰ και ἀπὸ θάλασσα. Ἐτσι κι' ἔκσμαν. Ἐνας φοβερὸς πόλεμος γινόταν στὸν

δοξασμένο αυτόν τόπο της πατρίδος μας. "Όλοι οι "Έλληνες και όλοι οι Εύρωπαίοι παρακολουθούσαν με θαυμασμό.

Τὰ πράγματα όμως δὲν ἦσαν καλά. Τους Τούρκους δὲν τους ἐλογάζιαζαν καθόλου οἱ Μεσολογγίτες. Τὴν πείνα ἐφοβούντο, γιατί δὲν ὑπῆρχε τίποτε στὸ Μεσολλόγγι. Πῶς νὰ ζήσει καὶ πῶς νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς ὁ λαός! Ψωμί δὲν ὑπῆρχε, φαγητὸ δὲν ὑπῆρχε, καὶ σταλιά νερὸ δὲν εὕρισκόταν. Ἔτρωγαν γάτες, σκύλους, ποντικούς, καρπούς δέρματα. Λίγο νερὸ ποὺ ὑπῆρχε ἦταν θαλασσινὸ, ἀλμυρὸ νερὸ καὶ δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ πιῇ. Ὁ θάνατος ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὶς ἀρρώστειες ἐθέριζε μικροὺς καὶ μεγάλους. Ὁ στόλος μας μικρὸς καὶ μὲ ἀδύνατο ὅπλισμο δὲν μπορούσε νὰ προσφέρῃ καμιὰ βοήθεια.

Ἔτσι ἦσαν τὰ πράγματα τὴν ἄνοιξι τοῦ 1826. Ὁ ἠρωτισμὸς καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ Μεσολογγίου ἐθαυμάσθηκαν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ πολλοὶ ποιητὲς τραγούδησαν τὸ φρούριο αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας ποὺ δὲν ἤθελε νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι στὴν τυραννία.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιὸς ἐπῆγε νὰ καταλάβῃ τὸ Μεσολόγγι καὶ τί δυνάμεις εἶχε;
- 2) Πόσοι Ἕλληνες ἔμεναν στὸ Μεσολόγγι, πόσοι πολεμιστὲς καὶ ποιοὺς εἶχαν ἀρχηγούς;
- 3) Πότε ἐπῆγε ὁ Ἴμπραήμ στὸ Μεσολόγγι καὶ γιατί;
- 4) Ἀπὸ ποιά αἰτία ἦρθαν σὲ δύσκολη θέσι οἱ Μεσολογγίτες;
- 5) Τὶ ἐντύπωσι ἔκαμε ἡ ἀντοχὴ τοῦ Μεσολογγίου;

1826

5. Ἡ ἐξοδος τοῦ Μεσολογγίου.

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ δύσκολη κατάστασι οἱ Μεσολογγίτες συγκεντρώθηκαν σὲ ἓνα μέρος, γιὰ νὰ ἀποφασίσουν τί πρέπει νὰ κάνουν. Δύο πράγματα μπορούσαν νὰ γίνουν: ἢ νὰ παραδοθῶν στους Τούρκους ἢ νὰ ὀρμήσουν ἐπάνω τους, νὰ σπάσουν τὸν ἀποκλεισμὸ καὶ νὰ φθάσουν στὰ βουνά. "Όλοι τους ἐτάχθηκαν μὲ τὴ δεύτερη γνώμη. Ἐτοιμάσθηκαν, ὤρισαν τὴν χρονολογία ἐξόδου γιὰ τὴν νύκτα 10 Ἀπριλίου καὶ κατέστρωσαν τὸ σχέδιο. Μπροστὰ θὰ ἐπήγαιναν πολεμιστὲς, στὴ μέση γυναικῶ-

παιδα και στο τέλος πάλι πολεμιστές. Είδοποίησαν μάλιστα τους καπεταναίους της Στερεάς, να κτυπήσουν και αυτοί την ίδια μέρα τους Τούρκους απ' έξω, για να έλθουν τα πράγματα πιο εύκολα.

Δυστυχώς οι καπεταναίοι δεν επρόφθασαν εκτός από τον **Κώστα Μπότσαρη** που έφθασε με 800 άνδρες. Άλλα και οι Τούρκοι άγρυπνούσαν. Όταν ήρθε η ημέρα και η ώρα, έμπήκαν μπροστά οι άρχηγοί και οι πολεμιστές και με τα γιαταγάνια στο χέρι ώρμησαν προς τα χαρακώματα των Τούρκων και άνοιξαν δρόμο. Πίσω τους άκολουθούσαν 10 χιλιάδες ψυχές. Άλλα η έξοδος είχε προδοθή και οι Τούρκοι περίμεναν τους Έλληνες σε διπλά και τριπλά χαρακώματα. Έτσι άρχισε μια φοβερή μάχη μέσα σ' εκείνη την άγρια νύκτα. Τίποτα δεν έφαινόταν μέσα στο σκοτάδι. Μονάχα τα γιαταγάνια των πολεμιστών έλαμπαν, όπως έλαμπε και ο πόθος της έλευθερίας μέσα στα φλογισμένα στήθη τους. Εκείνο το βράδυ η έλληνική ψυχή έδειξε δλο το μεγαλειο και την τόλμη. Σκελετωμένοι κι αδύνατοι από την πείνα, λίγοι Έλληνες μπροστά στις χιλιάδες Τούρκους, έσάρωναν με τα σπαθιά το έχθρικό τείχος για να σωθούν. Οι γυναίκες, άξιες και αυτές Έλληνίδες, έδιναν κι αυτές κουράγιο στους πολεμιστές. Φορτωμένες στη ράχη με μωρά, είχαν γεμάτες τις ποδιές από βόλια.

Οι Μεσολογγίτες έσκότωσαν πολλούς Τούρκους, αλλά σκοτώθηκαν κι από αυτούς αρκετοί. Το χειρότερο ήταν, δι έγινε κάποιιο λάθος στο σκοτάδι και πολλοί γύρισαν πίσω στην πόλι. Φεύγοντας, έσώθηκαν 2 χιλιάδες μόνο και άλλες 2 χιλιάδες επέμειναν στο Μεσολόγγι.

Όταν το πρωί της άλλης ημέρας ώρμησαν οι Τούρκοι μέσα στην πόλι για να τους συλλάβουν ζωντανούς, έγινε εκείνο που οι Έλληνες μονάχα μπορούν να το κάνουν. Ο πρόκριτος **Χρηστος Καψάλης**, με τους 2 χιλιάδες Μεσολογγίτες, ήταν κλεισμένοι στην πυριτιδαποθήκη. Όταν έπλησίασαν οι άπιστοι έβαλε φωτιά στη πυρίτιδα. Όλοι έσκοτώθηκαν μονομιάς. Έπροτίμησαν τον ένδοξο θάνατο παρά την άτίμωσι και τη σκλαβιά.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Για ποιά ημέρα ώρίσθηκε η έξοδος και ποιό ήταν το σχέδιο;
- 2) Έπρόφθασαν οι καπεταναίοι να βοηθήσουν τους Μεσολογγίτες;

3) Πόσοι ἐσώθηκαν καὶ πόσοι ἔμειναν στὴν πόλι καὶ γιὰ ποιό λόγο ;
4) Τί ἀπέγιναν ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν στὴν πόλι ;

Ἔργασίες. 1) Σὲ παλαιὰ Ἀναγνωστικά νὰ διαβάσετε «Τὸ νερὸ τῶν διψασμένων», «Τὸ δαυλὸ τοῦ Καψάλη», «Ἐθνικὸν Ἄδυτον» καὶ τὸ γνωστὸ ἀνάγνωσμα «Ἡ Ἔξοδος». 2) Ἀπαγγελίαι : «Ἐθνικὸς Ὑμνος» Δ. Σολωμοῦ, «Ἐξοδος Μεσολογγίου» Δημοτικὸ. 3) Λεξικά—πληροφορίες : Ἰμπραήμ, Κιουταχῆς, Ὁμῆρ Βουώνης, Καψάλης, Κίτσος Τζαβέλας, Κοκκίνης (Μηχανικὸς) κλπ. 3) Χρονολογίαι : Πρώτης πολιορκίας, Δευτέρας πολιορκίας καὶ ἐξόδου Μεσολογγίου. 5) Διεύκωμα : Εἰκόνες, σχεδιαγράμματα, ἰχνογραφήματα. 6) Τραγούδι : «Ὀλὴ ἡ δόξα, ὅλη ἡ χάρι...»

6. Ἰμπραήμ στὴν Πελοπόννησο καὶ ὁ Κιουταχῆς στὴν Ἀθήνα.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Ἰμπραήμ ξαναγύρισε στὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν καταστροφῆς.

Ὁ Ἰμπραήμ

ἡ καταστροφῆς. Ὑπελόγιζε νὰ φύγοι ἐπὶ τέλους τοὺς δύσκολους Μωραῖτες καὶ νὰ κἀνὴ δική του ἐπαρχία τὸν τόπο τους. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως δὲν τὸν ἄφησε νὰ σταθῆ πουθενὰ ἤσυχος. Δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ σταθῆ μπροστὰ του καὶ νὰ τὸν πολεμήσῃ σὲ τακτικὴ μάχη, ἀλλὰ μὲ τὸν ἔξυπνο, γρήγορο καὶ σκληρὸ κλεφτοπόλεμο ποὺ τοῦ ἔκανε τὸν εἶχε κυριολεκτικὰ ἀφανίσει. Ὁ Γέρος τοῦ Μωρητῆ εἶχε ψηθῆ στὸν κλεφτοπόλεμο καὶ ἡ καταγωγὴ του ἦταν κλέφτικὴ ἀπὸ πολλὰς γωνίες. Ἐπίστευε ὅτι στὸ τέλος θὰ ἀναγκάσῃ τὸν Ἰμπραήμ νὰ φύγῃ.

Κι' ἀλήθεια, ὁ Ἰμπραήμ ἄδικα προσπάθησε νὰ διαλύσῃ τὸν κλέ-

φτικο στρατό του Κολοκοτρώνη. "Αδικα ακόμα προσπάθησε να υποτάξει τους άνυπότακτους Μανιάτες. Ούτε αυτός δέν μπόρεσε να πατήσει τό πόδι του στην άγρια και ήρωϊκή γη της Μάνης. Οί Μανιάτες στην περίφημη μάχη της Βέργας, έπολέμησαν με ήρωϊσμό τους Τουρκοαιγυπτίους και τους ανάγκασαν να υποχωρήσουν.

Ο Κιουταχής έτράβηξε ανατολικά του Μεσολογγίου. Πήγε στην Άμφισσα, κι' από εκεί στην Λειβαδιά. Τέλος έφθασε στην Άθήνα. Στην Άκρόπολι ήταν κλεισμένος ο καπετάν Γκούρας με 500 παλληκάρια και δέν σκεπτόταν να παραδώση τό φρούριο. Ο Κιουταχής έπολιόρησε την Άκρόπολι, μα δέν μπόρεσε να την καταλάβη.

Η κατάσταση εκείνον τόν καιρό ήταν κρίσιμη για την Στερεά Ελλάδα. "Αν έπεφτε ή Άκρόπολις δέν θα έμενε τίποτε έλευθερο οτή Στερεά. Την στιγμή αυτή έφάνηκε άξιος της πατρίδος ο στρατηγός **Γεώργιος Καραϊσκάκης**.

Ο Καραϊσκάκης έγεννήθη στο Μαυρομάτι της Καρδίτσης και από μικρός είχε ύπηρετήσει στον Άλή Παπα. Ήταν μικρόσωμος, αδύνατος και ασθενικός. Τό αδύνατο όμως εκείνο σώμα, έκλεινε μέσα του δυνατή ψυχή και φωτισμένο μυαλό. Είχε και άλλοτε πολεμήσει και κατανικήσει τους Τούρκους, και γι' αυτό τόν έτρεμαν. Ήταν ταπεινός όμως και δέν έκυνηγοῦσε την δόξα. Τώρα, σ' αυτές τις δύσκολες στιγμές, μόνον εκείνος μπορούσε να σώση τη Στερεά Ελλάδα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποῦ έπήγε ο Ίμπραήμ μετά την καταστροφή του Μεσολογγίου, τί έκανε και πώς τόν έπολέμησε ο Κολοκοτρώνης; 2) Ποῦ έπήγε ο Κιουταχής και ποιός έκράτησε την Άκρόπολι; 3) Πώς ήταν τα πράγματα τότε οτή Στερεά και τί ήταν ο Καραϊσκάκης;

Έργασίες: 1) Βιογραφία: Γκούρας.

7. Τρίτη Έθνική Συνέλευσις. Άρχιστράτηγος Καραϊσκάκης

Τόν Μάρτιο του 1823 που έγινε ή Β' Έθνική Συνέλευσις στο Άστρος της Κυνουρίας, Πρόεδρος ήταν ο **Γεώργιος Κουντουριώτης**. Ο τόπος μας δέν είχε ακόμη έλευθερωθή. Οί τελευταίες άποτυχίες οτή Στερεά Ελλάδα περιώρισαν τά καθήκοντα της Κυβερνήσεως. Δέν μπορούσε να άσχοληθή με τίποτε

άλλο έκτός από τόν πόλεμο. Κύρια φροντίδα της έπρεπε νά ει-
ναι νά έμψυχώνη τό λαό, νά μορφώνη αξιωματικούς, νά αγορά-
ζη πολεμοφόδια και ό,τι άλλο χρε αζόταν ό πόλεμος.

Δυστυχώς πολλά πρά ματα δέν έγιναν, ένώ μπορούσαν νά
γίνουν. Οί άντιζηλιες δέν άφηναν τούς 'Αρχηγούς νά κάνουν
πάντα τό καθήκον τους. Και τό αποτέλεσμα ήταν, ότι ή Στερεά
'Ελλάδα βρισκόταν πάλι στα χέρια των Τούρκων και την Πελο-
πόννησο την έρήμωνε ό 'Ιυπραήμ.

Παρ' όλα αυτά ή Κυβέρνησις επέυχε νά πάρη ένα μεγάλο

Γεώργιος Καραϊσκάκης

δάνειο από την 'Αγγλία,
για νά αγοράση πολεμοφό-
δια και τρόφιμα. Πραγμα-
τικά, με τά χρήματα σύ-
τά, άρχισαν νά φθάνουν τά
πρώτα καλά όπλα από
τό έξωτερικό. 'Επέτυχε ά-
κόμη με τούς αντιπροσώ-
πους της στα εύρωπαϊκά
κράτη, νά εξασφαλίση ά-
γάπη και συμπάθεια των
ξένων λαών. Οί Φιλέλληνες
έστελλαν πολλά χρήματα
και πολλοί άπ' αυτούς άρ-
χισαν νά έρχονται στην
'Ελλάδα, με τό σκοπό νά
πολεμήσουν για την άπε-
λευθέρωσι της πατρίδος
μας.

Την έποχή αυτή, 'Ια-
νουάριο του 1825, έγινε

στην 'Επίδουρο ή Γ' 'Εθνική Συνέλευσις. 'Επειδή όμως ό πόλε-
μος δέν έπήγαινε καλά και οί Τούρκοι είχαν καταλάβει τό Με-
σολόγγι, ή 'Εθνική Συνέλευσις έπεράτωσε σύντομα τίς εργασίες
της. 'Ωστόσο άπεφάσισε νά συνεχίσουν τόν πόλεμο με μεγαλύ-
τερη άγάπη και όμόνοια μεταξύ τους, και διώρισε 'Αρχιστρά-
τηγο της Στερεάς τόν **Γεώργιο Καραϊσκάκη**.

'Ο Καραϊσκάκης, όταν έγινε 'Αρχιστράτηγος, ήρθε στην
'Ελευσίνα και συγκέντρωσε 2 χιλιάδες στρατό. Μαζί του ήταν

και ο Γάλλος Συνταγματάρχης *Φαβιέρος* με 800 άνδρες, καλά γυμνασμένους. 'Απ' αὐτοὺς ἔστειλε 300 με τὸν *Κριεζώτη* νὰ ἐνισχύσουν τὸν *Γκούρα*, ποὺ ὑπερασπιζόταν τὴν Ἀκρόπολι. Ὁ Κριεζώτης ἔφθασε στὴν Ἀκρόπολι καὶ ὁ Καραϊσκάκης, με τὸν ἄλλο στρατὸ ἐφρουροῦσε τοὺς δρόμους γιὰ νὰ μὴν μπορῆ ὁ *Κιουταχῆς* νὰ πάρῃ ἀπὸ πουθενὰ βοήθεια.

Ὁ Κιουταχῆς ὅμως δὲν περίμενε τὸν ἀποκλεισμό τοῦ μέσα στὴν Ἀθήνα. Ὅταν κατάλαβε τὸ σχέδιο τοῦ Καραϊσκάκη, ἔστειλε τὸν Μουσταφάμπεη με 2 χιλιάδες Τουρκαλβανούς νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ νὰ τὸν διαλύσῃ. Ὁ Μουσταφάμπεης ἀφοῦ ἔδωσε μερικές μάχες με τοὺς Ἕλληνας, ἦρθε τὸν Νοέμβριο τοῦ 1826 στὴν Ἀράχωβα τῆς Βοιωτίας.

Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ποὺ ἔμενε ἐκεῖ ἦταν ὁ *Γαργικιώτης Γρίβας*. Ἐκεῖ ἄρχισε μιὰ φοβερὴ μάχη ποὺ διήρκεσε πολλὲς ὥρες. Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασε καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἀφοῦ περιεκύκλωσαν τοὺς Τούρκους, ἄρχισαν τρομερὴ ἐπίθεσι με τὰ σπαθιά. Στὴ μάχη αὐτὴ σκοτώθηκε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μουσταφάμπεης. Ὅσοι ἀπέμειναν διεσκορπίσθησαν πρὸς τὸν Παρνασσὸ καὶ ἀφοῦ ἐνώθησαν με πολλοὺς ἄλλους ἦρθαν στὸ Δίστομο νὰ ἐπιτεθοῦν ξαφνικὰ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Καραϊσκάκης ὅμως τοὺς ἐπρόφθασε κι' ἐκεῖ καὶ τοὺς ἐπετέθη με τόση γενναϊότητα καὶ πείσμα, ὥστε δὲν ἐγλύτωσε κανεὶς αὐτὴ τὴ φορὰ.

Ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Καραϊσκάκη ἔσωσαν τὴν ἐπανάστασι στὴ Στερεά. Οἱ Ἕλληνας ἐπῆραν θάρρος καὶ ἐκτύπησαν καὶ σὲ ἄλλα μέρη τοὺς Τούρκους. Ὁλη ἡ Στερεά ἐλευθερώθηκε πάλι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, τὴ Ναύπακτο καὶ τὸ Αἰτωλικὸ ὅπου οἱ Τούρκοι εἶχαν πολὺ στρατὸ.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ἀπὸ τὴ Β' ἕως τὴ Γ' Ἑθνικὴ Συνέλευσι ποίος ἦταν πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ; 2) Τί ἐπιτυχίες εἶχε ἡ Κυβέρνησις αὐτή ; 3) Πότε ἐγινε ἡ Γ' Ἑθνικὴ Συνέλευσις καὶ τί ἀποφάσεις ἐπῆρε ; 4) Ποιὸν Φιλέλληνα εἶχε μαζί του ὁ Καραϊσκάκης καὶ ποιὸν ἔστειλε στὴν Ἀκρόπολι ; 5) Ποιὸ ἦταν τὸ σχέδιο καὶ ποῦ ἐνίκησε τοὺς Τούρκους ;

Ἔργασίες. Λεξικά - πληροφορίες : Καραϊσκάκης, Κριεζώτης, Γρίβας, Φαβιέρος, Μακρυγιάννης, Ἀράχωβα, Κερασίνη, Ἀκρόπολις.

9. Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη

Ἐπειτα ἀπὸ τὶς νίκες αὐτές, ὁ Καραϊσκάκης ἔμεινε λίγον καιρὸ ἀκόμη στὴν Βοιωτία καὶ στὴ Φθιώτιδα. Ὁ Κιουταχῆς ὅμως πολεμοῦσε ἀκόμη στὴν Ἀκρόπολι. Ὁ Κιουταχῆς ἦταν πολὺ σκληρὸς καὶ πολὺ ὑπερήφανος πολεμιστής. Ἦθελε μὲ κάθε θυσία νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀκρόπολι. Δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ τὴν πλησιάσῃ, γιατί οἱ Ἕλληνες πολεμοῦσαν γενναῖα καὶ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1826 τοὺς εἶχε ἐνισχύσει καὶ ὁ Φαβιέρος μὲ 500 στρατιῶτες του.

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1827, ἔγινε ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις στὴν Τροιζήνα τοῦ Ναυπλου, καὶ ἡ Κυβέρνησις διέταξε τὸν Καραϊσκάκη νὰ ἀφήσῃ τὸν ἀποκλεισμὸ καὶ νὰ ἔρθῃ κοντὰ στὴν Ἀθήνα νὰ πολεμήσῃ τὸν Κιουταχῆ. Ἡ Ἐθνικὴ αὐτὴ Συνέλευσις ἐπῆρε δυὸ πολὺ σοβαρὰς ἀποφάσεις.

1) Διῶρισε ἀρχηγὸ καὶ Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος τὸν **Ἰωάννη Καποδίστρια**, ποῦ ἔμεινε στὴ Ρωσσία. 2) Διῶρισε δύο Ἄγγλους ἀξιωματικούς ὡς ἀρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου μας. Τὸν Ναύαρχο **Κόχραν** καὶ τὸν στρατηγὸ **Τζώρτζ**. Ἡ Ἐθνικὴ μας Συνέλευσις κατάλαβε ὅτι ἡ ἐλευθερία δὲν κερδίζεται μόνον μὲ τὸ αἷμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐξυπνάδα. Διῶρισε τὸν Καποδίστρια καὶ τοὺς Ἄγγλους ἀξιωματικούς, γιὰ νὰ κολακεύσῃ τὴν Ρωσία καὶ τὴν Ἀγγλία καὶ νὰ ἀποσπάσῃ ἐπὶ τέλους τὴν βοήθειά τους.

Ὁ Καραϊσκάκης, ὅταν ἔλαβε τὴν διαταγὴ. ἦρθε στὴν Ἀττικὴ καὶ συναντήθηκε μὲ τὸ στρατὸ τοῦ Κιουταχῆ στὸ Κερατσίνι. Ἐγινε μιὰ ἄγρια μάχη καὶ ἐνίκησε πάλι ὁ Καραϊσκάκης. Σὲ λίγες ἡμέρες ἦρθαν στὸ Κερατσίνι καὶ ὁ Κόχραν μὲ τὸν Τζώρτζ γιὰ τὰ κάμουν πολεμικὸ συμβούλιο μὲ τὸν Καραϊσκάκη. Οἱ δυὸ Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἐπέμεναν νὰ ἀφήσῃ ὁ Καραϊσκάκης τὸ σχέδιό του καὶ νὰ πᾶνε στὴν Ἀθήνα νὰ κτυπήσουν τὸν Κιουταχῆ. Ὁ Καραϊσκάκης, ἂν καὶ δὲν συμφωνοῦσε, ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἦρθαν ὅλοι στὸ Φάληρο.

Ἡ ἐπίθεσις εἶχε ὀρισθῆ γιὰ τὶς 23 Ἀπριλίου. Κάποια κακοτυχία ὅμως ἀνέτρεψε τὸ σχέδιο. Μερικοὶ Ἕλληνες στρατιῶτες, ἔρριξαν στὶς 22 Ἀπριλίου μερικὲς τουφεκιᾶς ἐναντίον τῶν Τούρκων, καὶ χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ κανεὶς, ἄρχισε ἡ μάχη.

Ὁ Καραϊσκάκης, ποῦ ἦταν καὶ ἄρρωστος, ἔτρεξε στὴ μάχη καὶ κατενίκησε τοὺς Τούρκους. Ἡ μοῖρα του ὅμως ἔγραφε νὰ τὸν βρῆ μιὰ σφαῖρα στὴν κοιλιὰ καὶ νὰ τὸν πληγώσῃ βαριά. Τὸν μετέφεραν ἀμέσως στὸ πλοῖο τοῦ Κόχραν γιὰ νὰ τὸν περιποιηθοῦν οἱ γιατροί. Ἄδικα ὅμως. Ὁ Καραϊσκάκης κατάλαβε ὅτι πλησιάζει τὸ τέλος του καὶ, ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ καὶ καλὰ συμβουλές, πέθανε τὸ πρωτὶ τῆς 23 Ἀπριλίου 1827. Τὴν ἴδια ἡμέρα ἐκηδεύθη ὁ ἄξιος αὐτὸς ἀρχηγός, μὲ μεγάλες τιμὲς, στὴ νῆσο Σαλαμίνα.

Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη πληρώθηκε δυστυχῶς, πολὺ ἀκριβὰ. Ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τζώρτζι ἔκαμαν τὴν ἴδια ἡμέρα τὴν ἐπίθεσι, χωρὶς νὰ ἔχουν καταστρώσει καλὸ σχέδιο. Οἱ ἴδιοι μάλιστα δὲν ἦσαν στὴ μάχη, ἀλλὰ περιμέναν στὰ πλοῖα τους. Ὁ Κιουταχῆς ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνες στὸ Φάληρο καὶ τοὺς ἐπροξένησε μεγάλη καταστροφή. Δυὸ χιλιάδες περίπου σκοτώθηκαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι διελύθησαν.

Βλέπομε λοιπόν, ὅτι τὴν ἀνυπακοὴ ἐκείνη τῶν στρατιωτῶν, ποῦ ἔφερε τὸν θάνατο στὸν ἀρχιστράτηγό τους Καραϊσκάκη, πόσο ἀκριβὰ τὴν ἐπλήρωσε ἡ πατρίδα μας.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ αὐτὴ τοῦ Φαλήρου, οἱ πολιορκούμενοι στὴν Ἀκρόπολι ἀναγκάσθηκαν νὰ παραδοθοῦν. Τότε πολὺ εὐκόλα καὶ γρήγορα ὁ Κιουταχῆς ἐκυρίευσε ὅλη τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ ὁ στρατός μας χωρίστηκε σὲ μικρὰ σώματα, χωρὶς νὰ ἔχη τὴ δύναμι νὰ πολεμήσῃ τὸν Τουρκικὸ στρατό.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἔγινε ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις καὶ τί ἀποφάσεις ἐπῆρε;
2) Ποῦ ἦρθε ὁ Καραϊσκάκης μὲ τὸ στρατό του καὶ τί σχέδιο κατέστρωσαν οἱ τρεῖς ἀρχηγοί;
3) Πότε σκοτώθηκε ὁ Καραϊσκάκης, πῶς καὶ ποῦ τὸν ἔθαψαν;
4) Ποιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης τοῦ Φαλήρου καὶ ποῦ ὀφείλονται;

Ἔργασίες : 1) Λεξικά—πληροφορίες : Κόχραν, Τζώρτζι. 2) Βιογραφία : Καραϊσκάκης. 3) Χρονολογία. 4) Λεύκωμα.

10. Ἡ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ ναυμαχία στὸ Ναυαρίνο.

Ἐπτὰ ἐτῶν πόλεμος, μὲ πολὺ αἷμα καὶ ἀμέτρητες θυσίες, ἐμαλάκωσε πιά τὴν καρδιά τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Οἱ Φιλέλληνες ἐπίεσαν τὶς Κυβερνήσεις των καὶ τὶς ἀνάγκασαν νὰ καταλάβουν, ὅτι εἶναι δίκαιο νὰ ζήση καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος.

Γι' αὐτό, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1827, ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Μ. Δυνάμεων—Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας—ὑπέγραψαν στὸ Λονδίνο μιὰ συνθήκη ποῦ ἔλεγε ὅτι ἡ Ἑλλάδα γίνεται αὐτόνομο κράτος, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ Σουλτάνου. Ἀπεφάσισαν μάλιστα νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους των στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ διατάξουν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἕλληνας νὰ σταματήσουν τὸν πόλεμο. Ἔστειλαν γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ τρεῖς Ναυάρχους μὲ μεγάλο καὶ ἰσχυρὸ στόλο. Τὸν Ἀγγλο **Κόρδινγκτον**, τὸν Γάλλο **Δεριγνὸν** καὶ τὸν Ρώσο **Χέυδεν**.

Οἱ Ἕλληνες δέχθηκαν μὲ χαρὰ καὶ εὐγνωμοσύνη τὴν ἀπόφασιν αὐτή. Οἱ Τούρκοι ὁμῶς δὲν τὴν ἀνεγνώριζον. Γι' αὐτὸ ὁ συμμαχικὸς στόλος ἦρχε στὸ Ναυαρίνο, ὅπου ἦταν ὁ Ἰμπραήμ μὲ τὸν δικὸν του στόλο. Οἱ σύμμαχοι τοῦ παρήγγειλαν νὰ φύγη ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο. Μὰ αὐτὸς συνέχισε τὴν καταστροφή καὶ ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούσῃ. Ζήτησε μάλιστα βοήθεια ἀπὸ τὸν πατέρα του γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς συμμάχους.

Οἱ σύμμαχοι εἶχαν 27 μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα καὶ οἱ Αἰγύπτιοι 120 μικρά. Ὅταν ἦρθαν στὸ Ναυαρίνο, ὁ Ἰμπραήμ Πασᾶς θέλησε νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ περσιάζσουν τὴν Πελοπόννησο. Οἱ τρεῖς στόλοι ὁμῶς, ὑπερήφανοι καὶ ἀτρόμητοι, μὲ τὶς σημαῖες τῶν κρατῶν τους ὑψηλά, ἐμπήκαν στὸ λιμάνι χωρὶς νὰ πειράξουν πρῶτοι τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλο. Δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ ὅτι ἐπεμβαίνουν σὲ ξένες δουλειές καὶ ὅτι κτυποῦν πρῶτοι. Οἱ Τουρκοαιγύπτιοι ὁμῶς ἔκαμαν λάθος καὶ ἄρχισαν πρῶτοι μὲ τὰ κανόνια τους νὰ κτυποῦν τὰ συμμαχικὰ πλοῖα. Ἄρχισε τότε μιὰ φοβερὴ ναυμαχία καὶ σὲ λίγες ὥρες εἶχαν καταβυθιστῆ ὅλα τὰ Τουρκικὰ πλοῖα. Ἐξ χιλιάδες (6.000) περίπου Τουρκοαιγύπτιοι ἐπνίγησαν στὴ θάλασσα.

Ἡ καταστροφὴ αὐτὴ τῶν Τουρκοαιγυπτίων ἦρθε σὰν δε-

και τιμωρία, για τα τόσα κακά και τα άπερίγραπτα βάσανα που είχαν κάμει στους "Ελληνες.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιοί λόγοι συνετέλεσαν για να ληφθῆ ἡ ἀπόφασις τοῦ Λονδίνου; 2) Πότε ἐλήφθη αὐτὴ ἡ ἀπόφασις ἀπὸ ποιούς και τί περιελάμβανε; 3) Ποιούς ἔστειλαν οἰσὺμμαχοι στὴν Ἑλλάδα και γιὰ ποὶο σκοπό; 4) Πόσα πλοῖα εἶχαν οἱ Σύμμαχοι, πόσα οἱ Τούρκοι και πῶς ἄρχισε ἡ ναυμαχία; 5) Ποιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ναυμαχίας;

Ἔργασίαι: 1) Λεξικά—πληροφορίες: Ναυαρίνον, Κόρδιγκτων, Δεριγνύ, Χέυδεν, 2) Χρονολογία. 3) Λεύκωμα.

1828

11. Ἰωάννης Καποδίστριας

Στὴν Ἐθνικὴ Συνέλευσι τῆς Τροιζήνος διωρίσθηκε, ὅπως ἐμάθαμε Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὁ Καποδίστριας. Ὁ Καποδίστριας ἦταν ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ἀπὸ μορφωμένη και πλουσία οἰκογένεια. Τὸ 1828 ἦταν 52 χρονῶν. Πρὶν κατεβῆ στὴν Ἑλλάδα ἔμεινε 6 χρόνια στὴν Εὐρώπη, γιατί εἶχε παραιτηθῆ ἀπὸ Ὑπουργὸς τῆς Ρωσίας.

Στις 6 Ἰανουαρίου 1828 ἔφθασε στὴν Αἴγινα, ὅπου ἔμενε τότε ἡ Κυβέρνησις μας. Τοῦ ἔγινε μεγάλη και ἐνθουσιώδης ὑποδοχή. Ὅλοι οἱ Ἑλληνες ἐχάρηκαν και ἐπίστεψαν, ὅτι γρήγορα θὰ ἐλευθερωθῆ ὀλόκληρη ἡ πατρίδα μας και θὰ γίνῃ, ἔπειτα ἀπὸ τῶσων χρόνων σκλαβιά, ἐλεύθερο και ἰσχυρὸ κράτος.

Τὰ πράγματα ὁμως στὴν Ἑλλάδα δὲν ἦσαν τόσο καλά. Πολλὴ δουλειὰ και μεγάλα καθήκοντα περίμεναν τὸν Καποδίστρια. Ὁ πόλεμος συνεχιζόταν στὴν Πελοπόννησο, ὅπου ὁ Ἰμπραήμ ἐξακολουθοῦσε νὰ τὴν καταστρέφῃ. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα εὐρισκόταν, ὀλόκληρη σχεδόν, στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ ἡ καταστροφὴ και ἡ ἐρήμωσις ἦταν μεγάλη. Δρόμοι, σχολεῖα, γεφύρια, ὑπηρεσίαι γιὰ τὴν διοίκησι, τὴ μόρφωσι και τὴν ὕγεια τοῦ λαοῦ δὲν ὑπῆρχαν. Τράπεζαι και γενικὰ ὅ,τι ἔχει ἕνα πολιτισμένον κράτος ἦσαν ἄγνωστα στὴν Ἑλλάδα. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἕνα κράτος και μιὰ πατρίδα ἀπὸ τὴν ἀρχή. Τετρακόσια

χρόνια ήταν υποδουλωμένη. Έπρεπε ακόμη να συνηθίσουν οι Έλληνες στη δουλειά, στην τάξι και στην πειθαρχία των νόμων. Ήθελε λοιπόν άνθρωπο ικανό, μυαλωμένο και πρό παντός καλό πατριώτη.

Πραγματικά, ο Καποδίστριας έφάνηκε άξιος της πατρίδος.

Ίωάννης Καποδίστριας

Πρώτα - πρώτα σκέφθηκε να ένισχύση τὸ στρατὸ και να ἀπελευθερώση ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα. Ἐπέτυχε ἕνα μελάλο δάνειο ἀπὸ τὰ Μ. Κράτη, ἴδρυσε Τράπεζα και ἔκοψε Ἐθνικὸ νόμισμα. Ἐνήργησε και ἔπέτυχε τὴ βοήθεια τῶν Γάλλων μὲ τακτικὸ στρατό.

Οἱ Μ. Δυνάμεις ἔστειλαν τὸ Γάλλο στρατηγὸ **Μαιζῶνα** μὲ 15 χιλιάδες στρατὸ ὁ ὁποῖος ἀπεβίβασθη στὴν Πελοπόννησο, κατέλαβε ὄλα τὰ φρούρια και ἀνάγκασε τὸν Ἰμπραήμ, νικημένο και, ντροπισσμένο να φύγη Ἐστειλε στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα τὸν

Τζώρτζ και τὸν Ὑψηλάντη και ἀφοῦ ἔδωσαν μιὰ φοβερὴ μάχη μὲ τὸν Τουρκικὸ στρατὸ στὴν **Πέτρα** τῆς Βοιωτίας, τὸν κατέστρεψαν και τὸν ἀνάγκασαν να συνθηκολογήση. Ἡ μάχη αὐτὴ τῆς Πέτρας εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς ἀμέτρητες μάχες ποῦ ἔδωσαν οἱ πρόγονοί μας γιὰ τὴν ἐλευθερία και τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος μας.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Μ. Δυνάμεις ἀπεφάσισαν τὸν Μάρτιο τοῦ 1829 και τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1830 να γίνῃ ἡ Ἑλλάδα ἐντελῶς ἐλεύθερο και ἀνεξάρτητο κράτος και ὄχι μόνο αὐτόνομο. Ἦταν βέβαια μικρὸ στὴν ἀρχή. Ἐφθανε ἔως τὸ Βόλο ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέχρι τὴν Ἄρτα. Ἡ Θεσσαλία, ἡ Μακεδονία, ἡ Κρήτη, ἡ Ἠπειρος και τὰ μακρυνὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου ἔμεναν ἀκόμη στοὺς Τούρκους.

ΑΝΑΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἤρθε στήν Ἑλλάδα ὁ Καποδίστριας; Πόσων χρονῶν ἦταν καί ἀπό ποῦ κατήγετο; 2) Ἦταν εὐκολο ἢ δύσκολο τὸ ἔργο ποῦ εἶχε νὰ κάμῃ ὁ Καποδίστριας στήν Ἑλλάδα καί γιατί; 3) Τί πολεμικά ἔργα ἔκαμε; 4) Πότε ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἐντελῶς ἐλεύθερο κράτος ἡ Ἑλλάδα καί ἕως ποῦ ἔφθανε;

Ἔργασίες: 1) Πληροφορίες: Ἐθνικὴ Συνέλευσις Τροιζῆνος, Καποδίστριας, Μαιζῶνας, Πέτρα Βωιωτίας. 2) Χρονολογίες. 3) Λεύκωμα.

12. Τὸ εἰρηνικὸ ἔργο τοῦ Καποδίστρια.

Τὸ εἰρηνικὸ ἔργο τοῦ Καποδίστρια εἶναι σύντομο, ἀλλὰ πάρα πολὺ μεγάλο καί σοβαρό. Δὲν ἤρθε νὰ κυβερνήσῃ ἓνα ἐλεύθερο κράτος, ἀλλὰ νὰ βοηθήσῃ καί αὐτὸς στήν ἀπελευθέρωσι καί στήν ἀνοικοδόμησι τῆς πατρίδος.

Ὅπως εἶπαμε, τὸ ἔργο τῆς ἐπαναστάσεως συμπληρώθηκε ὅταν ἤρθε αὐτός. Τὸ πῶς σοβαρὸ ἔργο ὅμως καί οἱ πῶς μεγάλες ὑπηρεσίες ποῦ πρόσφερε στήν πατρίδα ἦταν, ὅτι ἔβαλε τὰ θεμέλια τοῦ νέου ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ κράτους.

Ὁ Κυβερνήτης τὴν ἐποχὴν ἐκείνη δὲν ἐρχόταν νὰ κυβερνήσῃ ἓνα ἔτοιμο κράτος, ποῦ εἶχε νόμους, ὑπηρεσίες καί ἓνα λῶς πολιτισμένο, ποῦ ἤξερε νὰ σέβεται καί νὰ ἀκούῃ τὴν Κυβέρνησι. Ὁ Κυβερνήτης τὸ 1828 ἔπρεπε νὰ ὀργανώσῃ κράτος, στρατὸ καί στόλο μὲ πειθαρχία. Ἐπρεπε νὰ δημιουργήσῃ ἀστυνομία, σχολεῖα καί διάφορες ἄλλες ὑπηρεσίες, ποῦ νὰ προστατεύουν τὴν ζωὴ καί τὴν περιουσία τοῦ λαοῦ. Νὰ συντάξῃ νόμους καλοὺς καί νὰ δώσῃ χαρὰ καί εὐτυχία στὸ λαό, ποῦ μὲ τόσο αἷμα ἐπλήρωσε τὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ Κυβερνήτης τὴν ἐποχὴν ἐκείνη ἔπρεπε νὰ εἶναι καλὸς Ἑλληνας καί καλὸς χριστιανός, νὰ πονῇ τὸ λαὸ καί νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀπολαύσῃ αὐτὸς μόνον τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας. Καταλαβαίνομε λοιπόν, τί πελῶριο καί δύσκολο ἔργο εἶχε νὰ ἐκτελέσῃ ὁ Καποδίστριας.

Κι' ἀληθινά, στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν ἀνήκει μεγάλη τιμὴ καί ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ τεράστιο ἔργο ποῦ ἔκαμε.

Δυστυχῶς ὅμως ὠρισμένοι καπετανανοὶ καί προεστοὶ ποῦ εἶχαν συνηθίσῃ νὰ διοικοῦν αὐτοὶ τὶς ἐπαρχίες τους, δὲν ἤθελαν νὰ ὑπακούσουν στοὺς νόμους τοῦ Κράτους καί τὶς διαταγὰς τοῦ

Κυβερνήτου. "Άλλοι πάλι ήθελαν νά πάρουν άξιώματα και νά μοιρασθοϋν τά κτήματα που είχαν έως τότε οί Τούρκοι. "Έτσι, σιγά — σιγά, δημιουργήθηκε μία δυσaréσκεια, και πολλά παρά-
πωνα άκούγονταν και από τά δύο μέρη.

"Η δυσaréσκεια αύτή ξέσπασε σέ έπαναστάσεις έναντιον τοϋ κράτους. "Έγινε μία στη Μάνη και άλλη μία στην "Υδρα. Για την έπανάστασι τής Μάνης ο Καποδίστριας θεώρησε υπεύθυνο τόν Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και διέταξε νά τόν φυλακίσουν. Οί Μαυρομιχαλαίτοι όμως, που ήταν μεγάλη και ισχυρή οίκογένεια και από τις καλύτερες τής Έπανάστασεως, τó έθεώρησαν μεγάλη προσβολή. Γι' αύτό ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης έδο-
λοφόνησε τόν Καποδίστρια στις 27 Σεπτεμβρίου 1831 έξω από την έκκλησία τοϋ Άγ. Σπυρίδωνος στό Ναύπλιο.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

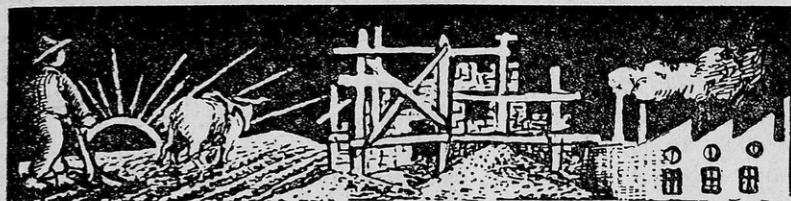
1) Τί έργα έπρεπε νά κάμη ο Καποδίστριας σάν πρώτος Κυβερ-
νήτης τής Ελλάδος; 2) Έπέτυχε στην προσπάθειά του; 3) Τί σφάλ-
ματα έκαμε; 4) Πώς έλέθανε και πότε;

Έργασία. 1) Βιογραφία Καποδίστρια

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Άπό την ύλη τής έκτης Ιστορικής ένότητας)

1. Νά γράψετε στό Ιστορικό σας τετράδιο μιá έκθεσι μέχρι 4 σελίδες με τίτλο «Τά έπαναστατικά γεγονότα τοϋ 1825—1828».
2. Νά συνθέσετε ομαδικά πατριωτικά σκέτς με τίτλους «Παπαφλέσσας», «Μεσολόγγι», «Καραϊσκάκης», «Καποδίστριας».
3. Νά κάνετε έκθεσι τών καλύτερων ίχνογραφημάτων σας στον τοίχο τής τάξεως.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΕΒΔΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΘΩΝΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1900

1. Προσωρινή Κυβέρνησις

Όπως είδαμε στα προηγούμενα μαθήματα, ο Καποδίστριας κυβέρνησε από το 1828 μέχρι το 1831. Στα χρόνια αυτά έληξε ή Έπανάστασις και άπεφασίσθη από τις Μ. Δυνάμεις να γινή ή Έλλάδα έλεύθερο και άνεξάρτητο κράτος. Ό Καποδίστριας με την μορφωσί του και την άγάπη του στην πατρίδα, έβαλε τα θεμέλια του νέου κράτους και από τότε άρχίζει ή έλεύθερη ζωή της Έλλάδος μας.

Μετά την δολοφονία του πρώτου κυβερνήτου μας, έπεκράτησε προσωρινά μεγάλη άναρχία. Οί πολιτικοί άρχηγοί και οι καπεταναίοι δέν συμφωνούσαν σε όλα τα ζητήματα για την διοίκηση του κράτους. Το έργο της άνορθώσεως έσταμάτησε. Έργα για την καλύτερευσί της ζωής του λαου, που ήταν άθλια από τον πολύχρονο άγώνα, δέν έγινοντο. Υπήρχαν σε κάθε περιφέρεια τοπικοί άρχοντες που έκαναν ό,τι ήθελαν αυτοί και ενδιαφέρονταν για το συμφέρον τους μόνο και όχι για το γενικό καλό. Ό λαός άρχισε να άπαγοητεύεται, γιατί οι έξυπνοι και

ἐπητήδαιοι ἔπαιρναν τὰ ὠφελήματα καὶ τὰ μεγάλα Τουρκικὰ κτήματά ποῦ εἶχαν μείνει στὸ κράτος.

Παρ' ὅλα αὐτὰ σχηματίσθηκε μιὰ προσωρινὴ Κυβέρνησις ἀπὸ ἀνθρώπους ἀντίθετους πρὸς τὸ κόμμα καὶ πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ Καποδίστρια. Κι αὐτὴ ὅμως ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔμεινε πολὺν καιρὸ, γιατί ἡ διχόνοια εἶχε πολὺ προχωρήσει. Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ καὶ ὁ λαὸς ἀκόμα, εἶχαν χωρισθῆ σὲ τρία κόμματα: τὸ *Ἀγγλικό*, τὸ *Γαλλικὸ* καὶ τὸ *Ρωσικόν*. Κάθε ἓνα ἀπ' αὐτὰ ὑποστηριζόταν ἀπὸ τὸ κράτος ποῦ ἔφερε τὸ ὄνομά του. Εὐθύνη γιὰ τὴ διχόνοια αὐτὴ φέρουν καὶ οἱ Μ. Δυνάμεις. Κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς ὑπεστήριζε τὸ φιλικὸ τῆς κόμμα καὶ ἠθελε αὐτὸ νὰ κυβερνᾷ γιὰ νὰ ἔχουν τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ μέρος των.

Στὸ τέλος ὅμως οἱ Μ. Δυνάμεις, ἀφοῦ εἶδαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν συμφωνοῦσαν μεταξύ τους ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξουν ἕναν πρίγκηπα τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ τὸν κάμουν Βασιλιά τῆς Ἑλλάδος. Εἶχαν τὴ γνώμη, ὅτι ἔτσι οἱ Ἕλληνες θὰ μόνοιαζαν καὶ ἀγαπημένοι πλέον θὰ ἐφρόντιζαν γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος τους.

Στὴν ἀρχὴ δὲν συμφωνοῦσαν γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ μελλοντικοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος. Στὸ τέλος ὅμως συμφώνησαν καὶ ἐξέλεξαν τὸν Βαυαρὸ πρίγκηπα Ὁθωνα, ποῦ ἦταν τότε 17 χρονῶν.

Ἔως ὅτου γίνῃ ὁ Πρίγκηπας αὐτὸς 20 χρονῶν καὶ ἀναλάβῃ τὰ βασιλικά του καθήκοντα, ὥρισαν νὰ μᾶς κυβερνᾷ μιὰ τριμελὴς Ἐπιτροπὴ ἀπὸ Βαυαροὺς. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ὠνομάστηκε *Ἀντιβασιλεία*. Ἡ Ἀντιβασιλεία καὶ ὁ Ὁθωνας, μὲ πολλοὺς Ἀξιοματικούς Βαυαροὺς καὶ βαυαρικὸ στρατό, ἦρθαν στὴν Ἑλλάδα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1833.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ἀπὸ πότε ἀρχίζει ἡ ἐλεύθερη ζωὴ τῆς πατρίδος μας καὶ τί ἔγινε μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Καποδίστρια; 2) Ἀπὸ τί ἀνθρώπους ἐγίνε ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις καὶ πόσον καιρὸ ἔμεινε; 3) Σὲ πόσα καὶ ποιά κόμματα ἦσαν χωρισμένοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁ λαὸς καὶ ἀπὸ ποιά αἰτία; 4) Μὲ τί τρόπο ἀπεφάσισαν οἱ Μ. Δυνάμεις νὰ σταματήσουν τὴ διχόνοια καὶ πότε ἦρθε ὁ Βασιλεὺς Ὁθωνας;

2. Βασιλεία τοῦ Ὀθωνος.

Τὴν ἐκλογὴ τοῦ Ὀθωνος ὡς Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ὄλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες τὴν ἐδέχθησαν μὲ χαρὰ. Εἶχαν κουρασθῆ ἀπὸ τὴν διχόνοια καὶ τὰ κομματικά καὶ ἤθελαν ἓνα καλὸ Βασιλέα νὰ βάλῃ τάξι στὸ κράτος.

Μερικοὶ μάλιστα, ἐπίστευαν, ὅτι ἔτσι ἡ πατρίδα μας θὰ ἐδοξάζετο καὶ θὰ ἐμεγαλουργοῦσε, ὅπως τὴν ἐποχὴ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου,

Γι' αὐτὸ οἱ πιδὸ πολλοὶ Ἕλληνες, ἂν καὶ ἐγνώριζαν τὸν πρίγκηπα Ὀθωνα, τὸν ἐδέχθησαν μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμό.

Ἀπὸ τὸ 1733 μέχρι τὸν Μάιο τοῦ 1835 ἐκυβέρνησε τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἀντιβασιλεία. Ὄταν ἔγινε βασιλεὺς ὁ Ὀθωνας μετέφερε τὴν πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τὸ Ναύπλιο στὴν Ἀθήνα. Τὰ πράγματα ὁμως δὲν εἶχαν καλὴ ἐξέλιξι. Τὰ μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας ἐκυβέρνησαν τὴν πατρίδα μας ἀπολυταρχικά.

Δὲν ἔδωσαν ἐλευθερίες στὸ λαὸ καὶ ἐγκατέλειψαν στὴ φτώχεια καὶ στὴ δυστυχία τοὺς ὀπλαρχηγούς, καὶ τοῦ ἀγωνιστὰς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνα ποὺ εἶχαν δώσει τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς πατρίδος.

Ἐκαμαν βέβαια καὶ καλὰ ἔργα. Ὄργάνωσαν πολλὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ λαοῦ εἶχε πολὺ πληγῶθῆ καὶ ἦταν δυσαρεστημένος. Γι' αὐτὸ ἔγιναν πολλὰς ἐξεγέρσεις ἐναντίον τους.

Κατὰ τὸ 1834 ἡ Ἀντιβασιλεία, φυλάκισε τὸν Κολοκοτρῶνη τὸν Πλαπούτα καὶ ἄλους ὀπλαρχηγούς μὲ τὴν κατηγορία, ὅτι ἔκαναν πράξεις ἐναντίον τοῦ κράτους καὶ τῆς πατρίδος. Τοὺς ἐδίκασαν μάλιστα σὲ θάνατο ὡς προδότες. Ἄλλ' εὐτυχῶς οἱ Ἕλληνες δικασταὶ δὲν ἔβαλαν τὴν ὑπογραφή τους νὰ τουφεκισθοῦν.

Γιὰ ὅλα ὅσα εἶπαμε παραπάνω, ὁ λαὸς εἶχε πολλὰ παράπονα. Ἀντιπαθοῦσε τοὺς ξένους καὶ ἐτοίμαζε ἐπανάστασι. Ἡ κατάστασις ὁμως αὐτὴ διήρκεσε χρόνια καὶ τὰ παράπονα τῶν Ἑλλήνων ἐπλήθαιναν. Ἐνα τραγουδάκι ποὺ ἐτραγουδοῦσαν ὄλοι ἐκεῖνα τὰ χρόνια, μᾶς δείχνει τὴν ἀντιπάθεια καὶ τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν Βαυαρῶν.

Ἔως πότε ἡ ξένη ἀκρίδα,
ἔως πότε ὁ σκληρὸς Βαυαρὸς,
θὰ πληγώνη τὴ δόλια πατρίδα,
Ἐγερθῆτε ἀδέρφια, ἔμπρός.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἔγινε Βασιλεὺς ὁ Ὅθων καὶ ποιά ἔκαμε πρωτεύουσα τοῦ Κράτους; 2) Πῶς ἐδέχθησαν οἱ Ἕλληνες τὸν Ὅθωνα καὶ γιατί; 3) Ποιοὶ εἶχαν τὶς ἀνώτερες θέσεις τοῦ κράτους μας καὶ πῶς ἐκυβέρνησαν; 4) Τί γνώμη εἶχε ὁ λαὸς γιὰ τοὺς Βαυαροὺς καὶ ποῖο τραγούδι ἐτραγουδοῦσε;

3. Ἐπαναστάσεις κατὰ τοῦ Ὅθωνος καὶ ἐκδίωξις του

Ἡ πρώτη μεγάλη ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ὅθωνος, καὶ τῶν ἄλλων Βαυαρῶν, ἐξέσπασε στὴν Ἀθήνα τὸ 1843, μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Συνταγματάρχες **Ἰωάν. Μακρυγιάννη**, ὀπλαρχηγὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὸν **Δημ. Καλλέργη**.

Οἱ δυὸ αὐτοὶ ἀρχηγοὶ συγκεντρώθηκαν μὲ πολὺ στρατὸ καὶ λαὸ ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Βασιλέα: 1) νὰ καλέσῃ Ἐθνοσυέλευσι ἀπὸ ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ ψηφίσῃ σύνταγμα σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο θὰ ἐκυβερνᾶτο τὸ κράτος καὶ 2) νὰ διώξῃ ἀπὸ τὶς θέσεις ποὺ εἶχαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀκόμη ὄλους τοὺς ξένους, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Φιλέλληνες ποὺ εἶχον βοηθήσει καὶ πολεμήσει γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν μας.

Ὁ Ὅθωνας μπροστὰ στὴν ἀπαίτησι αὐτὴ τοῦ λαοῦ ἀναγκάσθηκε νὰ καλέσῃ Ἐθνοσυνέλευσι, ποὺ ἐψήφισε Σύνταγμα καὶ ἀπὸ τότε λέγεται Σύνταγμα τοῦ 1843. Ἡ δὲ πλατεῖα ποὺ εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ὠνομάσθηκε **Πλατεῖα τοῦ Συντάγματος**.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Ὅθωνας ἐξακολουθοῦσε νὰ κυβερνᾶ ἀπολυταρχικά. Ἔκανε ὅ,τι ἤθελε αὐτός, χωρὶς νὰ σέβεται τὴν θέλησι τοῦ λαοῦ καὶ τὸ Σύνταγμα. Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια, δύσκολα καὶ στερεμμένα γιὰ τὸ λαό. Τὰ παράπονα ἀρχισαν πάλι νὰ φουντώνουν. Παρὰ τὴν καλὴ θέλησι καὶ τὴν ὑπομονὴ τοῦ λαοῦ μας, τὰ πράγματα εἶχεν χειροτερέψει καὶ ἐξέσπασε τὸ 1862 μιὰ νέα, πῖο φοβερὴ ἐπανάστασις ποὺ καθήρεσε τὸν Ὅθωνα ἀπὸ Βασιλέα καὶ τὸν ἐδίωξε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ὅθωνας ξαναγύρισε στὴν πατρίδα του τὴν Βαυαρίαν, ὅπου καὶ πέθανε ἔπειτα ἀπὸ 5 χρόνια.

Ὁ Ὀθωνας ἐβασίλευσε τριάντα ὀλόκληρα χρόνια στὴν πατρίδα μας. Ἐκαμε, βέβαια, μερικά ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα ἔργα γιὰ τὸ λαό, ὅπως τὸ **Πανεπιστήμιο** καὶ ἄλλα, ἀλλὰ τὰ χρόνια τῆς Βασιλείας του δὲν ἦσαν χρόνια εὐτυχισμένα γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ διοικήσεις τοῦ κράτους δὲν ἦταν καλή, οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ ἐπεινοῦσαν καὶ ὄλος ὁ λαὸς ζοῦσε ζωὴ στερημένη. Ἄν μάλιστα σκεφθοῦμε, τὴν μεγάλη σημασία ποὺ εἶχαν γιὰ τὸ ἔθνος μας καὶ τὴ ἐξέλιξι του ἐκεῖνα τὰ τριάντα χρόνια, τότε θὰ καταλάβωμε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς κακῆς διοικήσεως.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια στὴν Εὐρώπη καὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμο ἐγιγόταν ἓνα μεγάλο ξύπνημα τῶν λαῶν. Τὰ κράτη δυνάμωναν. Τὸ ἐμπόριο, οἱ τέχνες, οἱ συγκοινωνίες καὶ τὰ παραγωγικὰ ἔργα καλυτέρευαν. Τὰ γράμματα καὶ οἱ ἐπιστῆμες ἀνθοῦσαν. Ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα ἔμενε φτωχὴ καὶ καθυστερημένη. Τὰ γράμματα καὶ οἱ Ἐπιστῆμες ἦσαν ἄγνωστα στὸν Ἑλληνικὸ λαό.

Μὰ δὲν ἦσαν αὐτά. Τὸ πιὸ μεγάλο τμῆμα τῆς πατρίδος (Θεσσαλία—Μακεδονία—Ἡπειρος καὶ τὰ νησιά) ἦσαν σκλαβωμένα ἀκόμη στοὺς Τούρκους. Οἱ Κυβερνήσεις τοῦ Ὀθωνος καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἔκαναν τίποτε γιὰ νὰ ἐλευθερώσουν ἢ νὰ ἀνακουφίσουν τοὺς σκλαβωμένους ἀδελφούς μας. Δὲν ὠργάνωσαν καλὸ κράτος, οὔτε ἰσχυρὸ στρατό. Ἡ Τουρκία, τὰ χρόνια ἐκεῖνα, πολλὰς φορὲς ἔκαμε πόλεμο μὲ τὴ Ρωσία καὶ ἄλλα κράτη. Ἐάν ὁ Ὀθωνας ἦταν δραστήριος βασιλεύς, πολλὰ θὰ ὠφελεῖτο ἡ πατρίδα μας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους. Θὰ ἐσώζετο ὁ λαὸς μας ἀπὸ τὸ αἷμα ποὺ ἔχυσε ἀρνότερα πολεμώντας τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βουλγάρους γιὰ τὴν ἀκελευθέρωσι τῆς Μακεδονίας—Ἡπείρου.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἐγίνε ἡ πρώτη ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ὀθωνος, ἀπὸ ποιούς καὶ τί ἐζητοῦσε ὁ λαός; 2) Πότε ἐγίνε ἡ δευτέρη ἐπανάστασις καὶ ποῖο ἀποτέλεσμα ἔφερε; 3) Πότε πέθανε ὁ Ὀθωνας καὶ ποῦ; 4) Πῶς ἐπέρασε ὁ λαὸς στὴ βασιλεία τοῦ Ὀθωνος καὶ τί πράγματα μποροῦσαν νὰ γίνουν;

Ἔργασίες: 1) Λεξικά - πληροφορίες: Μακρυγιάννης, Καλλέργης, Σύνταγμα 1843, Ἐπανάστασις 1862.

4. Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος Α΄

Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐξεθρόνισαν τὸν Ὄθωνα, οἱ Μ. Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν ἄλλον Βασιλέα στὴν Ἑλλάδα. Διάλεξαν λοιπὸν τὸν **Πρίγκηπα Γεώργιον**, γιου τοῦ Βασιλέα τῆς Δανίας. Ὁ νέος Βασιλεὺς ἔφθασε 17 χρονῶν στὴν Ἑλλάδα καὶ ὠρκίστηκε τὸ 1863 στὴν Ἐθνικὴ Συνέλευσι, νὰ εἶναι καλὸς Βασιλεὺς καὶ νὰ σέβεται τὸ Συνταγματικὸ Πολίτευμα τῆς χώρας μας.

Βασιλεὺς Γεώργιος Α΄

Μαζὶ μὲ τὸν διορισμὸ τοῦ Γεωργίου τοῦ Α΄ οἱ Ἄγγλοι ἐλευθέρωσαν καὶ ἐπέστρεψαν τὰ νησιὰ τοῦ Ἴονιου πελάγους, ποὺ τὰ εἶχαν ἀπὸ πολλὰ χρόνια στὴν ἐξουσία τους.

Ὁ διορισμὸς τοῦ Γεωργίου τοῦ Α΄ καὶ ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐπτὰ νησιῶν ἐγέμισαν τὸ λαὸ μας χαρὰ. Τοῦ ἐνίσχυσαν τὴν ἐλπίδα, ὅτι γρήγορα θὰ ἐλευθερώνοντο καὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς πατρίδος μας, καὶ ὅτι θὰ ἔρχονταν καλύτερες μέρες γιὰ τὸν τόπο μας. Κι' ἀληθινὰ στὰ χρόνια τοῦ Γεωργίου τοῦ

Α΄ ἔγιναν πολλὰ καὶ σοβαρὰ γεγονότα. Ὁ Γεώργιος ὁ Α΄ βασίλευσε 50 χρόνια καὶ οἱ σημερινοὶ Βασιλεῖς μας εἶναι ἀπόγονοι ἐκείνου.

Λίγα χρόνια μετὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Γεωργίου τοῦ Α΄ ἔγινε μιὰ μεγάλη ἐπανάστασις στὴν Κρήτη, ποὺ συνεκίνησε βαθιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅλη τὴν Εὐρώπη.

Ὅπως εἶπαμε, πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος μας ἔμεναν ἀκόμη σκλαβωμένα στοὺς Τούρκους. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἦταν καὶ ἡ Κρήτη. Οἱ Κρητικοὶ ὄμως ἦσαν ἀνυπόμονοι. ἤθελαν νὰ ἐλευθερωθοῦν χωρὶς καμμιά ἀναβολή. Γι' αὐτὸ ἔκαμαν πολλές ἐπα-

ναστάσεις, δυστυχώς χωρίς αποτέλεσμα. Ἡ πιὸ μεγάλη Κρητική Ἐπανάστασις ἔγινε τὸ 1866.

Οἱ πρόκριτοι τῆς Κρήτης συγκεντρώθηκαν κοντὰ στὰ Χανιά καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασι. Στὴν ἀρχὴ νίκουσαν καὶ κατεδίδωκαν τοὺς Τούρκους. Τὸν ἡρωϊκὸ ἀγῶνα τῶν Κρητικῶν ἔτρεξαν νὰ ἐνισχύσουν ἐθελοντὲς ἀπὸ ὅλη τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Ἡ Κυβέρνησις μας ἔστειλε ἀξιωματικούς, πολλὰ χρήματα καὶ πολεμοφόδια. Πολλοὶ φιλέλληνες ἦρθαν στὴν Κρήτη, γιὰ νὰ πολεμήσουν μαζί με τοὺς Κρητικούς.

Δυστυχῶς κι' αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ Κρητικὴ Ἐπανάστασις δὲν εἶχε καλύτερη τύχη ἀπὸ τίς ἄλλες. Ὁ Σουλτάνος ἔστειλε πολλές δυνάμεις καὶ κατέσφαξε τοὺς νησιώτες. Οἱ Ἕλληνες ἔκαμαν μεγάλα κατορθώματα καὶ ἔδειξαν ἀφθαστο ἡρωϊσμό. Καπεταναῖοι, ξακουστοὶ καὶ ἀθάνατοι, ἀνεδειχθησαν: Ὁ **Κόρακας**, ὁ **Ζυμβρακάκης**, ὁ **Κορωναῖος** καὶ ἄλλοι.

Ἐνα ὅμως κατορθῶμα ἡρωϊσμοῦ καὶ θυσίας ἀστράφτει πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Τὸ θρυλικὸ **Ἄρκάδι**. Στὸ ἀθάνατο αὐτὸ μοναστήρι, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ **Ῥέθυμνο**, ὅταν οἱ Τούρκοι ἔσπασαν τίς σιδερένιες πόρτες καὶ ὤρμησαν νὰ σφάζουν τὰ γυναικόπαιδα, ποὺ εἶχαν κλεισθῆ μέσα, ὁ ἡγούμενος **Γαβριήλ** καὶ ὁ καλόγερος **Κωσιῆς Γιουμπουδάκης** ἔβαλαν φωτιά στὴν πυριτιδαποθήκη καὶ ἐσκοτώθηκαν μαζί μ' αὐτοὺς καὶ 2 χιλιάδες Τούρκοι. Δυστυχῶς οἱ Μ. Δυνάμεις δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐνίσχυσι τῆς Κρήτης καὶ στὸ τέλος, τὸ ἡρωϊκὸ νησί, ἔσκυψε πάλι τὸ κεφάλι στὸν Σουλτάνο.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἦρθε ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α' στὴν Ἑλλάδα καὶ πιὸ μέρος τῆς πατρίδος μας ἐλευθερώθη τότε; 2) Πόσα χρόνια ἐβασίλευσε ὁ Γεώργιος Α' καὶ τί σχέσι ἔχει με τοὺς σημερινούς Βασιλεῖς μας; 3) Ποιὰ ἦταν σπουδαιότερη Κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ πότε ἔγινε; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς;

Ἔργασίαι: 1) Λεξικά — πληροφορίες: Γεώργιος Α', Κρητικὴ ἐπανάστασις 1866, Κόρακας, Ζυμβρακάκης, Κορωναῖος, Γαβριήλ, Ἄρκάδι.

5. Ἡ Ἑλλάδα μέχρι τὸ 1900 Ἀπελευθέρωσις Θεσσαλίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὀθωνα, καὶ παλαιότερα ἀκόμη, ἡ

Ρωσία ἔκαμε πολλοὺς πολέμους μὲ τὴν Τουρκία. Τὰ δύο αὐτὰ κράτη εὐρίσκοντο σχεδὸν σὲ συνεχῆ πόλεμο. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τότε ὁ ἀνταγωνισμὸς Ἀγγλίας-Ρωσίας, πολλὰ θὰ ὠφελούμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους. Δυστυχῶς ἡ Ἀγγλία ὑπεστήριξε τὴν Τουρκία, ὅχι ἀπὸ ἀγάπη βέβαια, ἀλλὰ γιατί δὲν ἤθελε νὰ βγῆ ἡ Ρωσία στὴν Μεσόγειο θάλασσα. Ἔμεῖς οἱ Ἕλληνες βέβαια ἐπιθυμοῦσαμε νὰ ἐλευθερώσωμε καὶ τὰ ἄλλα μας τὰ ἀδελφία, ποὺ ἐζοῦσαν στὴ σκλαβιά. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ κάναμε πολλοὺς πολέμους. Μὰ πολὺ μικρὰ ὠφέλη ἀποκομίσαμε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Τὸ 1875 ὅμως ἐτελείωσε ἓνας πόλεμος ποὺ εἶχε κάμει τότε ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκία, καὶ ἐπειδὴ μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνες εἶχαν ἐπαναστατήσῃ καὶ ἄλλες χῶρες τῆς Βαλκανικῆς, οἱ Μ. Δυνάμεις ἔκαμαν τὸ 1878 ἓνα μεγάλο συνέδριο στὸ Βερολίνο, γιὰ νὰ κανονίσουν τὰ ζητήματα αὐτὰ τῶν Βαλκανίων. Πραγματικά, στὸ συνέδριο αὐτὸ ἀπεφασίσθη νὰ πάρωμε τὴν Θεσσαλία καὶ τὴν Ἡπειρο μέχρι τὴν Ἄρτα. Τελικὰ τὰ τμήματα αὐτὰ τῆς πατρίδος μας ἐλευθερώθηκαν τὸ 1881.

Ἡ Ἑλλάδα μας τώρα πιά προχωροῦσε ὅλο καὶ περισσότερο στὴν πρόοδο καὶ στὸν πολιτισμὸ. Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἔζησε καὶ ὁ Μεσολογγίτης Πρωθυπουργὸς **Χαρίλαος Τρικούπης**. Ἦταν ἓνας ἄριστος, ἐργατικὸς καὶ μυαλωμένος Πρωθυπουργός. Στὰ χρόνια του ἡ Ἑλλάδα μας μῆκε σὲ καλὸ δρόμο καὶ ἄρχισε νὰ γίνετα κράτος πολιτισμένο καὶ ἰσχυρό. Ἀργότερα, δυστυχῶς, ἐξ αἰτίας μιᾶς νέας Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως, οἱ Τούρκοι ἐκήρυξαν τὸ 1879 τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἴχαμε στρατιωτικῶς ἐτοίμασθῆ τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἔφθασαν ἔως τὴν Λαμία. Εὐτυχῶς, μὲ ἐπέμβασι τῶν Μ. Δυνάμεων ξαναγύρισαν πέρα ἀπὸ τὴν Θεσσαλία καὶ ἡ Κρήτη ἔγινε αὐτόνομη μὲ Διοικητὴ τὸν Πρίγκηπα Γεώργιο, ποὺ ἦταν γιὸς τοῦ Βασιλέα μας Γεωργίου τοῦ Α'.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιὰ ποιοὺς λόγους ἡ Ἑλλάδα μας δὲν ὠφελήθηκε πολλὰ πράγματα ἀπὸ τοὺς πολέμους Ρωσίας-Τουρκίας; 2) Πότε ἔγινε τὸ συνέδριο τοῦ Βερολίνου καὶ τί ὠφέλεια προέκυψε ἀπ' αὐτὸ γιὰ μᾶς; 3) Ποιὸς Πρωθυπουργὸς ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα πολιτισμένο καὶ δυνατὸ κράτος;

4) Ἀπὸ ποιά αἰτία ἔγινε ὁ πόλεμος τοῦ 1897 καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματα του;

Ἔργασίες: 1) Πληροφορίες: Χαρίλαος Τρικούπης, ἀπελευθέρωσι Θεσσαλίας 1881, Συνέδριο Βερολίνου 1878, Ἑλληνο-Τουρκικὸς πόλεμος 1897.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπὸ τὴν ὕλη τῆς ἑβδόμης ἱστορικῆς ἐνότητος)

1) Νὰ γράψετε στὸ ἱστορικὸ σας τετράδιο μιὰ ἱστορικὴ ἔκθεσι μέχρι 3 σελίδες μὲ τίτλο: «Ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Ὀθωνα μέχρι τὸ 1900».

2) Νὰ συνθέσετε, μὲ συνεργασία, πατριωτικὰ σκέτς μὲ τίτλους «Στρατηγὸς Μακρυγιάννης», «Ἀρκαδί—Γαβριήλ».

3) Ἐκθεσις ἰχνογραφημάτων στὸν τοῖχο.

ΟΓΔΟΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟΥ 1900 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

1. Ἡ Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1900

Τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ οἱ ἀρχές τοῦ 20οῦ, εὗρηκε τὴν Ἑλλάδα μας ἀκόμη μικρὴ καὶ ἀδύνατη. Πολλὰ, μεγάλα καὶ εὐφωρότατα μέρη τῆς πατρίδος μας ἦσαν ἀκόμη σκλαβωμένα. Τὸ Τουρκικὸ κράτος δὲν ἐπήγαινε καλά. Ἐμοιαζε σὰν ἓνα παλαιὸ, ἐρειπωμένο σπιτί, πού ἐτριζε καὶ ὥρα τὴν ὥρα ἦταν ἕτοιμο νὰ πέσῃ. Οἱ λαοὶ πού ἦσαν σκλαβωμένοι σ' αὐτό, ἐτοιμαζαν ἐπαναστάσεις. Οἱ Ἕλληνες, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἀκόμη πολλοὺς λογαριασμοὺς νὰ κανονίσουν μ' αὐτό. Μιά τέτοια φοβερὴ ἐπαναστατικὴ προετοιμασία ἄρχισε νὰ γίνεται στὴ Μακεδονία μας, τὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Ἡ Μακεδονία, ὅπως ξέρομε, ἦταν ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια χώρα Ἑλληνική. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας δὲν ἐξέχασαν ποτὲ τὴν πατρίδα τους καὶ πάντα περιμέναν τὴ στιγμή πού θὰ ἐρχόταν στὴν ἐλεύθερη ἀγκαλιά της. Εἶχαν πάρα πολλὰ ὑποφέρει, τόσο ἀπὸ τοὺς Τούρκους, πού ἦσαν πολλοὶ στὰ εὐφορα μέρη τους, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους πού ἔκαναν πολλὲς καὶ αἱματηρὲς ἐπιδρομές. Παρ' ὅλα αὐτὰ διετήρησαν τὸν ἐθνισμό τους καί, τώρα πού ἦρθε ἡ ὥρα, ἐτοιμάζονταν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι.

Στὰ βόρεια μέρη τῆς Μακεδονίας, ἐκεῖ πού εὕρισκονται σήμερα στὸ Σερβικὸ καὶ Βουλγαρικὸ κράτος, εἶχαν ἐγκαταστα-

Θη από τὸ Μεσαίωνα μερικοὶ γεωργοὶ καὶ πτηνοτρόφοι Σλαβικῆς καταγωγῆς. Αὐτοὶ δὲν ἦσαν μορφωμένοι οὔτε γράμματα ἤξεραν, οὔτε πολιτισμὸ εἶχαν. Οἱ Βούλγαροι ὁμως ἐτόλμησαν νὰ ἰσχυρισθοῦν, ὅτι ἡ Μακεδονία μας εἶναι δική τους. Αὐτὴ τὴν λαϊμᾶργιὰ τους τὴν ἀκολούθησε καὶ μιὰ βάρβαρη ὄργανωσι (Κομιτᾶτο) ποὺ ἔκαναν στὴ Σόφια καὶ εἶχε σκοπὸ νὰ ἀναγκάσῃ, μὲ τὴ βία καὶ τὸ ἔγκλημά τὸ λαὸ τῆς Μακεδονίας νὰ θεωρῆ γιὰ πατρίδα του τὴν Βουλγαρία.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ, ἔστελλαν στὴ Μακεδονία δασκάλους καὶ ἄλλους προπαγανδιστὰς γιὰ νὰ μεταστρέψουν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς δὲν ὑπῆρχε κανεὶς νὰ προστατεύσῃ τὴ ζωὴ καὶ τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων. Τὸ Τουρκικὸ κράτος βρισκόταν σὲ κατάρρευσι καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν στὴ διάθεσι τῶν Βουλγάρων προπαγανδιστῶν καὶ Κομιτατζήδων.

Μεγάλος ἦταν ὁ κίνδυνος γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας καὶ γιὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Εὐτυχῶς τὴν κρίσιμη ἐκείνο στιγμὴ τὸ Ἑλληνικὸ κράτος ὠργάνωσε ἀνταρτικὰ σώματα καὶ τὰ ἔστειλε στὴ Μακεδονία γιὰ νὰ σώσουν τὸ διαμάντι αὐτὸ τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τὰ νύχια τῶν Βουλγάρων. Ἐτσι ἄρχισε ἕνας ἐξοντωτικὸς πόλεμος μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων καὶ ἐκράτησε ἀπὸ τὸ 1900 ἕως τὸ 1908. Οἱ Βούλγαροι ἔκαμαν ἄγριες σφαγὰς εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας μας καὶ ξεπέρασάν σὲ βαρβαρότητα καὶ τοὺς Τούρκους ἀκόμη.

Τὰ Ἑλληνικὰ ὁμως ἀνταρτικὰ σώματα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν ἀτρόμητο **Παῦλο Μελά**, ἐδόξασαν γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ ἔδωσαν ἕνα ἀκόμη μάθημα, σὲ Τούρκους καὶ Βουλγάρους γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀνδρεία καὶ γενναιότητα. Ἄπειρα εἶναι τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν, κατὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα, καὶ ἀμέτρητοι οἱ ἥρωες καὶ οἱ μάρτυρες τῆς Ἐθνικῆς μας ἰδέας.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ὠφέλησε περισσότερο τοὺς Τούρκους. Εὐτυχῶς τὸ 1909 ἀνέλαβε τὴν Κυβέρνησι τῆς Ἑλλάδος ἕνας ἔξυπνος καὶ μεγάλος πολιτικὸς τῆς πατρίδος μας, ὁ **Ἐλευθέριος Βενιζέλος**. Αὐτὸς ἐπέτυχε νὰ ἡσυχάσῃ τὰ πράγματα στὴ Μακεδονία, ὥσπου νὰ ἐτοιμάσι ἰσχυρὸ στρατὸ γιὰ νὰ δώσῃ ὀριστικὸ τέλος στὴν κατάστασι αὐτὴ. Εἶπε, λοιπὸν στοὺς Σέρβους καὶ στοὺς Βουλγάρους, ὅτι πρέπει νὰ πολεμήσωμεν ἐνωμένοι πρῶτα τοὺς Τούρ-

κους και όταν τους διώξωμε, κανονίζωμε τις διαφορές μας με τρόπο δίκαιο και λογικό. Έτσι έγινε μια προσωρινή συμφωνία και το 1912 άρχισε ένας πόλεμος και των τεσσάρων Βαλκανικών κρατών (Ελλάδα - Σερβία - Βουλγαρία - Μαυροβούνιο) έναντιον της Τουρκίας, με το σκοπό να έλευθερωθούν τα έδάφη της Βαλκανικής Χερσονήσου, που είχαν άκóμη οι Τούρκοι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σε ποιους λόγους ώφείλονταν η έπαναστατική προετοιμασία της Μακεδονίας; 2) Τί σκοπούς είχαν οι Βούλγαροι για την Μακεδονία μας και τί έκαμαν για να τους επιτύχουν; 3) Τί έκαμε η Κυβέρνησί μας για να σώση την Μακεδονία και ποιός ήταν ó άρχηγός των ανταρτικών σωμάτων εκεί; 4) Πόσα χρόνια διήρκεσε ó κρυφός πόλεμος Έλλήνων και Βουλγάρων και πώς έτελείωσε;

2. Α' Βαλκανικός πόλεμος

Πρώτος Βαλκανικός πόλεμος λέγεται ó πόλεμος που έκαμαν οι τέσσερες Βαλκανικοί σύμμαχοι έναντιον της Τουρκίας. Τόν λένε πρώτο, γιατί έχομε και δεύτερο που έγινε ανάμεσα στους ίδιους τους Βαλκανικούς συμμαχους και για τόν όποιο θα μάθωμε στο άλλο μάθημα.

Έπειδή οι Τούρκοι εξακολουθοϋσαν να τυραννοϋν τους Βαλκανικούς λαους και δέν ήθελαν να τους δώσουν ώρισμένα προνόμια, οι τέσσερες Βαλκανικοί σύμμαχοι εκήρυξαν τόν πόλεμο στις 4 Οκτωβρίου 1912 έναντιον της Τουρκίας και άρχισαν να την κτυποϋν από όλα τα μέρη. Οι Σέρβοι, οι Βούλγαροι και οι Μαυροβούνιοι άρχισαν τόν πόλεμο στα έδάφη τους και έδιναν συντριπτικά κτυπήματα στον Τουρκικό στρατό.

Ο Έλληνικός στρατός που ήταν τώρα καλά ώργανωμένος και έφωδιασμένος, έχοντας Αρχιστράτηγο τόν **Διάδοχο Κωνσταντίνο**, έπέρασε στις 5 Οκτωβρίου τα σύνορα και έμπήκε στη Μακεδονία. Ο πόλεμος αυτός γέμισε από χαρά και ένθουσιασμό όλη την Ελλάδα. Λένε ότι με τέτοιο ένθουσιασμό δέν έγινε άλλος πόλεμος μέχρι τότε.

Ο Αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος, που ήταν έξοχος στρατηγός, εκτύπησε και ένίκησε τους Τούρκους στο Σαραντάπορο, στη Βέρροια και στην Κοζάνη. Έπειτα ήρθε στα Γιαννιτσά,

κοντά στη Θεσσαλονίκη, όπου ήταν συγκεντρωμένος πολύς Τουρκικός στρατός. Χωρίς να χάση καιρό τους έπετέθη και αρχισε μιὰ φοβερή μάχη ή οποια διήρκεσε δυό ήμέρες. Οι Τούρκοι έπαθαν μεγάλη πανωλεθρία και, από όσους έσωθήκαν, άλλοι υπεχώρησαν προς την Σερβία και άλλοι έμπήκαν στη Θεσσαλονίκη.

Οι Βούλγαροι, πολεμώντας τους Τούρκους, προχωρούσαν και αυτοί προς την Θεσσαλονίκη. Σκοπός τους δέν ήταν να κακαστρέψουν τον Τουρκικό στρατό, αλλά να καταλάβουν την Θεσσαλονίκη και να μήν την δώσουν στους Έλληνες, πού ήταν δική τους. Οι Έλληνες έννόησαν τον καταχθόνιο αυτό σκοπό των Βουλγάρων και έπειτα από συνεννόησι πού έκαμε ο Αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος με τον Πρωθυπουργό Βενιζέλο, διατάσσεται ο Έλληνικός στρατός να καταλάβη την Θεσσαλονίκη. Στις 26 Οκτωβρίου 1912, την έορτή του Αγ. Δημητρίου, ο Διάδοχος έμπαινε νικητής στην πόλι και ή ώραία αυτή νύμφη του Βορρά, έπειτα από πολλούς αιώνες σκλαβιάς, έγινόταν πάλι έλευθερη και Έλληνική.

Βασιλεύς Κωνσταντίνος ΙΒ΄

προχωρούσε πολεμώντας και έπειτα από πολλές τοπικές νίκες έφτασε στα Γιάννενα, στο φρούριο *Μπιζάνι*. Έν τώ μεταξύ ήρθαν τα Χριστούγεννα και μπήκαμε στον καινούργιο χρόνο 1913. Το Μπιζάνι όμως ήταν ισχυρό φρούριο και τό υπερασπίζοντο πολλοί Τούρκοι. Στις αρχές Φεβρουαρίου έφθασε εκεί με νέες δυνάμεις ο Αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος.

Ο Διάδοχος, αφού ένθουσίασε με πατριωτικά λόγια τό στρατεύμά του, κατέστρωσε ένα θαυμάσιο στρατηγικό σχέδιο

καί εξαπέλυσε μιὰ φοβερή επίθεση κατά τοῦ Μπιζανίου. Ἔτσι, στίς 21 τοῦ ἴδιου μηνός, τὸ κατέλαβε καί μπήκε ἐλευθερωτής στὰ Γιάννενα.

Τὸν ἴδιον καιρὸ ὁ στόλος μας, με ἀρχηγὸ τὸν ναύαρχο **Παῦλο Κουντουριώτη**, κάτεναυμάχησε πολλές φορές τὸν Τουρκικὸ στόλο καί ἐλευθέρωσε ὄλα τὰ νησιά μας καί τὴν Κρήτη.

Τὶς ἴδιες νίκες ἔκαμαν καί οἱ ἄλλοι σύμμαχοι καί μέσα σὲ ἔξι μῆνες ἀνάγκασαν τὸν Σουλτάνο νὰ ζητήσῃ εἰρήνη. Μὲ τὴν εἰρήνη αὐτὴ ὅλη ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος γινόταν ἐλεύθερη, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα κομμάτι τῆς Θράκης. Στὸ τέλος τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ὁ Βασιλέας μας Γεώργιος Α΄ δολοφονήθηκε στὴν Θεσσαλονίκη ἀπὸ κάποιον Γεώργιο Σχινᾶ καί ἔγινε Βασιλέας ὁ ἔως τότε Διάδοχος Κωνσταντῖνος.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἄρχισε ὁ Α΄ Βαλκανικὸς πόλεμος καί μεταξὺ ποίων κρατῶν ἔγινε; 2) Ποιὲς νίκες ἔκαμε ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος καί ποιὰ ἦταν ἡ σπουδαιότερη ἀπ' αὐτές; 3) Πότε ἐλευθερώθηκε ἡ Θεσσαλονίκη καί πότε τὰ Γιάννενα; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ πολέμου αὐτοῦ;

3. Β΄ Βαλκανικὸς πόλεμος.

Ὁ Α΄ Βαλκανικὸς πόλεμος ἐτελείωσε με νίκη τῶν συμμάχων. Ἄλλὰ οἱ ἴδιοι τώρα οἱ σύμμαχοι δὲν συμφωνοῦσαν στὴ διανομὴ. Οἱ διαφορὲς τοὺς ἦσαν πολὺ μεγάλες καί πολὺ σοβαρές.

Τὴν ἀφορμὴ τὴν ἔδωσαν οἱ Βούλγαροι, ποὺ ἤθελαν νὰ πάρουν τὴν Θεσσαλονίκη, ἡ ὁποία ἦταν Ἑλληνικὴ καί τὴν εἶχε ἐλευθερώσει ὁ στρατὸς μας. Ἦθελαν ἀκόμη νὰ πάρουν καί τὸ Μοναστήρι ποὺ τὸ εἶχε ἐλευθερώσει ὁ Σερβικὸς στρατὸς.

Τὰ πράγματα εἶχαν φθάσει σὲ ἄσχημο σημεῖο καί φαινόταν πὼς μόνο με τὸν πόλεμο θὰ ἐλυνόταν ἡ διαφορά. Ἔτσι καί ἔγινε. Στίς 16 Ἰουνίου 1913 ἡ Βουλγαρία, τυφλωμένη ἀπὸ τὴν πλεονεξία της, ἐπετέθη κατά τοῦ Ἑλληνικοῦ καί Σερβικοῦ στρατοῦ. Οἱ Ἕλληνες καί οἱ Σέρβοι εἶχαν ἰδιαίτερη, σύμμαχια καί ἄρχισαν ἀμέσως τὸν πόλεμο κατά τῶν Βουλγάρων.

Ὁ στρατὸς μας, με ἀρχηγὸ τὸν ἴδιο τὸ Βασιλέα Κωνσταντο, ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους στὸ ὠχυρωμένο Κιλκίς. Ἡ μάχη

ήταν πολύ άγρια και πολύ σκληρή. Οι Έλληνες με την ξιφολόγχη έξετόπισαν τους Βουλγάρους από τα χαρακώματα, που έπολεμούσαν με πολύ πείσμα και δέν έννοούσαν να ύποχωρήσουν. Στο τέλος όμως τους ένίκησαν και έλευθέρωσαν το Κιλκίς στις 31 Ιουνίου.

Μετά από την νίκη του Κιλκίς, οι Έλληνες ένίκησαν τους Βουλγάρους στο Λαχανά, στο Σιδηρόκαστρο, στις Σέρρες, στην Τζουμαγιά και μέσα στην Βουλγαρία. Τόν ίδιο καιρό ο στόλος μας έλευθέρωσε την Καβάλλα και την Άλεξανδρούπολι.

Και με τους Σέρβους δέν τά έπηγαν καλύτερα οι Βούλγαροι. Ένικήθηκαν πολλές φορές κι' αναγκάστηκαν να ζητήσουν ειρήνη.

Η συνθήκη αυτή της ειρήνης έγινε στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας. Σύμφωνα μ' αυτήν ή Ελλάδα έπηρε όριστικά την Ήπειρο και την Άνατολική Μακεδονία, (Σέρραι—Δράμα—Καβάλλα) μέχρι το Νέστο ποταμό. Η Σερβία έπηρε τα βόρεια μέρη της Μακεδονίας και ή Βουλγαρία έκράτησε το Β. Α. τμήμα της Μακεδονίας και την Ν. Δ. Θράκη. Η Άνατ. Θράκη έμεινε στην Τουρκία.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Άπό ποιά αίτια έγινε ο Β' Βαλκανικός πόλεμος και πότε άρχισε; 2) Ποιές νίκες έπέτυχε ο στρατός μας και ποιά ήταν ή ποιά σπουδαία; 3) Με ποιά συνθήκη έκλεισε ο πόλεμος αυτός και ποιά μέρη έπηρε ή Ελλάδα;

4. Α' Παγκόσμιος πόλεμος.

Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους ή Ελλάδα μας έμπαινε σε μιá καινούρια περίοδο της ιστορίας της. Με Βασίλεα τόν ένδοξο *Στρατηλάτη Κωνσταντίνο*, με πρωθυπουργό τόν ικανότατο πολιτικό *Έλευθέριο Βενιζέλο* και με καινούρια έδάφη εύφορα και έκτεταμένα θα έγινόταν γρήγορα ισχυρό πολιτισμένο και συγχρονισμένο κράτος. Άρκετά πιά τά αίματα και οι θυσιές του λαού μας. Έπρεπε να άναπνεύση, να ξεκουρασθή, να χαρή έργα ειρήνης και πολιτισμού.

Δυστυχώς αυτή την προσπάθειά του ήρθε να άνακόψη ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος.

Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος έγινε μεταξύ Άγγλιας, Γαλλίας,

Ρωσσίας από τὸ ἓνα μέρος καὶ Γερμανίας, Αὐστροουγγαρίας, Βουλγαρίας, Τουρκίας ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἦταν τὸ πλουσιώτερο καὶ ἰσχυρότερο κράτος τοῦ κόσμου. Εἶχε μεγάλη βιομηχανία, μεγάλο ἐμπόριο καὶ πολλές ἀποικίες.

Ἡ Γερμανία, ποὺ ἦταν ἓνα πολυάνθρωπο καὶ ἰσχυρὸ κράτος στὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης, ὠργάνωσε καλὴ βιομηχανία καὶ ἤθελε κι' αὐτὸ ἀποικίες καὶ ἐμπορικὰ δικαιώματα. Ἔτσι, μεταξὺ αὐτῶν τῶν κρατῶν ἐδημιουργήθη ἓνας φοβερὸς ἀνταγωνισμὸς.

Ἐλευθέριος Βενιζέλος

Μαζὶ μὲ κάθε μὴ ἀπ' αὐτὲς τὲς ὁμάδες εἶχαν συμμαχήσει καὶ ἄλλα κράτη, ἀνάλογα μὲ τὰ συμφέροντά τους καὶ τὲς φιλίες τῶν ἀρχηγόν τους. Κατὰ τὸ τέλος τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, οἱ δύο αὐτοὶ συνασπισμοὶ κρατῶν ἐμισοῦντο καὶ ἐχθρεύοντο σὲ ἀφάνταστο σημεῖο.

Τὰ πράγματα ἔδειχναν ὅτι γρήγορα θὰ ξεσποῦσε ὁ πόλεμος καὶ ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζονται.

Ἡ ἀφορμὴ δὲν ἄργησε νὰ δοθῇ. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1914 ἓνας Σέρβος φοιτητῆς ἐδολοφόνησε τὸ Διάδοχο τῆς Αὐστρίας κι' ἀ-

μέσως ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε τὸν πόλεμο τῆς Σερβίας. Ὁ πόλεμος ἀναψε σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη. Ἀργότερα ἐπῆραν μέρος στὸ πλευρὸ τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἀμερική καὶ ἡ Ἰαπωνία καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε **Παγκόσμιος Πόλεμος**.

Στὸν πόλεμο αὐτὸν ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Ἑλλάδα, στὸ πλευρὸ τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τὸ 1917.

Ἔως τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ πόλεμος ἐγινόταν κυρίως στὴ Γαλλία ὅπου ἐγίναν φοβερῶτατες καὶ αἱματηρότατες μάχες. Ἀπὸ τὸ 1917 ὅμως ἄρχισε φοβερὸς πόλεμος καὶ στὴν Μακεδο-

νία μας. Ὁ Ἀγγλογαλλικός στρατός καί ὁ δικός μας μαζί, ἄρχισαν νά ἐπιτίθενται καί νά νικοῦν τοὺς Γερμανοβουλγάρους. Οἱ Ἕλληνες ἔδειξαν γιά ἄλλη μιὰ φορά τὴν ἀνδρεία τους, κατανικώντας τοὺς ἐχθροὺς στὸ Σκρά, καί σὲ ἄλλα μέρη.

Τὸ 1917 ἔστειλε καί ἡ Ἀμερικὴ στρατὸ στὴ Γαλλία καί ἔπειτα ἀπὸ ἕνα χρόνο σκληρὸ πόλεμο ἀνάγκασαν τὴ Γερμανία νά συνθηκολογήσῃ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1918. Ἀπὸ τὸν πόλεμο αὐτὸ ἡ Ἑλλάδα ἐβγήκε πολὺ ὠφελημένη. Πῆρε τὴν Δ. Θράκη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καί μὲ τὴν συνθήκῃ τῶν Σεβρῶν τὸ 1920 ἐπῆρε μέρος τῆς Ἀνατ. Θράκης καί τὴν περιοχὴ τῆς Σμύρνης στὴ Μ. Ἀσία.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς διήρκεσε 4 χρόνια. Πρῶτη φορά ἔγινε τόσο μεγάλος πόλεμος καί ἐστοίχισε πολὺ αἷμα καί μεγάλες καταστροφές στὴν ἀνθρωπότητα.

Στὴν ἱστορία ὀνομάζετε Ἀ΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἄρχισε ὁ Ἀ΄ Παγκόσμιος πόλεμος καί ἀνάμεσα σὲ ποιά κράτη ἔγινε ; 2) Πότε ἐπῆρε μέρος ἡ Ἑλλάδα σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο ; 3) Ποιὲς μεγάλες μάχες ἔγιναν στὴν Μακεδονία μας καί πότε ἐτελείωσε αὐτὸς ὁ πόλεμος ; 4) Τί ὠφεληθίκαμε ἐμεῖς ἀπὸ αὐτὸν τὸν πόλεμο ; 5) Ποιά τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ πολέμου γιά τὴν ἀνθρωπότητα ;

5. Ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ.

Τὸ ἔτος 1920 ἦταν γιά τὴν Ἑλλάδα τὸ ἔτος τῆς μεγαλυτέρας δόξας τῆς καί τοῦ μεγαλείου τῆς. Αἰῶνων τὰ ὄνειρα ἐξεπληρώθησαν. Χιλιάδων σκλάβων Ἑλλήνων οἱ πόθοι ἔγιναν πραγματικότης. Ποτάμια αἷμα Ἑλληνικὸ πού ἐχυνόταν 500 χρόνια τώρα, εὗρηκε ἐπὶ τέλους τὴ δικαίωσί του. Ἡ Ἑλλάδα ἦταν μεγάλη καί ἐλεύθερη. Ἀμέτρητες γενιές Ἑλλήνων ἐθυσιάσθηκαν γιά τὴν ἅγια αὐτὴ ἡμέρα. Ἡ γαλανόλευκη ἐκυμάτιζε ἀπὸ τὸν Ταῖνσορ ἕως τὸν Αἶμο.

Δυστυχῶς τὰ πράγματα δὲν διήρκεσαν πολὺ. Τὴν ἔνδοξη γιά μᾶς συνθήκῃ τῶν Σεβρῶν δὲν τὴν ἀπεδέχοντο ὅλοι οἱ Τούρκοι. Ἐνα κόμμα νέων ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας μὲ ἀρχηγὸ τὸν **Κεμάλ Πασά**, (Ἀτατοῦρκ) δὲν ἤθελε νά δώσῃ στοὺς Ἕλληνες τὰ ἐδάφη πού ὠρίζε ἡ συνθήκῃ αὐτή. Γι' αὐτὸ ἐπανεστάτησαν

έναντιον τῆς Κυβερνήσεώς των καὶ ἐσχημάτισαν νέαν κυβέρνησι με πρωτεύουσα τὴν Ἄγκυρα. Ὁργάνωσαν νέο στρατό καὶ ἄρχισαν τὸν πόλεμον ἐναντιον τοῦ στρατοῦ μας, ποῦ ἦταν στὴ Μ. Ἀσία ἔπειτα ἀπὸ τὴν συνθήκη αὐτῆ.

Ὁ στρατός μας, κουρασμένος ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς πολέμους, εὐρέθη χωρὶς πολεμοφόδια καὶ τροφές. Παρ' ὄλ' αὐτά, ἐρρίφθη σὲ νέους ἀγῶνες στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἐπέτυχε λαμπρὸς νίκες, καταδιώκοντας τοὺς Τούρκους μέχρι τὴν Ἄγκυρα.

Ὁ Κεμάλ ὅμως ἦταν ἐξυπνος καὶ πολὺ δραστήριος ἀξιωματικός. Τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ οἱ πιὸ καλοὶ Τούρκοι ἀξιωματικοί. Τὸ 1922 ἐτοίμασε καὶ ἐξαπέλυσε κατὰ τοῦ στρατοῦ μας μὴ φοβερὴ ἐπίθεσι καὶ ἐπέτυχε νὰ τὸν τρέψη σὲ φυγὴ καὶ νὰ τοῦ προξενήσῃ μεγάλες καταστροφές. Χιλιάδες, οἱ σκοτωμένοι, χιλιάδες οἱ τραυματίες, καὶ πολλὲς χιλιάδες οἱ αἰχμάλωτοι.

Πιὸ μεγάλη καταστροφὴ ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ τὰ ἀτακτα Τουρκικὰ στίφη, ποῦ ἔσφαζαν κι' ἐρήμωναν ὅ,τι Ἕλληνικὸ εὗρισκαν μπροστὰ τους. Ὅσοι ἐσώθηκαν, ἔφυγαν γρήγορα στὴν παραλία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὰ Ἑλληνικὰ νησιά. Χιλιάδες γυναικόπαιδα ἐσφάγησαν καὶ χιλιάδες ἐπνίγηκαν στὴν θάλασσα. Πολλὰ Ἑλληνικὰ χωριά ἐκάησαν καὶ μαζι μ' αὐτὰ καὶ ἡ ἄμορφη Σμύρνη μας. Ὅσοι ἐσώθησαν, ἦρθαν στὴν Ἑλλάδα ὡς πρόσφυγες. Ἀπὸ τότε μένουν παντονινὰ ἐδῶ, μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπον ποῦ γεννήθηκαν καὶ πρωτοεῖδαν τὸ φῶς.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ αὐτὴ ἐγένε ἐπανάστασις στὴν Ἑλλάδα με ἀρχηγὸ τὸν Συνταγματάρχην **Ν. Πλαστήρα**. Ὁ Βασιλεὺς ἀπεχώρησε καὶ τὸ 1924 ἡ Ἑλλάδα ἐγένε Δημοκρατία. Τὸ Δημοκρατικὸ πολίτευμα διήρκεσε στὴν Ἑλλάδα 11 χρόνια. Τὸ 1953 ἔγενε δημοψήφισμα καὶ ἐπανῆλθε ὁ Βασιλεὺς **Γεώργιος Β'**. πρῶτος γιὸς τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως Κωνσταντίνου.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ συνθήκη ἦταν ἡ πιὸ ἐνδοξη καὶ ὠφέλιμη γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ πότε ἐγένε; 2) Ποιοὶ Τούρκοι δὲν τὴν παραδέχονταν καὶ τί ἔκαμαν; 3) Ἀπὸ ποιὰ αἰτία ὁ στρατός μας ἐνικήθη στὴ Μ. Ἀσία; 4) Τί ἀγριότητες ἔκαμαν οἱ Τούρκοι στὴν Μ. Ἀσία καὶ τί ἀπέγιναν οἱ Ἕλληνες ποῦ ἔμεναν ἐκεῖ; 5) Πότε ἐγένε ἡ Ἑλλάδα Δημοκρατία καὶ πόσα χρόνια διήρκεσε;

6. Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου, πολλοὶ ἄνθρω-

ποὶ ἐπίστεψαν ὅτι ἄλλος πόλεμος δὲν θὰ ἐγινόταν πιά. Οἱ καταστροφές καὶ τὰ βάσανα τοῦ πολέμου ἦσαν τόσο πολλὰ, ποὺ κανεὶς δὲν ἐτολμοῦσε νὰ πῆ ὅτι θέλει καὶ ἄλλον πόλεμο.

Κι' ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, μετὰ τὴν Μικρασιατικὴ καταστροφή, δὲν ἐσκεπτόμεθα ἐκδίκησι. Ἐπιθυμία μας ἦταν νὰ ἀνασυγκροτήσωμε τὴν πατρίδα μας πρὸς πλοῦσια καὶ νὰ κλείσωμε τὶς πληγὰς ποὺ μᾶς ἄνοιξε ὁ πόλεμος. Ἐλησημονήσαμε τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή καὶ ἀποφασίσαμε ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες γηγενεῖς καὶ πρόσφυγες πρέπει νὰ δουλέψωμε γιὰ νὰ δοξασθοῦμε σὲ ἔργα εἰρήνης, στὸ ἐμπόριο, στὰ γράμματα, στὶς τέχνες καὶ τὶς ἐπιστῆμες. Ἔτσι ἐσκέπτοντο ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Δυστυχῶς αὐτὸ δὲν διήρκεσε πολὺ. Ὁ παλαιὸς ἀνταγωνισμὸς Ἀγγλίας—Γερμανίας ἄρχισε πάλι νὰ ἀναπτύσσεται. Ἡ Γερμανία ἐδυνάμωσε γρήγορα καὶ ἤθελε πάλι τὶς παλαιὰς ἀποικίες της, στὴν Ἀφρική καὶ Ἀσία, ποὺ τὶς εἶχε χάσει στὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμον. Ἐπειδὴ καταλάβαινε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ τὰ ἐπιτύχῃ μὲ τὴν εἰρήνην, ἐτοιμαζόταν γιὰ πόλεμον. Εὐρέθηκε ἓνας φιλόδοξος καὶ παράφρων ἀρχηγός, ὁ Χίτλερ, καὶ ἐδίδαξε στοὺς Γερμανοὺς τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα καὶ τὸ μῖσος γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Ἔτσι, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1939, ξέσπασε ἡ θύελλα τοῦ πολέμου, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους ὅπως καὶ στὸν ἄλλον πόλεμον. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ Ἀγγλία καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ Γερμανία. Μὲ τὴν πρώτην παράταξι ἦταν ἡ Γαλλία, Πολωνία. Βέλγιο καὶ Ὀλλανδία. Μὲ τὴν δεύτερη ἡ Ἰαπωνία, Ἰταλία, Ρουμανία καὶ Βουλγαρία.

Ἐνα χρόνον ἀργότερα, ἔπειτα ἀπὸ ὑπουλή καὶ ξαφνικὴ ἐπίθεσι τῆς Ἰταλίας, ἐμπῆκε στὸν πόλεμον καὶ ἡ πατρίδα μας. Πολεμήσαμε ἕξι μῆνες ἡρωϊκὰ καὶ ἐδειξαμε σ' ὅλο τὸν κόσμον πὼς εἴμεθα ἄξιοι συνεχιστὰι τοῦ παραδειγματός τῶν ἀρχαίων μας προγόνων. Ὁ γενναῖος μας Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπέτυχε περιλαμπρῆς νίκης καὶ ἐδημιούργησε τὸ *ἀθάνατον ἔπος τῶν Ἀλβανικῶν βουνῶν*. Μιὰ φούχτα ἀνδρεῖοι Ἕλληνες κατενίκησαν τοὺς διαφόρους «Λύκους» καὶ «Κενταύρους» τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς ὑπεχρέωσαν νὰ παραδίδωνται χιλιάδες—χιλιάδες μαζί.

Τὸν Ἀπρίλιον ὅμως τοῦ 1941 μᾶς ἐπετέθη καὶ ἡ Γερμανία καὶ ἐμπρὸς στὴ δύναμι τῶν δύο μεγάλων κρατῶν ὑπέκυψε ἡ

Ἑλλάδα μας καί ἐσκλαβώθη στά Γερμανικά, Ἱταλικά καί Βουλγαρικά στρατεύματα.

Στά ἄλλα μέτωπα ὁ πόλεμος συνεχιζόταν μὲ ἀγριότητα. Ἡ Γερμανία ποῦ ἦταν καλά ἐτοιμασμένη, κατέλαβε ὅλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης, τὴν μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἄντεχε ἀκόμη καί ἡ Ρωσία στεκόταν πανίσχυρη στὰ πλευρά της. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1941 ἡ Γερμανία ἐπετέθη ξαφνικά κατὰ τῆς Ρωσίας καί ἄρχισε κι' ἐκεῖ ἕνας φοβερός πόλεμος. Ἡ Ρωσία εἶναι ἀπέραντο καί πολυάνθρωπο κράτος. Εἶχε μεγάλο καί ἰσχυρὸ στρατὸ καί κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν θυελλώδη προέλασι τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ, ποῦ ὅλοι τὸν ἔθεωροῦσαν ἀνίκητο. Τὸ 1943 οἱ Ρῶσοι ὠργάνωσαν μιὰ φοβερὴ ἀντεπίθεσι κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ καί ἄρχισαν νὰ τὸν νικοῦν.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1944 Ἀμερικανικά καί Ἀγγλικά στρατεύματα ἀπεβίβασθησαν στὴν Γαλλία καί ἄρχισαν καί ἀπὸ τὰ δυτικὰ ἕναν σκληρὸ πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας, ὥσπου τὴν ἀνάγκασαν νὰ ὑποκύψῃ καί νὰ παραδοθῇ, χωρὶς ὄρους τὸν Μάιο τοῦ 1945. Τὸν ἴδιο χρόνο, τὸν Αὐγουστο μῆνα, παρεδόθη καί ἡ Ἰαπωνία, ἐνῶ ἡ Ἱταλία καί τὰ ἄλλα μικρὰ κράτη τῆς συμμαχίας τοὺς παρεδόθησαν γρηγορώτερα.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους τοὺς προηγούμενους, γιατί διήρκεσε ἕξι χρόνια καί ἔφερε τόσες καταστροφές, ὅσες κανένας ἄλλος.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἄρχισε ὁ Β' Παγκόσμιος πόλεμος, ἀπὸ ποιά αἰτία κι' ἀνάμεσα σὲ ποιά κράτη ἔγινε; 2) Πότε καί πῶς ἐμπήκε ἡ Ἑλλάδα στὸν πόλεμο, πότε ἐσκλαβώθη καί ἀπὸ ποιούς; 3) Ποιὸς στρατὸς ἐχτυποῦσε τὴ Γερμανία στὸ Ἀνατολικὸ μέτωπο, ποιὸς στὸ Δυτικὸ καί πότε τὴν ἀνάγκασαν νὰ παραδοθῇ; 4) Ποιά τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ πολέμου γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα;

7. Ἡ Ἑλλάδα στὰ χρόνια τῆς Γερμανικῆς σκλαβιάς.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1941 ἡ πατρίδα μας ὑπεδουλώθη στοὺς Γερμανούς. Δὲν ἦταν ὅμως μόνο αὐτοὶ οἱ ὑποδουλωτές της. Μαζί τους ἦρθαν καί οἱ Ἱταλοὶ καί οἱ Βούλγαροι. Τὴν λέμε ὅμως Γερμανικὴ αὐτὴ τὴ σκλαβιά, γιατί τὸ πιὸ ἰσχυρὸ ἀπὸ τὰ

τρία έχθρικά κράτη και επί κεφαλής των άλλων δύο, ήταν η Γερμανία.

Σε όλη την Ελλάδα εύρισκοντο Γερμανικά και Ιταλικά στρατεύματα. Στη Μακεδονία μας και τη Θράκη ήταν Βουλγαρικά. Το πρώτο πράγμα που έκαναν τα έχθρικά αυτά στρατεύματα ήταν να διαλύσουν το κράτος μας. Έλληνικός στρατός δεν υπήρχε, ούτε αστυνομία με δικαιώματα. Η Διοίκησης του κράτους μας καταργήθηκε.

Τα έχθρικά στρατεύματα άρχισαν να παίρνουν απ' τον κατεστραμένο τόπο μας όλα τα τρόφιμα. Και όχι μόνο για την διατροφή τους, αλλά και για τις πατρίδες τους και για το στρατό τους, που είχαν σε άλλα μέτωπα. Οι Άγγλοι είχαν αποκλείσει τα παράλια μας και τρόφιμα δεν έρχονταν από την θάλασσα. Ο λαός μας άρχισε να υποφέρει πια πολύ και χιλιάδες άρρώσταιναν και επέθαιναν από την πείνα. Ήταν τόσο απελπιστική και τραγική η κατάσταση ώστε υπήρχε κίνδυνος γενικού άφανισμού. Η πείνα ανάγκασε τους Έλληνες να τρώνε καρπούς που έτρωγαν τα ζώα πρώτα και στο τέλος έφαγαν γάτους, σκύλους, αλογα και άλλα.

Το κακό δεν έσταματούσε. Χιλιάδες επέθαιναν κάθε ημέρα στους δρόμους από την πείνα και την εξάντληση. Η κατάσταση ήταν πολύ κρίσιμη και μια άγωνία επλάκωνε τα στήθεια όλων των Ελλήνων. Μαζί μ' αυτά είχαμε φυλακίσεις και σκοτωμούς, πυρκαϊές και ληστείες, που έκαναν τη ζωή του λαού μας μαρτυρική και άνυπόφορη. Στη Δράμα οι Βούλγαροι έκαψαν πολλά χωριά το 1941 και έσφαξαν πολλές χιλιάδες σε δύο νύχτες μόναχα. Και στα άλλα μέρη το ίδιο εγινόταν.

Η Ελλάδα μας όμως έδειξε άλλη μια φορά ότι είναι ήρωική και αθάνατη. Δεν έσταύρωσε τα χέρια περιμένοντας το χαμό. Λίγο - λίγο στην αρχή, κι' αργότερα περισσότερο, άρχισε να προβάλλει αντίσταση. Πρώτα έκρυβε τα τρόφιμα για να μην τα παίρνουν οι έχθροι. Κι' όταν αργότερα έζήτησαν οι έχθροι να δουλέψουν οι Έλληνες και να πολεμήσουν στο πλευρό τους, όλοι άρνήθηκαν με θάρρος και αποφασιστικότητα.

Από το 1941 πολλοί Έλληνες που δεν μπορούσαν να υποφέρουν την σκλαβιά, έφευγαν κρυφά από την πατρίδα μας και έπηγαιναν στη Μέση Ανατολή (Αίγυπτο, Λίβανο, Συρία, Παλαιστίνη). Εκεί έμενε η Κυβέρνησή μας και συνέχιζε τον πό-

λεμο στο πλευρό των Συμμάχων. Σιγά - σιγά οργανώθηκε μεγάλος και ισχυρός στρατός και έχασε δύο ακόμη μεγάλες νίκες στην πατρίδα μας. Την νίκη του 'Ελ 'Αλαμείν της 'Αφρικής και του Ρίμινι της 'Ιταλλας.

Κατά το 1942 και οι άλλοι "Έλληνες, που έμειναν στην 'Ελλάδα, άρχισαν να παίρνουν όπλα, να βγαίνουν στα βουνά και να χτυπούν τους τυράννους. "Έτσι οι Γερμανοί υπεχρεώθηκαν να κρατούν μεγάλες δυνάμεις στον τόπο μας και να μη τις στέλνουν στα μέτωπα που γινόνταν ο μεγάλος πόλεμος των Συμμάχων. 'Αμέτρητες είναι οι μάχες που έδόξασαν το 'Ελληνικό όνομα και έκαναν τον κόσμο να θαυμάζει τη μικρή μας πατρίδα.

Το 'Ελ 'Αλαμείν, το Ρίμινι, ή *ήρωϊκή αντίστασις της πατρίδος μας* και ή θυσία χιλιάδων πατριωτών έφεραν τον 'Οκτώβριο 1944 την χιλιόποθητη έλευθεριά. Την έλευθεριά που με τόσες στερήσεις και τόσο αίμα έκέρδισε ή αγαπημένη μας 'Ελλάδα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σε ποιά κράτη σκλαβωθήκαμε το 1941 και πόσα χρόνια κράτησε αυτή ή κατοχή ; 2) Πότε άπελευθερωθήκαμε από τοίς Γερμανοβουλγάρους κατακτητές ;

8. 'Η 'Ελλάδα μετά την άπελευθέρωσι.

Με χαρές και τραγούδια, με ένθουσιασμό και ύπερηφάνεια έπαινηγύρισε ο λαός μας την άπελευθέρωσι της αγαπημένης μας 'Ελλάδος. Κι' όταν έπέρασε ή ώρα της χαράς και των εορτών, ένας πόθος μόνο έφλόγιζε τις καρδιές των 'Ελλήνων και μία σκέψι έκυριαρχούσε στο νοο τους : *ή άνόρθωσι των έρειπίων της πατρίδος μας.*

Τά έρειπια που είχαι άφήσει οι κατακτητές ήσαν πολλά. Το κράτος μας ήταν διαλυμένο, χωρίς στρατό, χωρίς στόλο και χωρίς δημόσιες ύπηρεσίες. Και το σοβαρότερο, δέν ύπήρχαν τά χρήματα που έχρειάζονταν για την όργάνωσι και λειτουργία του κράτους. Τά οικονομικά έρειπια της χώρας, ήσαν ακόμη μεγαλύτερα. Τά εργοστάσια, τά λιμάνια, οι συγκοινωνίες, το εμπόριο και ή γεωργία ήσαν κατεστραμμένα. 'Ο λαός ήταν φτωχός, ρακένδυτος και πεινασμένος.

Και όμως, ή 'Ελλάδα έπρεπε νά ξαναστηθί, νά ζήση και νά ευημερήση. Και γι' αυτό, όλοι οί "Έλληνες, με την ίδια άγάπη στην πατρίδα και τόν ίδιο ήρωισμό που έδειξαν στόν πόλεμο και στην σκλαβιά, άπεφάσισαν και άρχισαν νά ξαναφτιάχνουν την 'Ελλάδα.

Δυστυχώς, δυό χρόνια μετά την άπελευθέρωσι (1946), μερικοί κακοί "Έλληνες άρχισαν νά άναστατώνουν πάλι την πατρίδα. Αύτοί θέλησαν νά κυβερνήσουν διά της βίας την 'Ελλάδα και νά εφαρμόσουν νέα κοινωνικά συστήματα, που καμμιά σχέση δέν έχουν με την ώραία μας πατρίδα. Για νά επιτύχουν μάλιστα τό σκοπό τους πήραν όπλα και βγήκαν στά βουνά, έφτιαξαν εκεί άνταρτικές ομάδες και άρχισαν νά πολεμούν την 'Ελλάδα. Είναι άπερίγραπτες οί καταστροφές που έπροξένησαν πάλι στην πατρίδα μας. Οί συκοινωνίες κατεστράφησαν, τά χωριά έκάησαν και χιλιάδες "Έλληνες έσφάγησαν με άγριότητα.

Μά οί "Έλληνες, οί καλοί πατριώτες, δέν τούς άφησαν νά καταστρέψουν την πατρίδα. Πέταξαν τά εργαλεία της δουλειάς και άρπαξαν πάλι τά όπλα. Δυνάμωσαν τόν στρατό μας και με την βοήθεια τών συμμάχων μας, ρίχτηκαν με γενναιότητα νά τούς τιμωρήσουν όπως έπρεπε. "Επειτα από τριών χρόνων σκληρό και αίματόβρεχτο πόλεμο τούς ένίκησαν. Και μερικούς άπ' αυτούς τούς άνάγκασαν νά παραδοθούν, ένώ άλλους τούς έδιωξαν έξω άπό τά σύνορα της 'Ελλάδος μας.

Από τότε οί "Έλληνες πήραν πάλι τά εργαλεία της δουλειάς και άνορθώνουν τά έρείπια που έδημιούργησαν οί κατακτητές και ο έμφύλιος πόλεμος. Μέρα με την ήμέρα κλείνουν οί πληγές, δυναμώνει τό κράτος και οί "Έλληνες ξανσβρίσκουν τή χαρά και την εύτυχία, με την σοφή καθοδήγησι του στοργικού Βασιλέως μας Παύλου Α'.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί επιθυμοῦσαν μετά την άπελευθέρωσι οί "Έλληνες; 2) Σε ποιά κατάσταση βρισκόταν ή πατρίδα μετά την κατοχή; 3) Ποιοί εμπόδισαν νά γίνη ή άνορθωσις της πατρίδος μας, γιατί και πώς; 4) Ποία τά άποτελέσματα του πολέμου έναντίον τών συμμοριτών;

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Από την ύλη της όγδής ιστορικής ένότητας

- 1) Νά γράψετε στό ιστορικό σας τετράδιο μία έκθεσι μέχρι 3) σελίδες με τίτλο «'Η 'Ελλάδα από τό 1900 μέχρι σήμερα».
- 2) Νά συνθέσετε, με συνεργασία, πατριωτικά σκέτις με τίτλους: «Παῦλος Μελάς», «'Η Θεσσαλονίκη δική μας», «Τά πήραμε τά Γιάννενα», «28 'Οκτωβρίου 1940» κλπ.
- 3) Έκθεσι ίχνογραφημάτων σας στόν τοίχο της τάξεως.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΟ ΤΟ 1453 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

- 1453.—Άλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μωάμεθ Β΄.
- 1454.—Γεώργιος Σχολάριος ἀναγνωρίζεται Πατριάρχῃ-Κων]λεως ὑπὸ Μωάμεθ
- 1770.—Ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων — Ὁρλώφ.
- 1790.—Νέον Ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων — Λάμπρος Κατσώνης.
- 1798.—Κήρυγμα καὶ θάνατος Ρήγα Φεραίου.
- 1801.—Πόλεμοι τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.—Ἐποδούλωσι τοῦ Σουλίου.
- 1814.—Ἴδρυσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας εἰς Ὀδησὸν τῆς Ρωσίας.
- 1821.—23 Φεβρίου.—Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις εἰς Μολδαυίαν Ἀλ. Ὑψηλάντης
- 1821.—23 Μαρτίου.—Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις εἰς Πελοπόννησον.
- 1821.—10ῃ Ἀπριλίου.—Ἀπαγχονισμὸς Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄.
- 1821.—24ῃ Ἀπριλίου.—Μάχη Ἀλαμάνας — Θάνατος Ἀθαν. Διάκου.
- 1821.—8ῃ Μαΐου.—Μάχη στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς — Ὁδ. Ἀνδρουτσος.
- 1821.—6ῃ Ἰουνίου.—Μάχη στὸ Δραγατσάνι — Καταστροφὴ Ἱεροῦ Λόχου.
- 1821.—23ῃ Σεπρίου.—Ἀπελευθέρωσις τῆς Τριπόλεως ὑπὸ Θεοδ. Κολοκοτρώνῃ.
- 1821.—29ῃ Δεκεμβρίου.—Πρώτη Ἑθνικὴ Συνέλευσις Ἐπιδαύρου.
- 1822.—6 Ἰουνίου.—Ὁ Κανάρης καταστρέφει τὴν Τουρκικὴ Ναυαρχίδα.
- 1822.—25ῃ Ἰουλίου.—Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι στὰ Δερβενάκια.
- 1823.—5ῃ Μαρτίου.—Β΄ Ἑθν. Συνέλευσις εἰς Ἄστρος Κυνουρίας.
- 1823.—9ῃ Αὐγούστου.—Μάχη Καρπενησίου — Θάνατος Μάρκου Μπότσαρη.
- 1824.—7ῃ Ἀπριλίου.—Θάνατος Λόρδου Βύρωνος.
- 1824.—10ῃ Αὐγούστου.—Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν.
- 1825.—10ῃ Μαΐου. Μάχη στὸ Μανιάκι — Θάνατος Παπαφλέσσα.
- 1825.—Ὀκτώβριος.—Β΄ Πολιορκία Μεσολογγίου.
- 1826.—10 Ἀπριλίου.—Ἐξοδος Μεσολογγίου.
- 1826.—Ἰούνιος-Σεπτεριος. Νίκαι τοῦ Καραϊσκάκη εἰς Κερασίνη καὶ Ἀράχω βα
- 1827.—5 Μαρτίου.—Γ΄ Ἑθνικὴ Συνέλευσις εἰς Τροιζήνα.
- 1827.—22 Ἀπριλίου.—Μάχη στὸ Φάληρο-Θάνατος Καραϊσκάκη.
- 1827.—25 Μαΐου.—Συνθήκη τοῦ Λονδίνου.
- 1827.—8 Ὀκτωβρίου — Ναυμαχία στὸ Ναυαρίνο.
- 1828.—3 Ἰανουαρίου.—Ἄφιξις Ἰωάννου Καποδίστρια.
- 1831.—27 Σεπτεμβρίου.—Δολοφονία Καποδίστρια.
- 1833.—25 Ἰανουαρίου.—Ἄφιξις Ὄθωνος.
- 1835.—29 Ἰουνίου. Ὁ Ὄθων Βασιλεὺς.
- 1844.—29 Φεβρίου.—Ἐπανάστασις Μακρυγιάννη—Καλλέργη—Σύνταγμα 1844

- 1862.—12 Ὀκτωβρίου.—Ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ὁθωνος καὶ ἐκδίωξις αὐτοῦ.
- 1863.—18 Μαρτίου.—Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος ὁ Α΄
- 1863.—23 Ὀκτωβρίου. Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑπτανήσου.
- 1856.—15 Νοεμβρίου.—Κρητικὴ Ἐπανάστασις—Ὀλοκαύτωμα Ἀρκαδίου.
- 1881.—Μάρτιος—Ἀπελευθέρωσις Θεσσαλίας.
- 1897.—5 Ἀπριλίου.—Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος.
- 1912.—5 Ὀκτωβρίου—Α΄ Βαλκανικὸς πόλεμος.
- 1912.—26 Ὀκτωβρίου.—Ἀπελευθέρωσις Θεσσαλονίκης.
- 1913.—6 Ἰουνίου.—Β΄ Βαλκανικὸς πόλεμος.
- 1914.—1 Αὐγούστου.—Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος
- 1920.—38 Ἰουλίου.—Συνθήκη Σεβρῶν—Μεγάλῃ Ἑλλάδα.
- 1922.—27 Αὐγούστου.—Μικρασιατικὴ καταστροφή.
- 1939.—3 Σεπτεμβρίου.—Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος.
- 1941.—Ἀπρίλιος.—Υποδούλωσις τῆς Ἑλλάδος στοὺς Γερμανοὺς, Ἰταλοὺς καὶ Βουλγάρους.
- 1944.—Ὀκτώβριος—Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος.
- 1949.—Αὔγουστος.—Θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων—Καταστροφή τῶν συμμαχοῦντων

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Βυζαντινή Ιστορία. Ἀνακεφαλαίωσις	Σελίς	3—6
2. Φεουδαρχία. Ἀναγέννησις	»	7—10

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

3. Δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων. Ὀρησκευτικὰ προνόμοια	»	11—14
4. Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέφτες. Ναυτικὴ Ἑλλάδα	»	15—22
5. Φαναριώτες. Τὰ γράμματα στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς	»	22—26
6. Ἐπανάστασις τοῦ 1770. Λάμπρος Κατσώνης	»	26—29
7. Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Ρήγας Φερραῖος	»	30—34
8. Πόλεμοι τῶν Σουλωτῶν. Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου	»	34—38
9. Φιλικὴ Ἐταιρεία	»	39—41

ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

10. Ἐπανάστασις στὴ Μολδοβλαχία. Ἀλέξ. Ὑψηλάντης	»	42—46
11. Ἐπανάστασις στὴν Πελονησο. Μάχη τοῦ Βαλιτετσίου	»	46—56
12. Ἐπανάστασις στὴ Στερεὰ	»	56—62
13. » στὴν ὑπόλοιπο Ἑλλάδα καὶ στὰ νησιά	»	62—55
14. Ἡ πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις	»	69—69

ΔΕΥΤΕΡΟ—ΤΡΙΤΟ—ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΤΟΣ

15. Καταστροφὴ τοῦ Πέτα—τῆς Χίου κ. λ. π.	»	69—76
16. Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος—Φιλέλληνες	»	77—82
17. Ὁ Ἰμπραήμ Πασᾶς—Καταστροφὴ Ψαρῶν	»	83—87
18. Ὁ Ἰμπραήμ στὴ Πελονησο—Κολοκοτρώνης	»	88—92
19. Πολιορκία Μεσολογγίου—Ἐξόδος	»	92—96
20. Τρίτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις—Καραϊσκάκης	»	97—101
21. Συνθήκη στὸ Λονδίνο—Καποδίστριας	»	101—106
22. Προσωρινὴ Κυβέρνησις. Ὁθων	»	107—111
23. Ρασιλεὺς Γεώργιος. Ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσπλονικῆς	»	111—115
24. Ἡ Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1900. Α' Βαλκανικὸς	»	115—120
25. Β' Βαλκανικὸς—Α' Παγκόσμιος	»	121—124
26. Β' Παγκόσμιος, Ἡ Ἑλλάς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι	»	124—129

024000028334

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κολυβάου
ΤΑ ΝΕΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΤΑΞΗ Α'

- No 1. Όλικό αναγνωστικό (πραγ-
 ματογνωσία)
 7. Γραμματική με εικόνες
 30. Μαθαίνω να μετρώ

ΤΑΞΗ Β'

- No 2. Έλεύθερο Αναγνωστικό (πραγ-
 ματογνωσία)
 8. Γραμματική με εικόνες
 31. Μαθαίνω να μετρώ

ΤΑΞΗ Γ' (χωριστή)

- No 3. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 9. Γραμματική Δημοτικής
 11. Παλαιά Διαθήκη
 16. 'Ηρωικά Χρόνια
 22. Φυσική Ιστορία
 32. 'Αριθμητική με εικόνες
 36. Πατριδογνωσία - Τό διαμέρισμα
 κάθε μαθητού
 — Πατριδογνωστικός Χάρτης

ΤΑΞΗ Δ' (χωριστή)

- No 4. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 9. Γραμματική Δημοτικής
 12. Καινή Διαθήκη
 17. 'Αρχαία Έλλάδα
 23. Φυσική Ιστορία
 33. 'Αριθμητική με εικόνες
 46. Γεωγραφία Έλλάδος
 — Τριπλός χάρτης Έλλάδος

ΤΑΞΕΙΣ Γ-Δ (1ον έτος)

- No 3. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 9. Γραμματική Δημοτικής
 11. Παλαιά Διαθήκη
 18. 'Ελληνική Ιστορία
 22. Φυσική Ιστορία
 32. 'Αριθμητική με εικόνες
 36. Πατριδογνωσία - Τό διαμέρισμα
 κάθε μαθητού
 — Πατριδογνωστικός χάρτης

ΤΑΞΕΙΣ Γ-Δ (2ον έτος)

- No 4. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 9. Γραμματική Δημοτικής
 12. Καινή Διαθήκη
 19. 'Ελληνική Ιστορία
 23. Φυσική Ιστορία
 33. 'Αριθμητική με εικόνες

46. Γεωγραφία Έλλάδος
 Τριπλός χάρτης Έλλάδος

ΤΑΞΗ Ε' (χωριστή)

- No 5. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 10. Γραμματική καθαρευούσης
 13. 'Εκκλησιαστική Ιστορία
 15.
 20. Βυζαντινή Ιστορία
 24. Φυσική Ιστορία
 28. Φυσ. Πειραματική - Χημεία
 34. 'Αριθμητική Ε-ΣΤ'
 35. Γεωμετρία Ε-ΣΤ'
 47. Γεωγραφία 'Ηπειρών
 — Χάρτες 'Ηπειρών

ΤΑΞΗ ΣΤ' (χωριστή)

- No 5. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 10. Γραμματική καθαρευούσης
 14. Λειτουργική - Κατήχηση
 15.
 21. Ιστορία Νέων Χρόνων
 25. Φυσική Ιστορία
 29. Φυσ. Πειραματική - Χημεία
 34. 'Αριθμητική Ε-ΣΤ'
 35. Γεωμετρία Ε-ΣΤ'
 48. Γεωγραφία Εύρώπης
 — Τριπλός χάρτης Εύρώπης

ΤΑΞΕΙΣ Ε - ΣΤ' (1ον έτος)

- No 5. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 10. Γραμματική καθαρευούσης
 13. 'Εκκλησιαστική Ιστορία
 15.
 20. Βυζαντινή Ιστορία
 26. Φυσική Ιστορία
 28. Φυσ. Πειραματική - Χημεία
 34. 'Αριθμητική Ε-ΣΤ'
 35. Γεωμετρία Ε-ΣΤ'
 47. Γεωγραφία 'Ηπειρών
 — Χάρτες 'Ηπειρών

ΤΑΞΕΙΣ Ε-ΣΤ' (2ον έτος)

- No 6. Έλεύθερο Αναγνωστικό
 10. Γραμματική καθαρευούσης
 14. Λειτουργική - Κατήχηση
 15.
 21. Ιστορία Νέων Χρόνων
 27. Φυσική Ιστορία
 29. Φυσ. Πειραματική - Χημεία
 34. 'Αριθμητική
 48. Γεωγραφία Εύρώπης
 — Τριπλός χάρτης Εύρώπης